

PŘÍLOHA 2
PREVENTIVNÍ HODNOCENÍ
KRAJINNÉHO RÁZU

**HODNOCENÍ ÚZEMÍ SPRÁVNÍHO OBVODU ORP
LIBEREC Z HLEDISKA KRAJINNÉHO RÁZU**
(forma preventivního hodnocení krajinného rázu
ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.,
o ochraně přírody a krajiny)

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

OBSAH

1. Cíl hodnocení, výstupy	1
1.1 Cíl, hlavní a vedlejší výstupy	1
1.2 Preventivní hodnocení krajinného rázu.....	2
1.3 Průmět zjištěných dat do územní studie krajiny	3
1.4 Územně analytické podklady.....	4
1.5 Vedlejší výstupy	5
2. Odborná a metodická východiska	7
2.1 Krajinný ráz	7
2.2 Metodický postup	9
2.3 Definice pojmů jako cesta k objektivizaci.....	10
2.4 Znaký krajinného rázu	11
3. Oblasti a místa krajinného rázu	15
3.1 Vymezení oblastí a míst krajinného rázu na území ORP Liberec	15
3.2 Charakteristiky oblastí a míst krajinného rázu, identifikace a klasifikace znaků jednotlivých charakteristik a ochranná opatření.....	19
02_1 ObKR 02_1 LIBERECKÁ KOTLINA	19
02_2 ObKR 02_2 HRÁDECKO – CHRASTAVSKO.....	40
03 ObKR 03 JIZERSKÉ HORY.....	70
06 ObKR 06 ŽELEZNOBRODSKO - RYCHNOVSKO.....	71
07 ObKR 07 JEŠTĚDSKÝ HŘBET	77
10 ObKR 10 ČESKODUBSKO–HODKOVICKO.....	109
11 ObKR 11 PODJEŠTĚDÍ.....	133
12 ObKR 12 LUŽICKÉ HORY.....	166
3.3 Vymezení pásem odstupňované ochrany krajinného rázu.....	185
4. Kategorizace sídel	193
4.1 Sídlo KR1	194
4.2 Sídlo KR2.....	195
4.3 Sídlo KR3.....	196
4.4 Sídlo KR4.....	196

1. Cíl hodnocení, výstupy

1.1 Cíl, hlavní a vedlejší výstupy

Předmětem práce je hodnocení krajinného rázu správního území obce s rozšířenou působností Liberec. Studie je součástí Územní studie správního území ORP Liberec. **Výstupem** preventivního hodnocení je **upřesnění oblastí krajinného rázu (ObKR)** vymezených v rámci Libereckého kraje (Brychtová 2009), vymezení **krajinných prostorů (KP)**¹, **identifikace a klasifikace znaků přírodní, kulturní, historické a vizuální charakteristiky a stanovení ochranných** podmínek k ochraně identifikovaných hodnot. Preventivní hodnocení je zdrojem řady údajů a dat pro zpracování ÚSK ORP Liberec a je využitelné pro rozhodovací procesy při ochraně krajinného rázu dle § 12 zák. č. 114/1992 Sb. a při uplatňování hlediska ochrany krajinného rázu v územně plánovací dokumentaci². Vytváří podklady pro získání údajů pro územně analytické podklady (ÚAP) správního území ORP dle vyhlášky č. 500/2006 Sb. Hodnocení individuality charakteru krajiny a specifických znaků a hodnot, spoluvytvářejících rázovitost krajiny má další využití v plánování území.

TABULKA VÝSTUPŮ

HLAVNÍ VÝSTUPY PREVENTIVNÍHO HODNOCENÍ		VEDLEJŠÍ VÝSTUPY PRO SPLNĚNÍ CÍLŮ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY	
Krajinné prostory (KP) na úrovni míst krajinného rázu • Vymezení hranic (KP)		Krajinné okrsky (KrOkr) Vymezení hranic KrOkr	X
Znaky přírodní charakteristiky na úrovni ObKR a na úrovni KP • identifikace a klasifikace znaků			
Znaky kulturní a historické charakteristiky na úrovni ObKR a na úrovni KP • identifikace a klasifikace znaků		<ul style="list-style-type: none"> • Památková ochrana – NKP, KP, PCHÚ sídelní, OP, KPZ • Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami • Vymezení segmentů krajiny s dochovanými a soustředěnými objekty lidové architektury 	X X

¹ Krajinné prostory (KP) jsou vymezovány v podrobnosti míst krajinného rázu ve smyslu §12 zák. č. 114/1992 Sb., Krajinný prostor zahrnuje jedno nebo více míst krajinného rázu a představuje v krajině charakterovou a prostorovou vizuálně vnímatelnou (konvizuální) jednotku.

² Viz Metodický pokyn MŽP, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, ve spolupráci s MMR, odborem územního plánování, k uplatňování § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (Věstník MŽP, 09/2017, částka 9)

HLAVNÍ VÝSTUPY PREVENTIVNÍHO HODNOCENÍ		VEDLEJŠÍ VÝSTUPY PRO SPLNĚNÍ CÍLŮ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY	
		<ul style="list-style-type: none"> • Území s dochovanými plužinami • Dochované aleje • Údaje pro pasporty sídel 	<p style="text-align: center;">O</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p>
Znaky vizuální charakteristiky na úrovni ObKR a na úrovni KP <ul style="list-style-type: none"> • identifikace a klasifikace znaků 		<ul style="list-style-type: none"> • Přírodní, architektonické a technické dominanty • Prostorové předěly • Základní vnímatelné prostorové celky • Vymezení segmentů krajiny se soustředěnými hodnotami krajinářsko-estetickými, s výrazným harmonickým měřítkem a harmonickými vztahy v krajině • Vymezení rušivých prvků degradujících estetické hodnoty. • Údaje pro pasporty sídel 	<p style="text-align: center;">O</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">X</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p style="text-align: center;">O</p> <p style="text-align: center;">X</p>
Ochranná opatření <ul style="list-style-type: none"> • Návrh opatření k ochraně identifikovaných a klasifikovaných znaků a hodnot jednotlivých charakteristik 		Cílové vize	

1.2 Preventivní hodnocení krajinného rázu

Preventivní hodnocení je zpracováno jako krajinářsko-analytický dokument s návrhovou částí věnovanou ochranným podmínkám, věnovaným ochraně identifikovaných a klasifikovaných znaků a hodnot krajinného rázu.

Orgán ochrany přírody a krajiny musí ve své činnosti často rozhodovat dle §12 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Z roviny exaktních a jasně definovaných hodnot přírodovědných se dostává do rovin neměřitelných, těžko uchopitelných a zdůvodnitelných hodnot krajinného obrazu a estetického působení. V takové rovině se pohybuje hodnocení krajinného rázu, které pracuje s pojmy přírodních a estetických hodnot, harmonickým měřítkem a vztahy, s pojmem kulturní dominanty. Zkušenosti z jiných hodnocených území ukazují výhody vyhodnocení celého území z hlediska krajinného rázu metodou, která zužuje prostor subjektivního přístupu a použitím kritérií uplatňovaných i na jiných územích (CHKO, přírodní parky, kraje) dosahuje srovnatelného přístupu k identifikaci a oceňování hodnot krajinného rázu.

Hodnocení je věnováno hlavním aspektům charakteru a rázu krajiny - přírodním podmínkám, stopám kulturně-historického vývoje, vizuálním (percepčním) hlediskům, vyhodnocení prostorových vztahů a vyhodnocení sídelní struktury území z hlediska urbanistické struktury, cenné architektury, obrazu sídel v krajině a jeho rozvojových možností.

Postup hodnocení směřuje v závislosti na odlišnosti rázu krajiny, na specifických vlastnostech krajinného obrazu, na jedinečnosti a neopakovatelnosti určitých scenérií, které spoluvytvářejí identitu krajiny, **k rozčlenění území na oblasti krajinného rázu** (v tomto materiálu je převzato z hodnocení krajinného rázu Libereckého kraje – Brychtová, 2009) a **krajinné prostory – místa a soubory míst krajinného rázu**.

Hodnocení dospěje k charakteristice krajinného rázu, která bude abstrahovat významné rysy přírodní charakteristiky území, vývoje jeho kultivace a osídlení. Preventivní hodnocení se zabývá pohledem na osídlení podle jeho významu v obraze krajiny a podle přítomnosti hodnot urbanistické struktury a lidové architektury. **Jedním z hlavních výstupů materiálu je návrh ochrany krajinného rázu včetně stanovení ochranných podmínek**. Navržená ochranná opatření rámcovým způsobem usměrní charakter a rozsah rozvoje sídel v řešeném území.

1.3 Průběh zjištěných dat do územní studie krajiny

Jak je uvedeno v Tabulce výstupů, zjištěné kvality krajiny a její rozčlenění na krajinné prostory, je možno promítnout do Územní studie krajiny správního území ORP Liberec – do položek, požadovaných zadáním této studie. Jedná se o následující údaje, popisující kvality krajiny:

- Památková ochrana – NKP, KP, PCHÚ sídelní, OP, KPZ
- Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami
- Vymezení segmentů krajiny s dochovanými a soustředěnými objekty lidové architektury
- Území s dochovanými plužinami
- Údaje pro pasporty sídel
- Přírodní, architektonické a technické dominanty
- Prostorové předěly
- Vymezení segmentů krajiny se soustředěnými hodnotami krajinářsko-estetickými, s výrazným harmonickým měřítkem a harmonickými vztahy v krajině
- Vymezení rušivých prvků degradujících estetické hodnoty.

Důležitým výstupem Preventivního hodnocení je **vymezení míst krajinného rázu MKR**). Definice „krajinného okrsku“ podle *ZADÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY pro správní obvod obce s rozšířenou působností, Společný metodický pokyn Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva životního prostředí, 02/2016* je totiž podobná definici „**míst krajinného rázu**“ podle *Metodického postupu posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. ČVUT Praha, 2004*, jak je uvedeno dále.

Krajinný okrsek

➤ Krajinný okrsek je základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními, popř. jinými charakteristikami a způsobem využití.

(*ZADÁNÍ ÚZEMNÍ STUDIE KRAJINY pro správní obvod obce s rozšířenou působností, Společný metodický pokyn, MMR a MŽP, únor 2016*)

Místo krajinného rázu

➤ Místo krajinného rázu je část krajiny relativně homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu

(*Vorel, I. – Bukáček, R. – Matějka, P. – Culek, M. – Sklenička, P. (2004): Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. ČVUT Praha*)

Krajinný okrsek, který představuje logickou část krajiny s vazbou přírodních podmínek, sídel a způsobů hospodaření (rozložení cestní sítě, zástavby, zemědělské plužiny a lesních porostů v terénu) zahrnuje zpravidla několik míst krajinného rázu. Vzhledem k tomu, že se krajinné prostory (KP) vymezují pro potřeby ochrany krajinného rázu, tedy podle kritérií, uvedených v § 12 zák. č. 114/1992 Sb. a krajinné okrsky (KrOkr) navíc se zvážením civilizačních hledisek, rozvojových trendů apod. (pro stanovení cílových vizí), **je možno využít vymezení hranic krajinných okrsků (KrO) pro jejich další členění na místa krajinného rázu (MKR).**

1.4 Územně analytické podklady

Dalším cílem je pomocí vyhodnocení krajinného rázu ve vymezeném území identifikovat jevy nezbytné pro koordinaci územně analytických podkladů (ÚAP). Jedná se především o identifikaci a delimitaci „oblastí krajinného rázu“ (ObKR) a „míst krajinného rázu“ (MKR) a o definici jejich přírodní, kulturní a historické charakteristiky (sledovaný jev 17a).

Aby bylo možno definovat jednotlivé charakteristiky hodnoceného území a jednotlivých ObKR a MKR a dojít tak ke znakům, které spoluurčují ráz krajiny, je třeba věnovat pozornost nejenom přírodním podmínkám, ale také kulturnímu a historickému vývoji, přítomnosti lokalit s cenou architekturou, přítomnosti dochované lidové architektury, soustředění lidové architektury v regionech a rozboru krajiny z hlediska krajinných typů (krajinařské hodnocení) a z hlediska přítomnosti území s krajinařsko-estetickými hodnotami a harmonickým měřítkem.

Součástí rozboru jednotlivých ObKR a MKR je i návrh rámcových ochranných opatření sloužících k zachování a ochraně identifikovaných znaků a využitelných v činnosti orgánů ochrany přírody na území ORP Třinec.

Preventivní hodnocení je využitelné v pořizování ÚPP a ÚPD. Aspekty krajinného rázu budou uplatňovány v územně analytických podkladech obcí – podkladech pro rozbor udržitelného rozvoje území, kde v příloze č. 1 k vyhlášce č. 500/2006 Sb. je *krajinný ráz* uveden jako sledovaný jev č. 17a. Do tohoto jevu budou zahrnuty hranice oblastí a míst krajinného rázu a jednotlivé charakteristiky, resp. identifikované jevy jednotlivých charakteristik

Tyto podklady budou využity při zadání a tvorbě územních a regulačních plánů. Dle přílohy č. 7 k vyhlášce č. 500/2006 Sb., odst. (1) f) obsahuje územní plán „*koncepti uspořádání krajiny*“. Dle přílohy č. 11 k této vyhlášce obsahuje regulační plán „*podmínky pro ochranu hodnot charakteru území*“.

Zákon č. 186/2006 Sb. - změnový zákon – řeší posuzování krajinného rázu tak, že otázky ochrany krajinného rázu spolu s dalšími požadavky na ochranu krajiny budou vyřešeny v průběhu zpracování a projednání územního nebo regulačního plánu, v jehož funkčních a prostorových regulativech se objeví i požadavky ochrany krajinného rázu.

Tyto aspekty nově řeší Metodický pokyn MŽP, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, ve spolupráci s MMR, odborem územního plánování, k uplatňování § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (Věstník MŽP, XXVII – 09/2017, částka 9). Metodický pokyn zpracovalo Ministerstvo životního prostředí, odbor obecné ochrany přírody a krajiny, ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj, odborem územního plánování.

1.5 Vedlejší výstupy

(1.5.1) Evropská úmluva o krajině. Rázovitost krajiny s výrazně se projevujícími stopami kulturního a historického vývoje může být významná z hlediska identity kulturní krajiny, z hlediska obecného kulturního vývoje a duchovního významu míst v krajině. Vymezení charakterově specifických oblastí a míst krajinného rázu koresponduje s požadavky Evropské úmluvy o krajině z roku 2000, která byla Českou republikou ratifikována v roce 2004. Tato úmluva počítá s ochranou krajiny uplatňovanou na veškerém území. Uvádí se v ní, že: „*ochrana krajiny znamená činnosti směřující k zachování a udržení význačných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a/nebo z lidské činnosti*“ a dále „*týká se jak krajin, které mohou být považovány za pozoruhodné, tak krajin běžných a narušených*“.

Závazky vyplývající z Evropské úmluvy o krajině se promítají jak do zájmů památkové péče, tak i ochrany přírody a krajiny a musí být koordinovány nástroji územního plánování.

Poznatky preventivního hodnocení krajinného rázu území a vymezení oblastí a míst krajinného rázu (krajinných celků s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejich typických znaků...) korespondují zejména s Článkem 6 – Zvláštní opatření, bodem C, který je dále uveden:

C Vymezení a hodnocení

- 1 *Za aktivní účasti zainteresovaných stran, v souladu s článkem 5 c, a za účelem zlepšení úrovně znalosti svých krajín se každá Strana zavazuje:*
 - a *i vymežit své vlastní typy krajiny na celém svém území;*
 - ii *analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění;*
 - iii *zaznamenávat jejich změny;*
 - b *vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem.*
- 2 *Tyto vymežující a hodnotící postupy budou provázeny výměnou zkušeností a metodologie, organizovanou mezi Stranami na evropské úrovni podle článku 8.*

(1.5.2) Regionální identita a problematika sociálního a ekonomického rozvoje území.

Vymezení oblastí krajinného rázu (ObKR) a míst krajinného rázu může sloužit jako jeden z impulsů pro vnímání regionální identity, pro postupné vytváření regionálního povědomí a vnímání regionu obyvateli jako specifického, něčím zvláštního a neopakovatelného území. Poznání minulosti a uvědomění si specifických rysů a hodnot krajinného rázu může sloužit k tzv. „regionální identifikaci“ obyvatel. Identifikace (ztotožnění se) obyvatel se svým regionem může přispět k rozvoji specificky orientované turistiky (přivedení zájemců o určité - marketingově zpracované – hodnoty a specifika území) či k podpoře určitých (regionálně specifických) odvětví zemědělství (např. plodin nebo hospodářských zvířat). K tomu bude nutná pochopitelná a kreativní komunikace s obyvatelstvem, osvěta a výchova, jak požaduje i Evropská úmluva o krajině.

Článek 5: Všeobecná opatření

Každá Strana se zavazuje:

- a *právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity;*
- b *zavést a provádět krajinné politiky, zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, prostřednictvím přijetí specifických opatření uvedených v článku 6;*
- c *zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik zmiňovaných v písmenu b výše.*

2. Odborná a metodická východiska

2.1 Krajinný ráz

Ochrana krajinného rázu (dále jen „KR“) je zakotvena v §12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“).

(1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině.

(2) K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

(4) Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody 9a)

Každá krajina má svůj ráz ve smyslu §12 zákona. Každou krajinu je možno popsat pomocí přírodní, kulturní a historické charakteristiky. KR je však v různých oblastech a lokalitách (místech KR) různě výrazný, různě čitelný. V určitých situacích jsou znaky jednotlivých charakteristik KR dobře zřetelné a spoluvytvářejí jedinečnost a nezaměnitelnost krajinné scény – vizuálně vnímaného obrazu krajiny. V jiných typech krajiny jsou znaky KR nezřetelné, ty výraznější nejsou příliš četné a celkově vzniká krajina, která zdánlivě není ničím specifická ani zajímavá.

Pojetí krajinného rázu je podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny široké, protože zahrnuje nejenom vizuální aspekty krajinné scény projevující se navenek estetickou atraktivností, ale také ochranu přírodních a kulturně-historických hodnot spoluvytvářejících specifický ráz krajiny. Vzniká tak komplexní nástroj k ochraně rázu, charakteru a kulturní identity krajiny, přičemž tento způsob ochrany není multiplikací jiných způsobů ochrany (např. ochrany dle části třetí a čtvrté zákona č. 114/1992 Sb., nebo dle památkového zákona č. 20/1987 Sb.), protože ochrana krajinného rázu se nezabývá podstatou ochrany dle jiných zákonů, ale tuto ochranu vnímá na základě znaků rázu a identity krajiny.

Ráz krajiny může být změněn tím, že dojde k fyzické degradaci nebo likvidaci přírodní nebo kulturní hodnoty (znak bude odstraněn, změněn nebo bude dojmově snížen jeho

účinek ve vizuálně vnímané krajinné scéně). Takto široké pojetí ochrany krajinného rázu umožňuje na jedné straně se opírat o přítomnost nezpochybnitelných indikátorů přítomnosti znaků a hodnot, jako např. přítomnost přírodních hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi ZCHÚ nebo součástí ÚSES, přítomnost kulturních a historických hodnot potvrzených jejich zahrnutím mezi kulturní památky nebo památkové zóny či rezervace, na druhé straně zdánlivě nechává otevřený prostor pro užití různé míry přísnosti při posuzování vizuálních projevů různých druhů zásahů do krajiny. Proměny krajiny v poslední době tak přinášejí značné rozdíly v chápání hodnot a v chápání významnosti či nevýznamnosti změn krajinného rázu.

To je způsobeno změnami v hodnotových orientacích a přenášením vzorců tržního (resp. spotřebního) chování a uvažování i na hodnoty, které nejsou předmětem spotřeby a jsou neobnovitelné.

Pokud chceme nějaké hodnoty v krajině chránit, musíme v první řadě říci, které hodnoty spoluvytvářejí typický, někdy neopakovatelný či dokonce jedinečný ráz krajiny. Tyto hodnoty se projevují jako znaky krajinného rázu, které lze identifikovat a popsat. Jsou to především přírodní procesy, které vedly utváření krajiny do podoby přírodního prostředí, které bylo posléze prostorem pro vývoj osídlení na našem území. Morfologie terénu a síť vodotečí vytvořily základní podmínky utváření krajinné scény. Jsou to podmínky relativně neměnné, které jsou určující pro morfologii krajinných prostorů, pro měřítko krajiny a prostorové, vizuálně vnímatelné vztahy. Vegetační kryt, fauna a flóra, dotvořily přírodní rámec vyvíjejícího se osídlení a hospodářské činnosti.

V dnešním obrazu krajiny, v rozložení a umístění sídel, ve stopách prehistorického osídlení, ve struktuře zemědělské půdy, lesních porostů a vodohospodářských soustav můžeme vidět doklad postupné kultivace krajiny. Krajina v sobě nese hodnoty přírodní, kulturní, historické, estetické, významové a symbolické. Řada z těchto hodnot je dnes a v minulosti také byla chráněna státní ochranou přírody a státní památkovou péčí. V obraze krajiny jsou tak ochráněny významné architektonické objekty jako kulturní památky, segmenty historické krajiny jako krajinné památkové zóny, cenná území přírodních hodnot jako velkoplošná a maloplošná zvláště chráněná území atd. Jsou to však pouze nejcennější prvky krajiny a dílčí území. Kulturní krajina jako celek s místy více či méně soustřeďujícími přírodní, estetické a kulturně-historické hodnoty však vyžaduje rovněž systematickou péči a ochranu.

Je třeba připomenout, že pozitivní hodnoty tkví také v tzv. „volné“ krajině, krajině bez souvislého zastavění, s harmonickým zapojením drobných sídel nebo samot do přírodního prostředí. O hodnotě volné krajiny není třeba diskutovat. Stačí se podívat, kam vyjíždějí obyvatelé velkých měst a aglomerací za rekreaci. Volná, nezastavěná krajina je hodnotou, důležitou pro současnost i budoucnost. Proto musíme na záměry výstavby v polohách zcela odtržených od existující zástavby, v polohách, které nemají důvod v obhospodařování krajiny, pohlížet velmi přísně. Mohlo by se stát, že to, co považujeme na naší české krajině za krásné – harmonii lidské činnosti a krajiny – by již naše děti nebo vnuci nemuseli vidět, protože by všude, kam pohlédneme, byly rozesety stavby bez logického vztahu k další zástavbě a bez logického vztahu k půdě.

Význam hodnot je v krajině relativní. To, co je v krajinné scéně území s výrazným rázem a četnými estetickými hodnotami běžné, může být v jiném typu krajinné scény významnou hodnotou, jejímž narušením by došlo k podstatné změně a ke snížení hodnoty krajinného rázu. Estetická hodnota vnímané krajinné scény je v územích s přítomností mnoha

pozitivních hodnot stabilnější, než v územích, kde jsou takové hodnoty přítomny jenom ojediněle.

2.2 Metodický postup

Postup hodnocení je založen na tzv. charakterové a prostorové diferenciaci krajiny a proto spočívá v rozdělení hodnoceného území na prostorově ohraničené a charakterově definovatelné části, které obecně představuje rozdělení celkového problému na problémy dílčí.

V tomto smyslu jsou v území nalezeny dvě (měřítkově odlišné) úrovně částí krajiny. Jsou to „**oblasti krajinného rázu**“ (**ObKR**) které reprezentují určitý charakter utváření krajiny z hlediska geomorfologie a vegetačního krytu, z hlediska charakteru a forem osídlení a hospodářského využití. V rámci jednotlivých oblastí je možno najít prostorově ohraničené menší části krajiny s výrazným a specifickým krajinným rázem. Jsou to tzv. „**krajinné prostory**“ (**KP**) - „**místa krajinného rázu**“ (**MKR**), což jsou určité území, v krajinně prostorově ohraničená a vnímatelná.

Krajinný prostor (KP) je buď vizuálně vnímatelným a zřetelně vymezeným prostorem v krajinně nebo částí území (třeba i méně přehlednou), která má výrazně stejnorodý charakter. **Krajinné prostory mohou zahrnovat i více míst krajinného rázu.** Pro jednotlivé oblasti krajinného rázu (ObKR) a krajinné prostory – místa krajinného rázu (KP) se stanoví specifická ochranná opatření zajišťující ochranu identifikovaných znaků krajinného rázu v té které oblasti resp. místě KR.

V rámci preventivního hodnocení je další fází (na základě identifikace a klasifikace znaků a hodnot KR a na základě charakterové diferenciaci území) návrh odstupňované ochrany krajinného rázu, tj. rozdělení řešeného území na několik pásem s rozdílnými požadavky (rozdílnou přísností) ochrany KR (ochranná opatření pro jednotlivá pásma).

Popsaný postup je možno vyjádřit v následujících bodech:

- **diferenciace hodnoceného území na oblasti krajinného rázu (ObKR)**
- **vymezení krajinných prostorů (KP) - míst krajinného rázu (MKR)**
- **identifikace a klasifikace znaků KR v ObKR a KP/MKR**
- **stanovení ochranných opatření z hlediska ochrany KR pro ObKR a KP/MKR**
- **delimitace pásem odstupňované ochrany KR a stanovení ochranných opatření pro jednotlivá pásma**

2.3 Definice pojmů jako cesta k objektivizaci

Hodnocení pracuje s pojmy uvedenými v §12 zákona a s pojmy souvisejícími, které jsou převzaty z Metodického postupu (VOREL a kol. 2004).

krajina - část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona)

krajinný ráz - je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik.

oblast krajinného rázu - je krajinný celek s podobnou přírodní, kulturní a historickou charakteristikou odrážející se v souboru jejích typických znaků, který se výrazně liší od jiného celku ve všech charakteristikách či v některé z nich a který zahrnuje více míst krajinného rázu. Je vymezena hranicí, kterou mohou být přírodní nebo umělé prvky nebo jiné rozhraní měnících se charakteristik.

místo krajinného rázu - část krajiny homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Je nejmenším hodnoceným prostorem. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojený z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

estetická hodnota krajiny - je projevem přírodních a kulturních hodnot, harmonického měřítko a vztahů v krajině a je výsledkem trvale udržitelného vývoje krajiny. Předpokladem vzniku estetické hodnoty jsou subjektivní vlastnosti pozorovatele, objektivní okolnosti pozorování a objektivní vlastnosti krajiny (skladba a formy prostorů, konfigurace prvků, struktura složek).

přírodní hodnota - je dána kvalitativními parametry zastoupených ekosystémů ve vztahu k jejich trvalé udržitelnosti, vysokou četností jednotlivých typů ekosystémů, členitou morfologií krajiny, harmonickým charakterem interakcí mezi ekosystémy, výraznými přírodními dominantami krajiny.

významný krajinný prvek - dle ustanovení §3, odst. 1, písm. b) zákona.

zvláště chráněné území - dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona.

kulturní dominanta krajiny - je krajinný prvek či složka v krajině nebo dochované stopy kultivace krajiny, jejichž význam je nesporný z historického hlediska, architektury či jiného oboru lidské činnosti a které ve svém projevu převládajícím způsobem ovlivňují souhrn charakteristik daného místa či oblasti.

harmonické měřítko krajiny - vyjadřuje takové členění krajiny, které odpovídá harmonickému vztahu činností člověka a přírodního prostředí a způsobům trvale udržitelného využívání dané krajiny. Z hlediska fyzických vlastností krajiny se jedná o soulad měřítko celku a měřítko a jednotlivých prvků.

harmonické vztahy v krajině - vyjadřují soulad činností člověka a přírodního prostředí (absence rušivých jevů), trvalou udržitelnost užívání krajiny, harmonický soulad jednotlivých prvků a prostorů krajinné scény.

charakteristika krajinného rázu - uspořádání krajinných složek, prvků a jevů nebo jejich souborů, které se podílejí na vzniku rázu krajiny. Jedná se o charakteristiky přírodní, kulturní a historické. Vnímáme ji jako soubor typických znaků.

historická charakteristika krajinného rázu - je specifickou součástí kulturní charakteristiky a spočívá v souvislostech kulturních a přírodních charakteristik oblasti či místa. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním a vzhledem a její trvalé (dlouhodobé) udržitelnosti.

kulturní charakteristika krajinného rázu - je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal.

přírodní charakteristika krajinného rázu - zahrnuje vlastnosti krajiny určené jak trvalými přírodními podmínkami, kterými jsou především geologické, geomorfologické, klimatické a biogeografické poměry, tak aktuálním stavem ekosystémů.

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa - taková činnost, která natolik naruší specifické znaky a hodnoty oblasti či místa, že změní význam a obsah jednotlivých charakteristik.

znak určité charakteristiky krajinného rázu - jev, kterým se v krajinné scéně vizuálně projevují prvky a systémy krajinné struktury stejně jako její vlastnosti a kvality.

rys krajinného rázu - soubor znaků vyjadřující určitou specifickou vlastnost segmentu krajiny.

atribut krajinného rázu - charakteristický znak vyjadřující přírodní, kulturní nebo historické kvality segmentu krajiny.

krajinný prostor (KP) - charakterově homogenní místo nebo několik míst krajinného rázu se stejnými charakteristikami přírodními, kulturními a historickými, vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

2.4 Znaky krajinného rázu

Charakter krajiny je fenoménem, který se vyznačuje dvěma důležitými vlastnostmi. Jsou to proměnlivost a neopakovatelnost. Neobyčejná rozmanitost přírodních a kulturních podmínek vytváří různorodé obrazy krajiny (pojmem „obraz“ vyjadřujeme vnější projev vnitřní struktury). Důvody proměnlivosti charakteru krajiny tkví v přítomnosti či nepřítomnosti určitých znaků, v jejich vizuálním projevu, výraznosti a jedinečnosti, v jejich kombinaci a prostorových vztazích.

Jsou to tedy tzv. „znaky krajinného rázu“, které odlišují od sebe různé oblasti a místa v krajině a které zároveň mohou být různým segmentům krajiny společné. Tyto znaky jsou převážně vizuálně vnímatelné v krajinné scéně. Jsou to rysy georeliéfu, přítomnost určitých specifických vodních prvků, které určují charakter dílčích scénérií a projevují se i v celkových panoramatech krajiny. Je to také charakter porostů odpovídající přírodním podmínkám toho či onoho místa nebo oblasti. Stejný význam jako přírodní prvky mají pro vizuální scénu též prvky kulturní (civilizační). Jedná se o způsoby hospodářského využívání krajiny, o formy osídlení (včetně polohy sídel v krajině), o strukturu sídel a architektonický výraz jednotlivých

staveb (forma, hmota, půdorys, materiály, barvy, architektonické detaily). Kulturní prvky a jejich vazby spoluvytvářejí krajinnou scénu a podobně jako přírodní prvky dotvářejí prostorovou skladbu, výraznost a nezaměnitelnost scenérií. Navíc velmi výrazně spoluvytvářejí harmonii či disharmonii měřítka krajiny a také se výrazně projevují v harmonii či disharmonii vztahů v krajině.

Těmito vlastnostmi jsou spoluurčovány také další důležité vizuální aspekty krajinné scény – prostorové členění krajiny, morfologie jednotlivých prostorů a uspořádání (konfigurace) jednotlivých prvků. Tak vznikají důležité znaky krajinného rázu, jakými je uzavřenost či otevřenost scény, způsob vymezení prostoru, návaznost jednotlivých prostorů, uspořádání a tvar horizontů, uspořádání dominant apod.

V krajinných scénách různých segmentů krajiny často nalzáme společné znaky. Hovoříme o krajinách podobného charakteru a máme na mysli především vizuální projev různých prvků, jevů a rysů krajiny - vizuální scénu. V přítomnosti společných základních znaků přírodní, kulturní nebo historické charakteristiky tkví podstata určitých typů krajinného rázu. Rozmanitost krajiny je však neobyčejná. K tomu přispívá neopakovatelnost situací, diverzita, výraznost a jedinečnost jednotlivých znaků krajinného rázu, prostorové uspořádání – konfigurace hmotných prvků krajinné scény a proměnlivost měřítka.

Ráz krajiny je výrazně ovlivněn charakterem přírodních složek a jejich vizuálním projevem v krajinné scéně. Přírodní hodnota krajinného rázu je tvořena hodnotou přírodovědnou a hodnotou vizuální (správněji senzuální). Zatímco přírodovědná hodnota je dána součtem měr vzácnosti (ojedinělosti), dochovanosti a ohroženosti daného přírodního či kulturně-přírodního prvku, složky nebo celého ekosystému, vizuální či senzuální hodnota prvku nebo složky spočívá v podílu na utváření celkového působení krajiny na smysly člověka a velikosti ovlivněného území (CULEK 2006). Podle Culka můžeme přírodní podmínky tvořící charakter krajiny rozdělit na 5 složek a to na složku topografickou (georeliéf), petrologicko-pedologickou, hydrologickou, atmosférickou a biotickou. Přírodovědná hodnota se nemusí výrazněji projevit v krajinné scéně a ovlivní krajinný ráz pouze omezeně. Přesto je ve smyslu § 12 zákona míra zásahu do přírodních (tedy i přírodovědných) hodnot jedním z kritérií ochrany krajinného rázu. Je to proto, že krajinný ráz je sice především kategorií vizuální, ale význam místa a cennost jednotlivých znaků se na výraznosti a zvláštnosti krajinného rázu podílí.

Krajina v sobě skrývá stopy kulturního a historického vývoje. Jsou to stopy hovořící o kulturním vývoji, o vývoji filosofie a umění, o hospodářském vývoji, o technických schopnostech a vyspělosti, o citovém vztahu ke krajině a k její kráse. Tyto stopy dokládají odlišnosti a specifické rysy vývoje krajiny v závislosti na přírodních podmínkách krajiny, na kulturních tradicích i na významných impusech vývoje krajiny, jakými byly politické události nebo vliv významných osobností. Všechny tyto skutečnosti jsou významné pro ráz krajiny, neboť rázovitost a charakter krajiny, vyjádřené především působivostí vizuální scény, se skrývá též ve vlastnostech nehmotných – v kulturních a historických hodnotách a v symbolických významech.

Venkovské osídlení, rozvíjející se na historicky vzniklé struktuře a nevybočující z tradičních měřítek a forem, dotvořilo harmonický obraz venkovské krajiny. Právě urbanistická struktura venkovských sídel – drobných městeček a vesnic – ve vazbě na zemědělskou půdu a architektonický výraz (hmoty, měřítko, formy a tvary střech, materiály a barevnost) výrazným způsobem dotvářejí rázovitost krajiny a její regionální charakter. Mezi nejvýznamnější ze znaků kulturní a historické charakteristiky, které jsou

zároveň tzv. zákonnými kritérii ochrany krajinného rázu, patří kulturní dominanty. Kulturní dominanty je prvek s kulturním, historickým či symbolickým významem, který se výrazně uplatňuje v krajinné scéně – jeho vizuální význam je v krajině dominantní (převládající svým významem). Nejčastějšími příklady jsou dominantní objekty hradů, zřícenin, zámků a poutních kostelů. Kulturní dominanty však může mít podobu významného místa bez výrazné stavby (místo prehistorické svatyně nebo hradiště, místo historické události) a její význam v krajinné scéně je podpořen dominantní polohou v krajině. Vizuální scéna může být však také ovládána výrazným rysem krajiny, který je tvořen civilizačními prvky. Je to např. doposud viditelný způsob členění původní plužiny, geometrizace krajiny pravidelným rastrem ovocných sadů nebo geometrie komponovaných krajinných úprav. Jedná se o dominantní rysy vizuální scény, které představují kulturní dominantu.

V krajinné scéně se ve větší či menší míře projevuje tradiční architektonický výraz lidových staveb – statků, dvorců, usedlostí, chalup, mlýnů, stodol, špýcharů, kováren a dalších typů staveb. Architektonický výraz se mění ve specifických regionech, ovlivněných kulturními vlivy v rámci České republiky i v rámci Evropy. Regionální typy lidové architektury se postupně ovlivňovaly a překrývaly, množství historických staveb zaniklo nebo byl přestavbami setřen jejich výraz.

Znaky jednotlivých charakteristik a estetické atraktivnosti (estetických hodnot):

• Přírodní charakteristika

- **reliéf terénu a síť vodotečí** vytvářející základní členění krajiny, základní prostorový rámec, vymezení prostorů, a základní rysy konfigurace, prostorových vztahů a měřítkových vztahů
- **aktuální stav vegetace** dotváří obraz krajiny a její prostorové členění, spoluvytváří přírodní nebo přírodě blízký výraz krajinné scény a spoluvytváří obraz hospodářského využití krajiny. Svědčí o způsobech kultivace a proměn krajiny v současnosti i v historii

• Kulturní a historická charakteristika

- **struktura osídlení a cestní síť** svědčící o vývoji postupného osidlování a hospodářského využití krajiny a spoluvytvářející obraz kulturní krajiny
- **vesnická sídla a lidová architektura** (nezaměnitelné znaky obrazu kulturní krajiny)
- **kulturní dominanty**, které jsou často markantními body krajiny
- **dominantní rysy krajinné struktury**

• Estetická atraktivnost (estetické hodnoty) krajinné scény

- **vymezení prostorů, konfigurace prvků, význam dominant** (základní aspekty uspořádání vizuální scény) vytvářející předpoklady pro vznik estetických hodnot
- **rozlišitelnost a nezaměnitelnost scenerií** (významné aspekty jedinečnosti a svébytnosti charakteru krajiny)
- **harmonie prostorových vztahů, harmonie měřítka** (významné rysy krajinné scény, které spoluvytvářejí estetické hodnoty krajiny)
- **přírodní charakter scenerií** (významná estetická hodnota)

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

3. Oblasti a místa krajinného rázu

3.1 Vymezení oblastí a míst krajinného rázu na území ORP Liberec

Na území Libereckého kraje je vyřešena diferenciací krajiny **typologická (typy krajin) a individuální (ObKR)** - v těchto dvou polohách jsou krajinné typy (vlastní krajiny) zakotveny v ZÚR. Protože se v této územní studii krajiny jedná o individualitu krajiny, používáme jako hranici vlastních krajin ObKR, upřesňujeme je a v jejich rámci vymezujeme krajinné okrsky (KrO).

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu.

V rámci preventivního hodnocení jsou použity upřesněné hranice oblastí krajinného rázu (Brychtová, 2009) ObKR (a zde mají skutečně svůj význam jako ObKR) a místa krajinného rázu (MKR) jsou vymezena v hranicích krajinných okrsků (KrO), resp. rozdělením KrO.

Je evidentní, že pojetí definic krajinných okrsků (KrO) a míst krajinného rázu, resp. krajinných prostorů (MKR/KP) je velmi podobné a bylo by možné tyto hranice ztotožnit. V některých typech krajiny a v některých konkrétních situacích je to nejenom možné, ale také neoddiskutovatelné. Hranice KrO a MKR/KP mohou být v některých úsecích nebo u celých segmentů totožné.

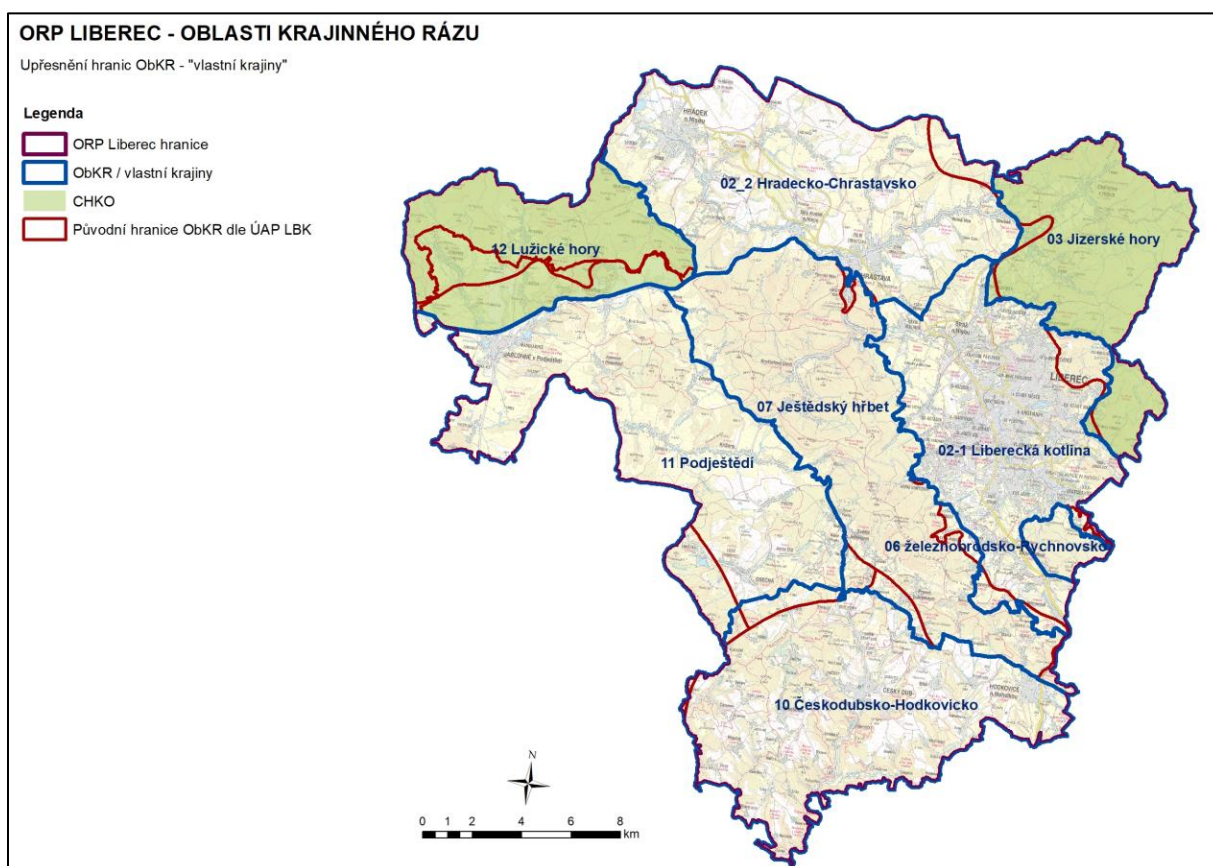
Rozdíly ve vymezení KrO a MKR/KP však musí vyplývat z cíle, ke kterým jsou určeny. **KrO** jsou vymezovány jakožto členění (segmentace) krajiny **pro účely definování kvalit, hodnot a tendencí rozvoje v těchto segmentech a s následným definováním cílových vizí krajiny** právě pro tyto krajinné okrsky. Naproti tomu **MKR** jsou vymezovány z důvodů **identifikace hodnot krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. - 114/1992 Sb. s následným stanovením podmínek ochrany krajinného rázu** v těchto segmentech krajiny.

Území chráněných krajinných oblastí CHKO Jizerské hory a CHKO Lužické hory jsou v rámci ÚSK ORP Liberec vymezeny jako samostatné vlastní krajiny a jejich cílové kvality se budou odvozovat od platných plánů péče. Z hlediska preventivního hodnocení krajinného rázu je třeba brát v úvahu, že obě CHKO mají zpracována podrobná preventivní hodnocení, která jsou průběžně aktualizována. Tato preventivní hodnocení vymezují v rámci CHKO jako oblasti, tak i místa krajinného rázu. V rámci ÚSK budou údaje z CHKO převedeny do formy ostatních ObKR a to včetně hranic MKR a identifikace znaků a hodnot.

S výjimkou území CHKO je na území správního obvodu ORP Liberec vymezeno **6 oblastí krajinného rázu (ObKR)**.

OBKR 02_1	LIBERECKÁ KOTLINA
OBKR 02_2	HRÁDECKO – CHRATAVSKO
OBKR 03	JIZERSKÉ HORY
OBKR 06	ŽELEZNOBRODSKO – RYCHNOVSKO
OBKR 07	JEŠTĚDský HŘBET
OBKR 10	ČESKODUBSKO – HODKOVICKO
OBKR 11	PODJEŠTĚDÍ
OBKR 12	LUŽICKÉ HORY

V rámci jednotlivých oblastí krajinného rázu (ObKR) je vymezeno **35 míst krajinného rázu (MKR)**.

OBKR 02_1 LIBERECKÁ KOTLINA

- MKR 02-1-1 Machnín – Ostašov
- MKR 02-1-2 Krásná Studánka
- MKR 02-1-3 Žulový vrch
- MKR 02-1-4 Prosecký hřeben
- MKR 02-1-5 Dlouhý Most
- MKR 02-1-6 Liberec

OBKR 02_2 HRÁDECKO – CHRATAVSKO

- MKR 02-2-1 Dolní Sedlo
- MKR 02-2-2 Hrádek nad Nisou
- MKR 02-2-3 Žulový vrch
- MKR 02-2-4 Václavice
- MKR 02-2-5 Vítkov
- MKR 02-2-6 Nová Ves
- MKR 02-2 7 Chrastava

OBKR 03 JIZERSKÉ HORY (CHKO)

OBKR 06 ŽELEZNOBRODSKO – RYCHNOVSKO

- MKR 06-1 Císařský kámen

OBKR 07 JEŠTĚDSKÝ HŘBET

- MKR 07-1 Kryštofovy hřbety – sever
- MKR 07-2 SZ svahy Kryštofových hřbetů
- MKR 07-3 Kryštofovo údolí
- MKR 07-4 Ještědský hřbet
- MKR 07-5 Světlá pod Ještědem
- MKR 07-6 Šimonovice
- MKR 07-7 Proseč od Ještědem
- MKR 07-8 Záskalí

OBKR 10 ČESKODUBSKO – HODKOVICKO

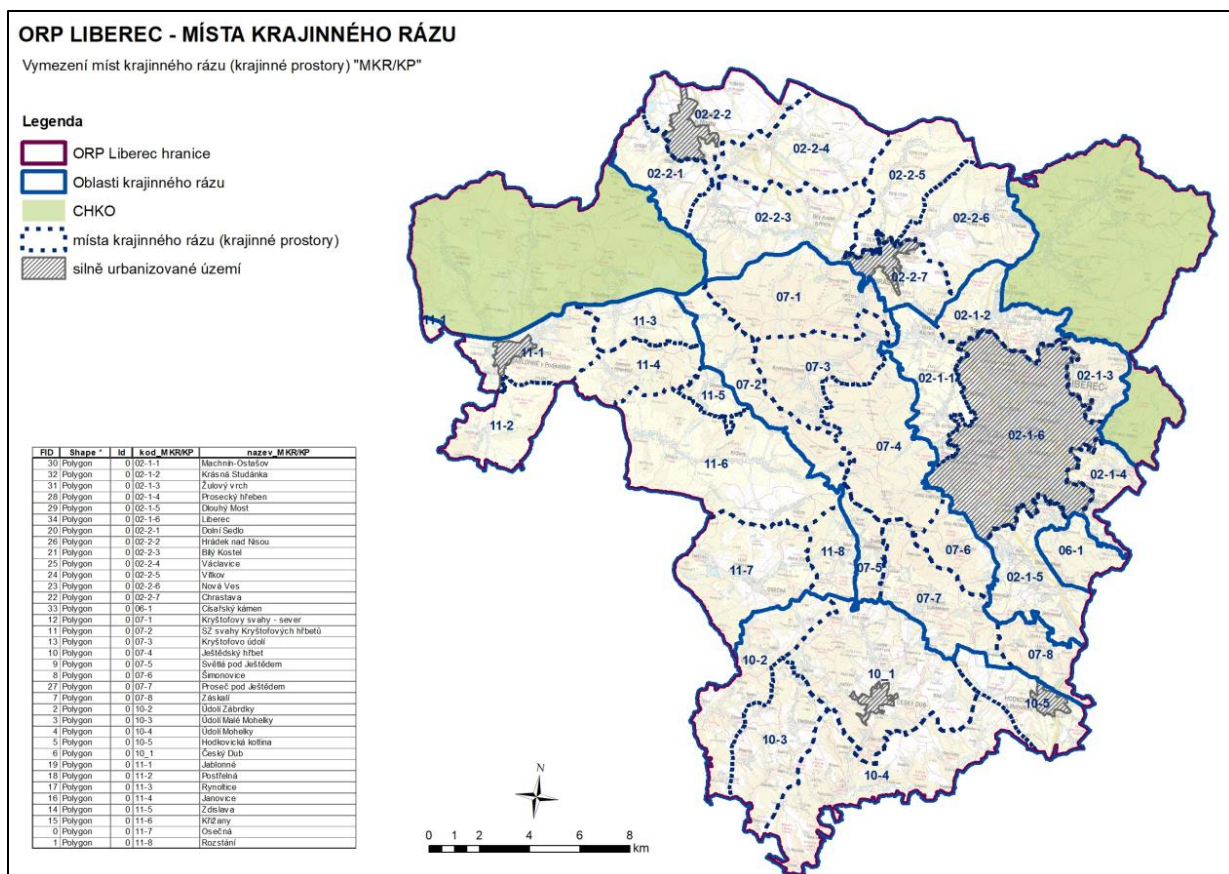
- MKR 10-1 Český Dub
- MKR 10-2 Údolí Zábrdky
- MKR 10-3 Údolí Malé Mohelky
- MKR 10-4 Údolí Mohelky
- MKR 10-5 Hodkovická kotlina

OBKR 11 PODJEŠTĚDÍ

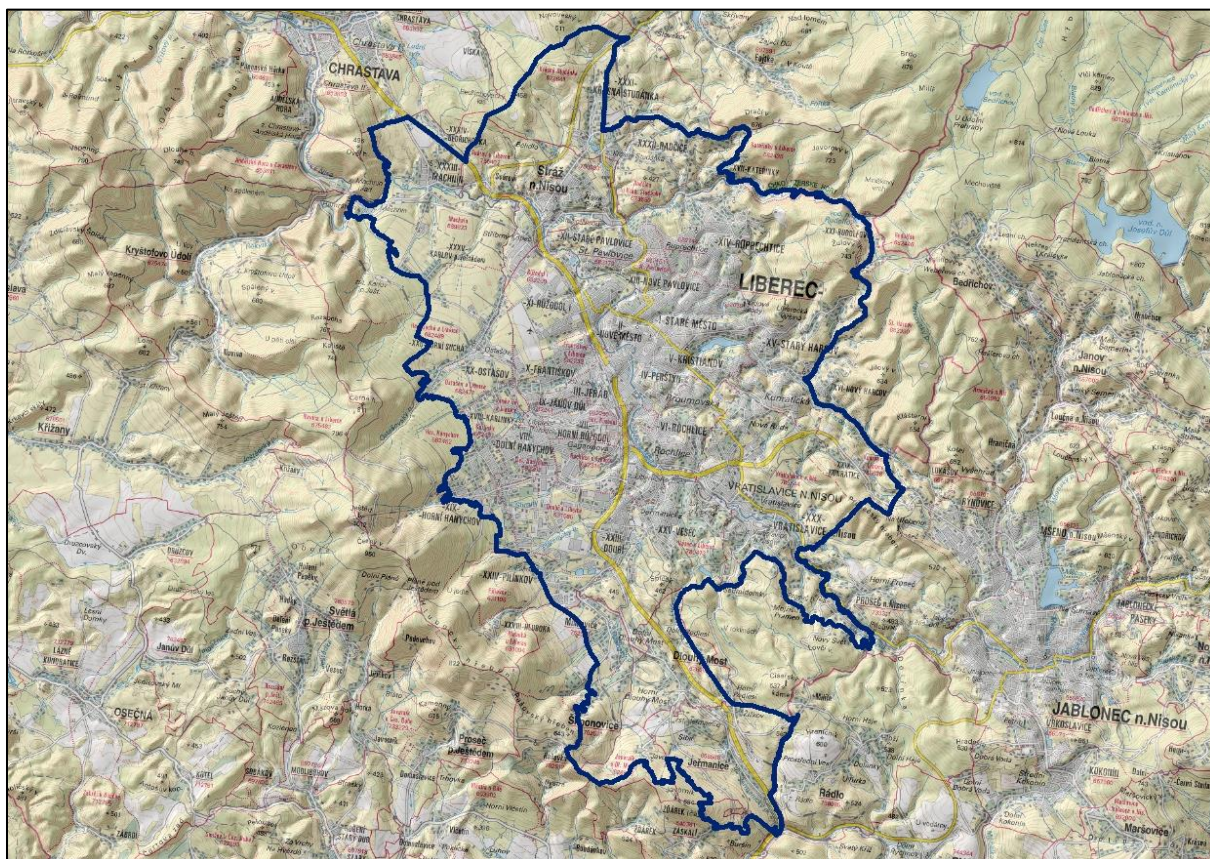
- MKR 11-1 Jablonné
- MKR 11-2 Postřelná
- MKR 11-3 Rynoltice
- MKR 11-4 Janovice
- MKR 11-5 Zdislava
- MKR 11-6 Křižany
- MKR 11-7 Osečná
- MKR 11-8 Rozstání

OBKR 12 LUŽICKÉ HORY (CHKO)

3.2 Charakteristiky oblastí a míst krajinného rázu, identifikace a klasifikace znaků jednotlivých charakteristik a ochranná opatření

02_1 ObKR 02_1 LIBERECKÁ KOTLINA

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. Vymezená oblast krajinného rázu Liberecká kotlina je v citované studii vymezena jako jedna z podoblastí oblasti krajinného rázu 02 Liberecko (druhou je pak podoblast Hrádecko – Chrastavsko).

Oblast krajinného rázu Libereckou kotlinu tvoří prostor sníženiny jasně vymezený významnými přírodními předěly – Ještědsko-kozákovským hřbetem a Jizerskými horami. Jedná se o výrazně urbanizovaný prostor s dílčími cennými přírodě blízkými částmi a s hodnotnými kulturními částmi (MPZ).

Většina oblasti patří do správního obvodu statutárního města Liberec.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

02_1.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaků přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

02_1.1.1 Obecná přírodní charakteristika

Oblast krajinného rázu se nachází ve Vratislavické kotlině, ve střední a severozápadní části Liberecké kotliny. Jedná se o tektonickou sníženinu s erozně denudačním pahorkatinným povrchem se zarovnanými povrchy typu holoroviny a pediplénu, drobnými sukami a žulovými vrchy odkryté bazální zvětrávací plochy a rozevřenými údolními vodními toků v povodí Lužické Nisy. Místy vznikly rozsáhlé kužely přecházející do říčních teras. V okolí Liberce se střídají dystrické kambizemě a luvické pseudogleje.

Oblast tvoří široká kotlina mezi Ještědsko-kozákovským hřbetem s dominantou Ještědu (1012 m n. m.) a jihozápadním okrajem Jizerských hor (Žulový vrch nad Rudolfovem, Harcovský hřbet). Kotlinu, jejíž nadmořská výška se pohybuje mezi 350 a 450 m n. m., odvodňuje Lužická Nisa, která sem přitéká od jihovýchodu, od Jablonce nad Nisou, údolím mezi Prosečským hřebenem (593 m n. m.) a hřbetem Císařského kamene (637 m n. m.), které Liberecko oddělují od Jabloncka. Levobřežní část kotliny, svažující se od úpatí Ještědu, je poměrně plochá, zatímco pravobřežní část kotliny je velmi členitá, neboť je promodelována údolím Černé Nisy a Harcovského potoka. Severozápadně od Liberce kotlina přechází nevýrazným terénním předělem k Chrastavě, řeka ji opouští hlubokým a úzkým údolím, prorážejícím okraj Ještědského pásma (Ovčí hora 496 m n. m.). Jádro města leží na vyvýšeném výběžku, který je součástí členitého předělu mezi Lužickou a Černou Nisou, v užším smyslu mezi údolím Harcovského potoka a Lužické Nisy na jihu a hlubokou, úzkou úžlabinou dnes v tomto úseku zaniklého Jizerského potoka na severu. Největší vodní plochou v území je vodní nádrž Harcov na Harcovském potoce z počátku 20. století. Další vodní plochy jsou jen drobné a z hlediska krajinného rázu zanedbatelné.

Původní vegetace byla zcela pozměněná rozsáhlou urbanizací a poměrně intenzivním zemědělským využitím, jež je dané chráněnou polohou v kotlině, poměrně úrodnými půdami a příznivými klimatickými podmínkami. V převážné části Liberecké kotliny je krajina výrazně změněná, urbanizována, volnější struktura je zachována již jen ve zbylých, nezastavěných částech při okrajích. Ve vyšších polohách se vyskytují kulturní travní porosty (zčásti pastviny) s nelesní krajinnou zelení, na které navazují lesy zaujímavější jen okrajové vyvýšené polohy na méně produktivních půdách. V druhové skladbě převládá smrk. Přírodní charakteristiku doplňuje sídelní zeleň mnoha zahrad, parků a dalších veřejných prostranství.

02_1.1.2 Identifikace a klasifikace znaků

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cenu. Z toho důvodu je nutné jejich cenu a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004)

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Reliéf Vratislavické kotliny – široké kotliny s nevýrazným pahorkatinným povrchem (zarovnané hřbety, mělká údolí) mezi Ještědsko-kozákovským hřbetem a jihozápadním okrajem Jizerských hor	+	XXX	XX
2	Lužická Nisa – významný tok odvodňující celou kotlinu, regulovaná na téměř celém území (protéká převážně urbanizovanými plochami) s přítoky (Černá Nisa) - v sídlech vesměs upravené, ve volné krajině regulované (v polích) nebo s přírodě blízkým korytem	+	X	X
3	Nádrž Harcov na Harcovském potoce z počátku 20. století a drobné vodní plochy	+	X	X
4	Převážně smrkové lesy na okraji kotliny	+	XX	X
5	Trvalé travní porosty (louky a pastviny) s nelesní a krajinnou zelení na okrajích urbanizovaného území	+	X	X
6	Urbanizovaná zeleň – zeleň zahrad, areálů a veřejných prostranství ad.	+	XX	X

02_1.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

02_1.2.1 Historický přehled

Liberecká kotlina (povodí horní Nisy) původně patřila k Záhvozdě, kam snad pronikli Michalovici. Chladné a deštivé Liberecko bylo zřejmě před vrcholně středověkou kolonizací převážně neosídleným zalesněným územím. Starší srbské osídlení se zřejmě zastavilo před vstupem do Liberecké kotliny. V písemných pramenech se Liberecko začíná objevovat od 14. století a není zřejmé, zda sem zasáhla kolonizační aktivita Markvarticů v 1. polovině 13. století (Český Dub, Jablonné v Podještědí, Žitava), nebo až Přemysla II. Otakara v druhé polovině 13. století. Postupně se Liberecko dostalo pod frýdlantské panství pánů z Biberštejna. Od té doby mělo liberecké panství s frýdlantským společné majitele.

Pro libereckou kotlinu měla velký význam obchodní cesta vedoucí ze Zhořelce přes Frýdlant k Hodkovicím nad Mohelkou a dále do Čech, která konkurovala staré cestě přes Žitavu a Jablonné v Podještědí. Bibrštejnové o ni vedli dlouhé spory, a ačkoli byla českými panovníky tato trasa přes Liberecko zakazována, nadále se užívala. Na bibrštejnském Liberecku napojeném na obchodní trasu a od západu chráněným hradem Hamrštějnem byla systematická kolonizace zahájena zřejmě v 1. polovině 14. století. Vrcholně středověká kolonizace Biberštejnů byla německá, postupně sem od jihu pronikalo i české obyvatelstvo. Roku 1352 je zmiňován jen Liberec při přechodu obchodní cesty přes údolí Harcovského potoka a zřejmě poněkud starší údolní lánové vesnice (či jejich zárodky) Rochlice na přechodu Lužické Nisy a výše proti proudu Vratislavice nad Nisou. Všechny tři lokality měly farní kostely. Ve 2. polovině 14. století bylo založeno několik nových lánových vsí, ale nadále v úzké vazbě na libereckou cestu (Krásná Studánka připomínaná 1381, Doubí 1412, Radčice 1444). Na cestu k Hrádku nad Nisou a na Žitavu se vázal Machnín (1428), Stráž nad Nisou (1469) a Svárov (1444). Kolonizaci skutečně neosídlené krajiny pak představují Ruprechtice (1453) či Ostašov (1454). Přestože v průběhu 2. poloviny 14. století existovala v liberecké kotlině již poměrně početná síť vesnic, šlo nadále spíše o sídelně i hospodářsky okrajovou oblast, která byla navíc silně poškozena a vylidněna husitskými válkami. Následné dosídlení znamenalo poněmčení oblasti, posílené novou německou kolonizační vlnou v 16. století při zakládání nových vesnic: Starý Harcov (1522), Vesec (1540), Růžodol (1542), Kunratice (1542), Minkovice (1544), Jindřichov (1544), Staré Pavlovice (1559), Horní Hanychov (1589/1590) a další. Na českodubském panství jsou připomínány v roce 1545 Šimonovice a v roce 1547 Dlouhý Most. Většina vsí byla organizována na principu údolní lánové vsi, výše položené osady měly rozptýlený charakter. Vesnice měly značně rozvolněnou zástavbu převážně středně velkých usedlostí, jen někde byly i větší usedlosti a usedlosti domkářské. Panská zemědělská výroba byla soustředěna do velkých dvorů (Liberec, Hanychov, Stráž nad Nisou a Machnín). Osídlovací vlnou 16. století dosáhla Liberecká kotlina hustoty obyvatelstva srovnatelnou s okolními oblastmi. Kolem poloviny 17. století došlo k nové vlně aktivity vrchnostenského velkostatku. Zakládání nových vesnic v liberecké kotlině souviselo s růstem města. Osídlovací vlna dovršila postup až do Jizerských hor.

Až do poloviny 16. století bylo panství spravováno z hradu Hamrštějna, poté přímo z Liberce. Mezi dalšími majiteli figurují Redernové, kteří se významně zasloužili o rozvoj panství, následně se Liberecko stalo součástí Valdštejnova frýdlantského vévodství, od roku 1634 drželi panství Liberec, Frýdlant, Grabštejn a Lemberk Gallasové. Tato čtyři severočeská panství od roku 1726 tvořila nedělitelnou základnu rozsáhlého gallasovského

dominia, zděděného Clam-Gallasů, kteří je drželi od roku 1757 až do zániku vrchnostenského zřízení a zdejší majetky až do poloviny 20. století. Pouze jižní část oblasti spadala pod rozsáhlé Českodubské panství, které vzniklo v 16. století spojením Českodubského a Hodkovického panství. Po střídání majitelů je roku 1838 koupil kníže Kamil Rohan a připojil ke svým ostatním državám. Původem francouzský rod pak držel jižní část oblasti také až do konce patrimoniální správy v roce 1850, řadu nemovitostí až do roku 1945.

Na počátku 15. století se začíná rozvíjet soukenictví. Jeho velký rozmach pak nastal 18. století, kdy se stal Liberec téměř monopolním dodavatelem a největším manufakturním městem v Čechách, jehož důležitost ještě stoupla přeměnou manufaktur na textilní továrny. Město se začalo rozrůstat a zabírat okolní zemědělské pozemky. Vrcholné období urbanistického vývoje Liberce probíhalo od 80. let 19. století do první světové války, kdy rostoucí město s řadou rovněž rychle se rozvíjejících okolních obcí vytvořilo aglomeraci, která byla již před 1. světovou válkou jednou z největších v Čechách a liberecká kotlina byla jednou z nejhustěji osídlených oblastí, byť většina okolních obcí zůstávala až do vzniku Velkého Liberce v roce 1939 samostatných. Rozvoj průmyslové výroby byl podpořen rozvojem silniční i železniční dopravy (Pardubice – Liberec 1859, Žitava – Liberec 1859, Seidenberg – Liberec 1875, Jablonec nad Nisou – Liberec 1888, Lovosice – Liberec 1900). Přestože byla většina původního německého obyvatelstva po druhé světové válce vysídlena, bylo Liberecko dosídleno. Od konce druhé světové války počet obyvatel Liberce stále stoupá a dnes se jedná o rozsáhlé urbanizované území, které zahrnuje desítky původně samostatných vesnic a osad, zabírající téměř celou libereckou kotlinu.

V oblasti jsou vyhlášeny desítky kulturních nemovitých památek různých typů. Centrum Liberce je městskou památkovou zónou, kterou určuje středověká silniční síť okolo dvou náměstí a zástavba z přelomu 19. a 20. století spolu s velkoryse řešenými vilovými čtvrtěmi s vysokým podílem zeleně. Významné je panorama města s dominantou radnice a dvou kostelů (Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; Památkový katalog NPÚ ad.*).

02_1.2.2 Významná městská sídla

Nejvýznamnějším městským sídlem v oblasti je **Liberec**. Byl založen zřejmě jako lokační městečko na vrcholu dlouhé ostrožny nad údolími potoků frýdlantskými Bibrštejnými před polovinou 14. století, pravděpodobně v sousedství již existující vesnice Habersdorf, která se v půdorysu města dnes neprojevuje. Půdorys středověkého městečka s obdélným náměstím se v základních rysech později již neměnil. Po opuštění hradu Hamrštejna, správního centra Liberecka, se stalo z Liberce v polovině 16. století nové centrum panství. V té době začal výrazný rozvoj městečka, stále častěji označovaného jako město. V době, kdy se stal Liberec součástí Valdštejnova frýdlantského vévodství, se soukenické město výrazně ekonomicky rozvíjelo. Liberec se stal jedním ze tří měst, kde se výrazně projevila Valdštejnova urbanistická aktivita (tzv. Nové Město). Po třicetileté válce charakterizoval město neobyčejný rozvoj výroby suken a s ním související růst zástavby, který měl až do konce 18. století spíše živelný charakter. Koncem 18. století se objevují i záměrně zakládané klasicistní čtvrti (Kristiánov a Filipov). V té době došlo k přestavbě dosud dřevěného města, která se shodovala se začátkem období velké konjunktury liberecké textilní výroby. Stavěly se továrny, dělnické domky i velkorysé vily, přestavovaly se starší objekty. Pro rozvoj libereckého průmyslu měla velký význam železnice vybudovaná hned v první vlně výstavby železniční sítě, kdy se stal Liberec jedním z nejvýznamnějších železničních uzlů v severních Čechách. Vrcholné období urbanistického rozvoje Liberce znamenalo období od 80. let 19. století do první světové války, kdy se měnil ve velkoměstský styl. Spolu s rozvíjejícími se okolními obcemi vytvořil rozsáhlou aglomeraci. Vznikly velkoryse řešené vilové čtvrti i monumentální veřejné budovy, siluetu doplnily nové kostely. Pozoruhodným počinem bylo

tzv. Liebigovo městečko postavené po vzoru anglických zahradních měst či vilkové sídliště Domovina. V meziválečném období se přestavovaly starší centrální části města a zároveň se dále rozšiřovala zastavěná plocha, stíraly se hranice mezi městem a okolními obcemi, které byly v roce 1939 připojeny k městu, čímž vznikl Velký Liberec. Po odsunu německého obyvatelstva po roce 1945 byl Liberec poměrně úspěšně dosídlen, přesto došlo k vyrovnání počtu obyvatel ve městě až v 60. letech a v aglomeraci ještě později. V druhé polovině 20. století se rozvíjela infrastruktura, nová architektura nahrazovala demolované starší objekty a následně se začala rozvíjet rozsáhlá panelová sídlištní výstavba, která znamenala radikální zásah do starého Liberce.

Přes závažné a plošné ztráty představuje dodnes Liberec památkově velmi významné město, od roku 1992 v centrální části chráněné jako městská památková zóna, která je tvořena středověkou silniční sítí okolo dvou náměstí a zástavbou z přelomu 19. a 20. století spolu s velkoryse řešenými vilovými čtvrtěmi s vysokým podílem zeleně. Kromě toho jsou ve městě dodnes zachovány cenné urbanistické celky – západně a jižně od Nového Města, komplex zámku s Kristiánovem, Filipov, většina vilových čtvrtí z přelomu 19. a 20. století. Památkovou ochranu by si zasloužilo Liebigovo město na Monstrančním vrchu.

Městský status měly v minulosti i některé části dnešního Liberce. Od roku 1911 byly městečkem i **Ruprechtice** připomínané v roce 1453. Původně nevelká údolní lánová německá ves začala růst již v 17. století a jako jediná z novodobých městských celků liberecké aglomerace měla část zástavby kolem náměstí skutečně městský charakter.

Status městečka (1905) a následně města (1925) měl před svým připojením k Liberci (1939) **Horní Růžodol** (Růžodol II), ležící na území původní vsi Růžodol, která se táhla podél levého břehu Lužické Nisy a je doložena k roku 1542. Do období mezi léty 1577 a 1612 se datuje rozdělení růžodolského katastru na dvě části, z nichž i Dolní Růžodol (**Růžodol I**) měl od roku 1911 status městečka. Historicky mezi oběma Růžodoly vznikly vsi Františkov (1657) a Janův Důl (1704), dnes také součástí Liberce.

V roce 1903 se městečkem a o pět let později městem (1908) staly **Rochlice**, patřící spolu s Libercem a Vratislavicemi k nejdříve doloženým sídlům v Liberecké kotlině (1352). Osou lánové parcelace byla Lužická Nisa, uplatňovala se však i druhá osa, Doubský potok, což neumožnilo vznik dvou řad usedlostí a půdorys Rochlic je proto nepřilíživě čitelný. Městečkem byl od roku 1909 i **Vesec** tvořící protějšek Doubí a Rochlic při pravém břehu Doubského potoka. Lánová ves je připomínána v roce 1540. Na rozdíl od Rochlic byla součástí frýdštejského (českodubského) panství. Obec byla připojena k Liberci v roce 1976, stále se však nejedná o celek skutečně městského charakteru (Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*; Památkový katalog NPÚ ad.).

02_1.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

V územích okrajů souvislé zástavby Liberce s výraznými vlivy suburbanizace se výrazně v zástavbě neprojevují objekty lidové architektury. V dochovaných situacích se jedná o pozůstatky osidlování pozdně středověké kolonizace se strukturou lánových vsí a s lidovými stavbami, ovlivněnými nejenom typy pocházejícími z oblasti Lužických hor (převážně roubená architektura s podstávkami) jako jinde v severním Podještědí, ale také vlivem blízkosti Jizerských hor (např. přízemní domy s roubenou světnicí a bedněnými štíty).

Způsob zapojení sídel do krajinného rámce je uveden v tabulkách sídel kapitoly „Sídla a krajina“

02_1.2.4 Identifikace a klasifikace znaků

Kulturní a historická charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluročující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Historické centrum Liberce (MPZ) – středověká silniční síť okolo dvou náměstí a zástavba z přelomu 19. a 20. století spolu s velkoryse řešenými vilovými čtvrtěmi s vysokým podílem zeleně	+	XX	XX
2	Výrazné kulturní dominanty centra města (kostely, radnice, veřejné budovy) a jednotlivých místních částí	+	XX	XX
3	Cenné urbanistické soubory ve městě (Kristiánov, Filipov, Liebigovo město, Domovina, vilové čtvrti ad.)	+	XX	XX
4	Částečně dochovaná urbanistická struktura center některých vsí různorodých půdorysů uvnitř aglomerace a na okrajích oblasti ve volné krajině	+	X	X
5	Částečně dochovaná struktura zemědělské a lesozemědělské krajiny v okrajových polohách oblasti	+	X	X
6	Množství architektonicky a historicky cenných objektů a areálů – sakrálních, městských i vesnických vč. historické zeleně a drobné sakrální architektury	+	XX	XX
7	Fragmenty komponované zemědělské krajiny panského velkostatku v okolí Karlova vč. pravidelného půdorysu novověké parcelační vsi	+	X	XX
8	Trasy železnice budované od pol. 19. století, trasy některých cest odpovídající původní struktuře cestní sítě	O	X	X

02_1.2.5 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

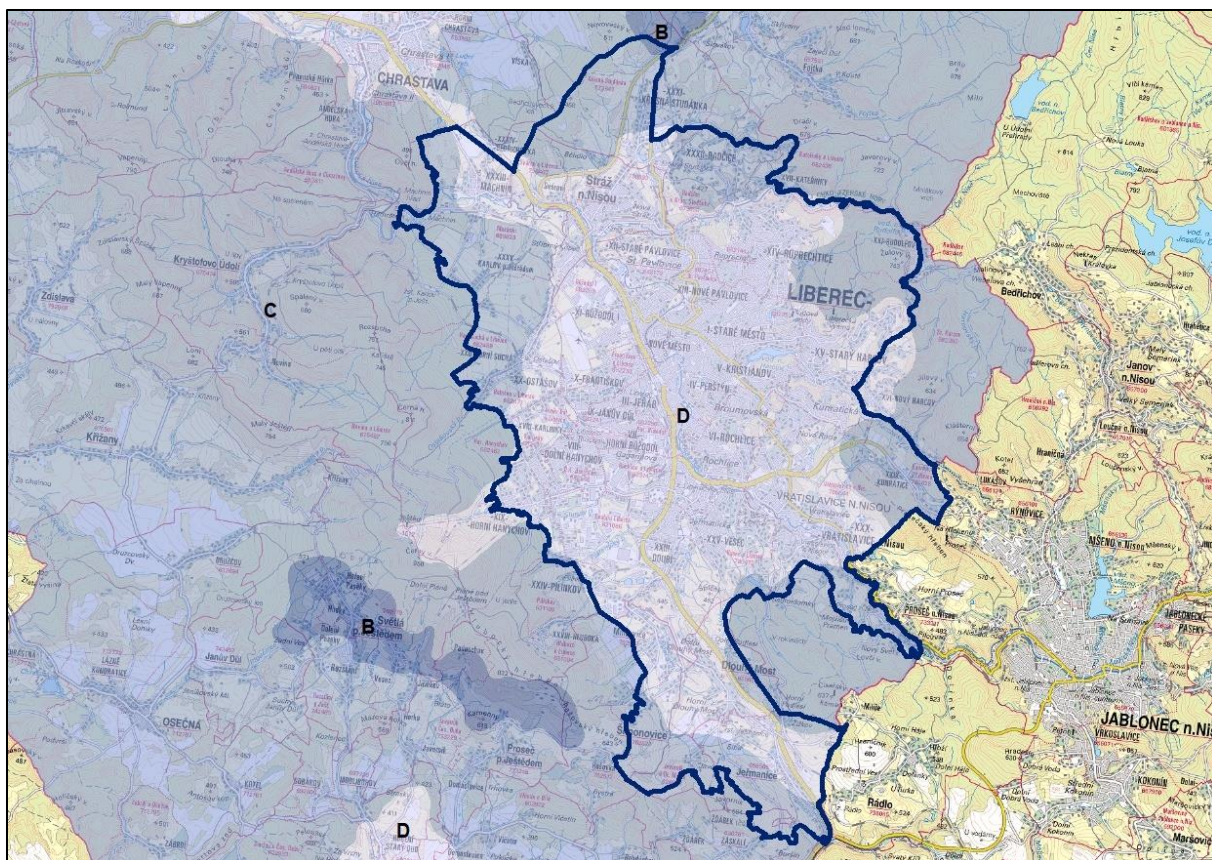
Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

LIBERECKÁ KOTLINA

Naprostá většina oblasti je zařazena do kategorie „D“. Historická krajinná struktura je plošnou urbanizací setřena. Fragmenty původních struktur jsou sice stále patrné a v zastavěném území Liberce se objevují i cenné struktury zástavby a zeleně – historická struktura krajiny však nehraje v krajinném rázu území významnější roli. Pouze na okrajích

oblasti, kde je stále možné najít krajinu venkovského charakteru, je vymezena kategorie „C“, přičemž je zde možné najít i zajímavé struktury (okolí Karlova), které však nehrají v krajinném rázu takovou roli, která by odůvodňovala volbu kategorií „B“ nebo „A“.

02_1.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuačně, resp. multisenzuačně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

02_1.3.1 Obecná vizuální charakteristika

Liberecká kotlina zaujímá prostor sníženiny, ohraničené významnými přírodními předělami – Ještědsko-kozákovským hřbetem na jihozápadě a okrajem Jizerských hor na severu a severovýchodě. Právě Jizerské hory vyběhají svými členitými okraji do rupechtické části

Vratislavické kotliny a vytvářejí členitý přechod urbanizovaného území města Liberce do jeho krajinného zázemí.

Liberecká kotlina, výrazně urbanizovaný prostor s dílčími cennými přírodě blízkými částmi – Prosečský hřeben, okrajové části navazující na CHKO Jizerské hory, okrajové části navazující na Ještědský hřbet, a s hodnotnými kulturními částmi - MPZ, významné vily z přelomu 19. a 20. století, průmyslové dědictví, hodnotná moderní architektura. Venkovská krajina zůstává jen ve fragmentech při úpatí Ještědského hřbetu a Jizerských hor (BRYCHTOVÁ, 2009).

Reliéf terénu na rozhraní charakterových vlivů Jizerské hornatiny a Ještědského hřbetu (kteréžto vlivy se prolínají do obrazu krajiny Vratislavické kotliny) hraje v prostorových vztazích vnitřní části města Liberce zásadní význam. Hluboké údolí Harcovského potoka se vlevo rozevírá do údolí potoka, stékajícího od Nové Rudy podél ulice Jablonecké a potom se Harcovský potok dostává do otevřenější polohy soutoku s Lužickou Nisou (dnes zatrubněno). V prostoru historického města tak vynikly některé důležité výšiny a hřbety, které mají vztah k posuzovanému území Perštýna. Jedná se o Keilův vrch (dříve Keilsberg), od kterého se táhne k východu poměrně výrazný hřbet, ohraničený na severu údolím Jizerského potoka. Tento hřbet se táhne až k terénní dominantě Liberecké výšiny (546 m n. m.) od Šaldova nám. sledován Husovou ulicí. Důležitá výšina tohoto hřbetu se nachází v prostoru nové bytové zástavby v ulicích Sadová/Boženy Němcové. Jižní – levobřežní – ohraničení údolí Harcovského potoka tvoří svahy Perštýna, stoupající k terénnímu hřbetu s areálem krematoria na Monstrančním, resp. Hrnčířském vrchu (dříve Šibeniční - Galgenberg). Tento hřbet je na severozápad ukončen terénním ostrohem. K jihovýchodu se táhne až k výšině Nad Lomem (440 m n. m.). Ve struktuře městské krajiny vnitřního města tak vzniká zřetelný prostor, ohraničený terénními předěly - na severu terénním horizontem, sledovaným zhruba ulicemi Valdštejnská, Železná a Husova a na jihu terénním horizontem Perštýna, sledovaným zhruba ulicemi U Krematoria, Plátenická, Broumovská. K západu se prostor otevírá k nádraží a do území Jeřábu a Františkova. Zde není terén tak dramatický a jedná se již o zcela jinou krajinu svahů západní části Vratislavické kotliny mírně stoupajících k úpatí Ještědského hřbetu.³

Okrajové polohy, navazující na silně urbanizované území města, představují segmenty suburbánní krajiny, ve které se projevují vlivy blízkosti velkého města. Původní – často rozptýlená – zástavba je doplněna a zahušťována novodobou zástavbou a charakter původně velmi harmonických svahů u Krásné Studánky, Ruprechtic či Starého Harcova se mění a dostává suburbánní charakter.

³ Vorel, I. – Kupka, J.: Nový Perštýn – Liberec, posouzení vlivu záměru na krajinný ráz (2017)

02_1.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Výrazné terénní horizonty krajinných předělů Ještědsko-kozákovského hřbetu a okrajů Jizerských hor, ohraničující prostor Vratislavické kotliny	+	XXX	XXX
2	Fragmenty původního charakteru krajiny svahů v pozvolném reliéfu úpatí Ještědského hřbetu i v členitých úpatích okrajů Jizerské hornatiny	+	X	X
3	Projevy suburbanizace – nekontrolovaného rozrůstání měst na úkor zemědělské krajiny, nerespektování původní urbanistické struktury vesnic, zabírání svahů Ještědského hřbetu a úpatí Jizerských hor	O	XXX	X
4	Zachování působivých partií s možností výhledů na panorama Ještědu a Liberce (např. Liberecká výšina, Prosečský hřeben)	+	X	XX

02_1.4 Vymezení „krajinných prostorů“ na úrovni místa nebo souboru míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci oblasti krajinného rázu Liberecká kotlina bylo vymezeno **šest míst krajinného rázu (MKR)**, což jsou části homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti. Následuje charakteristika míst krajinného rázu (MKR):

02_1.4.1 MKR 02_1-1 Machnín – Ostašov

Přírodní charakteristika.

MKR tvoří plochy předměstské krajiny Liberce s osídlením a plochami trvalých travních porostů pod východními svahy zalesněných Kryštofových hřbetů pod Ovčím vrchem (496 m n. m.) na severu a hřbetem Rozsocha (767 m n. m.) – Kaliště (745 m n. m.) – Černá hora (811 m n. m.) oddělených údolím Lužické Nisy, která zde průlomovým údolím za Machnínem opouští Libereckou kotlinu. Lužická Nisa, ke které se celé území svažuje, zde přibírá několik menších potoků stékajících z Kryštofových hřbetů. Celé území je výrazně ovlivněno zástavbou Liberce a má charakter přechodu silně urbanizované krajiny do přírodních poloh Ještědského hřbetu. Tvoří je málo členěné plochy luk a pastvin s nelesní zelení doprovázející koridory vodotečí, cesty a zástavbu. Zdejší sídla, původně venkovská,

intenzivně rostou a nabývají spolu s dalšími stavbami technické a dopravní infrastruktury charakter předměstské krajiny. Množství sídelní zeleně dotváří celkovou přírodní charakteristiku území.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří do oblasti pozdně středověké kolonizace s převahou lánových vsí. Krátká lineární lánová ves Machnín, poprvé písemně doložená k roku 1428, se vázala na cestu z Liberce na Chrastavu. Ostašov, původně jediná dlouhá lánová ves, v roce 1545 rozdělená na Ostašov a Horní Suchou, se táhne údolím Ostašovského potoka. Zatímco levobřežní Horní Suchá se urbanisticky příliš nevyvíjela, pravobřežní Ostašov se od přelomu 19. a 20. století navazujícími ulicemi plošně rozvíjel. K těmto starším vsím později přibyly nové osady založené na Clam-Gallasovském panství v druhé polovině 18. století, Karlov pod Ještědem (písemně doložen 1787), parcelační ulicová ves s typizovanými štítovými domy, a Karlinky (1770), tvořené dvěma řádkami domů. Klasicistní kaple sv. Vojtěcha (1833) v Horní Suché a kostelík Božského Srdce Páně u hřbitova v Machníně (1930) jsou jen menšími dominantami místního významu. V okolí Karlova je dodnes patrný fragment zemědělské barokní krajiny šlechtického velkostatku s náznakem barokní kompozice – panský dvůr s myslivnou a navazující alejí (památná Machnínská alej) směřující na hrad Hamrštejn, později doplněné pravidelnou parcelační vsí a následně Kleinertovou vilou. Kulturní charakteristiku doplňují jednotlivé stopy různých zejména novodobých historických období (fragменты prvorepublikového opevnění na severu území, zbytky tzv. Hitlerovy dálnice z roku 1939, zajatecký tábor z 1. světové války, zaniklý větrný mlýn Berzdorf z roku 1856, Ostašovský hřbitov ad.).

Vizuální charakteristika.

Otevřený prostor severovýchodních svahů Ještědského hřbetu se prostírá mezi okraji souvislých lesních porostů hřbetu a tokem Lužické Nisy. V obrazu krajiny vynikají jak blízké svahy Ještědu, tak okraje Jizerských hor a Bedřichovského hřbetu, uzavírající horizont severně od Lužické Nisy. V zemědělské krajině jsou poměrně harmonicky zapojeny staré vsi Horní Suchá a Karlov a fragment kompozice kolem hospodářského dvora u Karlova. V severní části se projevuje prostor údolí Lužické Nisy s pravobřežními dominantami Ovčí hora, Zámecký kopec a Hamrštejn. Urbanizační vlivy se projevují blízkostí mohutné komerční zóny a navazující průmyslové a skladové zóny.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02_1-1 Machnín – Ostašov		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf okraje mírně zvlněné Vratislavické kotliny pod svahy Kryštofových hřbetů (Ještědského hřebene)	+	XXX	X
2	Lužická Nisa (u Machnína v meandrujícím korytu) opouštějící Libereckou kotlinu průlomovým údolím pod Ovčím vrchem a její četné přítoky (menší potoky)	+	XX	X
3	Trvalé travní porosty, louky a pastviny, s nelesní zelení podél cest, vodotečí a ve vazbě na zástavbu	+	XXX	X
4	Sídelní zeleň – zeleň zahrad, areálů, veřejných prostranství, sady ad.	+	XX	X

MKR 02_1-1 Machnín – Ostašov		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
5	Alej v Machníně a několik památných stromů	+	X	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná sídlení struktura pozdně středověkého založení (Machnín, Ostašov) doplněná novověkou klasicistní kolonizací (Karlov, Karlínky)	O	XX	X
2	Částečně dochovaná a dodnes čitelná urbanistická struktura lánových vsí (Horní Suchá, Ostašov) a novověkých parcelačních vsí (Karlov pod Pradědem)	+	XX	X
3	Fragmenty barokní krajiny panského velkostatku v okolí Karlova pod Pradědem	+	X	XX
4	Díličí novověké dominanty (kaple v Machníně a Horní Suché) a menší stopy novověké historie území (řopíky, dálnice, větrný mlýn, hřbitov ad.)	O	X	X
5	Železnice z roku 1900	O	X	X
6	Částečně dochovaná struktura krajiny (rozložení sídel, cest, lesů a bezlesí), značně ovlivněná urbanizací ve vazbě na Liberec	O	XX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Horizonty Jizerských hor a Bedřichovského hřbetu v pohledech k severu	+	XXX	XX
2	Otevřený prostor svahů Ještědského hřbetu členěný mimolesní zelení a zelení zahrad obcí Karlov a Ostašov	+	XXX	X
3	Fragment geometrické kompozice kolem hospodářského dvora	+	X	X
4	Působivé scenérie údolí Lužické Nisy s dominantami Ovčí hory a Zámeckého kopce	+	XX	XX
5	Harmonické zapojení zástavby obcí Karlov a Horní Suchá do obrazu krajiny	+	XX	XX
6	Blízkost urbanizovaných území Průmyslová zóna Liberec – sever s komerční zónou	O	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování struktury zástavby Karlova a Horní Suché v krajinném rámci, vyloučení soustředěných forem obytné zástavby a rozvoje výrobních či skladových ploch v krajině západně od Ostašovského potoka
- Respektování cennosti a nezaměnitelnosti panoramatických pohledů
- Zachování a obnova aleje mezi bývalým panským dvorem a Hamrštejskou továrnou

02_1.4.2 MKR 02_1.2 Krásná Studánka**Přírodní charakteristika.**

MKR tvoří severní okraj Vratislavické kotliny (část Liberecké kotliny) na pravém břehu Černé Nisy. Mírně zvlněný prostor klesající k jihu vymezují zalesněné svahy převážně jehličnatého Bedřichovského lesa táhnoucí se k Novoveskému vrchu (511 m n. m.) a mozaika smíšených lesů severně od Radčic na okraji Jizerských hor až k Dračímu vrchu (676 m n. m.). Územím protékají od severu k jihu menší potoky, přítoky Černé Nisy (Radčický potok) s několika menšími rybníky. Přírodní charakteristiku doplňují plochy trvalých travních porostů členěné nelesní zelení podél vodotečí a komunikací, remízky a množství zeleně zahrad, zahrádek a sídel. MKR hraničí s CHKO Jizerské hory.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří do oblasti pozdně středověké kolonizace s převahou lánových vsí. Procházely tudy důležité cesty vedoucí z Liberecké kotliny. Původně německá lánová ves Krásná Studánka vznikla ve vazbě na libereckou cestu směrem na Frýdlant. Je připomínána v roce 1381. Východně od ní vznikla před rokem 1444 ves Radčice. Na cestu do Žitavy se pak podobně jako nedaleký Machnín váží další dvě vsi, doložené až krátce po husitských válkách, ale vzniklé pravděpodobně ještě v předhusitské době, a to Svárov (1444) a Stráž nad Nisou (1469), což je uměle česky vytvořený název pro Habovu Ves (Habendorf). Sídlní strukturu doplňuje víska Bělídlo. MKR je ovlivněno výstavbou nových dopravních staveb i plošným růstem zástavby v okolí Liberce. Prochází zde železnice z roku 1875. Původní částečně dochovaná cestní síť je pozměněná přeložkou silnice I/13 Stráž nad Nisou – Krásná Studánka. Kulturní charakteristiku doplňuje několik drobných objektů (kříže, socha), celkově však má původně zemědělská krajina charakter libereckého předměstí.

Vizuální charakteristika.

Velmi zajímavý segment příměstské krajiny mezi Bedřichoveckým hřbetem a okrajem Jizerské hornatiny je členitý díky množství drobných vodotečí, stékajících do údolí Černé Nisy. V mělkém údolí potoka je rozložena Krásná Studánka, jejíž zástavba se k jihu zahušťuje. Prostor Radčic a Kateřinek se zástavbou, rozptýlenou ve složitém terénním reliéfu a v množství lesní i nelesní zeleně a zeleně zahrad vytváří velmi harmonický obraz krajiny, narušovaný různorodostí zástavby a některými zanedbanými partiemi.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02_1.2 Krásná Studánka		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf okraje mírně zvlněné Vratislavické kotliny	+	XXX	X
2	Černá Nisa a její četné přítoky (menší potoky) s menšími vodními plochami (rybníčky)	+	X	X
3	Trvalé travní porosty, louky a pastviny, s nelesní zelení podél cest, vodotečí a ve vazbě na zástavbu	+	XXX	X
4	Sídlní zeleň – zeleň zahrad, zahrádek, veřejných prostranství	+	XX	X

MKR 02_1.2 Krásná Studánka		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
6	Převážně jehličnaté porosty Bedřichovského lesa	+	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná sídelní struktura pozdně středověkého založení vázaná na starší stezky (Krásná Studánka, Radčice, Svárov, Stráž nad Nisou)	O	XX	X
2	Částečně dochovaná a dodnes čitelná urbanistická struktura některých vsí (Krásná Studánka) vč. novější rozptýlené zástavby východně od Radčic	+	XX	X
3	Železnice z roku 1875	O	X	X
4	Částečně dochovaná struktura krajiny (rozložení sídel, některých cest, lesů a bezlesí), značně ovlivněná dopravními stavbami urbanizací ve vazbě na Liberec	O	XX	X
5	Drobná sakrální architektura a některé objekty	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazně členitý reliéf krajiny s prostorově členitou (mozaikovitou) skladbou u lesíků, nelesní zeleně a skupin zástavby se zelení zahrad	+	XX	XX
2	Rozptýlená struktura zástavby v členité krajině s harmonickým charakterem zapojení do obrazu krajiny	+	XX	XX
3	Různorodost zástavby vnáší do krajiny suburbánní charakter	O	XX	X
4	Výhledy do údolí Černé Nisy a na vzdálený horizont Ještědu	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování struktury zástavby, rozčleněné terémem a zelení do vzájemně oddělených částí - zabránění srůstání zástavby do velkých kompaktních ploch
- Respektování dochovaných části urbanistické struktury původně vesnických sídel
- Zachování významu krajinné struktury terénu a zeleně ve vizuální scéně

02_1.4.3 MKR 02_1.3 Žulový vrch**Přírodní charakteristika.**

MKR tvoří zalesněný masiv Žulového vrchu v Tanvaldské vrchovině, což je okrsek v jižní a jihovýchodní části Jizerské hornatiny. Vystupuje z urbanizované krajiny Vratislavické kotliny a vytváří její okraj. Členitá kerná vrchovina je zalesněná smíšeným jehličnatolistnatým porostem (smrk, borovice, javor, modřín, buk). V lesích se objevují vrcholové skály, na příkřejších svazích mrazové srázy a sruby s balvanovými haldami a proudy, balvanové sutě. Největší dominantou je Žulový vrch (743 m n. m.), suk tvaru výrazné kupy tvořený granodioritem a žulou zvedající se na jihovýchodním konci krátkého hřbetu. Na jeho svahu se objevují bývalé kamenolomy. Nižší dominantou je Liberecká výšina (546 m n. m.) s rozhlednou. Převážná část území je zalesněná, jen na okrajích se ve vazbě na osídlení

objevují trvalé travní porosty a zeleň sídelní, především zeleň zahrad rodinných domů. Lesní plochy směrem k Liberci mají významný rekreační potenciál. Na svazích Žulového vrchu pramení několik potoků (Jizerský, Černý). Na černé Nise, která se místy zasahuje, je vybudována malá nádrž Rudolfov.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR je z větší části zalesněné, na západě jej ohraničuje zástavba Liberce, na východě Rudolfov a na jihu Starý Harcov. Starý Harcov, poprvé písemně doložený v roce 1522, vznikl v údolí Harcovského potoka jako ves zemědělců, dřevorubců a uhlířů. Rozptýlená chalupářská zástavba směrem k Rudolfovu typická pro oblast Jizerských hor je však především spjata až s obdobím 19. století. Rudolfov pak souvisí s novou vlnou aktivity vrchnostenského velkostatku kolem poloviny 17. století, kdy panství převzali Gallasové. Nová osidlovací vlna dovršila postup do Jizerských hor, který začal koncem 16. století. Rudolfov byl založen ve výběžku údolí Černé Nisy v roce 1657 vysoko nad Libercem jako ulicová ves v nadmořské výšce cca 630 m n. m. Nad údolím Černé Nisy stojí zbytky skalního hradu Jezdec. Ve 14. a 15. století zde stával strážní hrádek, který sloužil jako obrana zemské stezky vedoucí do Frýdlantu. Na Černé Nise byla v letech 1925–1929 postavena vodní elektrárna, dnes chráněná jako technická památka. V lese je řada drobných památek (Mlynářův kříž, Holubův kříž, Hrob mrtvých mužů, Svojsíkova mohyla). Na Liberecké výšině stojí od roku rozhledna **připomínající středověký hrad z let 1900–1901** a ve svahu pod ní lesní vila Heinricha Liebiega z let 1901–1906. Na Humboldtově výšině stávala v letech 1887 -1902 a 1905–1932 dřevěnou rozhlednu, kterou dnes připomíná pomník.

Vizuální charakteristika.

Lesnatý výběžek okraje Jizerské hornatiny vyplňuje většinu území místa krajinného rázu a rozděluje MKR na dvě části hřbetem, klesajícím od dominanty Žulového vrchu (743 m n. m.) k Liberecké výšině (573 m n. m.). V severní části vytváří Jizerský potok jeho přítoky mohutnou lesnatou kotlinu. V jihovýchodní části se v členitém terénu s osou horního toku Černého potoka rozkládá poměrně volná zástavba Starého Harcova, harmonicky zapojená do krajinného rámce. Partie Rudolfova od České chalupy k vodní nádrži Rudolfov vytváří enklávu s dochovaným charakterem horské vesnice, uzavřené lesnatým rámcem hornatiny. Krajinářsky působivé údolí Černé Nisy je provázáno ulicemi Horská a Kateřinská funkční i nefunkční průmyslovou zástavbou.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02_1.3 Žulový vrch		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě vrchovinný kerný reliéf Tanvaldské vrchoviny na okraji Jizerské hornatiny s dominantou Žulového vrchu (743 m n. m.)	+	XXX	X
2	Rozsáhlé mohutné plochy převážně jehličnatých a smíšených lesů (smrk, borovice, javor, modřín, buk ad.)	+	XXX	XX
3	Skalní útvary (skály, haldy, sutě ad.) v lesích vč. kamenolomů a fragmentů těžby kamene	+	X	X
4	Černá Nisa s v. n. Rudolfov, Jizerský a Černý potok a řada drobných potoků v pramenné oblasti	+	X	X

MKR 02_1.3 Žulový vrch		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
5	Louky a pastviny s množstvím nelesní strukturní zeleně na okraji MKR u Rudolfova a Starého Harcova	+	X	X
6	Sídelní zeleň vč. zeleně zahrad a veřejných prostranství (okraj Liberce)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Částečně dochovaná sídelní struktura pozdně středověkého a novověkého založení (Starý Harcov, Rudolfovo)	O	XX	X
2	Částečně dochovaná a dodnes čitelná urbanistická struktura ulicové vsi Rudolfova a rozptýlené horské zástavby nad historickým Harcovem	+	XX	X
3	Dominanta rozhledny Liberecká výšina z poč. 20. století	+	X	XX
4	Památná místa, kříže a pomníky v lesích	O	X	X
5	Vodní nádrž Rudolfovo s elektrárnou z let 1925 až 1929	+	X	XX
6	Pozůstatky středověkého strážního hrádku Jezdec	O	X	X
7	Turistická a rekreační tradice ve vazbě na Lidové sady	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Působivé scenérie horského lesnatého masivu s dominantou Žulového vrchu	+		
2	Cenná dominanta Liberecké vyhlídky a působivé místo krajiny s vilou H. Liebige	+		
3	Harmonicky působící zástavba Starého Harcova ve velmi členitém reliéfu	+		
4	Dochovaný charakter zástavby horské vsi Rudolfova	+		
5	Velmi různorodý a dosti zanedbaný charakter historické průmyslové zástavby v údolí Černé Nisy	O		

Návrh ochranných opatření:

- Respektovat dochovanou strukturu původní vesnice Rudolfovo
- Zachování harmonického charakteru zapojení zástavby Starého Harcova do krajinného rámce
- Vytvářet podmínky pro nové využití zanedbaných historických průmyslových staveb v údolí Černé Nisy

02_1.4.4 MKR 02_1.4 Prosečský hřeben**Přírodní charakteristika.**

MKR tvoří Prosečský hřeben, nejvyšší bod Jablonecké kotliny, obklopený výběžky Vratislavické kotliny. Prosečský hřeben je rozsáhlý strukturně denudační hřbet (570 -

590 m n. m.) ve směru severozápad – jihovýchod hrástově vyzdvižený při úpatí Jizerských hor. Při hřebetnici jsou místy zbytky holoroviny, jihozápadní svahy jsou příkřejší a vyšší, objevují se zde izolované skalky, mrazové sruby a balvanové sutě. Další, méně výrazný rozčleněný paralelní hřeben se táhne mezi Kunraticemi a údolím Harcovského potoka. Hřeben je zalesněný jehličnatými a smíšenými lesy. V nižších polohách navazují louky a pastviny s nelesní zelení, doprovody vodotečí, menší remízky a dále okrajově zástavba Kunratic, Vratislavic nad Nisou a Proseče nad Nisou s množstvím sídelní zeleně. Na dně údolí protéká Lužická Nisa a dále její přítoky. Drobné potoky stékají i z Prosečského hřebene. Na vodních tocích je několik menších rybníků.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří k území pozdně středověké kolonizace. Nejstarší je údolní lánová ves vzniklá ve vazbě na Lužickou Nisu Vratislavice nad Nisou písemně doložená k roku 1352. V údolních polohách oklopujících Prosečský hřeben jsou však rozloženy rozptýlené novější vesnice. Kunratice připomínané v roce 1542 souvisí s aktivitou panského velkostatku v 16. století. Území je značně pozměněné novou dopravní infrastrukturou (I/14, a rychlou urbanizací ve vazbě na zástavbu Liberecké kotliny.

Vizuální charakteristika.

Místo krajinného rázu je velmi různorodou okrajovou částí města, resp. segmentem příměstské krajiny, ve které se nacházejí působivé partie lesní krajiny severozápadního výběžku Prosečského hřebene s lesními rybníky, loukami, svažujícími se k Nové Rudě a k Vratislavicím a s harmonickou zástavbou Kunratic ve svazích nad údolím Harcovského potoka. Z vyšších poloh se otevírají cenné průhledy na siluetu Ještědu a na okraje Liberce. Oproti těmto líbezným partiím, tvořícím cenné krajinné zázemí okrajům silně urbanizovaných území s v MKR nacházejí urbanizované partie okraje Vratislavic (zástavba na Zámeckém vrchu) s frekventovanými motorovými komunikacemi (I/14H).

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02_1.4 Prosečský hřeben		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf vyzdviženého hrástového Prosečského hřebene vystupující nad nižší polohy Vratislavické kotliny	+	XXX	X
2	Rozsáhlé plochy jehličnatých a smíšených lesů	+	XXX	X
3	Plochy luk a pastvin s nelesní zelení, doprovody komunikací a vodotečí, remízky v nižších polohách svahů	+	X	X
4	Sídelní zeleň navazující zástavby vč. zeleně zahrad a veřejných prostranství	+	X	X
5	Lužická Nisa a její přítoky – řada drobných potoků a jejich pramenišť vč. několika vodních nádrží na potocích	+	XX	X
6	Skalní útvary (skalky, mrazové sruby a balvanové sutě) v lesích Prosečského hřebene	+	X	X

MKR 02_1.4 Prosečský hřeben		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná sídelní struktura pozdně středověkého a novověkého založení (Kunratice, Vratislavice nad Nisou, Proseč nad Nisou)	O	X	X
2	Částečně dochovaná krajinná struktura (vedení cest, rozložení lesů a bezlesí atd.) ovlivněná novou dopravní infrastrukturou a plošnou zástavbou	O	XXX	X
3	Některé objekty, drobná sakrální architektura, hřbitov ad.	+	X	X
4	Železniční trať z roku 1888	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazný prostorový předěl lesnatého masivu Prosečského hřebenu uplatňující se v krajinných panoramatech i v dílčích scénériích	+	XXX	X
2	Atraktivní partie lesních rybníků nad koupaliště,	+	X	XX
3	Nezastavěné plochy luk na severozápadním úpatí Prosečského hřebene ohraničené linií komunikace I/14H	+	XX	XX
4	Harmonicky působící zapojení zástavby Kunratic u ulice Janovská do krajinného rámce	+	XX	X
5	Blízkost okrajů kompaktní zástavby v krajinných panoramatech i v dílčích scénériích krajiny (sídlíště na Zámeckém vrchu)	O	XX	X
6	Atraktivní výhledy na Ještědský hřbet	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana nezastavěných ploch luk kolem hřbitova a kolem ulice Nad Školou.
- Respektování hustoty a charakteru zástavby Kunratic v návaznosti na ulici Janovská.

02_1.4.5 MKR 02_1-5 Dlouhý Most

Přírodní charakteristika.

MKR leží na rozhraní několika geomorfologických jednotek, ze severu zasahuje sníženina Vratislavické kotliny, na kterou navazují Hlubocký hřbet na jihozápadě, Kopaninský hřbet na jihu a Maršovská vrchovina na jihovýchodě. U Jeřmanic sem pak zabíhá výběžek Rychnovské kotliny. Území leží na rozvodí Doubského potoka, který teče na sever do Lužické Nisy, a Jeřmanického potoka, který stéká na jih do Mohelky. K nim přistupují drobné vodoteče, přítoky s doprovodnou vegetací. Na severovýchodě území vymezuje zalesněný masiv Císařského kamene (637 m n. m.), na západě Hlubocký a navazující Rašovský hřbet a na jihu masiv Javorníka (684 m n. m.) a zalesněné údolí Mohelky. Zatímco na okrajích, za hranicemi MKR, se rozkládají ve vyvýšených polohách jehličnaté a smíšené lesy, vlastní prostor MKR je vedle zástavby s množstvím sídelní zeleně pokryt plochami luk a pastvin s množstvím nelesní a mimolesní zeleně a jen menšími plochami polí. Podoba území

je výrazně ovlivněna stavbami dopravní infrastruktury a plošnou zástavbou různého typu navazující na zástavbu Liberecké kotliny, má tedy výrazně předměstský charakter.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří ke krajíně pozdně středověkého kolonizace. Zdejší krajina, na rozdíl od zbytku oblasti, z větší části patřila k českodubskému panství a v poslední době k rohanskému dominiu. Nejnižší polohy souvisí se starým osídlením při obchodní stezce z Prahy do Žitavy a Lužice. Jsou spojeny se středověkou kolonizací lánových vsí. Ve vyšších polohách převládají vsi novověké parcelační. Krátká údolní lánová ves Jeřmanice je poprvé doložená k roku 1543. Severněji na ni navazuje Dlouhý Most rozložený podél cesty. První zmínka o něm je z roku 1547, kdy zde vznikla luteránská osada německých uhlířů. Mimo trasu historické liberecké cesty leží rozptýlené vsi Minkovice (1544), Šimonovice (1545) a Javorník. Jeřmanicím dominuje barokní kostel sv. Anny postavený v letech 1760–1764 (1816 přestavěný do dnešní podoby), Dlouhému Mostu barokní kostel sv. Vavřince z konce 17. století stojící na místě původního dřevěného evangelického svatostánku z poloviny 16. století. Kulturní a historickou charakteristiku doplňují jednotlivé stavby či ojedinělé objekty drobné sakrální architektury (kaple Božího milosrdenství v Minkovicích, kaple v Javorníku) či fragmenty historických krajinných úprav (Vesecký rybník). Podoba krajiny je značně pozměněná novodobou různorodou výstavbou, novými dopravními stavbami, sportovními areály ad., tudíž historické krajinné struktury nemají na její podobu významnější vliv.

Vizuální charakteristika.

Místo krajinného rázu MKR) zahrnuje území při úpatí Ještědsko-kozákovského hřbetu, resp. Hlubockého, Rašovského a Javornického hřbetu. Prostor je proto ohraničen na jihozápadně okraji souvislých lesních porostů. Mezi Rašovkou a Javornickou kaplí dobíhá krajina luk, pastvin a drobných lesů až prakticky k Javornickému hřbetu. V otevřených částech svahů se vysoko dostává zástavba obcí Šimonovice a Javorník s navazujícími dolovnými stopami členění historické plužiny. Plochy pod úpatím jsou zaplněny zástavbou Minkovic, Dlouhého mostu a Jeřmanic. Jedná se o převážně o srůstající plochy nízkopodlažní rodinné zástavby, členěné množstvím drobných koridorů vodotečí, stékajících z horských hřbetů (Doubský potok s přítoky, Jeřmanický potok). Severovýchodní ohraničení tvoří koridor kapacitní komunikace I/35m, provázený svazkem vzdušných vedení VVN. MKR je v těchto místech ohraničeno koridorem Lučního potoka při úpatí lesního masivu Císařského kamene. Z vyšších poloh svahů Rašovského a Javornického hřbetu se otevírají atraktivní pohledy na okraje Jizerské hornatiny, na Císařský kámen a na Prosečský hřeben s Černostudničním hřbetem a siluetou Krkonoš v pozadí. Negativními prvky krajinné scény jsou četné trasy vzdušných vedení VVN, viditelný koridor silnice I8/35 a průmyslový areál v Minkovicích. V krajíně se vizuálně pozitivně uplatňují drobné dominanty kostelů v Jeřmanicích a v Dlouhém Mostě.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02_1-5 Dlouhý Most		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		o neutrální	XX spoluúčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Zvlněná krajina na pomezí Vratislavické kotliny, Hlubockého hřbetu, Kopaninského hřbetu, Maršovské vrchoviny a Rychnovské kotliny	+	XXX	X

MKR 02_1-5 Dlouhý Most		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
2	Lesní celky jehličnatých a smíšených lesů na okrajích MKR (vesměs mimo řešené území)	+	XX	X
3	Trvalé travní porosty – louky a pastviny	+	XX	X
4	Množství drobné lesní i mimolesní zeleně, navazující na rozčleněné okraje souvislých lesních porostů, liniová zeleň při komunikacích, železnici a vodotečích, remízky	+	XX	X
5	Množství zeleně zahrad a veřejných prostranství zdejších sídel	+	XX	X
6	Doubský a Heřmanický potok a jejich přítoky vč. doprovodné a břehové vegetace	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Částečně dochovaná sídelní struktura pozdně středověkého a novověkého založení (zdejší vsi písemně doložené z 16. století) často vázaného na starší sídla doprovázející starou libereckou cestu	O	X	X
2	Částečně dochovaná krajinná struktura (vedení cest, rozložení lesů a bezlesí atd.) ovlivněná novou dopravní infrastrukturou a plošnou zástavbou	O	XXX	X
3	Některé objekty, drobná sakrální architektura (kapele, kříže), hřbitov, fragmenty původních krajinných úprav (vesecký rybník) ad.	+	X	X
4	Dominanty barokních kostelů sv. Anny v Jeřmanicích a sv. Vavřince v Dlouhém Mostu	+	X	XX
5	Trasa železnice z roku 1859	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Otevřené plochy svahů, členěných množstvím lesní i nelesní zeleně, stoupající k Hlubockému, Rašovskému a Javornickému hřbetu	+	XXX	XX
2	Dochované struktury členění historických pluzin u Šimonovic a Javorníku	+	X	XX
3	Souvislé plochy nízkopodlažní rodinné zástavby v lokalitách Minkovice, Dlouhý Most, Jeřmanice	O	XXX	X
4	Rušivé prvky vedení VVN	N	XX	X
5	Vizuální projev drobných dominant kostela sv. Vavřince v Dlouhém Mostě a sv. Anny v Jeřmanicích	+	X	XX
6	Atraktivní výhledy z vyšších poloh svahů a z Javornického hřbetu k severu a severovýchodu	+	XX	XXX

Návrh ochranných opatření:

- Respektování forem a charakteru zástavby obcí, rozložených vysoko ve svazích Rašovského a Javornického hřbetu (Šimonovice, Javorník)

- Zachování struktury členění historických plužin v návaznosti na Šimonovice a na Javorník
- Respektování struktury koridorů drobných vodotečím členících souvislou zástavbu
- Respektování a zachování vizuálního významu kostelů sv. Vavřince a sv. Anny

02_1.4.6 MKR 02_1-6 Liberec

Celé MKR tvoří silně urbanizovaná krajina města Liberce, proto není toto území z hlediska krajinného rázu podrobněji řešeno. Liberec je předmětem zájmu jiných částí ÚSK.

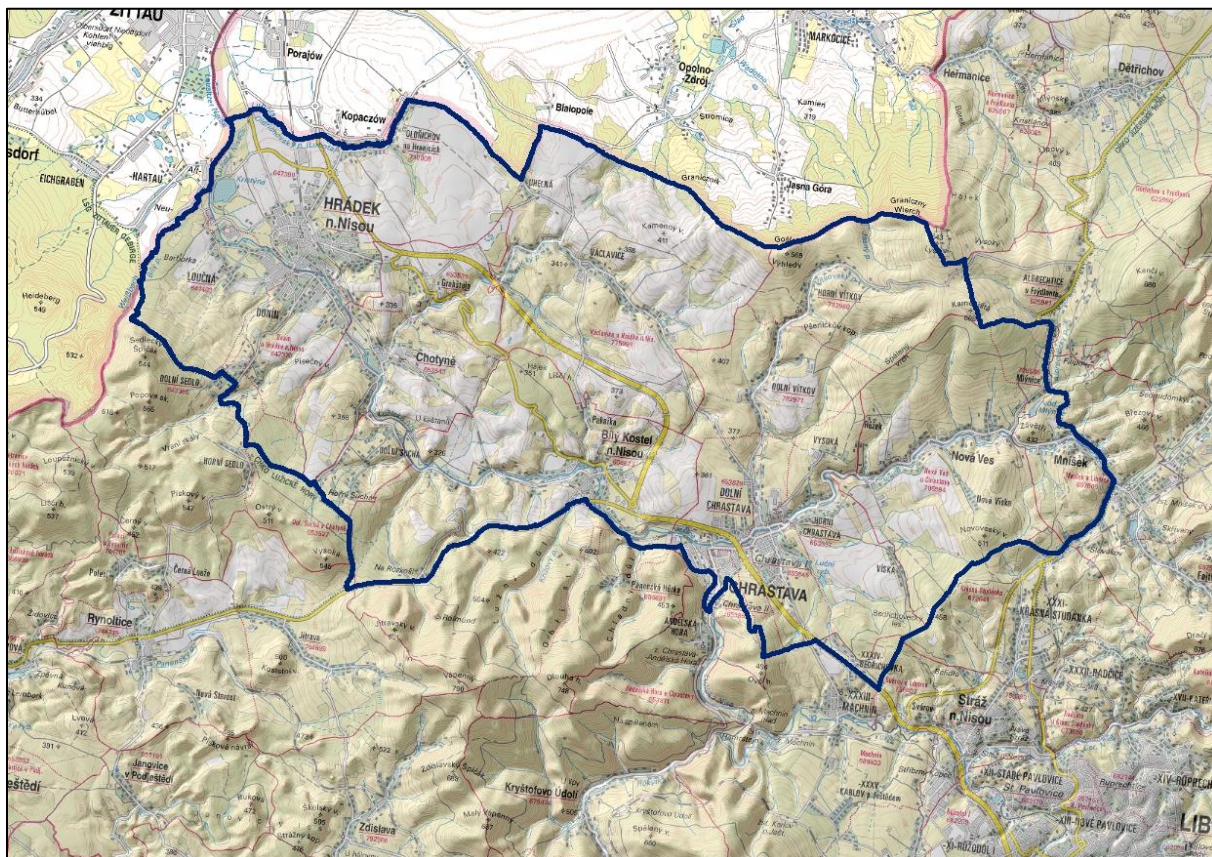

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

02_2 ObKR 02_2 HRÁDECKO – CHRATAVSKO

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. ObKR Hrádecko – Chrastavsko je ve výše uvedeném materiálu (Brychtová, 2009) podoblastí oblasti krajinného rázu, která zahrnuje Libereckou kotlinu i Hrádecko – Chrastavsko. V rámci ÚSK ORP Liberec je tato podoblast označena jako samostatná ObKR 02_2.

Žitavská pánev (zastoupená Hrádeckou pánví a Libereckou kotlinou) je sevřená mezi Jizerskými horami a Ještědským hřbetem a vytváří protáhlou sníženinu na horním toku Lužické Nisy. Reliéf Hrádecké pánve charakterizují široké hřbety, mělká údolí (hlouběji jsou zaříznutá pouze údolí Lužické Nisy a některých jejích přítoků) a osaměle vystupující, nepřilíš vysoké čedičové kupy (Kohout, Výhledy). Původní členitý reliéf byl překryt sedimenty pevninského ledovce. Liberecká kotlina je od Hrádecké pánve oddělená nízkým a širokým hřbetem (Ovčí vrch, Novoveský vrch). Je podmíněna tektonicky, jedná se o mezihorskou sníženinu s erozně – denudačním reliéfem. Její nejnižší část se nachází v okolí Liberce, odkud pozvolna stoupá k okrajům. Severní a severovýchodní okraj, navazující na Jizerské hory, je velmi členitý.

Hrádecká pánev je intenzivně zemědělsky využívaná. Kromě větších sídel (Chrastava, Hrádek nad Nisou) jsou pro toto území typické rozsáhlé plochy orné půdy, případně velké

plochy intenzivně obhospodařovaných luk a pastvin (hlavně v okolí Vítkova, Václavic, Loučné). Členění zemědělské půdy se dochovalo jen místy, ostatní plochy jsou rozčleněny většinou pouze částečně, zejména sítí vodních toků s doprovodnými porosty.

02_2.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (reliéf, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaky přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

02_2.1.1 Obecná přírodní charakteristika /dle Brychtová 2009/

Podloží Žitavské pánve, která je sevřená mezi Jizerskými horami a Ještědským hřbetem a vytváří protáhlou sníženinu na horním toku Lužické Nisy, tvoří v okolí Hrádku nad Nisou (Hrádeckou pánev) rumburská žula s mocným zvětralinovým pláštěm, jímž místy pronikají třetihorní čediče, znělce či tufy. Kotlina je vyplněná terciárními sladkovodními sedimenty, jež jsou místy (u Hrádku nad Nisou) překryté čtvrtohorními balvanitými sutěmi. Reliéf nakonec pokrývají glacifluviální sedimenty (vliv okraje kontinentálního ledovce).

Dle zařazení do geomorfologických jednotek tvoří Hrádeckou pánev okrsky Oldřichovská pánev a Chrastavská kotlina. Reliéf Hrádecké pánve charakterizují široké hřbety, mělká údolí (hlouběji jsou zaříznutá pouze údolí Lužické Nisy a některých jejích přítoků) a osaměle vystupující, nepřilíš vysoké čedičové kupy. Původní členitý reliéf byl překryt sedimenty pevninského ledovce. Hrádecká pánev náleží do Žitavského bioregionu (1.56). V oblasti Hrádecka se vyskytují relativně úrodné půdy: modální kambizemě, luvizemě a pseudogleje. Pseudogleje vznikají na méně propustných substrátech ve sníženinách – sprašových hlínách, jílech a též na glacifluviálních sedimentech, jež jsou pro tuto oblast typické.

Celá oblast náleží do klimatické oblasti mírně teplé (dle Quitta), z toho okolí Hrádku nad Nisou spadá do okrsku MT11, který je charakteristický nejvyššími průměrnými ročními teplotami v rámci regionu (přes 8°C) a poměrně nízkými srážkovými úhrny (pouze 550 – 650 mm). Dále na východ pak navazuje okrsek MT9 s nepatrně nižšími jarními a letními teplotami a ročním srážkovým úhrnem cca o 100 mm vyšším.

Osou odvodňování je Lužická Nisa, která severozápadně od Liberce vtéká průlomovým údolím do Žitavské kotliny. Vodní plochy jsou menší, v. n. Mlýnice, menší rybníčky a především zatopená pískovna Kristýna u Hrádku.

Z fyto geografického hlediska náleží území do oblasti mezofytika, fyto geografického okresu 48 Lužická kotlina (a. Žitavská kotlina). Potenciální přirozenou vegetací jsou ve výše položených částech území květnaté bučiny (na nízkém hřebítku mezi Hrádeckou a Libereckou kotlinou), na granitoidech jsou acidofilní bučiny, v níže položených částech území s úživnější půdou jsou to dubohabřiny a lipové doubravy a tam, kde je půda chudší jsou potenciální vegetací acidofilní bikové, jedlové, březové a borové doubravy. V okolí Hrádku nad Nisou mají svůj přirozený výskyt lužní lesy. Původní vegetace však byla zcela pozměněná poměrně intenzivním zemědělským využitím, jež je dané chráněnou polohou v kotlině, poměrně úrodnými půdami (zejména na Hrádecku) a příznivými klimatickými podmínkami. Ve vyšších

polohách se vyskytují kulturní travní porosty (zčásti pastviny), místy úhory. Cennější nelesní vegetaci představují mokřadní lada v nivách a pramenných sníženinách.

Oblast je jen málo zalesněna – lesy zaujímají vyvýšené polohy na méně produktivních půdách. Lesní porosty jsou spíše menší a pokrývají nevelké vrchy a hřbítky na rozhraní Liberecké a Hrádecké kotliny. V druhové skladbě převládá smrk, místy je však hojná buková příměs, v okolí Hrádku je častá lípa s dubem. Hrádecká pánev je intenzivně zemědělsky využívaná. Kromě větších sídel (Chrastava, Hrádek nad Nisou) jsou pro toto území typické rozsáhlé plochy orné půdy, případně velké plochy intenzivně obhospodařovaných luk a pastvin (hlavně v okolí Vítkova, Václavic, Loučné). Členění zemědělské půdy se dochovalo jen místy, ostatní plochy jsou rozčleněny většinou pouze částečně (silnicemi či sítí vodních toků s doprovodnými porosty). V oblasti nejsou vymezena žádná zvláště chráněná území.

02_2.1.2 Identifikace a klasifikace znaků /dle Brychtová 2009/

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cenu. Z toho důvodu je nutné jejich cenu a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, kromě toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle ceny znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cenu. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinelý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinelý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004).

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky	Klasifikace znaků		
	dle projevu	dle významu	dle ceny

		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Nevýrazná modelace terénu Hrádecké pánve, zarovnaný povrch díky vlivu zalednění (zarovnané hřbety, mělká údolí), nevýrazný hřbítek oddělující Libereckou a Hrádeckou pánev	O	XXX	X
2	Zahloubené údolí horního toku Lužické Nisy	+	X	X
3	Lužická Nisa – významný tok, odvodňující celou kotlinu, v části Hrádecka má přírodě bližší charakter – a její přítoky (Jeřice, Václavický, Vítkovský potok ad.) – v sídlech vesměs upravené, ve volné krajině regulované (v polích) nebo s přírodě blízkým korytem	+	XX	X
4	Několik vodních ploch – menší rybníky, nádrž Kristýna	+	X	X
5	Převážně intenzivně obhospodařované louky a pastviny s nepřiliš bohatou druhovou skladbou, pouze místy dochované pozůstatky členění zemědělské půdy (jižně od Hrádku a Chotyně, severně od Václavic)	O	XXX	X
6	Doprovodné porosty vodních toků, zejména na Hrádecku, kde mají přírodnější charakter, nelesní krajinná zeleň, zeleň sídelní	+	X	X
7	Menší a střední lesní celky, převážně smrkové monokultury, dílčí zastoupení lesních porostů – menší hřbety, vršky	+	XX	X

02_2.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

02_2.2.1 Historický přehled

Oblast leží ve vrcholně až pozdně středověké sídelní krajině s převažujícím typem lineární lánové vsi. První písemné zmínky o zdejších sídlech, především dlouhých lánových vsích, pochází převážně ze 14. století, přičemž později byla sídelní struktura doplněna novějšími parcelačními vesnicemi zakládanými od 16. do 18. století. Historická krajinná a urbanistická struktura je dodnes na mnoha místech zřetelně dochovaná.

Hlavními městskými centry v oblasti jsou ortogonální městská založení Hrádek nad Nisou s první písemnou zmínkou z roku 1288 a Chrastava zmiňovaná písemně v roce 1352. Již v době prvních písemných zmínek v oblasti převládalo obyvatelstvo německé národnosti, pozvané do tehdy relativně pustého pohraničí králem Přemyslem Otakarem II.

Osídlení je zde ovšem výrazně starší, lužickosrbské. Traduje se, aniž by pro to ale existoval písemný či archeologický důkaz, že již v 10. století vybudovali nad údolím Lužické Nisy slovanští obyvatelé z kmene Milčanů, který se zabýval zemědělstvím, chovem skotu, hrnčířstvím a dalšími řemesly, nevelkou osadu s názvem Gród (v místě dnešního Hrádku nad Nisou), který byl zřejmě střediskem lužickosrbského osídlení v poříčí Nisy nad Žitavou. Oblastí procházely odedávna směrem na Žitavu významné cesty. Především Nisko-jizerská stezka umožňující průchod ze středních Čech na sever, do polských a německých nížin.

V údolí Nisy, především už mimo naše území, lze očekávat stálou přítomnost člověka už v době pravěku. V době slovanské pak již není pochyb o užívání celé trasy. V oblasti stojí jeden z nejstarších hradů severních Čech – Grabštejn, který chránil údolí Nisy a jím vedoucí cestu z Čech do Lužice. Stojí zřejmě na místě staršího hradiště Olšica, které nahradilo hůře hájitelný Gród. Ve 13. století byl hrad udělen v léno pánům z Donína, kteří jej drželi několik století.

Postupně se vytvořilo rozsáhlé Grabštejské panství, které zahrnovalo prakticky celou oblast krajinného rázu (Hrádek nad Nisou, Machnín, Andělská Hora, Panenská Hůrka, Loučná, Donín, Nová Ves, Dolní Sedlo, Chotyně, Jítrava, Dubnice, Zdislava, Bílý Kostel nad Nisou, Václavce, Chrastava, Oldřichov na Hranicích). Již od středověku se zde dobývala železná ruda, jejíž těžba doplňovala jinak zemědělské zaměstnání obyvatel. Za husitských válek stálo Grabštejské panství společně se Šestiměstím v protihusitském táboře. Hrad Grabštejn byl následně okupován husity jako významný opěrný bod.

Od poloviny 16. století se na Grabštejském panství vystřídala řada feudálních pánů. Za Jiřího Mehla ze Střelic se ve druhé polovině 16. století začalo panství rychle rozvíjet. Vedle zemědělství se rozšiřovala těžba mědi, zinku, stříbra a olova, budovaly se hamry. O významu tohoto průmyslového odvětví svědčí fakt, že horníci dostali roku 1584 zvláštní privilegia, tzv. horní svobodu. Od 18. století se těžil i lignit, místně i kvalitní vápenec. Lignit se těžil po dlouhou dobu hlubině, až v roce 1957 byl otevřen povrchový důl Kristýna, ve kterém se těžilo do roku 1975. Dnes je důl zatopený a využíváný k rekreaci.

V roce 1635 bylo Žitavsko postoupeno Habsburky saskému králi. Tím bylo navždy odtrženo od Grabštejska, které zůstalo v Čechách. Z oblasti se tak stalo příhraniční území. Počátkem 18. století získali panství Gallasové (později Clam-Gallasové), majitelé libereckého, frýdlantského a leberského panství, kteří drželi zdejší rozsáhlé majetky až do poloviny 20. století. V 19. a 20. století bylo území spjato hlavně s textilním, strojním a chemickým průmyslem. Roku 1842 byla zřízena císařská silnice mezi Žitavou a Libercem, v roce 1859 doplněná železniční tratí, kterou vystavěla a provozovala soukromá *Zittau-Reichenberger Eisenbahn*.

Oblast byla z velké části německá a po mnichovském diktátu připadla k Říši. V období druhé světové války zde pracovaly stovky zahraničních dělníků na nucených pracích (ve zbrojní továrně Spreewerk i dalších v podnicích). V roce 1945 po osvobození Sovětskou armádou byli němečtí obyvatelé postupně odsunuti. Mnoho obcí bylo odsunem Němců značně vysídleno a příliv nových osídlenců nemohl stačit na úplné dosídlení. To znamenalo pro kraj stagnaci či úpadek podpořený mimo jiné příchodem lidí bez budoucnosti, snažící se dobýt v téměř pustém kraji co nejvíc pro sebe. Hranice byly uzavřeny a historicky vyvinuté oboustranné vztahy výrazně zeslabeny. Až po roce 1989 dochází k oživení oblasti i vztahů s Německem a Polskem (1990 založen Euroregion Nisa).

02_2.2.2 Významná městská sídla

Od poloviny 13. století jsou v oblasti zakládána města. Mezi nejstarší a nejvýznamnější v dané oblasti patří Hrádek nad Nisou a Chrastava.

Hrádek nad Nisou ležící při Lužické Nise, která nad městem opouští sevřené podhorské údolí a vtéká do široké hrádecké kotliny, je chráněn jako městská památková zóna. MPZ Hrádek nad Nisou určuje středověká silniční síť okolo náměstí, barokní radnice a

kostel sv. Bartoloměje a klasicistní zděné a hrázděné domy, což vytváří hodnotný urbanistický celek. Významné je panorama města s dominantou kostela v jeho centru.

Počátky města nejsou zcela jasné. Existovalo jistě již v roce 1288, nejpozději v roce 1352 mělo farní kostel, v roce 1391 je výslovně doložen hrad a roku 1453 je poprvé doloženo jako městečko, byť k městské lokaci došlo jistě dříve. Druhým městským sídlem v oblasti je **Chrastava** v údolí říčky Jeřice, které se na začátku Horní Chrastavy výrazně rozšiřuje. Třebaže až sem dosahovalo starší lužickosrbské osídlení Žitavska, existuje první písemná zmínka o Chrastavě, jejíž urbanistický vývoj byl poměrně složitý, až z roku 1352, kdy se uvádí farní kostel. Byl umístěn ve strategicky významné poloze nad údolím a nad vesnicí, která se rozvinula podél Jeřice. Šlo o dlouhou volnější lánovou ves, jejíž vznik zřejmě souvisí s rozsáhlejší kolonizační akcí v povodí Lužické Nisy a jejích přítoků na Grabštejnském panství (Vítkov, Bílý Kostel, Václavice), která pokračovala ještě v 15. století (Nová Ves). Do husitských válek byla Chrastava jednou dlouhou vsí, která ovšem plnila i jisté správní funkce, neboť v ní kromě kostela zřejmě existovalo i nějaké opevněné sídlo na Hradním vrchu naproti kostelu, o jehož podobě není dnes už nic známo. V době husitských válek byla Chrastava shromaždištěm a opěrným bodem husitských vojsk.

V roce 1453 se Chrastava uvádí již jako městečko, které se nepochybně vyčlenilo ze střední části původní vsi, neboť se v následujícím roce poprvé uvádí i vsi Horní a Dolní Chrastava. V období socialismu byl rozvoj města výrazně pomalejší, takže zástavba v údolí byla narušena poměrně málo. Díky tomu se Chrastava dochovala jako půdorysně a hmotově nenarušený městský celek s několika desítkami památkově chráněných objektů. Vyniká mezi nimi kostel sv. Vavřince a především velmi početný soubor maloměstských a venkovských domů s typickými regionálními rysy (roubené, hrázděné, podstávkové domy). Podobné domy se v menší míře dochovaly i Dolní a Horní Chrastavě. Náměstí představuje velmi hodnotný prostor s klasicistní a historizující zástavbou. Jako celek patří Chrastava mezi památkově nejhodnotnější města nejsevernější části Čech, byť jako celek nepožívá památkovou ochranu (Kuča, Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; Památkový katalog NPÚ).

02_2.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

Území oblasti krajinného rázu Hrádecko–Chrastavsko patří do území pozdně středověké kolonizace (Löw, *Typologie krajiny ČR*), do území, pro které je pro vesnická sídla charakteristický půdorysný typ lánové lineární vsi (Kuča, *Půdorysné typy sídel*, Atlas krajiny ČR). Takové půdorysy jsou typické pro zvlněnou část Hrádecké pánve, kde sídla jsou zanořena do údolí potoků – pravostranných přítoků Lužické Nisy a mají formu dlouhých lineárních vsí v potočním uspořádání (Václavice, Horní a Dolní Vítkov, Nová Ves a Horní Chrastava). Jedná se též o sídla Bílý Kostel a Chotyně, jejichž torza lánové struktury jsou vázána na tok Lužické Nisy. Lánové vsi (Donín, Loučná) navazují i na ortogonální půdorysnou strukturu městečka Hrádek nad Nisou.

Vedle lánových vsí se v krajině objevují – zejména ve svažitých polohách údolí Lužické Nisy – novověké parcelační a rozptýlené vsi, jakými jsou Dolní Sedlo, Pekařka (parcelační řady) nebo Dolní Suchá (rozptýlená struktura) a nad pravobřežním svahem údolí Jeřice rozptýlené vsi Vysoká a Růžek.

Vymezené území náleží k oblasti, ve které se stýkají vlivy několika typů. Jedná se o lidovou architekturu Frýdlantska a podhůří Lužických hor a o vliv lidové architektury Horní Lužice. Cenné jsou proto objekty s hrázděným patrem a s roubenými

světnicemi v přízemí s podstávkovou konstrukcí, dochované v některých obcích popisované oblasti krajinného rázu. V severní části (Frýdlantsko, Hrádecko, část Ještědské hřbetu a západní okraj Libereckého kraje) jsou zastoupeny **objekty lidové architektury s hrázděným patrem**. (Brychtová 2009).

Způsob zapojení sídel do krajinného rámce je uveden v tabulkách sídel kapitoly „Sídla a krajina“.

02_2.2.4 Identifikace a klasifikace znaků /dle Brychtová 2009/

Kulturní a historická charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Hrádek nad Nisou a Chrastava s památkově chráněnými objekty s částečně dochovanou urbanistickou strukturou	+	XX	XX
2	Charakteristická venkovská sídla s navazující zemědělskou krajinou – typ údolních přípotočních vsí s lánovou plužinou a menší parcelační vsí – s částečně zachovanou urbanistickou strukturou	+	XX	X
3	Částečně dochovaná historická krajinná struktura – zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, cest, liniové zeleně a venkovských sídel uprostřed původní lánové plužiny)	+	XXX	X
4	Některé zachované objekty lidové architektury, venkovská zástavba s dochovanou hmotovou a prostorovou formou	+	X	X
5	Hrad Grabštejn – architektonicky a památkově cenný areál a kulturní dominanta (NKP)	+	XX	XXX
6	Cenné, památkově chráněné objekty (kostely, venkovské i městské domy, drobná sakrální architektura)	+	X	XX
7	Kulturní dominanty kostelů a panoramata historických měst Hrádku nad Nisou a Chrastavy	+	X	XX

02_2.2.4 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Důvod pořízení jevu (vrstvy):

Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem

pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

Použité prameny, zdroje:

Jedním z nejdůležitějších pramenů pro identifikaci znaků a hodnot kulturní a historické charakteristiky krajiny jsou archivní (staré) mapy. Korektně provedený regionální výzkum je dnes prakticky nemyslitelný bez využití starých mapových děl nebo existujících starých mapových sad. Mnohé z nejdůležitějších mapových děl 18. a 19. století jsou v současnosti dobře a ve velmi kvalitním rozlišení volně dostupné on-line na internetu, proto archivní mapy dnes představují rychlý, operativní a přitom velmi vydatný zdroj údajů o zkoumaném území, dokazují, jak se obraz krajiny v průběhu času proměňoval. Pro hledání území s dodnes dochovanou krajinnou strukturou ovšem nelze z logiky věci použít žádné archivní mapy, ale ani ortofotomapy z poloviny 20. století, ačkoli jsou tyto prameny samozřejmě naprosto nezastupitelné pro porovnání nynějšího stavu krajinné struktury s výsledným historickým stavem na sklonku feudalismu. Nejlepším a jediným plošně dostupným „pramenem“ jsou aktuální ortofotomapy, které nejlépe zachycují reálný stav rozdělení pozemků, ale i veškerou zeleň, včetně doprovodné. Až superpozicí a porovnáváním aktuálních a archivních map a leteckých snímků lze vymezit existující a zaniklé komponenty historické kulturní krajiny.

Jako referenční období pro analýzu dochovaných historických krajinných struktur byla zvolena polovina 19. století, tj. doba před nástupem industrializace. Pro toto období je k dispozici druhé vojenské mapování, asi nejrozšířenější a nejvyužívanější mapová sada pro identifikaci historické krajinné struktury, případně doplněná mapami stabilního katastru ze stejné doby.

Postup vymezení:

Na základě analýzy uvedených pramenů byla krajina kraje rozdělena do pěti kategorií, přičemž je nutné zohlednit celokrajenskou optiku analýzy, tj. maloplošné segmenty (byť cenné), nejsou samostatně vymezeny, nýbrž zařazeny do převládající kategorie:

Kategorie „A“ (se zřetelně dochovanou krajinnou strukturou) – Tuto kategorii představují krajiny se zřetelně dochovanými historickými krajinnými strukturami. Obvykle se jedná o zřetelně dochovanou strukturu členění historické plužiny či historické vodohospodářské úpravy (rybníky a jejich soustavy doložené před rokem 1850). I tyto struktury nebývají dochované zcela nezměněné, jsou často narušené a pozměněné, přesto dosud výrazně spoluurčují charakter krajiny. Pokud je tato dochovaná struktura méně výrazná či více setřená, ale dosud zřetelná, je krajina zařazena do kategorie „B“.

Kategorie „B“ (s částečně dochovanou krajinnou strukturou) – Nejčastěji se jedná o zemědělskou (lesoplní) krajinu s torzy a dosud zřetelnými stopami historických krajinných struktur, které však nejsou natolik dochované, či nehrají v krajinné scéně natolik významnou roli, aby byla krajina zařazena do kategorie „A“. Může se jednat o krajiny se stopami historického členění plužiny, historickými krajinářskými úpravami (rybníky, aleje), maloplošnou mozaikovitou strukturou agrární krajiny s množstvím historicky doložených členících prvků (remízky, meze) či specifickou sídlení strukturou, která dodává území svérázný charakter a je dosud zřetelná.

Kategorie „B1“ (krajiny specifická či historicky významná) – Do této podkategorie jsou zařazeny krajiny, které nepatří mezi klasické krajiny s dochovanou krajinnou strukturou, ale jsou nějakým znakem či hodnotou krajiny specifické, byť další krajinné struktury nemusí být výrazné.

Kategorie „C“ (bez zřetelných historických krajinných struktur) – Jedná se o krajinu s ojedinělými či fragmentárními stopami historických krajinných struktur, které nejsou v krajinné scéně příliš výrazné. Přesto může krajina v této kategorii mít charakter harmonické tradiční zemědělské krajiny s estetickými hodnotami, která není narušená novodobými prvky a strukturami. Patří sem i krajina, která není oproti referenčnímu období poloviny 19. století výrazně pozměněná, ale ani ve sledovaném historickém období zde nebyly přítomné výrazné krajinné strukturální prvky (velkoplošná zemědělská krajina, ale i příhraniční regiony, které neprošly výraznými změnami), které by jí umožňovaly zařadit do kategorií „A“ či „B“.

kategorie „D“ (s výrazně pozměněnou krajinnou strukturou) – Krajina tohoto typu je oproti srovnávanému období poloviny 19. století výrazně pozměněná, s více méně setřenými historickými krajinnými strukturami, což ovšem nevylučuje dochované menší fragmenty původních prvků či cenné urbanistické nebo architektonické soubory, ani významné krajinářské hodnoty.

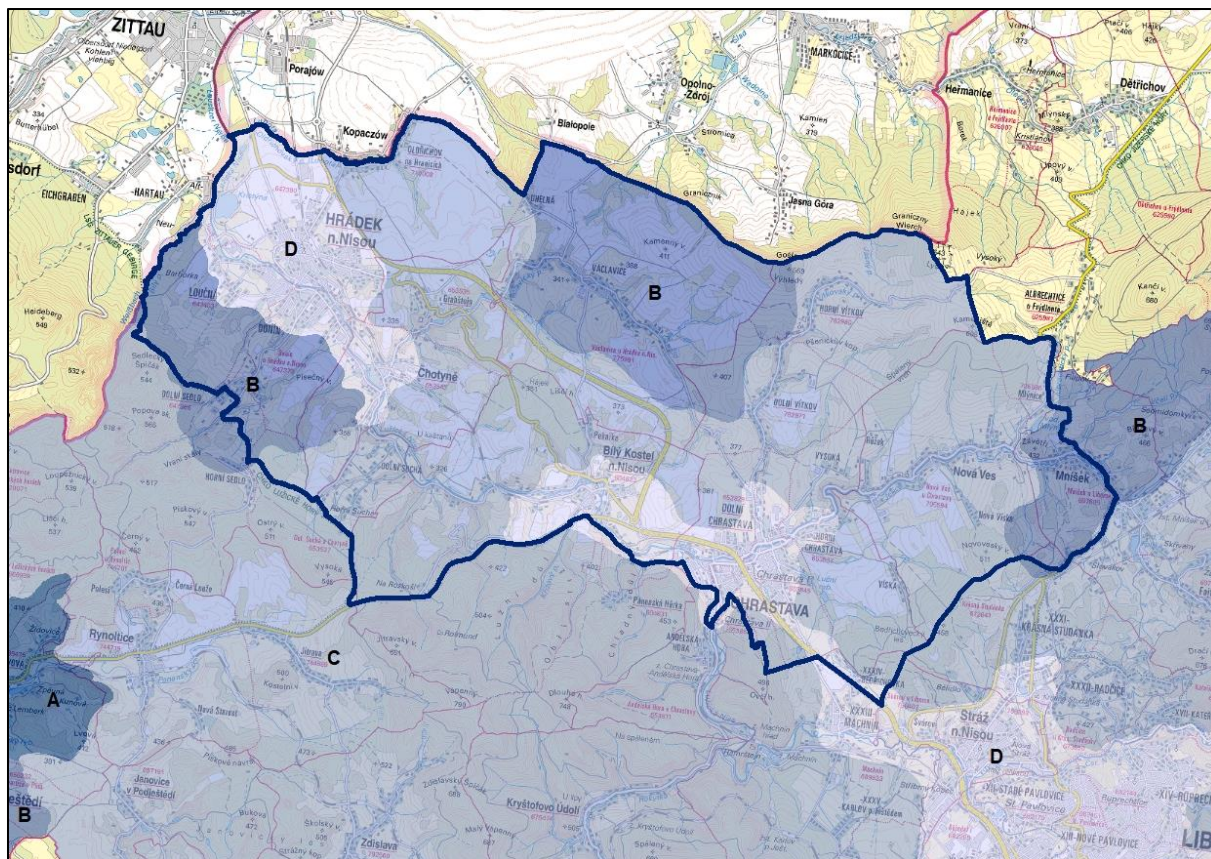
HRÁDECKO–CHRATAVSKO

Na Hrádecku–Chrastavsku byly vymezeny kategorie B, C a D. Kategorie D je vymezena v okolí měst Hrádek nad Nisou a Chrastava. Ačkoli i tyto krajiny vykazují řadu historických hodnot vč. památkově chráněného centra Hrádku nad Nisou, je okolní krajina kvůli plošnému růstu zástavby a doprovodné infrastruktury značně pozměněná a dochované historické krajinné struktury, které zde jsou přítomné, nehrají v krajinné scéně zásadní roli.

Většina území je zařazena v kategorii C. Vesměs se jedná o harmonickou členitou zemědělskou a lesozemědělskou krajinu s řadou dochovaných historických krajinných struktur vč. historických jader zdejších vsí. Tyto struktury však nejsou natolik výrazné, že by byly pro zdejší krajinu signifikantní.

Krajina v podhůří Lužických hor jižně od Hrádku nad Nisou, zemědělská krajina v okolí Václavic a menší krajinný segment u Mníšku jsou zaříděny do kategorie B. I zde se jedná o harmonickou zemědělskou krajinu s řadou dochovaných historických krajinných struktur. Mozaika krajiny, která se od poloviny 19. století příliš neměnila, je ovšem drobnější a historické struktury krajiny se v krajinné scéně uplatňují výrazněji.

02_2.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuálně, resp. multisenzuálně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

02_2.3.1 Obecná vizuální charakteristika

Krajina Hrádecké pánve s krajinnou osou Lužické Nisy je výrazně ohraničena na severovýchodě lesnatými okraji Jizerské hornatiny, na jihu výraznými lesnatými svahy a charakteristickými terénními horizonty Ještědského hřbetu a na jihozápadě okraji Lužického hřbetu. Harmonické partie svažitých poloh při okrajích Chrastavské kotliny (severní část Vítkovska a Václavicka, jižní část území přecházející k lesním okrajům Kryštofových hřbetů a Hvozdkého hřbetu) přecházejí do charakteru zemědělské krajiny

se stopami členění plužiny a ve většině sídel s charakteristickými strukturami lánových vsí. Odlišný charakter je patrný v pohledově otevřené sníženině Oldřichovské pánve s mírně zvlněným terénem a minimem lesních porostů. Charakteristickým rysem celé ObKR je viditelnost výrazných ohraničujících horizontů – součástí charakteristických panoramat a scenérií.

02_2.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Prostor sníženiny vymezený Jizerskými horami, Lužickými horami a Ještědským hřbetem	+	XXX	XX
2	Zemědělský charakter velké části oblasti s dochovanými strukturami lánových vsí (Nová Ves, Horní a Dolní Vítkov, Václavice, částečně Bílý Kostel)	+	XXX	XX
3	Dochované stopy členění historické plužiny (Nová Ves, Václavice)	+	X	XX
4	Urbanizovaná území Chrastavy a Hrádku nad Nisou	+	XX	X
5	Výrazné uplatnění dominant Ještědského hřbetu v krajinných panoramatech	+	XXX	XXX
6	Vizuální uplatnění dominant kostelů (Chrastava, Andělská Hora, Horní Vítkov, Bílý Kostel, Hrádek nad Nisou) a hradu Grabštejn	+	X	X
9	Působivé partie krajiny s krajinářsko-estetickými hodnotami a výrazným souladem zástavby s krajinným rámcem (Andělská Hora, Panenská Hůrka, Horní Vítkov, Růžek, Dolní Suchá, Pekařka)	+	XX	XX

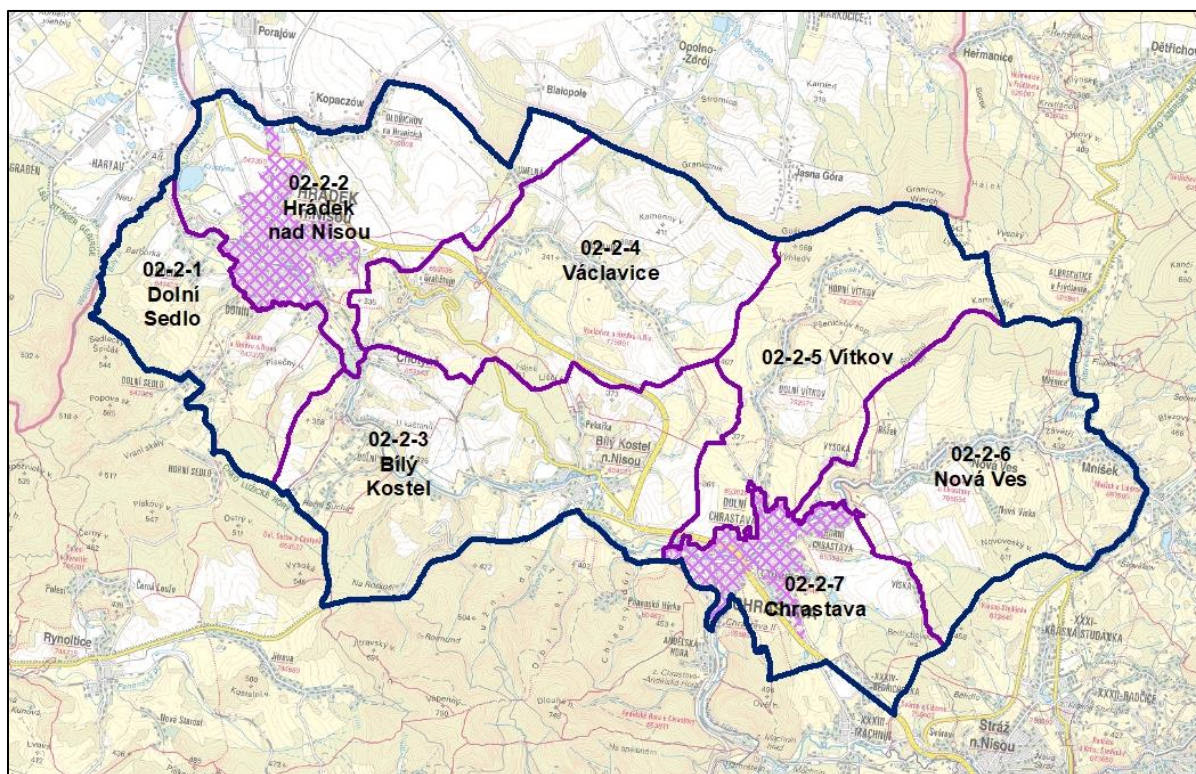
02_2.4 Vymezení „krajinných prostorů“ na úrovni místa nebo souboru míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci části oblasti krajinného rázu ležící na území správního obvodu ORP Liberec bylo vymezeno **sedm míst krajinného rázu (MKR)**, což jsou části homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý

z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

Následuje charakteristika míst krajinného rázu (MKR):

02_2.4.1 MKR 02-2-1 Dolní Sedlo

Přírodní charakteristika.

Segment zvlněné harmonické krajiny na severovýchodně orientovaných svazích okraje Hrádecké pánve stoupajících k okrajům Lužického hřbetu, zahrnuje rozsáhlé plochy luk a pastvin a menší plochy orné půdy, členěné strukturou liniové zeleně, dokumentující stopy členění plužiny vsí Loučná a Donín. Vegetační linie navazují na členité okraje převážně jehličnatých lesních porostů. Okraj prostoru vůči Lužickému hřbetu tvoří hranice CHKO Lužické hory. Přírodní hodnoty krajiny tkví především v mozaikovitosti s množstvím mimolesní zeleně a s partiemi, navazujícími na cenné polohy CHKO – Císařské údolí, Vraní skály).

Kulturní a historická charakteristika.

MKR se nachází jižně od města Hrádek nad Nisou, na pomezí vrcholně středověké (Hrádecká pánev) a pozdně středověké (navazující okraj Lužických hor) sídelní krajiny v oblasti lánové lineární vsi. Zasahují sem místní části Hrádku nad Nisou – Donín a Loučná. Obě vesnice se připomínají až v roce 1454. Jejich základem byla značně rozvolněná sestava usedlostí ve větším či menším odstupu od Lužické Nisy, s jednotně vyměřenou lánovou záhumenicovou plužinou stoupající až vysoko ke hřebenům Lužických hor. Donín založili grabštejnští páni z Donína, Loučnou (Gersdorf) lze spojit s pány z lužického Gersdorfu severozápadně od Žitavy. Původní urbanistická struktura je novou různorodou výstavbou vč. odloučených enkláv zástavby, přestavbami a postupným srůstem s Hrádkem značně

setřená, lineární vegetační pásy stoupající k jihozápadu však stále odkazují na původní členění lánové plužiny, proto byla tato část lesozemědělské krajiny zařazena do kategorie krajiny s částečně dochovanou krajinnou strukturou. Dolní Sedlo s velmi volnou strukturou parcelační vsi je připomínáno až v roce 1562. Byť nemá zřetelnou urbanistickou strukturu, má zachován charakter novověké osady s harmonickým vztahem ke krajinnému rámci. V území nejsou památkově cenné objekty či soubory.

Vizuální charakteristika.

Prostor je na severovýchodě ohraničen zástavbou okraje Hrádku nad Nisou (Loučná, Donín) a nivou Lužické Nisy, na jihozápadě pak lesními okraji CHKO Lužické hory – lesnatými svahy Lužického hřbetu. Na terénním horizontu Lužického hřbetu dominují výšiny Sedlecký Špičák (544 m n. m.) a masiv Hřebeny (534 m n. m.), přecházející do okraje Ještědského hřbetu. Krajina se vyznačuje drobnějším měřítkem prostorového členění, přičemž struktura liniové zeleně umožňuje výhledy ze svažitého terénu k severu a severovýchodu na Hrádek nad Nisou a na okraje Albrechtické vrchoviny. Zástavba Dolního Sedla (částečně mimo MKR na území CHKO) je harmonicky zapojena do krajinného rámce, působivé je umístění hřbitova na Ovčím kopci.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-1 Dolní Sedlo		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Okraj Hrádecké pánve, tektonické sníženiny s reliéfem meziúrodních hřbetů a plošin, s převažujícími severovýchodními svahy okrajů Lužického hřbetu mezi členitými okraji lesích porostů a nivou Lužické Nisy	+	XXX	XX
2	Převaha lučních porostů a pastvin s množstvím mimolesní zeleně liniových vegetačních pásů podél vodotečí a na hranicích pozemků historické plužiny	+	XX	XX
3	Lesnatý koridor levostranného přítoku Lužické Nisy, vycházející z (lesními porosty obklopeného) Císařského údolí, tvořící krajinnou osu zvlněných svahů MKR	+	XX	X
4	Drobné, často jen sezónní vodoteče, levostranné přítoky Lužické Nisy, paralelně tekoucí k severovýchodu	+	X	X
5	Zeleň venkovských sídel (zeleň zahrad, hřbitova) spoluvytvářející zapojení vsí do okolní zemědělské krajiny	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná krajinná struktura s pozůstatky členění krajiny lánovou záhumenicovou plužinou (vč. vedení cest a parcelace zástavby částečně navazující na původní členění krajiny)	+	XXX	XX
2	Historická sídelní struktura venkovských vsí doložených z 15. a 16. století	O	XX	X

MKR 02-2-1 Dolní Sedlo		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
3	Fragmenty původní urbanistické struktury venkovských sídel (Donín, Loučná, Dolní Sedlo)	O	X	X
4	Hřbitov na Ovčím vrchu z roku 1896 s cihlovým domkem	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Harmonický charakter prostorově členité krajiny s množstvím mimolesní zeleně	+	XX	XX
2	Výrazná liniová zeleň stop členění historické plužiny	+	XX	XX
3	Zřetelné ohraničení prostoru okraji Lužického hřbetu s dominantami Sedleckého Špičáku, Vraních skal a Hřebenů	+	XXX	XX
4	Jedinečné výhledy do Hrádecké pánve a na okraje Jizerských hor	+	XX	XX
5	Harmonické zapojení rozptýlené zástavby Dolního Sedla do krajinného rámce	+	XX	XX
6	Harmonický ráz okrajů původních lánových vsí Loučná a Donín v krajinném rámci travnatých svahů s množstvím mimolesní zeleně	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování liniové zeleně jakožto stop členění historické plužiny a zásadního rysu prostorového členění krajiny
- Zachování charakteru Dolního Sedla před plošnou výstavbou
- Zachování harmonického měřítko a vesnického charakteru zástavby okrajů Loučné a Donína

02_2.4.2 MKR 02-2-2 Hrádek nad Nisou

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor při severovýchodním okraji oblasti krajinného rázu zaujímá krajinu sníženiny větší části Oldřichovské pánve. MKR je na SZ, S a SV ohraničeno státní hranicí, která je místy tvořena toky Lužické Nisy a Oldřichovského potoka. Na jihu přechází do výběžku Chrastavské kotliny – svahů stoupajících k okrajům lesních porostů Lužického hřbetu. Na jihovýchodě je MKR odděleno od povodí Václavického potoka terénním předělem okraje Chrastavské kotliny – terénním hřbetem o výškách cca 330 m n. m. táhnoucím se od výšiny Nad Pastvinou (335 m n. m.) k Uhelné (lokality U vodárny 343,6 m n. m.). MKR je rozděleno silně urbanizovaným územím (SUK) Hrádku nad Nisou na dvě části – západní, ve které k hraničnímu (technicky upravenému) toku Lužické Nisy přiléhají lesní porosty rekreační oblasti při jezeru (bývalém lignitovém lomu) Kristýna, na které navazují rozsáhlé plochy orné půdy, fragmentované motorovými komunikacemi. Západní část je ohraničena částí lánové vsi Oldřichov, ležící částečně na levém břehu Oldřichovského potoka, na kterou navazovala pluzina, zaujímající plochy zemědělské půdy až k cestě z Hrádku na Václavice a Uhelnou. V dnešním stavu je zemědělská půda scelená a v krajině

vyčnívá pouze lesnatý koridor Oldřichovského potoka, který s několika drobnými lesíky člení otevřenost zemědělské krajiny. U Uhelné se nachází rozsáhlý štěrkopískový lom.

Kulturní a historická charakteristika.

Centrem MKR je urbanizované území Hrádku nad Nisou. Ortogonální středověké město písemně doložené k roku 1288 vykazuje řadu kulturních a historických hodnot. Památkově chráněných je několik městských domů, fara a dominanta kostela sv. Bartoloměje. Centrum města je chráněno jako městská památková zóna, kterou určuje středověká cestní síť okolo náměstí, barokní radnice, areál kostela a klasicistní zděné a hrázděné domy, což vytváří hodnotný urbanistický celek. Významné je i panorama města s dominantou kostela v jeho centru. Vůči okolní krajině však město navazuje velmi různorodou zástavbou vč. velkých průmyslových areálů (zejména severně od Hrádku) a kapacitní komunikací I/35 vytvářející obchvat města. Od roku 1859 prochází územím železniční trať (*Zittau-Reichenberger Eisenbahn*). Pozůstatkem povrchové těžby lignitu skončené v roce 1969 je jezero Kristýna, v současnosti doplněné rekreačním areálem. Charakter vrcholně středověké sídlení krajiny je v této lokalitě oproti historické situaci nivy Lužické Nisy značně pozměněn. Naopak stále aktivní je rozsáhlý pískový lom u Uhelné, který též představuje rozsáhlý zásah do charakteru krajiny. Vedle Hrádku nad Nisou se na hranici MKR objevuje zástavba lineární lánové vsi Oldřichov na Hranicích, písemně poprvé doložené k roku 1381. Od druhé části obce, dnes polského Kopaczowa, ji odděluje pouze Oldřichovský potok. Původní struktura lánové plužiny dnes už není zřetelná. Naopak novodobý původ má malá ulicová parcelační ves Uhelná poprvé doložena až v roce 1711. Vznikla jako tábor pro uhlíře, kteří vyráběli dřevěné uhlí. Ve vsi stojí nově obnovená kaple Panny Marie Pomocnice křesťanů z roku 1867. Navzdory fragmentům původní krajinné struktury se jedná o krajinu bez zřetelných historických krajinných struktur (zemědělská krajina u Oldřichova) a krajinu s výrazně pozměněnou strukturou (SUK Hrádek nad Nisou).

Vizuální charakteristika.

Území je vizuálně značně otevřené, ohraničené okraji vesnice Oldřichov na Hranicích skryté v zeleni zahrad a záhumenek a členěné lesnatými koridorem horního toku Oldřichovského potoka. Dále k jihovýchodu a východu je krajina vizuálně otevřená a umožňující z terénního rozhraní vůči Chrastavské kotlině dlouhé pohledy na okraje Ještědského hřbetu i na okraje Jizerských hor (Albrechtické vrchoviny). Zástavba Uhelné je umístěna na Vřesovém vrchu a je skryta v mohutné zeleni, která skrývá jak několik cenných objektů v obci, tak i rekonstruovaný větrný mlýn nedaleko od vesnice.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-2 Hrádek nad Nisou		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Ploše pahorkatinný reliéf Oldřichovské pánve tvořené jezerními jíly s uhelnou slojí, krytými písky, jíly, štěrky a sprašovými hlínami s povrchem plošin, mírných svahů a	O	XXX	X

MKR 02-2-2 Hrádek nad Nisou		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	mělkých, otevřených údolí			
2	Výrazný koridor upraveného hraničního toku Lužické Nisy s návazností na segment atraktivní rekreační krajiny u jezera Kristýna	+	XX	XX
3	Otevřená zemědělská polní krajina ovlivněná kontaktem s průmyslovými plochami silně urbanizované krajiny (SUK) Hrádku nad Nisou a trasami frekventovaných motorových komunikací	O	XXX	X
4	Rozsáhlé scelené plochy orné půdy v prostoru historické plužiny obce Oldřichov na Hranicích	O	XXX	X
5	Cennost lesního porostu horního toku Oldřichovského potoka a dalších drobných lesních porostů a remízů v otevřené zemědělské krajině – pozůstatků struktury historické plužiny	+	XX	XX
6	Drobné, spíše sezónní vodní toky, přítoky Lužické Nisy a Oldřichovského potoka	O	X	X
7	Zeleň zahrad, areálová zeleň a sídelní zeleň Hrádku nad Nisou (vč. parků, hřbitova ad.)	+	X	X
8	Velký pískový lom u osady Uhelná	N	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Historické město Hrádek nad Nisou s hodnotným urbanistickým celkem jádra města (MPZ)	+	XX	XX
2	Několik architektonicky a památkově cenných objektů v Hrádku nad Nisou vč. radnice, fary, kostela sv. Bartoloměje a souboru několika městských domů	+	X	XX
3	Trasa železnice z roku 1859	O	X	X
4	Částečně dochovaná sídelní struktura (Hrádek nad Nisou 1288, Oldřichov na Hranicích 1381, Uhelná 1711)	O	XX	X
5	Jezero Kristýna s rekreačním areálem jako pozůstatek povrchové těžby lignitu	O	X	X
6	Povrchový pískový lom Uhelná	N	X	X
7	Fragmenty původní struktury zemědělské krajiny (trasy některých cest, zbytky mimolesní zeleně ad.)	O	XX	X
8	Fragmenty původní urbanistické struktury Oldřichova na Hranicích (lánová lineární ves) a Uhelné (novověká parcelační ves s kaplí z pol. 19. stol.)	O	X	X
9	Kulturní dominanta kostela sv. Bartoloměje v panoramatu historického centra Hrádku nad Nisou	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Krajina navazující na silně urbanizované území (SUK) Hrádek nad Nisou	O	XXX	X

MKR 02-2-2 Hrádek nad Nisou		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
2	Otevřenost prostoru se scelenými zemědělskými plochami a minimem mimolesní zeleně	O	XXX	X
3	Cennost výhledů na okraje Lužických hor, na Ještědský hřbet a na okraje Jizerských hor	+	XXX	XX
4	Nepříznivý projev průmyslových ploch v otevřené krajině	N	XX	X
5	Nepříznivý projev frekventovaných motorových komunikací v otevřené krajině	N	XX	X
6	Nepříznivý projev rozsáhlé těžby štěrkopísků u Uhelné	N	X	X
7	Atraktivní partie segmentu rekreační krajiny navazující na tok Lužické Nisy u jezera na místě bývalého lignitového dolu Kristýna	+	XX	XX
8	Prostorový význam lesnatého koridoru horního toku Oldřichovského potoka v zemědělské polní krajině.	+	XX	X
9	Harmonické zapojení vesnických sídel Oldřichov na Hranici a Uhelná do krajiny	+	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Posílení vegetačních prvků a struktur ve fragmentované části otevřené zemědělské krajiny v k. ú. Hrádek nad Nisou, vytvoření předpokladů pro zvýšení průchodnosti polní zemědělské krajiny v k. ú. Oldřichovice na Hranicích
- Ochrana a rozvíjení krajinných hodnot rekreační krajiny navazující na Lužickou Nisu u jezera Kristýna
- Zachování měřítka a hmot nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině vč. poměrně volné urbanistické struktury a rozptýlené zástavby v údolích
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u vesnických sídel Oldřichovice na Hranicích a Uhelná, zachování charakteru zástavby (měřítka a hmot zástavby) venkovských sídel, ochrana před plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana panoramatu a urbanistické struktury historického jádra Hrádku nad Nisou

02_2.4.3 MKR 02-2-3 Bílý Kostel

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor leží uvnitř Chrastavské kotliny, mezihorské tektonické sníženiny mezi Ještědským hřbetem a západním výběžkem Jizerské hornatiny. MKR zahrnuje úsek mohutného údolí Lužické Nisy mezi Chrastavou a Chotyní. Svahy nad oběma břehy řeky jsou výrazně modelované a stoupají k lesnatým horizontům. Jižně od Lužické Nisy stoupají svahy s převahou trvalých travních porostů k členitým okrajům smíšených a jehličnatých lesů Ještědského hřbetu, resp. Kryštofových hřbetů, navazujících Jítravským sedlem na výběžek Lužického hřbetu. Tyto svahy jsou rozčleněny zelenými koridory četných vodotečí, stékajících z Kryštofových hřbetů a též množstvím mimolesní zeleně. Pravobřežní svahy stoupají plochami polí k členitému okraji smíšeného lesního porostu na hřbetu, táhnoucím se od Václavického potoka pod Grabštejnem až k Pekařce nad Bílým Kostelem ve výškách cca 320 – 350 m n. m. Jižní hranicí navazuje MKR na okraj Přírodního parku Ještěd.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace se sídly lánového uspořádání. První písemné zmínky o zdejších vsích se objevují ve 14. století – údolní lánová ves Bílý Kostel nad Nisou je doložena v roce 1352 a údolní lánová ves Chotyně k roku 1381. Tato původní středověká struktura byla později doplněna novověkými vesnicemi – rozptýlenou osadou Dolní Suchá, písemně doloženou k roku 1545, a parcelační vesničkou Pekařka písemně zaznamenanou poprvé v roce 1710. Lesozemědělská krajina má poměrně dochovanou historickou strukturu podhůří Lužického hřbetu, byť tato struktura není natolik výrazná, aby byla pro MKR charakteristická. Urbanistická struktura sídel je v hlavních rysech dochována, ovšem kvůli řadě přestaveb a novostaveb nepředstavuje významnou památkovou hodnotu, byť některá sídla zachovávají svůj původní charakter a zapojení do krajiny (Pekařka, Dolní Suchá), ale i větší obce (Chotyně, Bílý Kostel n. N.) mají cenný původní krajinný rámeček a řadu dodnes dochovaných hodnot. Vyniká mezi nimi zejména unikátní areál kostela sv. Mikuláše s farou v Bílém Kostele n. N., který představuje nepostradatelný předmět poznání vývoje sakrální architektury a dějin osídlení v regionu. Kulturní charakteristiku doplňují i další cenné drobné prvky v krajině (socha sv. Jana Nepomuckého v Bílém Kostele, smírčí kříž v Chotyni, sousoší Piety v Hrádku nad Nisou, pomníky, hřbitov s kaplí v Bílém Kostele n. N. ad.). V roce 1859 byla územím provedena železniční trať na Žitavu (*Zittau-Reichenberger Eisenbahn*). V současnosti krajinnou strukturu doplňují i nové kapacitní komunikace I/35 a I/13.

Vizuální charakteristika.

Rozlehlé údolí Lužické Nisy je jasně ohraničeno lesnatými svahy Ještědského hřbetu na jihu a nižším lesnatým hřbetem, oddělovacím údolím Nisy od údolí Václavického potoka. V pohledech z vyšších poloh okrajů Ještědského hřbetu se objevují průhledy na okraje Jizerských hor a panoramata působí harmonicky. Působivý je pohled od Borečku přes údolí Lužické Nisy k jihozápadu na okraj Lužického hřbetu – vrch Vysoká (511 m n. m.), na Jitřavské sedlo a navazující mohutné a výrazné výšiny Ještědského hřbetu – Jitřavský vrch (651 m n. m.), Vápenný (790 m n. m.) a Dlouhá hora (748 m n. m.). Harmonicky působí též prostor dna údolí Nisy s vyvinutou nivou, místy oboustranně uzavřenou lesnatými svahy. V krajině se zcela rozdílným, avšak mimořádně cenným způsobem uplatňují sídla Bílý Kostel nad Nisou s historickým jádrem a dominantou kostela sv. Mikuláše, dochovaná drobná novověká parcelační ves Pekařka uzavřená v mělkém údolí a harmonicky působící rozptýlená zástavba Dolní a Horní Suché, rozložených v idylickém mírném svahu pod lesnatými svahy Vysoké, v poloze umožňující jedinečné výhledy do krajiny Chrastavské kotliny a na okraje Jizerských hor.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-3 Bílý Kostel		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		o neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Mohutné rozlehlé údolí Lužické Nisy s místy vyvinutou nivou ohraničenou lesnatými svahy uvnitř Chrastavské	+	XXX	XX

MKR 02-2-3 Bílý Kostel		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	kotliny, mezihorské tektonické sníženiny s členitým rozřezaným reliéfem			
2	Mozaikovitá lesozemědělská krajina svažitéch poloh okraje Ještědského hřbetu členěná lesnatými koridory vodotečí, drobnými lesy a liniovou zelení	+	XX	XX
3	Zemědělská krajina svahů nad pravým břehem Lužické Nisy, členěná zelenými koridory drobných vodotečí, a menšími lesními porosty a přecházející do okrajů souvislých lesních porostů terénního hřbetu, táhnoucího se od Chotyně pro Pekařku	+	XX	X
4	Zeleň zahrad rozptýlené zástavby (Dolní Suchá) tvořící harmonické zapojení sídel do krajinného rámce	+	X	X
5	Drobné vodní toky, levostranné i pravostranné přítoky Lužické Nisy s břehovými doprovody	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná sídelní a krajinná struktura pozdě středověké sídelní krajiny s vesnicemi doloženými ze 14. století doplněná novověkou kolonizací	O	XXX	X
2	Zachované fragmenty a původní charakter urbanistické struktury zdejších lánových a parcelačních vsí	O	X	X
3	Areál kostela sv. Mikuláše v Bílém Kostele nad Nisou	+	XX	XX
4	Drobné památkově cenné objekty a další menší fragmenty a soubory původní zástavby	+	X	X
5	Trasa železnice z roku 1859	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Esteticky atraktivní partie nivy Lužické Nisy ohraničené lesnatými svahy	+	XX	XX
2	Jedinečné výhledy od Borečku a z dalších poloh lesních okrajů k jihu přes údolí Nisy na panorama Kryštofových hřbetů a na návaznost Ještědského a Lužického hřbetu	+	XX	XXX
3	Působivé výhledy z vyšších poloh svahů nad levým břehem Nisy do Chrastavské kotliny a na okraje Jizerských hor	+	XX	XX
4	Jedinečná rázovitost zapojení rozptýlené struktury Horní a Dolní Suché do krajinného rámce	+	X	XXX
5	Cenný krajinný ráz lokality Pekařka se zapojením struktury parcelační vsi do krajinného rámce	+	X	XX
6	Rušivý prvek vzdušného vedení VVN 110 kV	O	X	X
7	Kostel sv. Mikuláše v Bílém Kostele jako krajinná dominanta údolí Lužické Nisy	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana krajinné dominanty kostela sv. Mikuláše v Bílém Kostele před snížením jeho vizuálního významu
- Zachování měřítka a hmot zástavby v sídlech Bílý Kostel a Dolní a Horní Suchá
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí
- Ochrana rozptýlené urbanistické struktury a charakteru zástavby Horní a Dolní Suché před srůstáním zástavby a plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana krajinářsky cenných partií nivy Lužické Nisy
- Zachování a posílení malého měřítka členění lesozemědělské krajiny svahů Ještědského hřbetu v návaznosti na okraj Přírodního parku

02_2.4.4 MKR 02-2-4 Václavice

Přírodní charakteristika.

Místem krajinného rázu je rozlehlé údolí Václavického potoka, ležící v severozápadním cípu Chrastavské kotliny a přecházející na severu do svažitých okrajů Albrechtické vrchoviny. Na západě je ohraničeno vyvýšeným okrajem Oldřichovské pánve, jejíž okraje tvoří pravobřežní svahy údolí Václavického potoka a které mění jeho směr k jihozápadu. Na jihu MKR zahrnuje také lesnatý hřbet, tvořící terénní předěl vůči údolí Lužické Nisy. S výjimkou zmíněného lesnatého hřbetu v území převažují zemědělské plochy převážně polní krajiny s velkým podílem liniové mimolesní zeleně. Ve struktuře krajiny je patrné členění historické plužiny, která na severu přešla i hřbet Kamenného vrchu (412 m n. m.). Smíšené lesní porosty stoupají podél státní hranice ke krajinné dominantě Výhledy (569 m n. m.).

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace lánového typu. Památkově nejcennějším znakem a historickým centrem celé oblasti je areál hradu a zámku Grabštejn s kaplí sv. Barbory a s hospodářským zázemím (zemědělský dvůr se souborem staveb a pozemků bažantnice a zásobní zahrady, rybník). Areál zámku a hradu patří mezi nejvýznamnější památky v českých zemích. Rozsáhlý komplex je unikátním příkladem vývoje šlechtických sídel a ukázkou kvalitní slohové architektury (od 2008 NKP). Sama ves Grabštejn má poměrně nevyhraněný půdorys, je poprvé připomínána v roce 1277 a je z velké části zahrnuta do ochranného pásma NKP.

Urbanizační osou MKR je dlouhá lánová ves Václavice rozložená v údolí Václavického potoka. Je doložena k roku 1326, kdy patřila grabštejnskému panství. Ve velké vsi bývaly dvory drobné lenní šlechty i velké zemědělské usedlosti. Stával zde i kostel sv. Jakuba apoštola zbořený v 70. letech 20. století, zůstala jen klasicistní fara a hřbitov. Řada domů byla zbořena po odsunu německého obyvatelstva. Tím ale i dalšími přestavbami a novostavbami byla narušena původní urbanistická struktura, stejně jako výstavbou velkého zemědělského areálu. Navzdory nepříznivému vývoji osídlení ve 20. století se ve vsi dochovalo několik cenných lidových staveb, z nichž některé požívají památkovou ochranu (domy s hrázděným patrem a podstávkou čp. 168 a čp. 81 s kovářskou dílnou, které patří k poměrně autenticky dochovaným dokladům lidového stavitelství v oblasti severních Čech). Podobně je zachován ráz lineární potoční vsi zanořené do údolí Václavického potoka s množstvím okolní zeleně vytvářející harmonický přechod do zemědělské krajiny. Kulturní

charakteristiku doplňují drobné objekty a soubory jako kaple Čtrnácti sv. pomocníků v Grabštejně či hřbitov a kaple severně od Chotyně. Zajímavou drobnou kulturní dominantou je Scholzeho větrný mlýn postavený v letech 1842-1843 a nyní rekonstruovaný na rekreační objekt. Struktura původní lánové plužiny se dochovala jen ve fragmentech vegetačních pásů, které jsou místy poměrně zřetelné. Historickou krajinnou strukturu ovlivnila kapacitní silnice I/35 i těžba na Pískovém vrchu.

Vizuální charakteristika.

Mělké rozlehlé údolí Václavického potoka je na východě odděleno oblým bezlesím horizontem od sousedního údolí Vítkovského potoka a do kotliny Chrastavy, resp. od údolí Lužické Nisy. Charakteristickým rysem obrazu krajiny je návaznost zemědělské krajiny na dochovanou strukturu lineární lánové vsi Václavice, zanořené v krajinných panoramatech do údolí Václavického potoka. Krajina tak vytváří logický segment sídla a jeho krajinného rámce. I když se jedná o dosti otevřenou krajinu většího měřítka, vyskytují se zde vegetační struktury doprovodu vodotečí (pramenná oblast Václavického potoka) a liniová mimolesní zeleň. Krajinnou dominantou je Kamenný vrch (412 m n. m.), ze kterého se otevírají panoramatické pohledy na Uhelnu, do krajiny MKR i na panorama okraje Lužických hor. Vlastní obec Václavice se vyznačuje poměrně dochovanou urbanistickou strukturou a charakterem venkovské zástavby pouze s ojedinělými objekty, vymykajícími se velikostí a měřítku tradičních staveb. Zástavba je drobnými lesními porosty a zelení zahrad harmonicky zapojena do krajinného rámce. V jižní části MKR působí rušivým vlivem souběh kapacitní komunikace I/5 a vzdušného vedení VVN 110 kV.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-4 Václavice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Rozlehlé údolí Václavického potoka s otevřenou zemědělskou krajinou uvnitř Chrastavské kotliny, mezihorské tektonické sníženiny s členitým reliéfem	O	XXX	X
2	Velký podíl mimolesní zeleně v zemědělské krajině (koridory vodotečí, liniová zeleň)	+	XX	X
3	Množství stromové zeleně doprovodu Václavického potoka a zahrad, vytvářející harmonické zapojení zástavby Václavic do krajinného rámce	+	XX	X
4	Lesní porosty ohraničují MKR při státní hranici na severu a na jihu na terénním hřbetu, oddělujícím údolí Lužické Nisy	+	XX	X
5	Drobná rybníční soustava jižně od Václavic na levostranném přítoku Václavického potoka	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dominanta hradu a zámku Grabštejn s hospodářským zázemím v podhradí (bažantnice, rybník, dvůr ad.)	+	XX	XXX

MKR 02-2-4 Václavice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
2	Částečně dochovaná struktura zemědělské krajiny s fragmenty původního členění lánové plužiny (vegetační pásy) v okolí Václavic	+	XX	X
3	Částečně urbanisticky dochovaný charakter potoční lánové vsi Václavice	O	XX	X
4	Několik cenných objektů (fara, venkovské usedlosti, Scholzeho mlýn, kaple, hřbitov ad.)	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Mělké rozlehlé údolí Václavického potoka, zahlubující se směrem k západu	O	XXX	X
2	Otevřené plochy polí a luk, členěné vegetačními doprovody vodotečí a liniovou strukturou zelení	O	XXX	X
3	Dominanta Kamenného vrchu, signalizujícího západní výběžek Albrechtické vrchoviny	+	XX	X
4	Jedinečné výhledy z vyšších poloh otevřené zemědělské krajiny na panorama okraje Lužických hor a Ještědského hřbetu	+	XX	XXX
5	Dochované stopy členění historické plužiny tvary pozemků a liniovou strukturou zelení	+	X	XX
6	Harmonické zapojení zástavby Václavic do krajinného rámce bez čitelné siluety	+	XX	X
7	Drobná krajinná dominanta větrného Scholtzeho mlýna u Uhelné	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování měřítká a hmot zástavby Václavic a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování harmonických vztahů zástavby Václavic a krajinného rámce
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí
- Ochrana lánové urbanistické struktury a charakteru zástavby Václavic před plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana cenného souboru hradu a zámku Grabštejn vč. širšího hospodářského zázemí a krajinářských úprav
- Ochrana výrazné panoramatu Grabštejna před snížením významu kulturní dominanty v krajině

02_2.4.5 MKR 02-2-5 Vítkov

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor zahrnuje rozlehlý prostor údolí Vítkovského potoka s vesnickými sídly Horní a Dolní Vítkov, zasazenými do k jihu se zahlubujícího údolí. Toto údolí klesá od severu z okrajů Albrechtické vrchoviny k jihu ke Chrastavě (do Chrastavské kotliny) a představuje segment zemědělské krajiny, ohraničený terénními hřbety – mezi vodními předěly povodí Vítkovského potoka a Václavického potoka na západě a Novoveského potoka na východě. V krajině, umožňující panoramatické výhledy na Ještědský hřbet, se výrazně projevují lesní

porosty provázející koridory vodotečí – přítoků Vítkovského potoka (potok Od Kameníště) a liniové i bodové prvky mimolesní krajiny, připomínající povětšinou zaniklé členění historické plužiny. Přírodní dominantou krajiny je lesnatý vrch Výhledy (569 m n. m.) na státní hranici.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace s převažujícím lánovým uspořádáním vesnic. Urbanizační osou celého MKR jsou dlouhé lánové potoční vsi Horní a Dolní Vítkov, poprvé písemně připomínané v roce 1352. Jejich původní urbanistická struktura je částečně dochovaná – spíše však jen svým celkovým charakterem a harmonickým zapojením do krajiny, neboť řada objektů byla zbořena, přestavěna či doplněna novostavbami rodinných domů i zemědělských areálů. Venkovský dům čp. 34 je dobře dochovaným exemplářem patrového hrázděného domu, který představuje důležitý předmět pro poznání historických stavebních zvyklostí regionu. Nejvýraznější historicky cennou stavbou a kulturní dominantou Vítkova je kostel Navštívení Panny Marie, který je i přes svůj neutěšený stav stavebně a umělecky hodnotným dokladem vývoje barokní architektury severních Čech. Celková struktura lesozemědělské krajiny je částečně dochovaná (rozložení jednotlivých kultur, vedení cest), byť členění plužiny je již nevýrazné, pouze ve fragmentech. Určitou zajímavostí, byť bez vazby na původní krajinnou strukturu, je replika velmožského dvora s přilehlou osadou řemeslníků z 12. století Curia Vítkov.

Vizuální charakteristika.

Od lesnatého hraničního hřbetu mezi Lysým vrchem (643 m n. m.) a vrchem Výhledy (569 m n. m.) klesají svahy okraje Albrechtické vrchoviny do Chrastavské kotliny dvěma údolím – mohutným a výrazně ohraničeným údolím Vítkovského potoka, ve kterém se rozkládají lineární lánové vsi Horní a Dolní Vítkov v potočním uspořádání a mělké neosídlené údolí potoka od Kameníště. Otevřená zemědělská krajina bývalých plužin umožňuje jedinečné výhledy do údolí Lužické Nisy ke Chrastavě a na strmé lesnaté okraje Kryštofových hřbetů i na vzdálenější siluetu okraje Lužického hřbetu. Krajina vyniká harmonií a dílčími krajinářsko-estetickými hodnotami, spočívajícími v členění krajiny terénním reliéfem, lesnatými koridory vodotečí, drobnými lesíky, remízky a liniovou zelení. Vesnická sídla jsou zanořena do údolí Vítkovského potoka a jsou skryta v zeleni zahrad a místy v lesních porostech na hranách zahloubeného údolí. Návaznost obou sídel signalizuje drobná dominanta kostela Navštívení Panny Marie. Severní část sídla Horní Vítkov vyniká harmonickým zapojením zástavby do krajinného rámce a spoluvytváří hodnoty krajinného rázu. Cenným drobným rysem krajiny je přítomnost křížků při cestě z Dolního Vítkova na Pšeničkův kopec. K rušivým prvkům v krajině patří vzdušné vedení VVN 110 kV, křížující v Dolním Vítkově území ve směru západ-východ a dále pak zemědělský areál v harmonické části zástavby Horního Vítkova a devastovaný zemědělský areál (brownfield) ve vyvýšené poloze východně nad Dolním Vítkovem.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-5 Vítkov		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Zvlněný reliéf přechodu okrajů Jizerských hor (Albrechtické vrchoviny) do Hrádecké pánve	+	XXX	XX
2	Rozlehlý segment harmonicky členité zemědělské krajiny údolí Vítkovského potoka a mělkého údolí jeho levostranného přítoku potoka od Kamenišť	+	XX	X
3	Zemědělská krajina s převahou trvalých travních porostů členěná lesnatými koridory přítoků Vítkovského potoka, drobnými lesíky, remízou a linií zelení	+	XX	XX
4	Vítkovský potok a jeho přítoky vč. břehových partií	+	X	X
5	Přírodní dominanta lesnatý kopec Výhledy (569 m n. m.)	+	XX	X
6	Zeleň zahrad rodinných domů a sídelní zeleň Dolního a Horního Vítkova	+	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dominanta kostela Navštívení Panny Marie v Horním Vítkově	+	XX	XX
2	Částečně dochovaná struktura lesozemědělské krajiny (vedení cest, rozložení kultur) s fragmenty původního členění lánové plužiny (vegetační pásy)	+	XX	X
3	Pozdně středověká sídelní struktura s vesnicemi doloženými z 14. století – s částečně urbanisticky dochovaným charakterem potočních lánových vsí Dolní a Horní Vítkov	O	XX	X
4	Několik cenných objektů (venkovská usedlost čp. 34)	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Jasně ohraničení prostoru terénními (často lesnatými) horizonty	+	XXX	X
2	Jedinečné výhledy z otevřené zemědělské krajiny k jihu na panorama Ještědského hřbetu	+	XX	XXX
3	Harmonické rozložení zástavby Horního Vítkova v krajinném rámci	+	XX	XX
4	Kulturní dominanta kostela Navštívení Panny Marie	+	X	XX
5	Harmonické zapojení zástavby s cennými objekty lidové architektury do údolí Vítkovského potoka	+	X	X
6	Drobné akcenty křížků při cestě na Pšeničkův kopec	+	X	XX
7	Rušivý prvek vzdušného vedení VVN 110 kV	N	X	X
8	Rušivé prvky zemědělských areálů v Horním a Dolním Vítkově (brownfields)	N	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana krajinné dominanty kostela Navštívení Panny Marie v Horním Vítkově před snížením jeho vizuálního významu
- Zachování měřítka a hmot zástavby Horního i Dolního Vítkova a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování harmonických vztahů zástavby Horního i Dolního Vítkova a krajinného rámce
- Ochrana částečně dochované urbanistické struktury a charakteru zástavby Horního Vítkova
- Zachování členitosti zemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí

02_2.4.6 MKR 02-2-6 Nová Ves

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor historické lánové vsi Nová Ves zaujímá mohutné a rozlehlé údolí toku Jiřice, přítoku Lužické Nisy, na pomezí Chrastavské kotliny, Vratislavické pánve a Albrechtické vrchoviny, ohraničené na východě hranicí CHKO Jizerské hory a na jihovýchodě okrajem Vratislavické pánve, tvořeným lesnatým hřbetem Bedřichoveckého lesa mezi Novoveským vrchem (511 m n. m.) a vrchem U Lomu (462 m n. m.). Severozápadní

a severní ohraničení je velmi zřetelné a odděluje prostor Vítkovského potoka lesnatým hřbetem Spáleného vrchu a lesnatými svahy terénní dominanty Kameníště (608 m n. m.). Zemědělská krajina bývalé plužiny pokrývá svahy mezi Novou Vsí, zanořenou v údolí Jeřice a skrytou v zeleni zahrad a drobných lesních porostů svahů ohraničujících prostor údolí. V mírně zvlněných svazích údolí hrají roli vegetační koridory drobných vodotečí i liniová nelesní zeleň, drobné lesní porosty i solitérní zeleň. Členění plužiny strukturou liniové zeleně však není výrazně čitelné.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace s převahou lánových lineárních vsí. Urbanizační osou území jsou středověké lánové vsi v údolí říčky Jeřice: Mníšek, poprvé zmiňovaný v roce 1381, a Nová Ves s první písemnou zmínkou k roku 1463. Na rozdíl od zbytku oblasti, která v minulosti patřila ke grabštejskému panství, bylo toto území částečně součástí panství frýdlantského, později libereckého (byť poslední majitelé – rod Gallasů resp. Clam-Gallasů drželi obě panství). Tyto velké vsi byly následně doplněny menšími novověkými parcelačními řadovými či ulicovými vískami: Vysoká (první písemný doklad z roku 1549), Růžek (1586), Nová Víska (1690), Víska (1713), Mlýnice (1595). Nová Ves byla poměrně velkou vsí, byl zde zámeček s panským dvorem, v 15. století pila a od 17. století pivovar. Počátkem 20. století měla Nová Ves přes 1800 obyvatel a rozvinutou vybavenost. Po odsunu Němců počet obyvatel značně poklesl, řada objektů byla zbořena, jiné přestavěny, nahrazeny novostavbami a doplněny zemědělskými areály a dalšími zásahy, které narušily původní urbanistickou strukturu. Z cenných objektů se dochovalo torzo panského dvora z doby kolem roku 1600 na místě staršího panského sídla a kostel Nanebevzetí Panny Marie zbudovaný v letech 1616-1617. Podobný vývoj proběhl i v Mníšku, jehož centrum s největší dominantou – kostelem sv. Mikuláše – již leží mimo vymezené MKR. Navzdory změnám v urbanistické struktuře je dodnes zřetelný charakter lineární lánové vsi v údolí Jeřice. Díky množství zeleně jsou vsi poměrně harmonicky zapojeny

do rámce lesozemědělské krajiny, ve které se dochovala torza původního členění lánové plužiny, byť nejsou v charakteru krajiny příliš zřetelná, ale i jiné historicky podmíněné struktury (rozložení cest, kultur atd.). V letech 1904 až 1906 byla na Albrechtickém potoce souběžné s nedalekou přehradou Fojtka vybudována vodní nádrž Mlýnice. Kulturní a historickou charakteristiku doplňují drobné objekty (křížky, hřbitov) a pás prvorepublikového hraničního opevnění.

Vizuální charakteristika.

Otevřená zvlněná krajina údolí Jeřice s výrazným ohraničením lesnatými horizonty a s působivými průhledy na okraje Kryštofových hřbetů představuje výrazně vymezený prostor se svébytným charakterem zemědělské podhorské krajiny. Terénní morfologie svahů, menší lesní porosty a liniová zeleň navazující na velmi členité okraje lesních porostů na jihovýchodě i severozápadě dotvářejí velmi harmonické scenérie dílčích částí celého prostoru. Drobné partie zástavby, odtržené od pásu zástavby původní lánové vsi, zanořené do zahloubeného údolí, přinášejí odlišný charakter a výrazné krajinářsko-estetické hodnoty (Růžek, Nová Víska, zástavba podél Polního potoka, Mlýnice), tkvící v souladu zapojení zástavby do krajinného rámce i v dochované urbanistické struktuře a absenci výrazně se měřítkově vymykajících objektů. I když zástavba Nové Vsi je velmi různorodá, skrývá některé cenné objekty lidové architektury. Kostel Nanebevzetí Panny Marie leží v dominantní poloze drobného ostrohu nad ohbím potoka a představuje drobnou krajinnou dominantu. Cennou hodnotou krajiny jsou křížky při historické cestě, která vedla po hřebeni mezi poli od panského dvora do Mníšku. Rušivě v krajině působí vzdušné vedení VVN 110 kV, velký zemědělský areál ve svahu nad historickým panským dvorem a výrobní areály v meandru Jeřice uvnitř zástavby severní části obce – brownfields čp. 154, obecní areál s halovými objekty obce u ČOV.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-6 Nová Ves		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		o neutrální	XX spoluročující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Zvlněný reliéf mohutného a rozlehlého údolí toku Jiřice a navazujících svahů na pomezí Chrastavské kotliny, Vratislavické pánve a Albrechtické vrchoviny	+	XXX	XX
2	Rozlehlý segment členité zemědělské krajiny s převahou trvalých travních porostů členěné mimolesní zelení, remízky a koridory drobných vodotečí	+	XXX	X
3	Říčka Jeřice, pravostranný přítok Lužické Nisy, s řadou drobných přítoků a vodní nádrží Mlýnice u Mníšku	+	XX	X
4	Zeleň zahrad rodinných domů, areálů a veřejných prostranství Nové Vsi a Mníšku	+	X	X
5	Smíšené a jehličnaté lesy s členitými okraji na hřbetech tvořících hranici MKR	+	XX	X

MKR 02-2-6 Nová Ves		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pozdně středověká sídelní struktura s lánovými vesnicemi v údolí Jeřice doloženými z 14. a 15. století doplněná novověkými parcelačními výskami.	O	XX	X
2	Částečně dochovaná struktura lesozemědělské krajiny (vedení cest, rozložení kultur) s fragmenty původního členění lánové plužiny (vegetační pásy)	+	XX	X
3	Částečně dochovaný urbanistický charakter lánových potočních vsí a parcelačních výsek se zachovanou vazbou na zemědělskou krajinu	+	XX	X
4	Několik cenných objektů (torzo panského dvora, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nové Vsi) a drobné objekty (křížky v polích, hřbitov)	+	X	XX
5	Vodní nádrž Mlýnice z poč. 20. století	+	X	X
6	Soustava prvorepublikového opevnění	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Jasně ohraničení prostoru terénními (často lesnatými) horizonty	+	XXX	X
2	Jedinečné výhledy z otevřené zemědělské krajiny k jihu na panorama Ještědského hřbetu – Kryštofovy hřbety	+	XX	XXX
3	Harmonické rozložení zástavby Nové Vsi v krajinném rámci	+	XX	XX
4	Drobná kulturní dominanta kostela Nanebevzetí Panny Marie	+	X	XX
5	Harmonické zapojení zástavby s cennými objekty lidové architektury do údolí Jeřice	+	X	X
6	Křížky při cestě v polích (drobné akcenty v kulturní krajině)	+	X	XX
7	Rušivý prvek vzdušného vedení VVN 110 kV	N	X	X
8	Rušivé prvky zemědělského areálu nad panským dvorem a výrobních areálů v severní části obce (brownfields čp. 154, obecní areál u čističky)	N	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování měřítka a hmot zástavby Nové Vsi a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí
- Ochrana lánové urbanistické struktury a charakteru zástavby Nové Vsi před plošnými formami výstavby a před výstavbou v pohledově exponovaných polohách na okraji údolí mimo vztahy tradiční urbanistické struktury
- Ochrana krajinné dominanty kostela Nanebevzetí Panny Marie v Nové Vsi před snížením jeho vizuálního významu
- Ochrana drobné sakrální architektury v krajině

02_2.4.5 MKR 02-2-7 Chrastava

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu zahrnuje jihovýchodní okolí segmentu urbanizované krajiny (SUK) Chrastava mezi lesnatým hřbetem Ovčí hory (496 m n. m.) na jihozápadě, terénním předělem mezi Hrádeckou pánví a Vratislavickou kotlinou (spojnice Ovčí hora – Novoveský vrch) a svahem, který na severovýchodě odděluje charakterově výrazné údolí Jeřice v prostoru Nové Vsi. Jedná se o styk geomorfologických okrsků Kryštofovy hřbety jihozápadně od komunikace I/35 a Chrastavské kotliny. Ústřední částí prostoru je Jílový potok se soustavou tří drobných potoků, spojujících se před vtokem do Lučního rybníka. Všechny tyto vodoteče jsou provázány vegetačními doprovody, vytvářejícími v segmentu zemědělské krajiny s ornou půdou a loukami výrazné členící koridory. Součástí prostoru jsou i lesní porosty Bedřichoveckého lesa. Na jihozápadě MKR navazuje na území Přírodního parku Ještěd.

Kulturní a historická charakteristika.

Centrem MKR je středověké město Chrastava s ortogonálním náměstím a navazující segment krajiny směrem k Liberecké kotlině. Město Chrastava je poprvé písemně doloženo roku 1352, údolní lánové vsi Dolní a Horní Chrastava pak v roce 1454. O urbanistickém vývoji města je pojednáno v jiné kapitole. Chrastava vykazuje řadu urbanistických i architektonických hodnot, zejména v centru kolem náměstí 1. máje. Mezi památkově chráněnými objekty vyniká kostel sv. Vavřince s farou, radnice, řada městských a venkovských domů, drobná sakrální architektura, hřbitov a další objekty. Historické centrum města je však obklopeno množstvím různorodé zástavby vč. průmyslových areálů a panelových domů. Okolní krajina je též výrazně ovlivněna rostoucím městem i navazující dopravní infrastrukturou (I/35, železnice), takže lze většinu MKR zahrnout mezi krajiny se setřenou historickou krajinnou strukturou. Na okraji MKR se objevují drobné osady (Víska, Bedřichovka) s harmonickým zapojením do krajiny. Bedřichoveckým lesem probíhá pás prvorepublikového opevnění.

Vizuální charakteristika.

Velmi zajímavý prostor dolní části údolí Jeřice, rozšiřující se jihovýchodně do mělkého údolí Jílového potoka je ohraničen výraznými horizonty – na severozápadě bezlesím horizontem výrazného zalesněné výšiny Chrastavský Špičák (361 m n. m.) – Dlouhý kopec (378 m n. m.) a na jihozápadě nejprve bezlesím horizontem s technickými dominantami telekomunikačních stožárů a k jihu pak souvislým lesním masivem Ovčí hory – okraje Kryštofových hřbetů. Příjezd po silnici I/35 od Liberce postupně otevírá prostor Chrastavy po výjezdu ze zářezu. Silueta SUK Chrastava však není výrazná a místy se při pohledu k severovýchodu objevuje mezi vzrostlou zelení a zástavbou štíhlá špička věže kostela sv. Vavřince. Teprve z vyšších poloh hřbetu Ovčího vrchu se objevuje celková veduta Chrastavy, zapuštěné do údolí Jeřice – s členitými a živými horizonty v pozadí. Cennější scenérie se nacházejí v koridorech vodotečí a drobných vodních ploch Oko a Luční rybník, atraktivní jsou též objekty opevnění v Bedřichoveckém lese.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 02-2-7 Chrastava		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Zvlněný reliéf okraje Chrastavské kotliny oproti Kryštofovým hřbetům se svahy údolí Jeřice na soutoku s Jílovým potokem v návaznosti na urbanizované území Chrastavy	O	XXX	X
2	Otevřené zemědělské plochy polí a trvalých travních porostů členěné linií zelení podél vodotečí a menšími remízky	O	XX	X
3	Koridory drobných vodotečí – Jílového potoka a jeho přítoků s množstvím doprovodné zeleně – s několika rybníčky na Jílovém potoce	+	XX	X
4	Terénní dominanty Ovčí hory (496 m n. m.) a Chrastavského Špičáku (361 m n. m.)	+	XX	X
5	Kontakt s okrajem souvislých lesních porostů Přírodního parku Ještěd	+	X	XX
6	Sídelní zeleň Chrastavy (zeleň zahrad rodinných domů, zahrádek, areálů, veřejných prostranství a dalších ploch)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Historické město Chrastava s hodnotným urbanistickým celkem jádra města	+	XX	XX
2	Několik architektonicky a památkově cenných objektů ve městě vč. radnice, fary, kostela sv. Vavřince a souboru městských a vesnických domů i průmyslových objektů	+	XX	XX
3	Trasa železnice z roku 1859	O	X	X
4	Fragmenty původní struktury zemědělské krajiny v okolí města (trasy některých cest, zbytky mimolesní zeleně ad.) a okrajově osady Víška a Bedřichovka s dochovaným krajinným rámcem	O	XX	X
5	Kulturní dominantu kostela sv. Vavřince projevující se v některých pohledech na město Chrastavu	+	X	X
6	Pás prvorepublikového pevnění v Bedřichoveckém lese	N	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Ovlivnění charakteru krajiny okraji urbanizovaného území Chrastavy a vlivem koridoru kapacitní komunikace I/35	O	XX	X
2	Technické prvky telekomunikačních stožárů dominující na horizontu hřbetu Ovčí hory	N	XX	X

MKR 02-2-7 Chrastava		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
3	Drobná dominanta kostela sv. Vavřince v zástavbě Chrastavy	+	X	XX
4	Výrazné vymezení prostoru výraznými lesnatými terénními horizonty na jihozápadě a jihovýchodě a živými členitými horizonty na severozápadě	+	XX	XX
5	Atraktivní scenérie v koridorech vodotečí a u drobných vodních ploch	+	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Posílení, resp. vytvoření mimolesní vegetace ve svažitéch otevřených zemědělských plochách
- Ochrana zelených koridorů drobných vodotečí v krajině
- Ochrana ohraničujících horizontů před umístováním výškově výrazných staveb
- Posílení podílu zelených ploch k zapojení okrajů zástavby Chrastavy do krajinného rámce
- Ochrana historického jádra Chrastavy

03 ObKR 03 JIZERSKÉ HORY

Bude dokončeno na základě aktualizace Preventivního hodnocení krajinného rázu
CHKO Jizerské hory

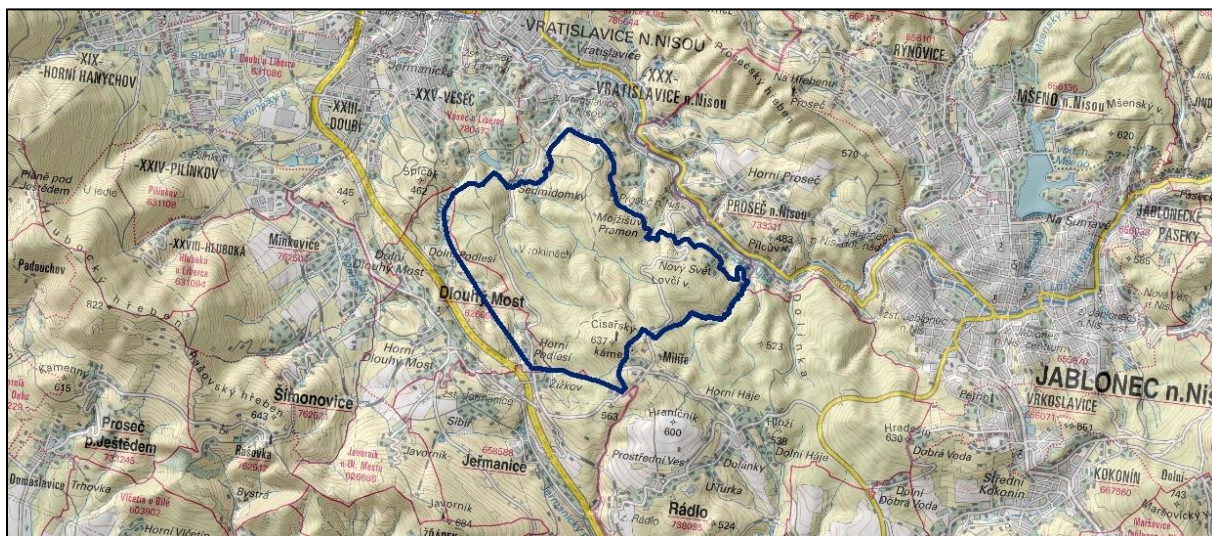

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

06 ObKR 06 ŽELEZNOBRODSKO - RYCHNOVSKO

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. ObKR 06 Železnobrodsko - Rychnovsko je ve studii J. Brychtové dále členěna na podoblasti 06-a Železnobrodsko a 06 b Rychnovsko. Na území ORL Liberec zasahuje pouze západní okraj podoblasti Rychnovsko – a to pouze jediným místem krajinného rázu MKR 06-1 Císařský kámen

Podoblast krajinného rázu Rychnovsko zahrnuje *pramennou oblast Mohelky s jejími menšími přítoky, pouze severní okraj odvodňují drobné přítoky Lužické Nisy. K území náleží i střední část Ještědsko-kozákovského hřbetu s Kopaninským hřbetem a výrazným vrchem Kopanina. Krajina je celkově méně prostorově členěna, jsou zde větší celky polí, větší venkovská sídla. Pohledově je více otevřená a provázána s Ještědsko-kozákovským hřbetem. K hluboce zaříznutým údolím náleží údolí Mohelky, na zbylém území nejsou hluboce zaříznutá údolí.*

Do ORP Liberec však zasahuje pouze rozsáhlý masiv převážně jehličnatého lesa Císařského kamene (637 m n. m.) s minimem odlesněných ploch a osídlením pouze po okraji vymezeného MKR. Vzhledem k tomu, že na území ORP zasahuje pouze malá část podoblasti Rychnovska, nebude popsána charakteristika celé oblasti či podoblasti, které leží mimo řešené území, nýbrž přímo charakteristika místa krajinného rázu.

06.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině,

ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaky přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

06.1.1 Obecná přírodní charakteristika

MKR je tvořeno zalesněným masivem náležejícím do rádelské části Maršovické vrchoviny (při jižním okraji Jizerské hornatiny), což je členitá kerná až klenbová vrchovina při hlavním evropském rozvodí. Vyznačuje se strukturně denudačními hřbety menších rozměrů, erozí málo porušenými, a plochými vrchy. Na svazích místy vznikla kamenná moře a balvanové a blokové sutě zabořené do hlubokých zvětralin žuly.

Nejvyšším bodem je Císařský kámen (637 m n. m.). Jedná se o výrazný suk tvaru krátkého úzkého hřbetu zvedající se na rozvodí mezi Jizerou a Lužickou Nisou. Na vrcholu a příkrých jižních a západních svazích se objevují rozptýlené žulové kameny a bloky, místy balvanové haldy. Dalšími významnými body jsou Liščí kopec (569 m n. m.), Lovčí vrch (536 m n. m) či U Pramene (518 m n. m.). Území je téměř celé zalesněné smrčínami s příměsí břízy, borovice, dubu či buku. Jehličnaté porosty jsou zcela převažující, objevují se však i plochy porostů smíšených a na okraji území i porosty listnaté. Dub na Orlí louce patří kvůli své výjimečnosti mezi chráněné památné stromy. V okrajových částech území pak navazuje mozaika trvalých travních porostů a zahrad občasných zástavby (Sedmidomky, Horní a Dolní Podlesí, Nový Svět). Pramení zde několik potoků stékajících do Lužické Nisy (studánky a prameny v lesích). Horní tok Lučního potoka je jako lokalita mihule potoční prohlášen evropsky významnou lokalitou sítě Natura 2000.

06.1.2 Identifikace a klasifikace znaků

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cennost. Z toho důvodu je nutné jejich cennost a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci

regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004)

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Členitá vrchovina se strukturně denudačními hřbety menších rozměrů a plochými vrchy s výrazným sukem Císařského kamene tvaru krátkého úzkého hřbetu	+	XXX	X
2	Luční potok a další horní toky řady potoků, prameny a studánky v pramenné rozvodné oblasti	+	X	X
3	Převažující smrkové porosty s menšími plochami smíšených lesů, ojedinělé fragmenty listnatých porostů	+	XXX	X
4	Trvalé travní porosty při okrajích lesů s členitými lesními okraji a nelesní a mimolesní zelení	O	X	X
5	Zeleň menších sídelních enkláv (zahrad / zahrádek) a okrajů zástavby na hranicích MKR	+	X	X
6	Skály, skalní odkryvy a další útvary v lesích (kamenná moře, balvanové a blokové sutě ad.)	+	X	X

06.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

06.2.1 Historický přehled

Území leží v krajině novověké kolonizace. Je souvisle zalesněné, zasahují do něj jen drobné enklávy zástavby či okraje sídel z Liberecké kotliny. Na jihozápadě zasahují enklávy Horní a Dolní Podlesí patřící k obci Dlouhý most, která vznikla jako luteránská osada německých uhlířů v místech starší zemské stezky spojující Čechy s Lužicí (první písemná zmínka z roku 1547). V severní části MKR se nachází uvnitř lesa drobná osada Sedmidomky, restaurace Mojžíšův pramen (původně poutnická studánka, místo s tradicí pohostinství již od roku 1876) a na severovýchodě je pak osada Nový svět – vše na katastrálním území Vratislavice nad Nisou, dnes součást Liberce. Oblast původně patřila k rohanskému panství Český Dub, na což poukazuje Rohanův pramen, studánka z roku

1887 na lesní cestě podél Lučního potoka. Území má turistickou tradici, je zde řada značených stezek. Dnešní kopec císařský kámen, původně Špičák či Uhlířský vrch, získal své jméno po návštěvě Josefa II. v roce 1779, který se zde zastavil při inspekční cestě. Od roku 2009 je na Císařském kameni rozhledna (uzavřená). Celkově však nejsou v krajině výrazné historické krajinné struktury, které by ovlivňovaly výrazně její charakter.

06.2.2 Významná městská sídla

V části oblasti krajinného rázu 06 Železnobrodsko – Rychnovsko zasahující na území ORP Liberec nejsou žádná městská sídla.

06.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

V části oblasti krajinného rázu 06 Železnobrodsko – Rychnovsko zasahující na území ORP Liberec nejsou žádná venkovská sídla, pouze odloučené izolované lokality a okraje sídel ležících v oblasti 02-1 Liberecká kotlina. Téma je proto řešeno v rámci kapitoly zabývající se oblastí 02-1.

06.2.4 Identifikace a klasifikace znaků

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Částečně dochovaná krajinná struktura lesní krajiny	O	XXX	X
2	Drobné enklávy zástavby v lese a na okrajích MKR – novověké, vesměs od 19. století	O	X	X
3	Císařský kámen – tradice návštěvy Josefa II. v roce 1779	O	X	X

06.2.5 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

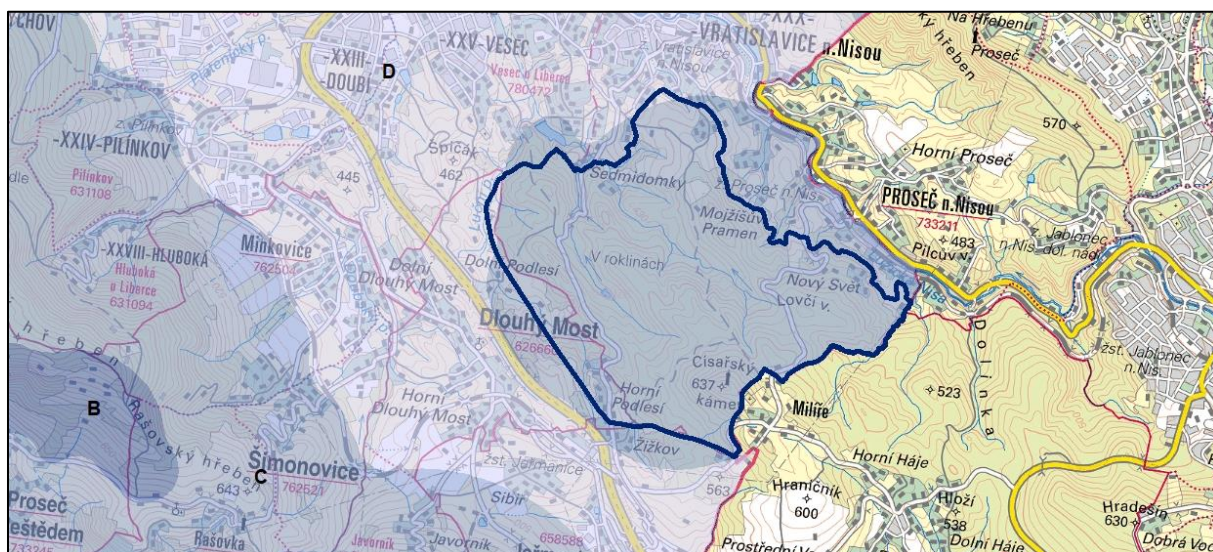
Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

ŽELEZNOBRODSKO–RYCHNOVSKO

Část oblasti krajinného rázu nacházející se na území ORP Liberec je prakticky celá zařazená do kategorie „C“. Vzhledem k tomu, že je téměř celé území zalesněné, nelze případné historické krajinné struktury vnímat v rázu krajiny, proto jsou lesní celky – byť historické – pokud neobsahují výrazné prvky krajinné kompozice (např. průseky v oborách ad.) obvykle zařazovány do této kategorie.

06.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuačně, resp. multisenzuačně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

06.3.1 Obecná vizuální charakteristika

MKR zahrnuje mohutný lesní masiv Císařského kamene (638 m n.m.) a jeho úpatí, přecházející na jihozápadě ke koridoru Lučního potoka a na severovýchodě do údolí Lužické Nisy. Na přechodech členitých okrajů lesů do luk a pastvin jsou rozloženy plochy rozptýlené zástavby, harmonicky zapojené do krajinného rámce. Krajinářsko-estetickými hodnotami vyniká koridor Lučního potoka, který je však vizuálně nepříznivě dotčen vedeními VVN. Souvislý lesní porost masivu Císařského kamene vyniká v některých místech atraktivními scenériemi skalních partií. Z otevřených ploch luk se otevírají cenné pohledy na siluetu Ještědského hřbetu.

06.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

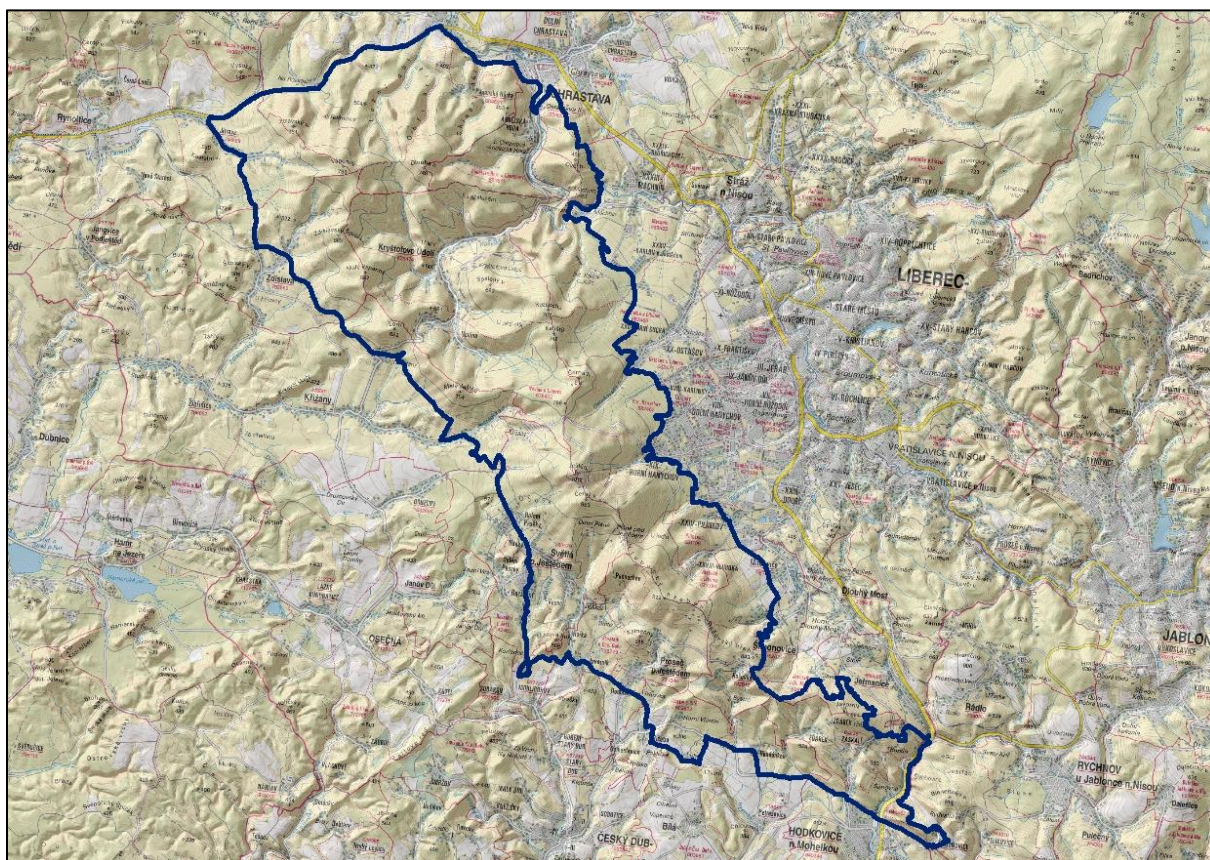
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Zachovalost horského lesního masivu Císařského kamene s cennými lesními interiéry a skalními partiemi	+	XXX	XX
2	Esteticky atraktivní partie koridoru Lučního potoka	+	XX	XX
3	Rušivý prvek trasy vzdušných vedení VVN při jihozápadním úpatí Císařského kamene	N	XX	X
4	Atraktivní výhledy na panorama Ještědu z Orlí louky a navazujících svahů	+	X	XX
5	Harmonické zapojení zástavby okraje Vratislavic ve svazích pod Mojžíšovským pramenem	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana charakteru zástavby na rozhraní otevřených ploch luk a souvislých lesních porostů
- Zachování a posílení podílu mimolesní zeleně ve svazích
- Ochrana koridoru Lučního potoka před vlivy zástavby

07 ObKR 07 JEŠTĚDSKÝ HRBET

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. Vymezená oblast krajinného rázu Ještědský hřbet není v citované studii členěna na podoblasti.

Oblast krajinného rázu tvoří *výrazný hřbet, oddělující dva zcela odlišné typy krajiny – prostorově otevřenou krajinu Liberecké kotliny, Hradecké pánve a na jihozápadě Podještědí. Hřbet se uplatňuje v krajině velmi významně včetně charakteristické dominanty – Ještědu. V západní a střední části Ještědského hřbetu převažují lesní porosty. Směrem východním, kde hřbet pozvolna klesá, je již krajina zemědělsky využívaná.*

Většina oblasti je součástí přírodního parku Ještěd, jehož hranice se částečně kryjí s hranicemi oblasti krajinného rázu.

07.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše

přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaky přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

07.1.1 Obecná přírodní charakteristika /Brychtová/

Jedná se o pruh vysokého reliéfu kozákovského pásma, který je úzkou krou (hrástí), vyzdviženou podél lužického zlomu a vystupující mezi Ralskou pahorkatinou a Libereckou kotlinou. Plošně nejčlenitější je okrsek Kryštofovy hřbety. Hlubocký hřbet vytváří střední a nejvyšší část Ještědského hřbetu. Tato část je poměrně málo členitá. Hlavní hřbetnice je pouze jedna, největší výšky dosahuje křemencovým vrcholem Ještěd (1012 m n. m.), za ním klesá k Jítravskému sedlu. Na hřbetu se vyskytují skalní tvary, modelované mrazovým zvětráváním ve čtvrtohorách. Rašovský hřeben plynule klesá východním směrem. U Hodkovic je hřbet proříznut průlomovým údolím Mohelky. Skládá se především z fylitů, kvarcitů a vápenců. V severní části na nich spočívá tektonicky omezená kra břidlic, přeměněných diabasů, vápenců a pískovců devonu a drob spodního karbonu. V těchto horninách vystupovaly dříve stříbrnosné žíly u Panenské Hůrky, Chrastavy, a v Kryštofově Údolí. Výrazný, tektonicky podmíněný jihozápadní svah Ještědského hřbetu je lemován pásem výchozů cenomanských pískovců, vyzdvižených na Lužickém přesmyku.

Území je díky svému reliéfu bohaté zejména na prameniště a drobné vodní toky. Ze severního svahu Ještědského hřbetu ústí potoky do Lužické Nisy, která protéká částí vymezené oblasti. K jejím větším přítokům náleží Rokytky. Z jižního svahu ústí potoky do Ploučnického či Panenského potoka, dále na východě pak do Ještědky a Mohelky.

Z fyto geografického hlediska náleží území do oblasti mezofytika, okresu 54. Ještědský hřbet. Potenciální přirozenou vegetací jsou květnaté bučiny (zejména na Ještědském hřbetu), ve zbylé části oblasti jsou to acidofilní bučiny a jedliny.

Na Ještědském hřbetu najdeme poměrně souvislé lesy, jejich původní druhová skladba je nahrazena smrkovými monokulturami. Lesy s relativně přirozenou druhovou skladbou se dochovaly pouze ve fragmentech. Souvislé lesy na Ještědském hřbetu, kde je osídlené pouze údolí Rokytky (enklávy Kryštofovo Údolí, Novina), se směrem na východ mění v krajinu částečně zemědělsky obhospodařovanou. Přibližně za obcí Hluboká a dále v okolí Javorníku se začínají objevovat větší plochy travních porostů a drobná sídla, lesy však svou rozlohou stále mírně převažují. V plochách luk je výrazně dochované původní členění zemědělské půdy mezemi s porostem dřevin (zejména na jižním svahu hřbetu v pásu od Dolních Pasek po Šimonovice).

07.1.2 Identifikace a klasifikace znaků /Brychtová/

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cennost. Z toho důvodu je nutné jejich cennost a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinelý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinelý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004)

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
1	Ploše hornatinný ráz Ještědského hřbetu s výrazným hřbetovým reliéfem vyzdvižený ve tvaru úzké hrásti se suky, strukturními hřbítky a hřebeny, tvary mrazového zvětrávání a průlomovými údolími	+	XXX	XX
2	Nezaměnitelná dominanta Ještědu (1012 m n. m.), výrazného kuželovitého suku se stupňovitými příkrými svahy a terasami krytými balvanovými haldami a kamennými moři	+	XXX	XXX
3	Dílčí dominanty na hrástovém hřbetu – Velký Vápenný (790 m n. m.), Zdislavský Špičák (683 m n. m.), Javorník (684 m n. m.) ad.	+	XX	XX
4	Pramenná oblast (řada pramenů) mnoha menších vodních toků (Rokytky, Ještědský potok a řada dalších)	+	X	X
5	Lužická Nisa a Mohelka s výrazným průlomovým údolím	+	X	X
6	Skalní tvary modelované mrazovým zvětráváním ve čtvrtohorách (izolované skály, kryoplanační terasy, kamenná moře, balvanové proudy).	+	X	X
7	Převažující smrkové monokultury ve velkých	+	XXX	X

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
	souvislých lesích, přechodné lesokřoviny po rozvrácených smrčínách			
8	Fragmenty druhově původních lesů (společenstva bučin a suťových lesů s bohatým keřovým a bylinným patrem, společenstva pramenišť, horská vegetace s porosty smrku s vtroušeným bukem, jeřábem a modřínem ad.)	+	XX	XX
9	Trvalé travní porosty v nižších polohách	O	XX	X
10	Částečně dochované členění mezemi s dřevinným doprovodem, nelesní strukturní zeleň v lesozemědělské krajině (doprovody cest, vodotečí, remízky ad.)	+	XX	XX
11	Zeleň sídel (zahrad, veřejných prostranství) většinou poměrně volné urbanistické formy často vytvářející přirozený přechod zástavby do okolní krajiny	+	X	X
12	Terénní útvary vzniklé historickou těžbou	O	X	X

07.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevu se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

07.2.1 Historický přehled

Oblast leží v pozdně středověké sídelní krajině s převažující německou kolonizací s typem lineární lánové vsi, jih území, kde již hrála větší roli kolonizace česká, pak patří do oblasti novověké kolonizace s převažujícími typem rozptýlených a parcelačních vsí. Centrální část oblasti je tvořena neosídleným zalesněným hřbetem, sídla se v ní tedy objevují jen okrajově, na svazích spadajících do okolních oblastí, či v horských údolích. Některá venkovská sídla však vystupují do velkých výšek. V západní a střední části Ještědského hřbetu převažují lesní porosty, směrem východním, kde hřbet pozvolna klesá, je již krajina více zemědělsky využívána. Již od středověku se zde dobývala železná ruda, jejíž těžba doplňovala jinak zemědělské zaměstnání obyvatel. Jako renesanční horní město byla založena Andělská Hora, byť její horní historie trvala poměrně krátce. První písemné zmínky o zdejších sídlech jsou různorodé, u dlouhých lánových vsí pochází převážně ze 14. či počátku 15. století, přičemž později byla sídelní struktura doplněna novějšími parcelačními vesnicemi zakládanými od 16. do 18. století, které převažují v jižní části oblasti. Již v době prvních písemných zmínek v oblasti převládalo obyvatelstvo

německé národnosti, pozvané do tehdy relativně pustého pohraničí králem Přemyslem Otakarem II. Je však možné, že původní forma dnešních lánových vsí mohla být jednodušší a obyvatelstvo převážně slovanské. Historická krajinná a urbanistická struktura je dodnes na mnoha místech zřetelně dochovaná, neboť na většině území nebyl možný intenzivní plošný růst zástavby ani výstavba rozsáhlejších průmyslových, zemědělských či skladových areálů či velkých staveb dopravní či technické infrastruktury. Do konce 19. století dosáhlo odlesnění Ještědského hřbetu maxima a zemědělské pozemky i některá stavení se dostaly až na samotný hřeben. Celé Podještědí, strmější a hůře přístupné jižní svahy, si však zachovaly dodnes zemědělský charakter. Vzhledem k blízkosti liberecké aglomerace si oblast z velké části uchovává charakter rekreačního zázemí krajského města.

V oblasti nejsou žádná města. Status města mívala Andělská Hora – renesanční horní město s poměrně krátkou dobou rozkvětu. Dnes je jedná o místní část Chrastavy se spíše venkovským charakterem.

Oblast je protáhlá od severu k jihu, její historický vývoj tedy nebyl homogenní, jinak se rozvíjela severní a jinak jižní část oblasti. K sjednocení celého území pod jednou vrchností došlo, i když pouze na krátkou dobu, pod Albrechtem z Valdštejna v rámci Frýdlantského vévodství v první polovině 17. století.

Do poloviny 13. století ovládali severní část oblasti příslušníci rodu Ronovců. Ve vrcholném středověku se zde postupně vytvořilo několik velkých panství, kde se vystřídala řada feudálních pánů. Na severozápadě to bylo rozsáhlé Grabštejnské panství (v oblasti k němu patřila Andělská Hora, Panenská Hůrka, Jítrava, Zdislava ad.). Jižněji do severní části oblasti zasahovalo panství leberské, které se již za Lemberků rozdělilo na dvě části – panství leberské a jablonské. Na severovýchodě a východě pak hrálo významnou roli panství Liberecké a Frýdlantské, které je spjaté s rody Bibrsteinů a od poloviny 16. století Redernů. V průběhu 17. a 18. století se celá severní část oblasti spojila do jednoho celku, když získali panství Liberec, Frýdlant, Grabštejn a Lemberk Gallasové. Tato čtyři severočeská panství od roku 1726 tvořila nedělitelnou základnu gallasovského dominia, zděděného Clam-Gallasů, kteří je drželi až do zániku vrchnostenského zřízení a zdejší majetky až do poloviny 20. století.

Naproti tomu jižní část oblasti spadala pod rozsáhlé Českodubské panství, které vzniklo v 16. století spojením Českodubského a Hodkovického panství. V roce 1635 je získal Jan Ludvík Hektor Isolani, po němž v roce 1640 dědily jeho dcery. Regina vstoupila do vídeňského kláštera augustiniánek, a proto se následně dubské panství stalo majetkem tohoto kláštera. Po jeho zrušení Josefem II. přešlo panství do držení státního dolnorakouského náboženského fondu, od kterého je koupil roku 1838 kníže Kamil Rohan a připojil ke svým ostatním držávám. Původem francouzský rod držel jižní část oblasti až do konce patrimoniální správy v roce 1850, řadu nemovitostí až do poloviny 20. století. Na Ještědu byl v roce 1838 vztyčen obelisk, dodnes zvaný Rohanský kámen (*Rohanstein*), stojící na někdejší hranici mezi Rohanským a Clam-Gallasovským panstvím.

Oblast byla z velké části německá a po mnichovském diktátu připadla k Říši. Liberec se stal hlavním městem nové sudetské župy a sídlem místodržícího Konrada Henleina. V roce 1945 byli němečtí obyvatelé postupně odsunuti. Mnoho obcí bylo odsunem Němců značně vysídleno a příliv nových osídlenců nemohl stačit na úplné dosídlení. Budovalo se pohraničí a docházelo k ničení drobných památek. Nový rozvoj nastává po roce 1990, kdy se oblast výrazně rozvíjí jako rekreační zázemí státního města Liberce. Zájem se často

soustřeďuje na jižní svahy Ještědského hřbetu mimo zastavěná území obcí, odkud jsou nádherné výhledy do dálky.

Podještědí je spjato s působením a literárním dílem Karolíny Světlé. Nejcennějším sídlem v oblasti je Kryštofovo údolí, vesnická památková zóna představující soubor lidové architektury. Patrové v přízemí roubené a v patře hrázděné domy s podstávkou a dominantní dřevěný kostel sv. Kryštofa mají zachovány původní rostlou urbanistickou strukturu údolní lánové vsi. Nejvýraznější stavbou v oblasti je pak nepřehlédnutelná dominanta horského hotelu Ještěd. Hotel s televizní věží na vrcholu hory byl realizován v raném high-tech stylu mezi roky 1966–1973. V roce 1969 stavba získala cenu Augusta Perreta.

07.2.2 Významná městská sídla

Historickým městem bývala **Andělská Hora**, dnes osada města Chrastava, rozkládající se v prudkém svahu na západní straně hlubokého zalesněného zářezu Lužické Nisy. Jako horní město byla vysazena pány z Donína, kteří začali na Grabštejském panství počátkem 16. století dolovat stříbro. Zlato, stříbro, měď a olovo se dolovalo mezi Andělskou Horou

a Panenskou Hůrkou až do 18. století. V roce 1549 se Andělská Hora připomíná jako nové město, později jako městečko, které po třicetileté válce pokleslo na ves. Svažité terén i poměrně krátký význam renesanční lokace neumožnil výraznější rozvinutí šachovnicového schématu, vycházejícího ze soudobých saských horních měst. Přes celkový úpadek ve 20. století spojený i s demolicemi, se zčásti zachovala i starší roubená, hrázděná i pozdně klasicistní zástavba. Údolím prochází železnice Liberec – Žitava z roku 1859. Hodnotnou sakrální stavbou počátku 19. století, která vytváří dominantu historické zástavby, je kostel Panny Marie Sněžné, jehož podoba pochází z přestavby roku 1833. Památkou, která spoluvytváří historický charakter obce, je kříž z roku 1795 umístěný na návsi uprostřed obce, dobře dochovaná a kvalitní kamenická práce (Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*; Památkový katalog NPÚ ad.).

07.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

Charakteristické je prolínání kulturních a stavebních vlivů na historickém pomezí českého a německého etnika. Přibližně v ose Křížany – Kryštofovo Údolí – Liberec prochází hranice mezi oblastmi domů s roubeným a hrázděným patrem, která vymezuje jihovýchodní okraj rozšíření hrázděného domu (s hrázděným patrem) v Čechách. Na jih od této hranice se vyskytují domy s roubenými patry. Pro oba typy je charakteristická konstrukce podstávky, která vynáší hrázděné nebo roubené patro nebo konstrukci krovu. V ObKR převažují objekty přízemní a spíše roubené a poloroubené. Stavby s hrázděným patrem jsou ve vymezené oblasti zastoupeny méně – např. Kryštofovo Údolí (VPZ). V krajině jsou četné drobné sakrální objekty (Brychtová).

Většinu sídel úpatí Ještědského hřbetu tvoří velké vrcholně středověké kolonizační vesnice, založené na údolním lánovém půdorysu. V období raného novověku se zejména v horských údolích Ještědu rozvinula těžba drahých kovů. V době renesance vznikly kromě horních městeček Panenská Hůrka a Andělská hora také některé vesnice – především Kryštofovo údolí na lánovém půdorysu. Lidová architektura má blízko k architektuře Lužických hor (Pešta).

Způsob zapojení sídel do krajinného rámce je uveden v tabulkách sídel kapitoly „Sídla a krajina“

07.2.4 Identifikace a klasifikace znaků

Kulturní a historická charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní O neutrální N negativní	XXX zásadní XX spoluurčující X doplňující	XXX jedinečný XX význačný X běžný
1	Historické horní město Andělská Hora s částečně dochovanou ortogonální urbanistickou strukturou a pravoúhlým svažtým náměstím	+	X	X
2	Kryštofovo Údolí – soubor lidové architektury (VPZ)	+	X	XX
3	Částečně dochovaná sídelní struktura pozdně středověké a novověké kolonizace na okrajích Ještědského hřbetu a v údolí Rokytky na pomezí českého a německého kolonizačního vlivu	+	XX	X
4	Částečně dochovaná urbanistická struktura center některých vsí různorodých půdorysů vč. vazby na okolní zemědělskou krajinu	+	X	X
5	Částečně dochovaná struktura zemědělské a lesozemědělské krajiny v podhůří Ještědského hřbetu se stopami členění historické plužiny (meze s vegetačními pásy), sady, zahradami, nelesní zelení, cestami a železničními tratěmi v původních trasách	+	XXX	XX
6	Objekty lidové architektury, podstávkové domy s roubeným a hrázděným patrem	+	X	XX
7	Drobné sakrální prvky (kaple, kříže, pomníky), památky v krajině i sídlech	+	X	X
8	Několik kulturních dominant v sídlech (areály kostelů), zříceniny hradů (Hamrštejn, Roimund)	+	XX	XX
9	Tradice turismu a rekreačního využití území (horská turistika, sportovní areály, vleky, lanovky, značené trasy, chaty, hotely atd.)	O	XX	X
10	Dominanta horského hotelu a vysílače na Ještědu (NKP)	+	XXX	XXX
11	Pozůstatky těžby (od středověku) – rudné doly, vápencové lomy ad.	O	X	X

07.2.5 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Důvod pořízení jevu (vrstvy):

Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

Použité prameny, zdroje:

Jedním z nejvýznamnějších pramenů pro identifikaci znaků a hodnot kulturní a historické charakteristiky krajiny jsou archivní (staré) mapy. Korektně provedený regionální výzkum je dnes prakticky nemyslitelný bez využití starých mapových děl nebo existujících starých mapových sad. Mnohé z nejvýznamnějších mapových děl 18. a 19. století jsou v současnosti dobře a ve velmi kvalitním rozlišení volně dostupné on-line na internetu, proto archivní mapy dnes představují rychlý, operativní a přitom velmi vydatný zdroj údajů o zkoumaném území, dokazují, jak se obraz krajiny v průběhu času proměňoval. Pro hledání území s dodnes dochovanou krajinnou strukturou ovšem nelze z logiky věci použít žádné archivní mapy, ale ani ortofotomapy z poloviny 20. století, ačkoli jsou tyto prameny samozřejmě naprosto nezastupitelné pro porovnání nynějšího stavu krajinné struktury s výsledným historickým stavem na sklonku feudalismu. Nejlepším a jediným plošně dostupným „pramenem“ jsou aktuální ortofotomapy, které nejlépe zachycují reálný stav rozdělení pozemků, ale i veškerou zeleň, včetně doprovodné. Až superpozicí a porovnáváním aktuálních a archivních map a leteckých snímků lze vymezením existujících a zaniklých komponenty historické kulturní krajiny.

Jako referenční období pro analýzu dochovaných historických krajinných struktur byla zvolena polovina 19. století, tj. doba před nástupem industrializace. Pro toto období je k dispozici druhá vojenská mapování, asi nejrozsáhlejší a nejvyužívanější mapová sada pro identifikaci historické krajinné struktury, případně doplněná mapami stabilního katastru ze stejné doby.

Postup vymezení:

Na základě analýzy uvedených pramenů byla krajina kraje rozdělena do pěti kategorií, přičemž je nutné zohlednit celokrajenskou optiku analýzy, tj. maloplošné segmenty (byť cenné), nejsou samostatně vymezeny, nýbrž zařazeny do převládající kategorie:

Kategorie „A“ (se zřetelně dochovanou krajinnou strukturou) – Tuto kategorii představují krajiny se zřetelně dochovanými historickými krajinnými strukturami. Obvykle se jedná o zřetelně dochovanou strukturu členění historické plužiny či historické vodohospodářské úpravy (rybníky a jejich soustavy doložené před rokem 1850). I tyto struktury nebývají dochované zcela nezměněné, jsou často narušené a pozměněné, přesto dosud výrazně spoluurčují charakter krajiny. Pokud je tato dochovaná struktura méně výrazná či více setřená, ale dosud zřetelná, je krajina zařazena do kategorie „B“.

Kategorie „B“ (s částečně dochovanou krajinnou strukturou) – Nejčastěji se jedná o zemědělskou (lesoplní) krajinu s torzy a dosud zřetelnými stopami historických krajinných struktur, které však nejsou natolik dochované, či nehrají v krajinné scéně natolik významnou roli, aby byla krajina zařazena do kategorie „A“. Může se jednat o krajiny se stopami historického členění plužiny, historickými krajinářskými úpravami (rybníky, aleje), maloplošnou mozaikovitou strukturou agrární krajiny s množstvím historicky doložených členících prvků (remízky, meze) či specifickou sídlení strukturou, která dodává území svérázný charakter a je dosud zřetelná.

Kategorie „B1“ (krajiny specifická či historicky významná) – Do této podkategorie jsou zařazeny krajiny, které nepatří mezi klasické krajiny s dochovanou krajinnou strukturou, ale jsou nějakým znakem či hodnotou krajiny specifické, byť další krajinné struktury nemusí být výrazné.

Kategorie „C“ (bez zřetelných historických krajinných struktur) – Jedná se o krajinu s ojedinělými či fragmentárními stopami historických krajinných struktur, které nejsou v krajinné scéně příliš výrazné. Přesto může krajina v této kategorii mít charakter harmonické tradiční zemědělské krajiny s estetickými hodnotami, která není narušená novodobými prvky a strukturami. Patří sem i krajina, která není oproti referenčnímu období poloviny 19. století výrazně pozměněná, ale ani ve sledovaném historickém období zde nebyly přítomné výrazné krajinné strukturální prvky (velkoplošná zemědělská krajina, ale i příhraniční regiony, které neprošly výraznými změnami), které by jí umožňovaly zařadit do kategorií „A“ či „B“.

kategorie „D“ (s výrazně pozměněnou krajinnou strukturou) – Krajina tohoto typu je oproti srovnávanému období poloviny 19. století výrazně pozměněná, s více méně setřenými historickými krajinnými strukturami, což ovšem nevylučuje dochované menší fragmenty původních prvků či cenné urbanistické nebo architektonické soubory, ani významné krajinářské hodnoty.

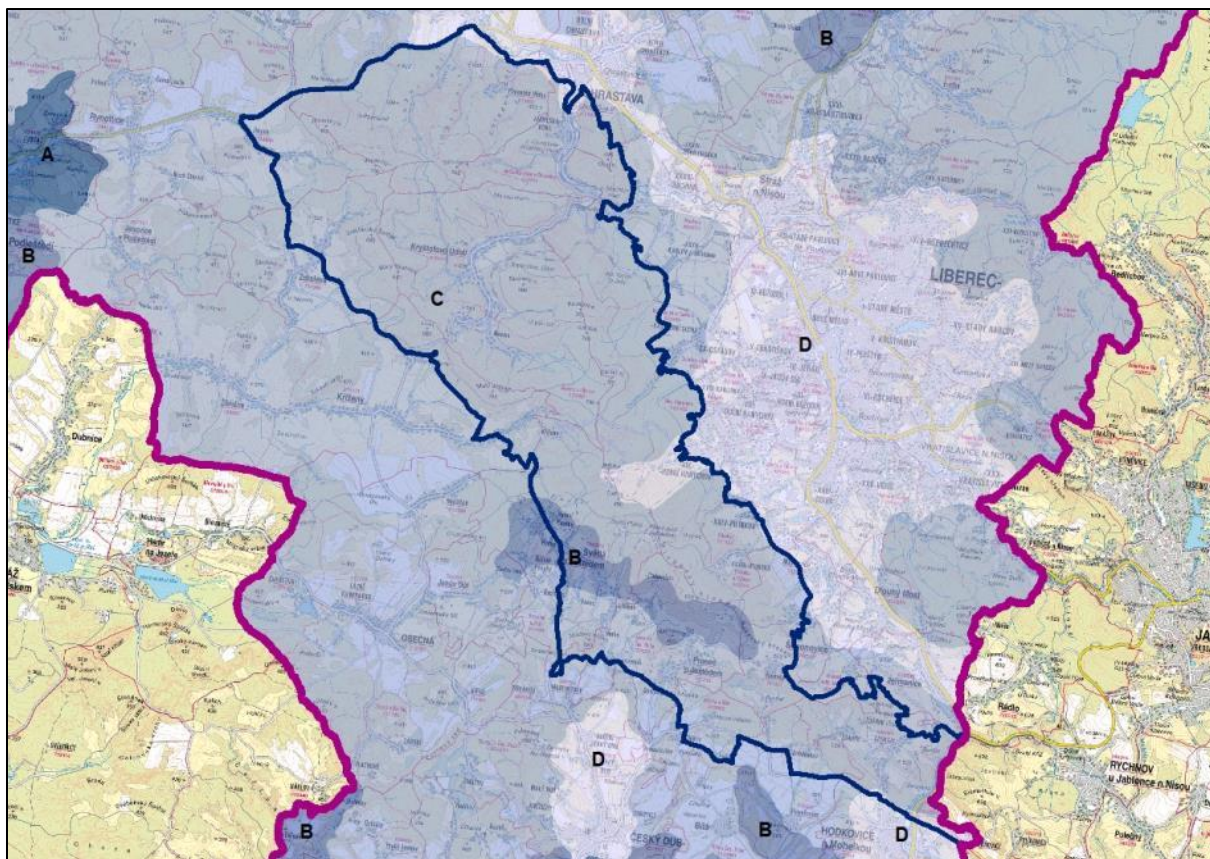
JEŠTĚDSKÝ HRĚBET

Ještědský hřbet má dosud převážně přírodní charakter, rozsáhlé plochy jsou zalesněné. Ačkoli je tedy historická krajinná struktura značně dochovaná, nelze ji vnímat jako významnou hodnotu v památkovém smyslu. Proto je většina oblasti zařazena do kategorie „C“, což nevylučuje výjimečné krajinářské hodnoty harmonické krajiny, ovšem bez výrazných historických struktur, které by významně spoluvytvářely její ráz. To se týká i vesnice Kryštofovo údolí s poměrně dochovanou urbanistickou strukturou a cenným souborem lidové architektury, neboť navazující krajinný rámec tvoří především zalesněné svahy, kde nejsou historické krajinné struktury zřetelně spoluvytvářející ráz krajiny (omezují se na okolí obce, což je řešeno v jiném měřítku v jiné části studie).

Pás krajiny v Podještědí od Světlé pod Ještědem do Proseč pod Ještědem je zařazen do kategorie „B“ s částečně dochovanou krajinnou strukturou. Zde se v zemědělské krajině dochovaly výrazné vegetační pásy na horizontálně uspořádaných mezích jako zbytky původního členěné plužiny, které se významně spolupodílí na rázu této části oblasti. Tyto pozůstatky členěné plužiny jsou i jinde v Podještědí, např. kolem Šimonovic či Hluboké, zde jsou však již z velké části součástí lesa, jsou narušené novou zástavbou či se jedná o tak malé segmenty, že jsou v měřítku ORP zařazeny do převažujícího typu krajiny, tj. „C“ bez zřetelných historických krajinných struktur.

Naproti tomu severní svah pod Ještědem směrem k Liberci je zařazen do kategorie „D“ s výrazně pozměněnou krajinnou strukturou, neboť je výrazně ovlivněn využíváním Ještědu (sjezdovky, lanovka, novodobá zástavba okraje Liberce).

07.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuačně, resp. multisenzuačně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

07.3.1 Obecná vizuální charakteristika

Z hlediska vizuální charakteristiky je Ještědský hřbet zcela určujícím krajinným segmentem. Lesnatý horský masiv s dominantou Ještědu je emblematickým znakem regionu Liberecka a v dálkových pohledech z vnitrozemí (z České tabule) signálem severního ohraničení území ČR, stejně jako východně ležící Krkonošské hřbety s dominantou Sněžky. V prostoru Liberecka a jihozápadního Podještědí je masiv Ještědského hřbetu s dominantou

Ještědu hlavním pohledovým cílem⁴ celkových i dílčích panoramat, vnímaných z mnoha vyhlídkových bodů, jakož i průhledů (i náhodných) z jinak pohledově uzavřených prostorů (souvislé lesní porosty, zástavba, mozaika lesozemědělské krajiny). Ještědský hřbet je v rámci Liberecka zásadním krajinným předělem⁵, oddělujícím Žitavskou pánev s Jizerskými horami od Ralské a Jičínské pahorkatiny. I když jsou tyto vzájemně oddělené krajiny velmi odlišné svým georeliéfem, dalšími dominantami a horizonty (poměrně malá výraznost Jizerských hor oproti neobvyklým a pozornost budícím spektakulárním scénériím Ralské pahorkatiny), právě Ještědský hřbet obraz krajiny sjednocuje.

Vymezená krajinná oblast náleží z krajinářského pohledu k velmi cenným krajinám, je harmonickou krajinou vysokých přírodních a krajinářských hodnot. Vysoké hodnoty krajinného rázu jsou dány především cenným přírodním a kulturním prostředím, a výrazným prostorovým uspořádáním (pohledová exponovanost hřbetu).

Ještědský hřbet má spíše přírodní charakter s převažujícím přírodním typem krajiny. Krajinou matricí jsou poměrně souvislé lesní porosty, a zejména při jižním úpatí i velmi cenná kulturní krajina s drobnými zachovanými sídly, z nichž k významným náleží Světlá v Podještědí. Hřbet je výrazným prostorovým předělem a dominantou široké oblasti (Brychtová).

Ještědský hřbet se na území ORP Liberec člení na severozápadní část – Kryštofovy hřbety a na Hlubocký hřbet.

07.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Ještědsko-kozákovský hřbet je výrazným předělem mezi dvěma geomorfologickými soustavami – Českou tabulí a Krkonoško-jesenickou soustavou, v této části vytváří předěl mezi Libereckou kotlinou a Podještědím	+	XXX	XXX
2	Ještěd se siluetou vysílače je charakteristickou (emblematickou) dominantou široké krajinné oblasti	+	XXX	XXX
3	Panoramatické výhledy ze zásadních i dílčích míst výhledů – nejvýraznější na Libereckou kotlinu, Podještědí, Kozákovský hřbet a Hrádecko-	+	XXX	XX

⁴ Též cílový bod pohledu (<https://www.uur.cz/default.asp?ID=4738#bod>)

⁵ Z širšího hlediska se jedná o zásadní krajinný předěl Ještědsko-kozákovského hřbetu, pokračujícího na východě Zvičinsko-Kocleřovským hřbetem k západnímu okraji Náchodské vrchoviny a oddělujícím Českou tabuli od Krkonoško-Jesenické subprovincie

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
	Chrastavsko, Lužické hory, Ralsko			
4	Cennost krajinných prostorů je vždy umocněna působivými výhledy zejména jižním směrem, přitom spolupůsobí atraktivnost sousedících oblastí	+	XX	XX
5	Rozrůstající se liberecká aglomerace se dostává již do blízkosti lesních porostů a luk při severovýchodním okraji	N	XX	XX
6	Rozvoj zimní rekreace na Ještědu (lanovky, sjezdovky)- průseky v lesních porostech zejména na severovýchodně orientovaném svahu	O	XXX	XX

07.4 Vymezení „krajinných prostorů“ na úrovni místa nebo souboru míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci části oblasti krajinného rázu Podještědí ležící na území správního obvodu ORP Liberec bylo vymezeno **osm míst krajinného rázu (MKR)**, což jsou části homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti. Následuje charakteristika míst krajinného rázu (MKR):

07.4.1 MKR 07-1 Kryštofovy hřbety – sever

Přírodní charakteristika.

MKR tvoří zalesněný masiv Kryštofových hřebenů, kerné ploché hornatiny v severozápadní části Ještědského hřbetu, tvořený hrástovými hřebeny se suky, plochými vrcholy, strukturními sedly a hlubokými údolními zářezy. Na severu jej vymezuje Jítravské sedlo, široká strukturní deprese v místech zúžení Ještědského hřbetu, na jihu okraje svahů spadajících do údolí Rokytky. Hlavními dominantami oddělenými mělkým sedlem jsou (Velký) Vápenný (790 m n. m.), rozsáhlý strukturně denudační dílčí hřbet s relativní výškou příkrých svahů přes 250 m, a úzká vrcholová část severního hřbetu Kryštofových hřebenů Dlouhá hora (748 m n. m.) stupňovitě klesající k údolí Lužické Nisy. Z nejvyšších rozvodních poloh stékají potoky, přítoky Lužické Nisy, Rokytky, Ještědského či Panenského potoka. V prameništích se objevují i podmáčené polohy. V území se nachází menší skalní útvary (sutě, skalky, skalní věže, jeskyně, např. Západní jeskyně – nejdelší známá jeskyně Ještědského hřbetu) a krasové jevy. Většina území je pokryta lesy, a to smrčínami, ale i komplexy bučin až suťových lesů s javorem, jasanem a jilmem a s bohatým podrostem, místy dubem letním. K ochraně přirozených společenstev bučin, zejména suťové bukové

javořiny, květnatých bučin na vápenci a bikových bučin s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin je prohlášena přírodní rezervace Velký Vápenný. Ochranu komplexu přirozených společenstev bučin s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin chrání přírodní rezervace Dlouhá hora.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR leží v krajině pozdně středověké kolonizace, je z většiny pokryté jehličnatými, listnatými i smíšenými lesy, ve kterých jsou místy dochované objekty prvorepublikového opevnění. Na okraji území leží Andělská Hora. Novověké ortogonální město s první písemnou zmínkou z roku 1547 je dnes místní částí Chrastavy. Lze předpokládat, že Andělská Hora vznikla na místě tržní osady již ve 14. století, roku 1547 pak byla povýšena pány z Donína, grabštejskou pozemkovou vrchností, na horní městečko. Andělská Hora je naposledy v pramenech uváděna jako horní městečko v roce 1606, po třicetileté válce již byla zřejmě jen vsí. Navzdory krátké slávě horního města zůstal zachován ortogonální půdorys svažitého náměstí a dalších ulic, odpovídající renesančnímu založení. Městu dominuje kostel Panny Marie Sněžné, který je hodnotnou sakrální stavbou počátku

19. století a vytváří dominantu historické zástavby. Do území patří i osada Panenská Hůrka, malá ulicová víska s první písemnou zmínkou z roku 1475. Vesnici dominuje kaple Nejsvětější Trojice. Severozápadně od ní se na okraji lesa nachází malý hřbitov. Kaple, která zde stála, byla rozebrána na cihly někdy po roce 1970. V lesích na strmé skalnaté ostrožně Vápenného vrchu se dochovala zřícenina hradu Roimund, ze kterého zbyly pouze reliktů zdiva původní plášťové hradby s parkánem a příkop s navršeným valem. Hrad s plášťovou zdí, v Čechách nepříliš častý typ, založil Jan z Donína v letech 1342-47, aby střežil bezpečnost zdejšího kraje. Jeho existence nebyla dlouhá, již v polovině 15. století se uvádí jako zbořený. V území se již od středověku těžilo. Jedná se dokonce o nejrozsáhlejší důlní revír v Ještědském pohoří. První horníci patrně těžili stříbro a olovené rudy v nevelkých hloubkách. První věrohodná zpráva o dolování je až z roku 1357. V revíru Panenská Hůrka se dochovaly pozůstatky po těžbě v Hutním koutu: Dědičná podtraťová štola a tzv. Vodní štola, po štole Pěti bratří zbyl dnes již málo zřetelný zářez. V Hutním koutě se objevují fragmenty starých přehrádek, úvozových cest, pinky, mezníky či ojedinělé staré hornické značky ryté do skal. Krajinná struktura je dodnes výrazně dochována, ovšem bez zřetelných strukturálních prvků.

Vizuální charakteristika.

Vizuální scéna je ovlivněna dynamickým terénem severní části lesnatého Rozsošského hřbetu rozčleněného výraznými údolími Lužní důl, Obří strž a Chladný důl, vytvářejícími rozsochy Dlouhé hory (748 m n. m.) a Vápenného vrchu (790 m n. m.). Masiv Dlouhé hory odděluje vnitřní část hornaté krajiny do mohutného údolí Rokytky – Kryštofova údolí a Hřbet mezi Vápenným a Jitřavským vrchem pak jihozápadní svah, klesající k Jitřavě do údolí horního toku Panenského potoka. Krajina vyniká souvislými lesními porosty s cennými lesními interiéry, působivými partiemi hlubokých údolí (Jelení louka, údolí Křížového potoka) a zejména pak jedinečnými scenériemi kulturních stop v krajině – bývalým hornickým sídlem Panenská Hůrka s lesním hřbitůvkem nad dnes rekreační vesnicí v jedinečné poloze hřbetu (rozsochy) mezi Obří strží a Chladným dolem, zbytky soustavy opevnění v lesích a bývalým hornickým městečkem Andělská Hora v hlubokém údolí Lužické Nisy pod Ovčí horou (496 m n. m.) na východě a rozsochou Dlouhé hory (748 m n. m.) (převýšení až cca 450 m).

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-1 Kryštofovy hřbety – sever		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf kerné ploché hornatiny Kryštofových hřbetů s výraznými hřbety, suky, plochými vrcholy, sedly (Jítravské sedlo), hlubokými údolími a dominantami zalesněných vrchů (Velký Vápenný, Dlouhá hora)	+	XXX	XX
2	Rozsáhlé mohutné plochy převážně smrkových lesů	+	XXX	XX
3	Velké plochy a enklávy lesů s přirozenou druhovou skladbou (bučiny a suťové lesy) vč. dvou PR (Velký Vápenný a Dlouhá hora)	+	XX	XX
4	Pramenná rozvodní oblast mnoha potoků s podmáčenými plochami pramenišť	+	X	X
5	Skalní útvary a krasové jevy vč. jeskyní	+	X	X
6	Sídelní zeleň vč. zeleně zahrad a veřejných prostranství (Andělská Hora a Panenská Hůrka)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Historické horní městečko Andělská Hora s částečně dochovanou ortogonální urbanistickou strukturou renesanční lokace 16. století a dominantou kostela Panny Marie Sněžné	+	X	XX
2	Původně malá ulicová víska Panenská Hůrka harmonicky zapojená do krajiny s kaplí Nejsvětější Trojice a malým hřbitovem severozápadně od vsi	+	X	X
3	Zřícenina hradu Roimund – regionálně významná hradní stavba, doklad středověké fortifikace.	+	X	XX
4	Pozůstatky rudné těžby (od středověku) v revírech Panenská Hůrka a Andělská Hora	O	X	XX
5	Trasa Železnice Liberec – Žitava z roku 1859	O	X	X
6	Fragmenty prvorepublikového opevnění (řopíky) v lese	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Souvislé lesní porosty severní části Rozsošské hornatiny	+	XXX	XX
2	Výrazný dynamický terén s hlubokými údolími a mohutnými terénními dominantami Dlouhé hory a Vápenného	+	XXX	XX
3	Cenné lesní interiéry, zejména přirozených bučin PR Dlouhá hora	+	X	XX
4	Působivé interiéry drobných otevřených prostorů (U Buku)	+	XX	XX

MKR 07-1 Kryštofovy hřbety – sever		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	republiky, Jelení louka, Obecní louky)			
5	Jedinečná harmonie zapojení sídla Panenská Hůrka do krajinného rámce	+	XX	XXX
6	Harmonická scenérie zapojení historického hornického městečka Andělská hora do mohutného údolí Lužické Nisy	+	XX	XXX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování fragmentu historické urbanistické struktury Andělské hory
- Respektování charakteru zástavby Andělské hory a měřítka objektů obklopujících bývalé náměstí v rozvoji lokality
- Respektování jedinečné polohy a zasazení zástavby Panenské Hůrky do krajinného rámce včetně respektování dochovaného charakteru zástavby (hmoty, měřítko, formy staveb) v nástrojích územního plánování
- Ochrana nenarušenosti lesnatých horizontů a terénních dominant

07.4.2 MKR 07-2 JZ svahy Kryštofových hřbetů

Přírodní charakteristika.

MKR zahrnuje pás krajiny jihozápadních svahů Kryštofových hřbetů, kerné ploché hornatiny v severozápadní části Ještědského hřbetu, spadajících do podhorské lesozemědělské krajiny Podještědí. Hranici území tvoří zvlněný zalesněný horizont od Jítravského sedla přes Jítravský vrch (651 m n. m.) – (Velký) Vápenný (790 m n. m.) – Zdislavský Špičák (688 m n. m.) – Malý Vápenný (687 m n. m.) – Lom (682 m n. m.) – Křížanské sedlo – Malý Ještěd (754 m n. m.). Převýšení dosahuje přes 250 m. Z vyšších zalesněných pramenných poloh vytékají potoky (Panenský, Zdislavský, Ještědský), které následně protékají kulturní krajinou a v jejichž údolích se v Podještědí rozkládají dlouhé údolní lánové vsi. Svahy jsou porostlé především smrčínami, částečně smíšenými s bukem a břízou, místy bukovými porosty, níže pak navazují louky a pastviny a zemědělské plochy s množstvím nelesní strukturní zeleně. V lesích se objevuje řada skalních a krasových útvarů i stop po těžbě. Přírodní charakteristiku doplňuje zeleň okrajů sídel, které vystupují do vyšších poloh údolí na okraj Ještědského hřbetu.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR leží v krajině pozdně středověké kolonizace, je z velké části pokryté jehličnatými a smíšenými lesy na svazích Ještědského hřebene spadajících do lesozemědělské krajiny Podještědí. V údolních polohách sem zasahují okraje dlouhých lánových vsí – Jítravy v údolí Panenského potoka, městysu Zdislavy na Zdislavském potoce a Křížan na Ještědském potoce – jejichž plužiny vystupují do svahů. Jítravské sedlo na severu a Křížanské sedlo na jihu měly v minulosti a mají i dnes význam při přechodu Ještědského hřebene. První písemné zmínky o těchto vsích, jejichž uspořádání odpovídá německé kolonizaci, pocházejí ze 14. a 15. století (Jítrava 1352, Křížany 1352, Zdislava 1406), byť jejich původ může být starší. Urbanistická struktura těchto vesnic, ačkoli byla narušena vysídlením pohraničí, demolicemi i novou výstavbou, je z části dochována, stejně jako základní

uspořádání krajiny (cesty, lesy, bezlesí), kterou prochází železnice z roku 1900 (mezi Křižany a Novinou přes 800 m dlouhým Ještědským tunelem). Historickou charakteristiku doplňuje několik objektů prvorepublikového opevnění (řopíky) či zarostlý Solvayův lom pod vrchem Lom, kde se do 20. let 20. století těžil vápenec. V Křižanském sedle se na rozhraní Noviny a Křižan hned vedle silnice na staré poutní cestě do Křižan nachází pískovcová Pieta z roku 1766.

Vizuální charakteristika.

Krajinný segment je zcela charakteristický tím, že tvoří okrajovou část Ještědského hřbetu s jihozápadními svahy, táhnoucími se od rozhraní s okraji Lužického hřbetu na severu (Jítravské sedlo 424 m n. m.) až po Malý Ještěd (754 m n. m.). Vzniká tak souvislý lesnatý hřbet mezi Jítravským vrchem, Vápenným, Zdislavským Špičákem, Malým Vápenným, Lomem, Bukovkou a Malým Ještědem, členěný sedly na přechodech historických cest přes horský hřeben (lokality Trávník, U Kapličky (Kaple sv. Kryštofa), Křižanské sedlo (578 m n. m.)). Tento zvlněný hřeben je charakteristickým horizontem pro obraz krajiny přiléhající části Podještědí. Druhým určujícím rysem krajiny je charakter rozčleněných lesnatých jihozápadních svahů tzv. Vápenného hřbetu, do kterého vysoko vybíhají enklávy kulturního bezlesí se zástavbou horních části Jitavy, Zdislavy a Křižan. Jítrava vybíhá až do výše cca 520 m, Zdislava cca 570 m a zastávka Křižany leží ve výši cca 49 m n. m. Vzniká tak působivý projev členitých okrajů souvislých lesních porostů a jejich přechod do lesozemědělské krajiny v povodí Ještědského potoka. Z okrajů lesních porostů i z lesních interiérů jihozápadních svahů se otevírají zcela jedinečné pohledy do Ralské pahorkatiny. V partiích přechodu otevřených prostorů luk v horních částech Jitavy, Zdislavy a jižan vznikají působivé hodnoty harmonického zapojení dochovaných vesnických sídel do krajinného rámce.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-2 JZ svahy Kryštofových hřbetů		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf Kerné ploché hornatiny Kryštofových hřbetů s výrazným zvlněným horizontem spadající jihozápadními svahy do kulturní krajiny Podještědí	+	XXX	XX
2	Rozsáhlé mohutné plochy převážně smrkových lesů, částečně smíšených s bukem a břizou, místy bukové porosty	+	XXX	XX
3	Louky a pastviny s množstvím nelesní strukturní zeleně vázané na osídlení Podještědí	+	X	X
4	Pramenná oblast mnoha potoků s podmáčenými plochami pramenišť	+	X	X
5	Skalní útvary (skalní věže) a krasové jevy vč. jeskyní a pozůstatků těžby	+	X	X
6	Sídelní zeleň vč. zeleně zahrad a veřejných prostranství (údolní lánové vesnice Podještědí zasahující do vyšších	+	X	X

MKR 07-2 JZ svahy Kryštofových hřbetů		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	poloh)			
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) okrajových částí středověkých údolních lánových vsí Jítrava, Zdislava a Křižany vč. zapojení do okolní krajiny	+	XX	X
2	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů, bezlesí, cest, sídel ad.)	+	XXX	X
3	Pozůstatky těžby vápence v Solvayově lomu	O	X	X
4	Trasa Železnice Teplice – Liberec z roku 1900 s Ještědským tunelem	O	X	X
5	Fragmenty prvorepublikového opevnění (řopíky) v lese	O	X	X
6	Pieta v Křižanském sedle	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazný lesnatý horizont Vápenného hřbetu mezi Jítravským vrchem a Malým Ještědem	+	XX	XX
2	Členité jihozápadní hřbety přecházející od vysoko vybíhajících okrajů lesozemědělské krajiny a umožňující jedinečné výhledy do Ralské pahorkatiny	+	XX	XXX
3	Působivé polohy na rozhraní otevřených ploch luk a pastvín a souvislých lesních porostů	+	X	XX
4	Cenné hodnoty harmonie zapojení horních částí sídel Jítrava, Zdislava a Křižany do krajinného rámce	+	XX	XX
5	Působivé lokality v lesních porostech (např. vytěžený vápencový Solvayův lom, Matoušova skála u Křižan)	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování nenarušenosti lesnatého horizontu okraje Ještědského hřbetu (Vápenný hřbet)
- Zachování a vytváření vyhlídkových míst
- Věnování pozornosti zachování urbanistické struktury a charakteru zástavby horních částí obcí Jítrava, Zdislava a Křižany v územně plánovací činnosti

07.4.3 MKR 07-3 Kryštofovo Údolí

Přírodní charakteristika.

MKR tvoří zaříznuté údolí Rokytky, přítoku Lužické Nisy, vymezené zalesněnými svahy Kryštofových hřbetů, kerné ploché hornatiny v severozápadní části Ještědského hřbetu, přičemž převýšení území je větší než 300 metrů. Jedná se o jedno z mála osídlených míst Ještědského hřbetu vázané na Křižanské sedlo. Jižní hranici tvoří rozbrázděný jihozápadní hrášťový hřbet Kryštofových hřbetů Malý Vápenný (687 m n. m.) – Lom (682 m n. m.) –

Křížanské sedlo – Bukovka (672 m n. m.), na jihovýchodě vyniká masiv Spáleného vrchu, suk na západním konci strukturně denudačního hřbetu při hraně pravého svahu údolí Rokytky, na severozápadě rozbrázděné zalesněné svahy (Velkého) Vápenného (790 m n. m.) a Dlouhé hory (748 m n. m.), na severu pak vystupuje za průlomovým údolím Lužické Nisy nižší Zámecký kopec (375 m n. m.) se zříceninou Hamrštejna a za ním masivní Ovčí hora (496 m n. m.), výrazný nesouměrný strukturně denudační hřbet s plochým kupovitým vrcholem. Reliéf údolí je členěný nižšími hřbety a vrcholy. Na jeho dně protéká Rokytky se svými přítoky stékajícími ze svahů a vytvářejícími četné doly a údolí, která se pod Zámeckým kopcem vlévá do Lužické Nisy, jež zde obtéká Zámecký kopec výrazným meandrem hlubokého průlomového údolí. Dolní tok Rokytky je jako lokalita vranky obecně vyhlášená evropsky významnou lokalitou. Většina území je zalesněná převážně smrčínami, méně bučinami s příměsí břízy, jeřábu, dubu. Přirozené lesní ekosystémy bučin a biotop vzácného a ohroženého druhu rostliny kruštiku drobnolistého vč. jeho populace se nachází uvnitř NPR Karlovské bučiny na pravém břehu Rokytky. Ochranu přirozeného listnatého a smíšeného lesa s bohatým druhovým spektrem rostlin a živočichů zajišťuje PR Hamrštejn zahrnující Zámecký kopec a protilehlou část údolí Lužické Nisy. Na Ovčím vrchu se dochovaly stopy po těžbě mědi, železa, olova, cínu a stříbra (propadlé šachty a štoly, zbytky hald, odvalů). Při úpatí svahů navazuje mozaika luk a zahrad s množstvím nelesní strukturní zeleně a následně zeleň sídelní ve vazbě na poměrně volnou strukturu zástavby (vč. památného dubu u koupaliště a lípy v Kryštofově Údolí).

Kulturní a historická charakteristika.

MKR tvoří hluboké údolí Rokytky vlévající se pod Hamrštejnem do Lužické Nisy. V údolí se rozkládá ves Kryštofovo Údolí s místní částí Novina. Obě vsi s údolní neuspořádanou strukturou jsou poprvé písemně doloženy v roce 1581 resp. 1557. Údolím vede železniční trať z roku 1900 s několika zajímavými viadukty (památkově chráněný Novinský viadukt z let 1898-1900 má 14 oblouků a je dlouhý 230 metrů, jde o doklad vývoje železniční architektury v regionu a významnou technickou památku konce 19. století.) a tunely. Sama ves vykazuje řadu hodnot, pro které je její část chráněna jako vesnická památková zóna, která představuje především soubor lidové architektury (patrové v přízemí roubené a v patře hrázděné domy s podstávkou – řada z nich je památkově chráněna). Ves má zachovanou původní rostlou urbanistickou strukturu údolní lánové vsi. Dominantou je dřevěný kostel sv. Kryštofa z konce 17. století stojící ve střední části obce ve svahu východně od potoka Rokytky. Kostel obklopuje hřbitov s ohradní zdí s bránou a márnicí. Komplex doplňuje samostatně stojící zvonice a objekt fary. Takto ojediněle intaktně dochovaný barokní areál představuje hlavní dominantu obce a spoluvytváří její historickou podobu. Interiér Kryštofova údolí dotváří kamenný most se sochou sv. Jana Nepomuckého, výklenková kaplička Panny Marie Pomocné, drobná výklenková kapele s Pietou z roku 1692 či kovaný kříž na pískovcovém podstavci z roku 1810 v centru obce.

V severní části území se na vrcholu Zámeckého kopce nachází zřícenina středověkého hradu Hamrštejn tvořená torzy dvou věží a obvodové hradby s příkopem. Hrad založili v průběhu 1. poloviny 14. století nejspíše páni z Bibrštejna. V písemných pramenech se poprvé objevuje roku 1357. Důležitou roli sehrál v průběhu husitských válek, kdy byl roku 1433 dobyt vojskem Jana Čapka ze Sán. Zanikl v průběhu 1. poloviny 16. století. Roku 1558 je uváděn již jako pustý. Hrad Hamrštejn je nejstarší dochovanou stavbou na území Liberce.

Na Ovčí hoře, přes kterou prochází část systému prvorepublikového opevnění (řopíky), býval významný těžební revír Andělské Hory. Zatímco na Panenské Hůrce se těžilo hlavně stříbro a olovo, v revíru Andělské Hory na Ovčí hoře se nacházely mimo chudých rud stříbra

a olova také bohatší ložiska mědi a železa. Byla zde zjištěna dvě centra starých prací. První v místě potůčku nad železniční zastávkou, takzvané „Modré haldy“, druhé místo nazývané „Měděný důl“ leželo jižněji. Povrchová těžba železné rudy na Ovčí hoře se stala základem pro vznik hamru – železářny. Těžilo se i v Kryštofově Údolí, kde se nacházel důl Zeche (Cechovní štola), kde se těžilo ještě v 16. století. Snahy obnovit hornické podnikání v Kryštofově Údolí se objevily roku 1714, kdy zkušené horníci z Krušných hor propátrali místa přes sto let zasypaných starých dolů na Panenské Hůrce, Andělské Hoře i v Údolí. Poslední regulérní těžba v Kryštofově Údolí byla ukončena po samovolném zatopení lomu v polovině 18. století.

Kryštofovo Údolí má částečně dochovanou krajinnou strukturu (rozložení lesů, bezlesí, cest, železnice, osídlení) a harmonické zapojení zástavby do krajinného rámce.

Vizuální charakteristika.

Základním znakem prostorových vztahů, vnímaných ve vizuální scéně krajiny, je mohutný prostor hlubokého údolí potoka Rokytky, spojující se pod Zámeckým kopcem (375 m n. m.) s užším údolím Lužické Nisy, obtékající lesnatý masiv Hamrštejna. V severních svazích se údolí Rokytky otevírá do lesnatých strmých zářezů levostranných přítoků – do údolí Selského potoka (Za Vinšem) a do údolí Nad Elstnerem. Jižněji pak západní výběžek Spáleného vrchu (660 m n. m.), severní svahy Zimova kopce (561 m n. m.) a svahy Kostelního vrchu (505 m n. m.) vymezují zajímavý prostor soutoku Rokytky s Vlčím potokem do vějíře několika údolí. Další otevření údolí Rokytky k západu je patrné v prostoru Novinského viaduktu, kde horní Rokytky stéká z pramenných poloh na západním úbočí Černé hory (811 m n. m.) rozlehlým údolím mezi hřbetem Malého Ještědu (754 m n. m.) a Bukovky (672 m n. m.) na jihu a Kaliště (745 m n. m.) na severu. V tomto základním prostorovém rámci dynamického terénu velkého měřítka s velkými převýšeními a velkými šířkovými dimenzemi mezi ohraničujícími horizonty je usazeny zástavba sídel Kryštofovo údolí a Novina. Vznikají jedinečné možnosti pozorování zástavby a jejího harmonického zapojení do krajinného rámce, výrazného uplatnění dochovaných rysů urbanistické struktury a výrazného uplatnění tradičních objektů lidové architektury v rázu krajiny. V zástavbě vynikají dominantní objekty lidové architektury a dalších cenných staveb – zejména kostela sv. Kryštofa se hřbitovem, farou, márnici a zvonici, ale i dalších roubených či hrázděných staveb, často patrových s podstávkami.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-3 Kryštofovo Údolí		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		0 neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf údolí Rokytky a průlomové údolí Lužické Nisy vymezeného svahy Kryštofových hřbetů s výraznými hřbety, suky, plochými vrcholy, sedly, hlubokými údolními a dominantami zalesněných vrchů	+	XXX	XX
2	Rozsáhlé mohutné plochy převážně smrkových lesů s příměsí břízy, jeřábu, dubu	+	XXX	XX
3	Enklávy lesů s přirozenou druhovou skladbou (bučiny) vč.	+	XX	XXX

MKR 07-3 Kryštofovo Údolí		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	dvou ZCHÚ (NPR Karlovské bučiny, PR Hamrštejn)			
4	Rokytky (EVL), Lužická Nisa a jejich přítoky	+	X	XX
5	Skalní útvary a stopy historické těžby (propadlé šachty a štoly, zbytky hald, odvalů)	+	X	X
6	Louky a pastviny s množstvím nelesní strukturní zeleně	+	XX	X
7	Sídelní zeleň vč. zeleně zahrad a veřejných prostranství (Kryštofovo Údolí, Novina)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Údolní ves Kryštofovo Údolí s částí Novina s částečně dochovanou urbanistickou strukturou, charakterem údolní vsi a zapojením do krajinného rámce	+	XXX	XX
2	Částečně dochovaná krajinná strukturu (rozložení lesů, bezlesí, cest, železnice, osídlení ad.)	+	XXX	X
3	Soubor řady dochovaných objektů lidové architektury (zejména patrové v přízemí roubené a v patře hrázděné domy s podstávkou)	+	XX	XX
4	Areál kostela sv. Kryštofa s farou, zvonici, márnici hřbitovem a hřbitovní zdí s bránou	+	XX	XX
5	Trasa Železnice Teplice – Liberec z roku 1900 s Novinským viaduktem a dalšími viadukty a tunely	+	XX	XX
6	Fragmenty prvorepublikového opevnění (řopíky) v lese	O	X	X
7	Zřícenina středověkého hradu Hamrštejn na Zámeckém kopci v meandru Lužické Nisy	+	X	XX
8	Pozůstatky středověké a renesanční těžby rud na Ovčí hoře (revír Andělská Hora) a v Kryštofově údolí (Cechovná štola)	O	X	X
9	Drobná sakrální architektura v obci (kapličky, kříže)	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Část lesnaté hornatiny s dynamickým výrazem georeliéfu	+	XXX	XX
2	Mohutné údolím Rokytky od pramenných poloh po soutok s Lužickou Nisou	+	XXX	XX
3	Členitý prostor údolí Rokytky s výrazným otevřením do vějířovitě uspořádaných údolí Vlčího potoka a jeho přítoků	+	XX	XX
4	Výrazně harmonické zapojení zástavby sídel Kryštofovo údolí a Novina do krajinného rámce	+	XXX	XXX
5	Výrazný projev dochované urbanistické struktury a charakteru tradiční zástavby do rázu krajiny	+	XXX	XXX
6	Dominantní uplatnění kostela sv. Kryštofa a navazujícími	+	XX	XXX

MKR 07-3 Kryštofovo Údolí		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
	stavbami a hřbitovem v pravostranném západním svahu údolí			
7	Harmonické uplatnění jedinečné stavby Novinského železničního viaduktu v krajině	+	X	XXX

Návrh ochranných opatření:

- Respektování dochovaných rysů urbanistické struktury (půdorysná a hmotová struktura) územně plánovací činnosti
- Přísné respektování zásadních rysů charakteru zástavby – forem, hmot, dimenzí a měřítka objektů jak v projektové, tak v rozhodovací činnosti

07.4.4 MKR 07-4 Ještěd**Přírodní charakteristika.**

MKR se nachází v centrální části Ještědského hřbetu, na rozhraní Kryštofových hřbetů a Hlubockého hřbetu, které tvoří Tetřeví sedlo, strukturně podmíněná sníženina hrástového hřbetu mezi údolními potoky. Jedná se o ploché hornatiny v místech nejvyššího zdvihu rozsáhlého hřbetu ve směru Spálený vrch (suk tvaru krátkého skalnatého hřbitku, 660 m n. m.) – Rozsocha (plochý kupovitý vrchol, 767 m n. m.) – Kaliště (745 m n. m. – Černá hora (kupovitý suk, 811 m n. m.) – Tetřeví sedlo – Ještěd (1012 m n. m.) – Černý vrch (kupovitý suk 950 m n. m.). Nejvyšším a nejvýznamnějším bodem území je Ještěd, výrazný kuželovitý suk se stupňovitými příkrými svahy a terasami krytými balvanovými haldami a kamennými moři, který se zdvihá nad Libereckou kotlinou. Na svazích hřbetu se objevují četné skalní útvary, mrazové sruby a izolované skály s úpatními balvanovými haldami či kamenná moře. MKR je převážně zalesněné smrčínami s vtroušeným bukem, modřínem, jeřábem, částečně smíšenými porosty, objevují se i zbytky bučin, místy suťových lesů, při skalních výchozech bříza a jeřáb. Vrchol Ještědu se zdvihá nad hranici lesa, která je zde vlivem exponované polohy a silných větrů v pouhých 980 m n. m. Zde se nachází deformované umělé porosty kleče, smrku, břízy, modřínu a přechodné lesokřoviny na imisních hlinách s břízou, smrkem, jeřábem. Ještědský hřbet tvoří výrazné klimatické rozmezí a rozvodí mezi Severním a Baltickým mořem, neboť zde jsou pramenné polohy mnoha potoků, které stékají jak do povodí Lužické Nisy na severu, tak do povodí Ploučnice na jihu. Unikátní komplex kryoplanáčnických teras, mrazových srubů a srázů, izolovaných skal a skalních hradeb a dalších geomorfologických útvarů na severním svahu Ještědu a suťová pole na vrcholu Ještědu jako biotop vzácných druhů bezobratlých živočichů jsou chráněny v rámci PP Terasy Ještědu.

Kulturní a historická charakteristika.

Území Ještědského hřbetu je, až na vrchol Ještědu, převážně zalesněné zejména jehličnatými lesy. Historické osídlení se zde nenachází. Na vrcholu Ještědu, který byl vždy dominantou severních Čech a symbolem kraje pod ním, stojí minimálně od roku 1737, kdy je tato tradice poprvé doložena, kříž. Roku 1838 zde byl vztyčen obelisk (Rohanský kámen) stojící na někdejší hranici mezi Rohanským a Clam-Gallasovským panstvím. Zejména v 19. století se pak stal Ještěd vyhledávaným cílem turistů. Již v roce 1850 zde byla postavena první chata. V letech 1909–1911 zde byla zřízena tříkilometrová sáňkařská dráha,

na niž se v roce 1914 konalo první mistrovství Evropy. V roce 1933 byla postavena lanovka. To zde již stál vedle Rohanovy chaty i horský hotel (oba objekty zničil v 60. letech 20. století požár).

V roce 1973 byl na Ještědu slavnostně otevřen nový hotel a vysílač v raném high-tech stylu ve tvaru rotačního hyperboloidu (1969 stavba získala cenu Augusta Perreta). V roce 1998 prohlásilo MK ČR horský hotel s vysílačem na Ještědu kulturní památkou, roku 2006 zvýšila vláda ČR statut jeho ochrany na národní kulturní památku. Je zde lyžařské středisko se čtyřmi lanovkami a pěti vleky. Po hřebeni vede Hřebenová cesta zbudovaná počátkem 20. století. Tetřevím sedlem probíhá v trase staré obchodní stezky, jež tudy vedla, silnice vybudovaná mezi lety 1863 až 1867. V severní části MKR prochází železniční trať z roku 1900 se zastávkou Karlov pod Ještědem.

Vizuální charakteristika.

Ústředním prvkem místa krajinného rázu je centrální část Ještědského hřbetu s emblematickou siluetou Ještědu a nižšího Černého vrchu a k severu se táhnoucího přes Tetřeví sedlo (Výpřež, jehož nižší poloha zdůrazňuje strmost vrcholu Ještědu) k Černé hoře, Kališti a Rozsoše. Výraznost tohoto terénního vizuálního horizontu s jedinečnou technickou a kulturní dominantou televizního vysílače s hotelem na Ještědu je neopakovatelná a představuje regionální dominantu. Z Ještědu se otevírají kruhová panoramata a z dílčích vyhlídkových bodů se otevírají působivé průhledy přes Libereckou kotlinu na Jizerské hory a Krkonoše a do Ralské pahorkatiny, na Lužické hory a do Jičínské pahorkatiny. V souvislých lesních porostech se nacházejí atraktivní partie (PP Terasy Ještědu) s vrcholovými sutěmi a skalními partiemi (Červený kámen s vyhlídkou, Tyrovské skály, Tetřeví skály, Máchova skála, Vířivé kameny, Kamenná vrata apod.)

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-4 Ještědský hřbet		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		o neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Reliéf výrazného hrástového hřbetu na rozhraní dvou plochých hornatin – Kryštofových hřbetů a Hlubockého hřbetu s dominantami plochých vrcholů a hřbetů, sedly a údolními potoků	+	XXX	XX
2	Dominanta Ještědu (1012 m n. m.), výrazného kuželovitého suku se stupňovitými příkrými svahy a terasami	+	XXX	XXX
3	Velké plochy smrkových, částečně smíšených lesů s enklávami bučin a suťových lesů	+	XXX	XX
4	Porosty kleče a lesokřoviny nad hranicí lesa a na holinách v nejvyšších polohách Ještědského hřbetu	+	X	XX
5	Pramenná rozvodní oblast mnoha potoků s podmáčenými plochami pramenišť (rozvodí Sev. a Baltského moře)	+	XX	X
6	Skalní útvary (mrazové sruby a izolované skály s úpatními balvanovými haldami či kamenná moře, terasy a skalní	+	XX	XX

MKR 07-4 Ještědský hřbet		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	hradby)			
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dominanta horského hotelu s vysílačem na Ještědu	+	XXX	XXX
2	Turistická tradice Ještědu, od pol. 19. století organizovaná	O	X	XX
3	Sportovní areál Ještěd (sjezdovky, lanovka, vleky)	O	XX	X
4	Trasa Železnice Teplice – Liberec z roku 1900	O	X	X
5	Trasa silnice Tetřevím sedlem	O	X	X
6	Částečně dochovaný charakter neosídlené lesní krajiny Ještědského hřbetu	O	XXX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Emblematická dominanta vrcholu Ještědu s televizním vysílačem s hotelem	+	XXX	XXX
2	Výrazná silueta centrální části Ještědského hřebenu s Ještědem a nižší Černou horou	+	XXX	XXX
3	Jedinečné rozhledy z Ještědu a dalších vyhlídkových míst	+	XXX	XXX
4	Působivé suťové pole na svazích Ještědu, atraktivní skalní partie v lesních porostech v okolí Ještědu	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana přírodních cenností před vlivy intenzivní krátkodobé rekreace, usměrnění rekreačních aktivit
- Ochrana jedinečného horizontu před vizuálním znečištěním

07.4.5 MKR 07-5 Světlá pod Ještědem**Přírodní charakteristika.**

MKR zahrnuje úzký pás území směřující z Ještědského hřbetu do Podještědí mezi Ještědkou a jejím přítokem a Rašovkou. Na severu jej vymezuje zalesněný svah Ještědu, na jihu Mazova horka (569 m n. m.). Leží na pomezí Hlubockého hřbetu (Ještědsko-kozákovský hřbet) na severu a Kotelské vrchoviny na jihu (Ralská pahorkatina), přičemž převýšení je v rámci MKR téměř 400 metrů. Svahy pokrývají jehličnaté, převážně smrkové lesy a plochy přechodových stádií lesa, ve kterých se objevují i skalní útvary, níže navazují trvalé travní porosty a louky, příp. menší pole, s množstvím strukturní nelesní zeleně vč. vegetačních pásů mezi původního členění plužiny, sady a v okolí sídel pak zahrady. Protilehlá Mazova horka je výrazný kuželovitý suk porostlý smíšeným lesem s břízou, borovicí, smrkem a jeřábem. Přírodní charakteristiku doplňuje sídlení zeleň. Jedná se o pramennou oblast s mnoha drobnými vodotečemi, přítoky Ještědky a Rašovky, které se stékají v Českém Dubu a pokračují dál do Mohelky.

Kulturní a historická charakteristika.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Malé MKR zahrnuje část lesozemědělské krajiny se Světlou pod Ještědem a její částí Vesec. Jedná se o krajinu novověké kolonizace s převahou parcelačních a rozptýlených vsí. Zdejší vsi jsou doložené písemně od 14. století (Světlá 1359, Vesec 1547). Mají různorodou urbanistickou strukturu, u Světlé lze vyčíst strukturu malé ulicové vsi, u Vesce strukturu rozptýlenou. V zemědělské krajině je dosud množství strukturních prvků zeleně, z nichž některé jsou pozůstatky původního členění plužiny. Objevují se louky, ale i větší sady, zahrady, vystupující do svahů Ještědského hřbetu, novodobě založený lesopark Horka či menší remízy. Kraj kolem Světlé je spojen s osobou a dílem spisovatelky Karolíny Světlé, které byl před kostelem roku 1931 odhalen pomník (v obci Světlá žila v letech 1853-1865). Dominantou centra Světlé je v současné podobě barokní kostel sv. Mikuláše. Kulturní charakteristiku doplňuje areál obytného patrového a částečně roubeného domu čp. 2 (Arnoštův statek) ve střední části vsi, dějiště Vesnického románu, jednoho z nejznámějších děl Karolíny Světlé, socha sv. Jana Nepomuckého západně od centra obce při cestě do Rozstání z roku 1836 či hřbitov a hřbitovní kaple ve Vesce. Pod Mazovou horkou se nachází skalní byt Skalákovna, známý díky povídce Karolíny Světlé Skalák. Na vnější skalní stěně je patrný letopočet 1873.

Vizuální charakteristika.

Místo krajinného rázu zaujímá část jihozápadních svahů, klesajících od Ještědského hřbetu k drobným, ale výrazným lesnatým dominantám Ostrá horka (552 m n. m.) a Mazova Horka (569 m n. m.). Terén se sklání mírně k jihovýchodu a otevírají se tak pohledy z otevřených poloh prostoru do Jičínské pahorkatiny a do Ralské pahorkatiny – na dominantu Ralska a Bezdězu v pozadí. Lesnatý svah pod Tyrovskými skalami přechází do otevřených poloh kulturního bezlesí v lokalitě Horní paseky a zejména ve světlé pod Ještědem. Základním a jedinečným rysem vizuální scény je poloha sídla Světlá pod Ještědem s dominantou kostela sv. Mikuláše a harmonickým zapojením zástavby do krajinného rámce luk, pastvin a sadů kultivované podhorské krajiny. Vizuální projev zástavby ve strmém svahu v dálkových pohledech a projev dochovaných hmot a tradičních staveb v blízkých pohledech představuje významnou hodnotu krajinného rázu. Dalším rysem je možnost jedinečných výhledů do krajiny v popředí s živým georeliéfem Kotelské vrchoviny, Českodubské pahorkatiny a Podještědské pahorkatiny a v pozadí s jedinečnými spektakulárními dominantami Ralska (696 m n. m.), Lipky (473 m n. m.) a Tlustce (591 m n. m.)

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-5 Světlá pod Ještědem		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		o neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Svažitý prostor na rozhraní geomorfologických okrsků Hlubočského hřbetu a Kotelské vrchoviny klesající od nejvyšších poloh Ještědského hřebene na severu k výraznému kuželovitému suku Mazovy horky na jihu	+	XXX	X
2	Lesní celky jehličnatých a smíšených lesů na svazích Ještědského hřbetu a na Mazově horce	+	XX	XX

MKR 07-5 Světlá pod Ještědem		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
3	Množství drobné lesní i mimolesní zeleně, navazující na hluboce rozčleněné okraje souvislých lesních porostů, liniová zeleň na mezích, při komunikacích a vodotečích	+	XX	XX
4	Množství zeleně zahrad a sadů, zapojujících zástavbu zdejších vsí do struktury krajiny	+	XX	X
5	Ještědka, Rašovka a jejich drobné bezejmenné přítoky, četné prameny	+	X	X
6	Skalní útvary v lesích	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná urbanistická struktura center Světlé (malá ulicová ves) a Vesce (rozptýlená ves)	+	X	X
2	Částečně dochovaná převážně novověká sídelní struktura většinou parcelačních a rozptýlených vsí se staršími vrcholně středověkými sídly (Světlá)	O	XX	X
3	Kostel sv. Mikuláše ve Světlé	+	X	XX
4	Drobné sakrální a memoriální objekty (socha sv. Jana Nepomuckého, hřbitovní kapele, pomník Karolíny Světlé a obětem 1. světové války, kříže)	+	X	X
5	Místa spjatá s životem a dílem spisovatelky Karolíny Světlé – Arnoštův statek, Skalákovna ad.	+	XX	XX
6	Částečně dochovaná krajinná struktura s množstvím nelesní zeleně vč. pozůstatků členění historické plužiny, sadů, zahrad ad.	+	XXX	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Jihozápadní svahy Ještědu mezi Tyrovskými skalami a Mazovou horkou s proměnlivostí a působivostí krajinné scény v lesních interiérech i v otevřených polohách kulturního bezlesí	+	XXX	XX
2	Výrazné uplatnění zástavby Světlé pod Ještědem v dálkových pohledech na úpatí Ještědu	+	XXX	XXX
3	Výrazná kulturní dominanta kostela sv. Mikuláše jako významný emblematický znak krajiny Podještědí	+	XX	XXX
4	Harmonie zástavby a krajinného rámce včetně dochovanosti objemů a dimenzí jednotlivých objektů v rázu krajiny	+	XXX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana siluety zástavby Světlé pod Ještědem v územně plánovací činnosti
- Ochrana harmonického vztahu zástavby a krajinného rámce včetně respektování struktury zástavby, forem, dimenzí a měřítka jednotlivých objektů
- Ochrana vytváření vyhlídkových míst

07.4.6 MKR 07-6 Šimonovice

Přírodní charakteristika.

MKR tvoří severovýchodní svahy Ještědského hřbetu klesající od Hlubockého a Rašovského hřebene do Liberecké kotliny. Geomorfologicky se jedná o Hlubocký hřbet, což je plochá hornatina v místech nejvyššího zdvihu hrástového hřbetu ve střední části Ještědského hřebene. Převýšení v rámci MKR dosahuje až 400 metrů. Hřeben tvoří evropské rozvodí, potoky, které zde pramení, stékají do Liberecké kotliny. Hřebeny pokrývají převážně smrkové lesy, na které navazují i plochy smíšených lesů, případně enklávy původních listnatých porostů (bučiny) v lesích (Panský lom) a v nižších polohách, dále trvalé travní porosty a pole. Zemědělské plochy, zejména ve vyšších polohách, jsou doplněné bohatou nelesní zelení, vč. fragmentů původního členění plužiny. Sídla jsou zapojena bohatou zelení do krajinného rámce. V lesích se objevují četné skalní útvary (Horecké skály, Hanychovská jeskyně), případně stopy těžby (povrchový stěnový lom v PP Panský lom).

Kulturní a historická charakteristika.

MKR zahrnuje zalesněné svahy směřující od Hlubockého hřebene do Liberecké kotliny. Území je z větší části zalesněné, směrem do údolí se objevují louky a pole. V území leží obec Šimonovice a místní části Liberce: Hluboká a část Pilínkova. První písemné zmínky tyto vsi s novověkou rozptýlenou urbanistickou strukturou kladou až do 16. století (Šimonovice 1545, Hluboká 1584, Pilínkov 1544). V krajině jsou dodnes patrné fragmenty původního členění plužiny, ovšem nepříliš nevýrazné či zřetelné. V Hluboké, která zachovává historický charakter podhorské vesnice, je památkově chráněn horský roubený dům č. ev. 2, jeden z mála dochovaných na severním úbočí Ještědského hřebenu. V letech 1884–1885 zde sídlila ilegální anarchistická tiskárna. Také v Šimonovicích se nachází několik objektů lidové architektury, jinak je ves značně pozměněná rozsáhlou novou výstavbou, která narušila i strukturu původní zemědělské krajiny navazující na obec. Po okraji MKR prochází železniční trať Jaroměř – Liberec z roku 1859. MKR výrazně ovlivňuje turistické a rekreační využívání a blízkost Liberce.

Vizuální charakteristika.

Krajina otevřených ploch svahů Ještědského hřbetu a zástavby na jeho úpatí se zjevuje v panoramatických pohledech vysoko položenými sídly Šimonovice a Hluboká s dochovanou návazností na liniovou zeleň členění plužiny. Při úpatí svahů se zástavba zahušťuje a stává se velmi různorodou.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-6 Šimonovice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Severovýchodní svahy Hlubockého hřbetu, ploché hornatiny v místech nejvyššího zdvihu hrástového hřbetu ve střední části Ještědského hřebene, spadající od Hlubockého a Rašovského hřebene do Liberecké kotliny	+	XXX	X
2	Lesní celky jehličnatých, smíšených a místy i listnatých lesů na svazích Hlubockého hřbetu s bohatě členěnými	+	XXX	XX

MKR 07-6 Šimonovice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
	okraji			
3	Množství drobné lesní i mimolesní zeleně, navazující na hluboce rozčleněné okraje souvislých lesních porostů, liniová zeleň na mezích, při komunikacích a vodotečích	+	XX	XX
4	Množství zeleně zahrad a sadů, zapojujících zástavbu vesnických sídel do struktury krajiny	+	XX	X
5	Pramenná oblast řady potoků stékajících do Liberecké kotliny	+	X	X
6	Skalní útvary v lesích (skály, jeskyně, stopy povrchové těžby)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Částečně dochovaná urbanistická struktura Hluboké (zachován charakter rozptýlené vsi v krajinném rámci)	+	X	X
2	Částečně dochovaná zejména novověká sídelní struktura převážně rozptýlených vsí (Pilníkov, Hluboká, Šimonovice)	O	XX	X
3	Několik objektů lidové architektury	+	X	X
4	Trasa Železnice Jaroměř – Liberec z roku 1859	O	X	X
5	Částečně dochovaná krajinná struktura vč. fragmentů členění historické plužiny.	+	XX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Harmonické vizuální uplatnění zástavby Šimonovic a Hluboké v panoramatických pohledech na Ještědský hřbet	+	XX	XX
2	Různorodá zástavba s převažujícími dochovanými formami staveb	O	XX	X
3	Návaznost zástavby ve vyšších polohách svahů na členění historické plužiny (Pilníkov, Šimonovice, Hluboká)	+	X	XX
4	Jedinečné výhledy z vyšších poloh na okraje Jizerské hornatiny	+	XX	XXX
5	Trasa vzdušného vedení VVN při úpatí svahů Ještědského hřbetu	N	XX	X
6	Velké množství mimolesní zeleně navazující na členité okraje souvislých lesních porostů Ještědského hřbetu	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Respektování struktury a charakteru zástavby sídel ve vyšších polohách svahů (Šimonovice, Hluboká, Pilníkov)
- Zachování liniové zeleně dokumentující členění historické plužiny (vrstevnicové členění u Šimonovic a Hluboké, spádníkové členění u Pilníkov)

07.4.7 MKR 07-7 Proseč pod Ještědem

Přírodní charakteristika.

MKR zahrnuje svažitou pestře modelovanou krajinu části svahů Ještědského hřbetu jihozápadně od Hlubockého a Rašovského hřebene s částí navazujícího Kopaninského hřbetu, což je členitá vrchovina se suký, klenbovými vrcholy, sedly a hřbety. Na severovýchodě je výraznou hranicí hlavní hřeben rozsáhlého hrástového hřbetu klesající od Černého vrchu (kupovitý suk o výšce 950 m n. m.) jihovýchodním směrem k Rašovskému sedlu (582 m n. m.), méně nápadný paralelní Kopaninský hřbet je rozbrázděný údolními mnoha menších potoků (Padouchovský, Prosečský, Ještědský, Bystrá) oddělujících jednotlivé části hřbetu směřujícího k Javorníku (683 m n. m.), mezi kterými vyniká na území MKR Kamenný (615 m n. m.), zalesněný suk tvaru výrazné nesouměrné kupy. Vrcholy se skalními útvary, balvanovými sutěmi, jeskyněmi (Liščí díra) a menšími lomy jsou převážně zalesněné smrkem s příměsí modřínu, buku, borovice, dubu, břízy či jeřábu. V nejvyšších polohách je určitý podíl přechodných lesokřovin s břízou, smrkem a jeřábem. Objevují se i plochy přirozenějších porostů, bučiny či suťové lesy. Nezalesněné enklávy a nižší polohy pokrývají druhově bohaté smilkové louky a horské sečené louky; na které navazuje mozaika luk a pastvin s vysokým podílem nelesní strukturní zeleně vč. vegetačních pásů na místě členění původní plužiny. Sídla vykazují množství zeleně zahrad, harmonicky navazující na okolní lesozemědělskou krajinu.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR zahrnuje poměrně členěné území jižně od Hlubockého a Rašovského hřebene. Jedná se o krajinu na pomezí středověké a novověké kolonizace, ve které je řada menších venkovských sídel různých urbanistických forem, vesměs doložených od poloviny 16. století: údolní lánová ves Proseč pod Ještědem s první písemnou zmínkou v roce 1547, s místními částmi Domaslavice (1548, víska), Horka (1749, parcelační ulicovka), Javorník (1548, radiální lánová ves) a Padouchov (1547, víska), ves Jiříčkov (1539, nevyhraněný typ) a rekreační osada Pláně pod Ještědem, Rašovka (1537, rozptýlená ves) a víska Bystrá, Bohdánkov (1548, malá návesní ves) či Vlčetín (1547, rozptýlená ves) s osadou Horní Vlčetín a vískou Luhov. Sídelní struktura je tedy poměrně hustá, vesnice jsou především malé, s částečně dochovanými centry – byť narušenými četnými přestavbami a novostavbami, několika objekty lidové architektury (Rašovka, Bohdánkov), kapličkami (Proseč pod Ještědem, Bohdánkov, kaple sv. Antonína Paduánského se hřbitovem v Rašovce) a částečně dochovanou strukturou lesozemědělské krajiny s množstvím strukturní nelesní zeleně. Zejména vyšší polohy stoupající k Ještědskému hřbetu jsou členěny výraznými mezemi, pozůstatky původního členění plužiny a ještě výše se objevují rekreační objekty, turistické cesty, vleky a sportovní areály (Pláně pod Ještědem). Tato část podhůří byla zařazena mezi krajiny s částečně dochovanou krajinnou strukturou (kategorie „B“). Krajinnou strukturu doplňují křížky, pomníky, sochy (Immaculata v Bohdánkově z roku 1778) či pozůstatky těžby vápence (Čihadník).

Vizuální charakteristika.

Místem krajinného rázu (MKR) jsou jihozápadní svahy Ještědsko – kozákovského hřbetu v úseku Prosečské části Prosečsko – frýdštejských hřbetů. Jedná se o lesnaté svahy i níže navazující otevřené plochy luk a pastvin, rozčleněné terénem horských úbočí i množstvím drobnější lesní zeleně a mimolesní zelení. Do členitých okrajů lesních porostů hřebenových ploch vysoko zabíhají enklávy kulturního bezlesí a v úseku Rašovského hřebene dostupuje bezlesí až do nejvyšších poloh. Vzniká tak krajinná struktura, vynikající proměnlivostí, živostí

a dynamikou, ve které zástavba sídel harmonicky prolíná mozaikou krajinné struktury. Proseč od Ještědem navazuje v horní části na dochovanou strukturu členění historické plužiny, vyjádřenou vrstevnicovými liniemi mimolesní zeleně, podobně – jako v menší míře – u Padouchova. Z otevřených poloh se otevírají jedinečné pohledy na Českodubsko a na Českolipsko – na výrazné vulkanické dominanty scénicky působivé krajiny. Svahy se vyznačují i uzavřenějšími polohami zahlubujících se údolí vodotečí (Rašovka a její přítoky, Ještědský potok). Atraktivní scenérie nabízí nejenom celkové panoramatické pohledy na Proseč a Domaslavice z podhůří, ale té harmonické prostředí drobných sídel a samot – Padouchova, Horního Vlčetína, lokality Bláto, Trhovka a jiných.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-7 Proseč pod Ještědem		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Bohatě členitý výrazný reliéf na pomezí Hlubockého a Kopaninského hřbetu ve střední a jihovýchodní části Ještědského hřbetu	+	XXX	X
2	Rozsáhlé jehličnaté, zejména smrkové, a smíšené lesy s plochami druhově přirozených bučin, suťových lesů a lesokřovin	+	XXX	XX
3	Louky a pastviny vč. horských sečených luk	+	XX	XX
4	Množství nelesní krajinné zeleně v lesozemědělské krajině vč. vegetačních pásů členících původní historickou plužinu a bohatě modelovaných lesních okrajů	+	XX	XX
5	Sídelní zeleň (zeleň veřejných prostranství, zahrad rodinných domů, rekreačních ploch, sadů ad.)	+	XX	X
6	Skalní útvary, jeskyně a menší lomy v lesích	+	X	X
7	Řada horních toků a pramenišť mnoha potoků (Padouchovský, Prosečský, Ještědský, Bystrá) vč. břehových porostů a vegetačních doprovodů	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná urbanistická struktura menších vesnic a více různých půdorysných typů	+	X	X
2	Částečně dochovaná převážně novověká sídelní struktura řady větších a menších vsí doložených vesměs z 16. století	O	XX	X
3	Několik objektů lidové architektury	+	X	X
4	Částečně dochovaná krajinná struktura vč. členění historické plužiny v podhůří Ještědského hřbetu, vedení cest, rozložení lesů a bezlesí ad.	+	XXX	XX

MKR 07-7 Proseč pod Ještědem		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
5	Drobná sakrální architektura v sídlech i v krajině (kapličky, kříže, pomníky)	+	X	X
6	Rekreační a turistický charakter tradiční oblasti Ještědského hřebene s rekreačními objekty	O	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Estetická působivost mozaiky lesů, krajinné struktury a zástavby jihozápadního svahu Rašovského hřbetu a prosečské části Prosečsko – frýdštejnských hřbetů	+	XX	XX
2	Dochovanost struktury členění historické plužiny v horní části Proseče a kolem Padouchova	+	XX	XXX
3	Jedinečné výhledy z otevřených poloh luk do krajiny Českodubská a Českolipska	+	XX	XXX
4	Mimořádně harmonické zapojení částí zástavby do krajiny (Padouchov, Bláto, samoty u Proseče- Trhová)	+	XX	XX
5	Krajinářsko-estetické hodnoty dílčích scénérií údolí vodotečí (Rašovky, Ještědský potok), členící svahy a provázené zelenými koridory a lesními porosty	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana dochovaných harmonických vztahů a harmonického měřítka krajiny s plynulým zapojením zástavby do krajinného rámce
- Respektování převládajícího charakteru zástavby – forem, měřítka a objemů
- Vyloučení kompaktních forem nové zástavby – zástavba je možná pouze v návaznosti na existující urbanistickou strukturu (půdorysnou a hmotovou)
- Zachování struktury mimolesní zeleně, zejména s ohledem na dochované stopy členění historické plužiny u Proseče a Padouchova

07.4.8 MKR 07-8 Záskalí

Přírodní charakteristika.

MKR zahrnuje část Kopaninského hřbetu jihovýchodně od Javorníka (684 m n. m.), což je rozsáhlá plochá klenbová elevace nad pravým svahem průlomového údolí Mohelky, které vytváří výrazný předěl. Kopaninský hřbet je členitá vrchovina s charakteristickými suky, klenbovými vrcholy hlavního hřbetu, strukturními sedly a nesouměrně strukturními hřbety se skalními útvary. Hřbet poměrně výrazně vystupuje zalesněnými svahy nad Hodkovickou kotlinu, vůči které vytváří výraznou až 100 metrů vysokou hranici. Vrcholy pokrývají jehličnaté a smíšené lesy, převážně smrkové porosty s příměsí borovice a dubu, ale i plochy smíšených a listnatých porostů, zejména při okrajích. Bezlesí tvoří mozaika luk, pastvin a menších polí s vysokým podílem nelesní zeleně vč. vegetačních pásů v místech původního členění plužiny, které navazují na bohatě modelované lesní okraje a na zeleň zdejších venkovských sídel, kde zahrady a sady tvoří harmonický přechod zástavby do lesozemědělské krajiny. Kromě Mohelky se objevují již jen menší potoky (Žďárecký, Oharka), na kterých jsou rozložena menší venkovská sídla.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR zahrnuje jihovýchodní okraj oblasti krajinného rázu. Jedná se o krajinu novověké kolonizace, ve které je několik menších venkovských sídel rozptýlené či shlukové urbanistické formy, Žďárek (první písemná zmínka 1547), Záskalí (1543), Radoňovice (1559), lokality Buršín či Šímovna. Územím prochází silnice I/35 a železnice z roku 1859. Krajina pod Javorníkem je členitá, bohatá na množství nelesní zeleně vč. fragmentů členění zemědělské krajiny, s velkým rekreačním potenciálem (ski areál Buřín), ve které jsou venkovská sídla harmonicky zapojena do krajiny. Ve vsích je několik cenných objektů lidové architektury (venkovský roubený dům čp. 342 a č. ev. 11 a 12 v lokalitě Buršín - hodnotné příklady pojizerské lidové architektury dochované v autentické podobě, jedny z posledních dokladů historické zástavby osady Buršín). Kulturní charakteristiku doplňuje drobná sakrální architektura (socha a kaplička sv. Antonína Paduánského na západní straně údolí říčky Mohelky v centru rozptýlené zástavby lokality Šímovna, socha Panny Marie vlevo nad silnicí vedoucí z Hodkovic do Záskalí, kapličky sv. Jana Křtitele, sv. Jana Nepomuckého a sv. Anny v Záskalí, pomníky ad.). Krajinná struktura je částečně dochovaná, což se týká rozložení lesů, bezlesí, sídel a cest (cesta přes Záskalí).

Vizuální charakteristika.

Velmi zajímavý segment krajiny, ve kterém jsou jihozápadně orientované svahy Javorníka rozčleněny Žďáreckého potoka a Oharky. Svah Javorníka není stejnoměrný, ale vytváří pod lesnatým srázem návrší povlovnější partii kulturního bezlesí a teprve pod výšinou Kozí brada (524 m n. m.) spadá lesnatý sráz do Hodkovické kotliny. V prostoru bezlesí je ve vazbě na Žďárecký potok rozloženo sídlo Žďárek s rozptýlenou zástavbou, harmonicky zapojenou do krajinného rámce. Záskalí se rozkládá podél silnice, stoupající strmě proti proudu Oharky. I zde je patrná harmonie velmi různorodé zástavby do krajinného rámce se stopami návaznosti členění historické plužiny.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 07-8 Záskalí		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě vrchovinný reliéf Kopaninského hřbetu s charakteristickými suky, klenbovými vrcholy, sedly a strukturálními hřbety s nejvyšším bodem Javorník (684 m n. m.) a průlomovým údolím Mohelky	+	XXX	XX
2	Kulturní bezlesí s mozaikou luk, pastvin, drobných lesů, remízků, liniové zeleně vč. pozůstatků členění plužiny	+	XXX	XX
3	Rozsáhlé plochy jehličnatých a smíšených lesů s členitými okraji	+	XXX	XX
4	Sídelní zeleň (zeleň veřejných prostranství, zahrad rodinných domů, rekreačních ploch, sadů ad.) s harmonickou vazbou na okolní krajinu	+	XX	X
5	Tok Mohelky ve výrazném průlomovém údolí a horní toky dalších potoků (Žďárecký, Oharka)	+	XX	X

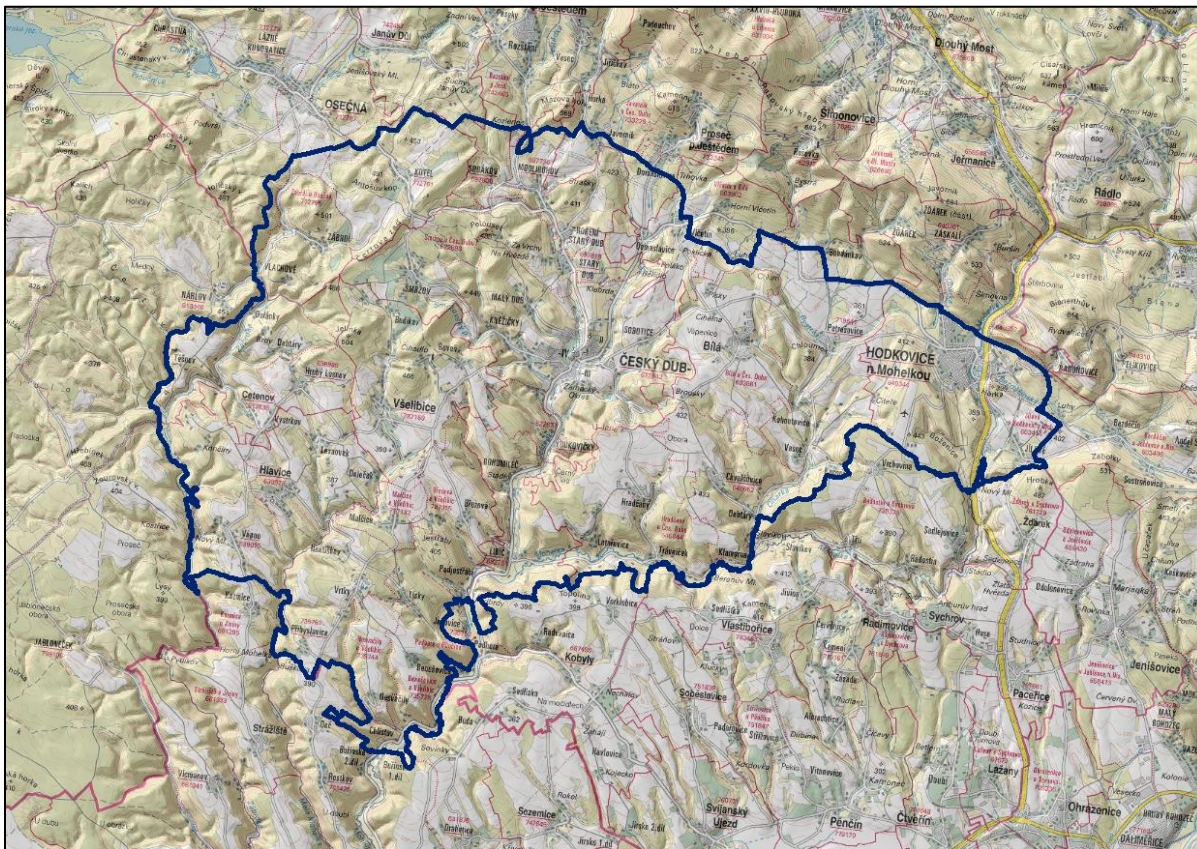
MKR 07-8 Záskalí		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
6	Skály a skalní útvary v lesích	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) menších vesnic a více rozptýlené a shlukové zástavby	+	X	X
2	Částečně dochovaná převážně novověká sídelní struktura menších vsí a lokalit doložených z 16. století	O	XX	X
3	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů, bezlesí, krajinné zeleně vč. fragmentů historické plužiny, sídel a cest)	O	XXX	X
4	Trasa železnice Pardubice – Liberec z roku 1859	O	X	X
5	Několik objektů lidové architektury pojizerského typu	+	X	XX
6	Několik objektů drobné sakrální architektury (kaple, sochy, pomníky, kříže)	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Působivá členitost lesů, luk a polí v jihozápadním svahu Javorníku s velkým podílem nelesní zeleně	+	XX	XX
2	Harmonické zapojení zástavby sídla Žďárek se zachovaným charakterem tradiční zástavby do krajinného rámce	+	X	XX
3	Harmonické zapojení samoty Buršín do krajinného rámce	+	X	XX
4	Krajinářsko-estetické hodnoty koridorů Žďáreckého potoka a Oharky	+	X	XX
5	Výhledy z vyšších poloh od okrajů lesů přes Kozí bradu do zvlněné krajiny Českodubská	+	XX	XXX

Návrh ochranných opatření:

- Respektování tradičního charakteru zástavby (formy, měřítko, hmoty)
- Možnost nové výstavby pouze doplněním existující urbanistické (půdorysné a hmotové) struktury, vyloučení skupinových forem zástavby
- Zachování a rozvíjení prvků nelesní zeleně

10 ObKR 10 ČESKODUBSKO–HODKOVICKO

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Do správního území ORP Liberec z velké části zasahuje vymezená ObKR Českodubsko–Hodkovicko. Tato studie přebírá základní vymezení oblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastí či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu.

ObKR Českodubsko–Hodkovicko se dělí na tři podoblasti a – Českodubsko, b – Svijansko, c – Hodkovicko–Paceřicko. Na území ORP Liberec se nachází jen podoblast A a část podoblasti C.

Českodubsko je plošina rozřezaná erozní činností vodních toků, s dílčím výskytem kuest a vypreparovaných čedičových suků. Jedná se o zemědělskou krajinu se zachovalými drobnými venkovskými sídli, v těžišti s menším městem s památkově chráněným městským jádrem. Charakteristické jsou drobné návěsní prostory sídel, v části zachovaná úseková pluzina a cestní síť. Krajina náleží k harmonickému typu krajin drobného měřítka, s vysokým zastoupením objektů lidové architektury, přízemních i patrových. Lze říci, že jde o harmonickou krajinu se zvýšenými estetickými a kulturními hodnotami.

Hodkovicko–Paceřicko je území vytvářející přechod ke Kopaninskému hřbetu, Maloskalsku i Turnovsku. Projevuje se zaříznuté údolí Mohelky a při severním okraji Hodkovická kotlina. V jižní a východní části je patrný přechod plošiny Českodubska k terénně členitému Českému ráji a doznívající Jizerské tabuli.

10.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblastí či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaky přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

10.1.1 Obecná přírodní charakteristika /Brychtová/

Většinu území zaujímají druhohorní usazeniny mělkého moře křídové pánve, převážně jílovce a slínovce bělohorských vrstev, v západní části pak písky a písčité štěrky. Podél puklin rozlámané tabule se místy vyskytují vulkanické suky či čedičové žíly. Poměrně rozsáhlou část oblasti pokrývají spraše a sprašové hlíny (na jihovýchodě území).

Dle zařazení do geomorfologických jednotek leží oblast na rozhraní Jičínské pahorkatiny (podcelek: Turnovská pahorkatina, okrsky Českodubská pahorkatina a Hodkovická kotlina) a Ralské pahorkatiny (SZ cíp území, podcelek Zákupská pahorkatina, okrsek Kotelská vrchovina). V porovnání s Ralskou oblastí má oblast Českodubsko–Hodkovicko vyšší nadmořskou výšku, větší členitost reliéfu, jež je zdůrazněná výskytem vulkanických suků (SZ), a poměrně hustou soustavu hlubokých údolí. Neobvyklým tvarem reliéfu je Čertova zeď, představující čedičovou žílu, jež probíhala od vypreparovaného sopouchu Mazovy horky k JZ a končí při úpatí Bezdězu a byla vypreparována ve zřetelnou, až 20m vysokou zeď se sloupovitou odlučností čediče. Výrazná údolí vodních toků se kaňonovitě zařezávají do plošiny. Údolí Mohelky má nápadný ohyb s vyvinutými zaklesnutými meandry, podmíněnými výskytem čedičových těles v březích. Na severu je zřetelná Hodkovická kotlina, oddělená kuestou podél rovenského zlomu.

Českodubsko má z hlediska biogeografického členění přechodový ráz, jeho větší, západní část náleží k bioregionu 1.34 – Ralský, ovšem s nereprezentativním charakterem, východní část patří k bioregionu 1.35 – Hruboskalský (rovněž jeho přechodová, nereprezentativní část).

Zastoupení půdních typů je poměrně pestré. Patrně největší rozlohu zaujímají málo úrodné arenické podzoly (v západní části, sousedící s Ralskou oblastí). V jižní části oblasti se vyskytují modální hnědozemě, na ně navazují modální luvizemě s občasným výskytem pseudoglejí. Sever území pokrývají modální kambizemě.

Dle Quitta leží převážná část ObKR v klimatické oblasti mírně teplé. Severní polovina území náleží k okrsku MT 4 s průměrnou roční teplotou kolem 6 – 7 °C a poměrně dobrým zásobením srážkovou vodou (úhrn srážek je 600 – 750 mm). Střední část leží v okrsku MT 7 s o málo vyšší teplotou a rovněž dostatečně vysokým úhrnem srážek (650 – 750 mm), jih území spadá již do okrsku MT9, kde je cca o 1°C vyšší průměrná roční teplota se stejným srážkovým úhrnem.

Nejvýznamnějším tokem oblasti je Mohelka, jež má v jižní části převážně přírodě blízký charakter a vytváří nivu s četnými meandry. Jejími významnějšími přítoky jsou Ještědka, Oharka a Malá Mohelka. V severní části je v blízkosti toku vedena rychlostní komunikace, významnějším přítokem je Bezděčinský potok. V západní části územím protéká ve výrazně zaříznutém údolí Zábrdka.

Ve srovnání s Ralskou oblastí je území výrazně bohatší na drobné vodní toky, což je dáno zejména rozdílností v geologické stavbě (vyšší zastoupení relativně méně propustných hornin oproti pískovcům).

Z fytogeografického hlediska náleží území do oblasti mezofytika, podokresu 53.c Českodubská pahorkatina. Z hlediska potenciální vegetace jsou v západní části s pískovcovým podložím podmínky pro acidofilní bikové, jedlové, březové a borové doubravy. Na severu a severovýchodě jsou okrajově acidofilní bučiny a jedliny. V teplejší, jižní části s pokryvem hnědozemí jsou to dubohabřiny a lipové doubravy. Stávající vegetace je výrazně pozměněná vlivem člověka, lesní porosty jsou převážně smíšené, s výrazným zastoupením borovice lesní, případně smrku ztepilého. Přechod mezi lesními porosty a ornou půdou často tvoří louky a pastviny s různou mírou druhové diverzity – od druhově bohatých extenzivních luk po intenzivní travní porosty s malým počtem druhů.

Krajinný pokryv vytváří vyvážená mozaika lesů, polí a částečně luk či pastvin. Členění zemědělské půdy na menší celky je dosaženo střídáním drobných plošek krajinné mozaiky, předěly mezi jednotlivými lány jsou tvořeny menšími lesíky, remízy a břehovými porosty drobných vodních toků.

Na území ObKR se vyskytuje NPP Čertova zeď, představující čedičovou žílu, jež probíhala od vypreparovaného sopouchu Mazovy horky k JZ a končí při úpatí Bezdězu. Byla vypreparována ve zřetelnou, až 20m vysokou zeď se sloupovitou odlučností čediče. Z původní žíly se v důsledku těžby dochoval jen fragment mezi Kotletem a Smržovem.

10.1.2 Identifikace a klasifikace znaků /Brychtová/

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cennost. Z toho důvodu je nutné jejich cennost a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité

charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004)

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Plošina, rozřezaná erozní činností vodních toků, s dílčím výskytem kuest a vypreparovaných čedičových suků	O	XXX	X
2	Výrazná, až kaňonovitá údolí vodních toků	+	XXX	XX
3	Údolí Mohelky se zaklesnutými meandry	+	XX	XX
4	Čertova stěna (vypreparovaná čedičová žíla)	+	X	XXX
5	Mohelka s přírodě blízkým charakterem, meandrující v nivě	+	XX	X
6	Přítoky Mohelky – Ještědka, Oharka, Malá Mohelka a další drobné vodní toky	+	X	X
7	Lesy menší rozlohy se smíšenými porosty	+	XX	X
8	Remízy a břehové porosty s přírodě blízkým druhovým složením dřevin	+	X	X
9	Louky a pastviny s nepřiliš bohatou druhovou skladbou, extenzivní louky s přírodě blízkým charakterem, travní porosty často přechodem mezi lesní a ornou půdou	+	X	X

10.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osídlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

10.2.1 Historický přehled

Území oblasti leží na přelomu vrcholně a pozdně středověké sídlení krajiny, krajiny nepřetržitě osídlené od vrcholného a pozdního středověku. Většina sídel má doložené první písemné zmínky od 14. do 16. století, ovšem Český Dub je dle Historického lexikonu obcí (ČSÚ) písemně doložen již k roku 1115 a patří tak k nejstarším sídlům v oblasti. Otázkou však zůstává, nakolik lze tento letopočet skutečně vztáhnout k dnešnímu Českému Dubu. O takto raném osídlení někteří badatelé pochybují a počátky Českého Dubu kladou až na sklonek 12. či na počátek 13. století. Skutečně potvrzená písemná zmínka o Českém Dubu je až z roku 1291. Starší doloženou lokalitou zůstává poměrně vysoko položená

Klamorna u Chvalčovic nad soutokem Oharky a Mohelky, ze které pochází keramický materiál datovaný do 1. pol. 10. století. Předpokládá se, že přes Českodubsko vedla důležitá stezka směrem na Žitavu, je tedy možné, že se v těchto místech mohl nacházet i brod.

Přítomnost lidí v oblasti je doložena ojedinělými archeologickými nálezy již od paleolitu a v mezolitu. Neolit prvních zemědělců i pozdní doba kamenná (eneolit) je pak na Českodubsku prozatím zachycena na několika dalších lokalitách. Ovšem je zřejmé, že sousední střední Pojizeří bylo v rámci zemědělského pravěku využíváno dříve a intenzivněji než oblast Českodubska. Do území pomezí hvozdu pronikalo obyvatelstvo z úrodnějšího vnitrozemí pozvolna, zejména podél obchodních cest. Je totiž velice pravděpodobné, že již v mladším neolitu existovala komunikace vedoucí z úrodnějších oblastí z okolí Turnova, údolím horního toku Mohelky, přes sedlo v Ještědském hřebenu do oblasti dnešního Liberce a dále do Lužice. Prozatím se zdá, že Českodubsko bylo trvaleji osídleno až v mladším období neolitu nositeli kultury s vypíchanou keramikou. Z ojedinělých nálezů zatím nelze přesně vyhodnotit rozsah a intenzitu využívání krajiny v jednotlivých archeologických obdobích (ojedinělé nálezy z doby bronzové, kultury popelnicových polí, doby laténské, římské i germánské).

Souvislejší osídlování krajiny se objevuje až na sklonku raného středověku. Jsou položeny základy k pozdější vrcholné a pozdní středověké kolonizaci a k vytváření sídelních struktur, které jsou základem pro strukturu současného osídlení. Území patří do oblasti kolonizované ve 13. a 14. století příslušníky rodu Markvarticů, ke kterému patřili i páni z Lemberka, kteří v Dubu založili kolem poloviny 13. století johanitskou komendu s kostelem sv. Ducha a špitálem. Za zakladatele se tradičně považuje Havel z Lemberka s manželkou sv. Zdislavou (+ 1252). Z oblasti Českodubska prozatím známe doklady románské architektury z 12. až 13. století právě z Českého Dubu, gotická architektura z 13. až 15. století je archeologicky doložena a částečně dochována v Českém Dubu, na Horce, v Kotli, či v Letařovicích. V oblasti se nacházejí dvě historická města, Český Dub a Hodkovice nad Mohelkou, obě s ortogonálním středověkým půdorysem. Převažují spíše menší vesnice se shlukovou strukturou, malé návesní vesnice a vsíky, ale i lánové vsi radiální. Historická krajinná struktura je dodnes zřetelně dochovaná.

V 16. století byla Českodubské a Hodkovické panství spojena a zůstala tak až do konce vrchnostenského zřízení. Českodubské panství zahrnovalo prakticky celou oblast krajinného rázu. K velkému markvartickému rozrodu náleželi také páni z Vartenberka, kteří byli majiteli Českého Dubu od počátku 16. století. Po roce 1547 za účast ve stavovském odboji bylo panství Vartenberkům konfiskováno a následně je ho koupil slezský šlechtic Jan z Oprštorfu a o několik desetiletí později roku 1591 Zikmund Smiřický ze Smiřic. Když po bitvě na Bílé hoře museli Smiřičtí ze země odejít, získal velkou část jejich statků Albrecht z Valdštejna. Po jeho smrti se stal majitelem dubského panství roku 1635 Jan Ludvík Hektor Isolani, po němž v roce 1640 dědily jeho dcery. Regina vstoupila do vídeňského kláštera augustiniánek, a proto se následně dubské panství stalo majetkem tohoto kláštera. Po jeho zrušení Josefem II. přešlo panství do držení státního dolnorakouského náboženského fondu, od kterého je koupil roku 1838 kníže Kamil Rohan a připojil ke svým ostatním državám. Původem francouzský rod držel Český Dub až do konce patrimoniální správy v roce 1850, řadu nemovitostí až do roku 1945.

10.2.2 Významná městská sídla

Od poloviny 13. století jsou zakládána města. Mezi nejstarší a nejvýznamnější v dané oblasti patří Český Dub a Hodkovice nad Mohelkou.

Český Dub je chráněn jako městská památková zóna. MPZ Český Dub určuje středověká silniční síť, zástavba z 16. a přelomu 19. – 20. století se zbytky hradeb a zámku, doplněná vilovou zástavbou s vysokým podílem zeleně. Významné je panorama města s dominantou hradu a zámku se zbytky opevnění.

Ve městě je řada kulturních památek. Mezi nejvýznamnější panská sídla v severních Čechách patří zámecký komplex. Díky návaznosti na předcházející pozdně románskou a gotickou johanitskou komendu se jedná o jeden z mála fyzicky dochovaných objektů z tohoto období na území Libereckého kraje. Díky stavu dochování nejstarších částí má někdejší komenda mimořádný význam v kontextu celé střední Evropy. Velmi hodnotné jsou i další stavební fáze pozdějšího zámku, zejména etapa přestavby ve 2. polovině 16. století, kdy dostal zámek tříkřídlou renesanční podobu a vznikl mimořádně hodnotný objekt pivovaru a kaple sv. Jana. Městské opevnění Českého Dubu se dodnes dochovalo pouze torzovitě. Hradby byly pravděpodobně vystavěny již ve 13. století jako fortifikační prvek areálu johanitské komendy. Z právního a kulturně historického hlediska se jedná o charakteristický doklad statutu městských práv. Úseky nedotčené novodobými opravami vykazují značnou míru autenticity a jsou mimořádně hodnotným dokladem fortifikační městské architektury. Původní výraz hradeb byl modifikován po zániku funkce hradeb přístavbami domů nebo hospodářských přístaveb, které jsou součástí památkové ochrany. Mezi významné objekty a kulturní dominanty města patří i kostel sv. Ducha s farou. Původně gotický kostel byl postavený po roce 1237. Poprvé je zmíněn i s patrociniem roku 1291. Současnou barokní podobu získal v letech 1694–1695. Jedná se o unikátně dochovaný kostelní a hřbitovní areál se středověkou kontinuitou. Další dominantou města je původně renesanční radnice, kterou nechal postavit roku 1565 tehdejší majitel panství Jan z Oppersdorfu. V letech 1905–1907 prošla přestavbou dle návrhu vídeňského architekta Wilhelma Klingenberg. Výjimečný dochovaný barokní areál doplněný kvalitními sepulkrálními památkami z 18. a 19. století představuje areál kostela Nejsvětější Trojice. Kulturní dominantu představuje i kaple Navštívení Panny Marie na vyvýšeném svahu nad silnicí směřující z části obce Hoření Starý Dub do Českého Dubu, asi sto metrů od odbočky do Světlé pod Ještědem. Její výstavba je kladena do roku 1760. Barokní kaple s kruhovým půdorysem se svým pojetím vymyká běžné regionální barokní architektuře a představuje výraznou dominantu historické obce. Ve městě se nachází i několik památkově cenných vil z 19. století či objekty drobné sakrální architektury.

Městskou památkovou zónou jsou i **Hodkovice nad Mohelkou**. MPZ Hodkovice nad Mohelkou určuje středověká silniční síť okolo náměstí s dochovanými roubenými a zděnými klasicistními domy a výstavba z konce 19. století, která tvoří hodnotný celek. Významné je panorama města s dominantou kostela.

Ve městě je památkově chráněno množství městských domů ale i několik venkovských roubených staveb, příkladů lidového stavitelství v Pojizeří, a množství drobné sakrální architektury (kříže, sochy, náhrobky). Významnou dominantou města a zároveň dokladem kvalitní pseudorenesanční architektury konce 19. století je radnice. Nová budova radnice byla postavena v letech 1811–1812 dle plánů stavitele Josefa Arnolda z Liberce. Roku 1889 prošla zásadní přestavbou podle návrhu stavitele Franze Wildeho z Broumova, jehož zásluhou dostala současnou novorenesanční podobu. Dominantu představuje i barokní areál kostela sv. Prokopa s mladším tzv. novým hřbitovem v mírně stoupajícím terénu jihozápadně od náměstí. Komplex doplňuje řada převážně klasicistních náhrobků a barokní sochy světců. Kompozici dotváří objekt márnice. Jedná se o významný areál církevních a funerálních nemovitých kulturních památek nadregionálního charakteru.

10.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

Vymezené území náleží k oblasti s výskytem patrových roubených domů. Osídlení Českodubská tvoří velmi hustá síť drobných sídel často s několika málo usedlostmi, situovanými většinou ve vyvýšené poloze oproti zářezům hlubokých údolí. Vesnice mají často nepravidelnou návěs nebo se jedná o shluky několika stavení (Dehtáře, Letařovice). U větších sídel je dodnes patrné radiální řazení s náznakem vejřiové plužiny nebo i s nevýrazně obdélnou návěsí. V lokalitách středověké kolonizace jsou dochovány půdorysy radiálních lesních lánových vsí i jiné typy lánových vsí i krátká lánová ves. Ve svazích Ještědsko-kozákovského hřbetu severně od Hodkovic nad Mohelkou jsou časté půdorysy rozptýlených vsí novověké kolonizace, v okolí Českého Dubu pak často nelokační vsi shlukového půdorysu.

Zastoupeny jsou objekty přízemní i patrové. Specifický charakter mají hluboká a sevřená údolí (Mohelka, Ještědka), kde má uspořádání zástavby výrazně volnější charakter, objekty jsou umístěny podél toku, uspořádání se přizpůsobuje terénu. Objekty nemají, vzhledem k hloubce údolí a strmosti stěn vazbu k zemědělské krajině (Brychtová, Pešta).

Vzhledem k tomu, že se jedná o krajinu, která nebyla po válce vysídlena a je kontinuálně obývána, jsou vesnické objekty velmi často přestavěny a upraveny, v urbanistické struktuře obcí se objevuje celá řada novostaveb. Skutečně cenná lidová architektura je zachována v sídlech Dehtáře, Letařovice, Sedlišťka, Benešovice a Bohumileč, soubory dochovaných chalup a usedlostí nalezneme v sídlech Kněžičky, Smržov, Budíkov, Vlachové, Bílá, Petrášovice, Bohdánkov. V řadě dalších sídel však můžeme nalézt doposud nepřestavěné objekty stavení a chalup s dochovanou formou i s původními architektonickými detaily. Jedná se nejenom o roubená stavení, ale častěji o zděná stavení z přelomu 19. a 20. stol. a z první čtvrtiny 20. století, které již dnes představují znaky typické podoby vesnických sídel Českodubská.

Půdorysná struktura a hmotová struktura vesnických sídel s typickým měřítkem, zahradami a velkým množstvím nelesní rozptýlené zeleně v okolí zástavby často vytvářejí velmi harmonické způsoby zapojení zástavby do krajinného rámce. Některá sídla – zejména s rozptýlenou zástavbou – vytvářejí jedinečné krajinařsko-estetické hodnoty (Budíkov, Dolánky, Končiny, Žďárek, Citeř a jiné).

10.2.4 Identifikace a klasifikace znaků

Kulturní a historická charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Český Dub a starší část města Hodkovic nad Mohelkou s památkově chráněnými historickými jádry s částečně dochovanou urbanistickou strukturou	+	X	XX

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
2	Částečně zachovalá prostorová struktura jader drobných venkovských sídel s drobnými návesními prostory a s navazující zemědělskou krajinou	+	X	X
3	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, cest, liniové zeleně a venkovských sídel uprostřed původní plužiny)	+	XXX	X
4	Některé zachované objekty lidové architektury, venkovská zástavba s dochovanou hmotovou a prostorovou formou	+	X	X
5	Areál johanitské komendy a zámku v Českém Dubu	+	X	XXX
6	Cenné, památkově chráněné objekty (kostely, venkovské i městské domy, drobná sakrální architektura)	+	X	XX
7	Kulturní dominanty a panoramata historických měst	+	X	X

10.2.4 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Důvod pořízení jevu (vrstvy):

Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

Použité prameny, zdroje:

Jedním z nejvýznamnějších pramenů pro identifikaci znaků a hodnot kulturní a historické charakteristiky krajiny jsou archivní (staré) mapy. Korektně provedený regionální výzkum je dnes prakticky nemyslitelný bez využití starých mapových děl nebo existujících starých mapových sad. Mnohé z nejvýznamnějších mapových děl 18. a 19. století jsou v současnosti dobře a ve velmi kvalitním rozlišení volně dostupné on-line na internetu, proto archivní mapy dnes představují rychlý, operativní a přitom velmi vydatný zdroj údajů o zkoumaném území, dokazují, jak se obraz krajiny v průběhu času proměňoval. Pro hledání území s dodnes dochovanou krajinnou strukturou ovšem nelze z logiky věci použít žádné archivní mapy, ale ani ortofotomapy z poloviny 20. století, ačkoli jsou tyto prameny samozřejmě naprosto nezastupitelné pro porovnání nynějšího stavu krajinné struktury s výsledným historickým stavem na sklonku feudalismu. Nejlepším a jediným plošně dostupným „pramenem“ jsou aktuální ortofotomapy, které nejlépe zachycují reálný stav rozdělení pozemků, ale i veškerou zeleň, včetně doprovodné. Až superpozicí a porovnáváním aktuálních a archivních map a leteckých snímků lze vymežit existující a zaniklé komponenty historické kulturní krajiny.

Jako referenční období pro analýzu dochovaných historických krajinných struktur byla zvolena polovina 19. století, tj. doba před nástupem industrializace. Pro toto období je k dispozici druhé vojenské mapování, asi nejrozšířenější a nejvyužívanější mapová sada pro identifikaci historické krajinné struktury, případně doplněná mapami stabilního katastru ze stejné doby.

Postup vymezení:

Na základě analýzy uvedených pramenů byla krajina kraje rozdělena do pěti kategorií, přičemž je nutné zohlednit celokrajenskou optiku analýzy, tj. maloplošné segmenty (byť cenné), nejsou samostatně vymezeny, nýbrž zařazeny do převládající kategorie:

Kategorie „A“ (se zřetelně dochovanou krajinnou strukturou) – Tuto kategorii představují krajiny se zřetelně dochovanými historickými krajinnými strukturami. Obvykle se jedná o zřetelně dochovanou strukturu členění historické plužiny či historické vodohospodářské úpravy (rybníky a jejich soustavy doložené před rokem 1850). I tyto struktury nebývají dochované zcela nezměněné, jsou často narušené a pozměněné, přesto dosud výrazně spoluurčují charakter krajiny. Pokud je tato dochovaná struktura méně výrazná či více setřená, ale dosud zřetelná, je krajina zařazena do kategorie „B“.

Kategorie „B“ (s částečně dochovanou krajinnou strukturou) – Nejčastěji se jedná o zemědělskou (lesopolní) krajinu s torzy a dosud zřetelnými stopami historických krajinných struktur, které však nejsou natolik dochované, či nehrají v krajinné scéně natolik významnou roli, aby byla krajina zařazena do kategorie „A“. Může se jednat o krajiny se stopami historického členění plužiny, historickými krajinářskými úpravami (rybníky, aleje), maloplošnou mozaikovitou strukturou agrární krajiny s množstvím historicky doložených členících prvků (remízky, meze) či specifickou sídlení strukturou, která dodává území svérázný charakter a je dosud zřetelná.

Kategorie „B1“ (krajiny specifická či historicky významná) – Do této podkategorie jsou zařazeny krajiny, které nepatří mezi klasické krajiny s dochovanou krajinnou strukturou, ale jsou nějakým znakem či hodnotou krajiny specifické, byť další krajinné struktury nemusí být výrazné.

Kategorie „C“ (bez zřetelných historických krajinných struktur) – Jedná se o krajinu s ojedinělými či fragmentárními stopami historických krajinných struktur, které nejsou v krajinné scéně příliš výrazné. Přesto může krajina v této kategorii mít charakter harmonické tradiční zemědělské krajiny s estetickými hodnotami, která není narušená novodobými prvky a strukturami. Patří sem i krajina, která není oproti referenčnímu období poloviny 19. století výrazně pozměněná, ale ani ve sledovaném historickém období zde nebyly přítomné výrazné krajinné strukturální prvky (velkoplošná zemědělská krajina, ale i příhraniční regiony, které neprošly výraznými změnami), které by jí umožňovaly zařadit do kategorií „A“ či „B“.

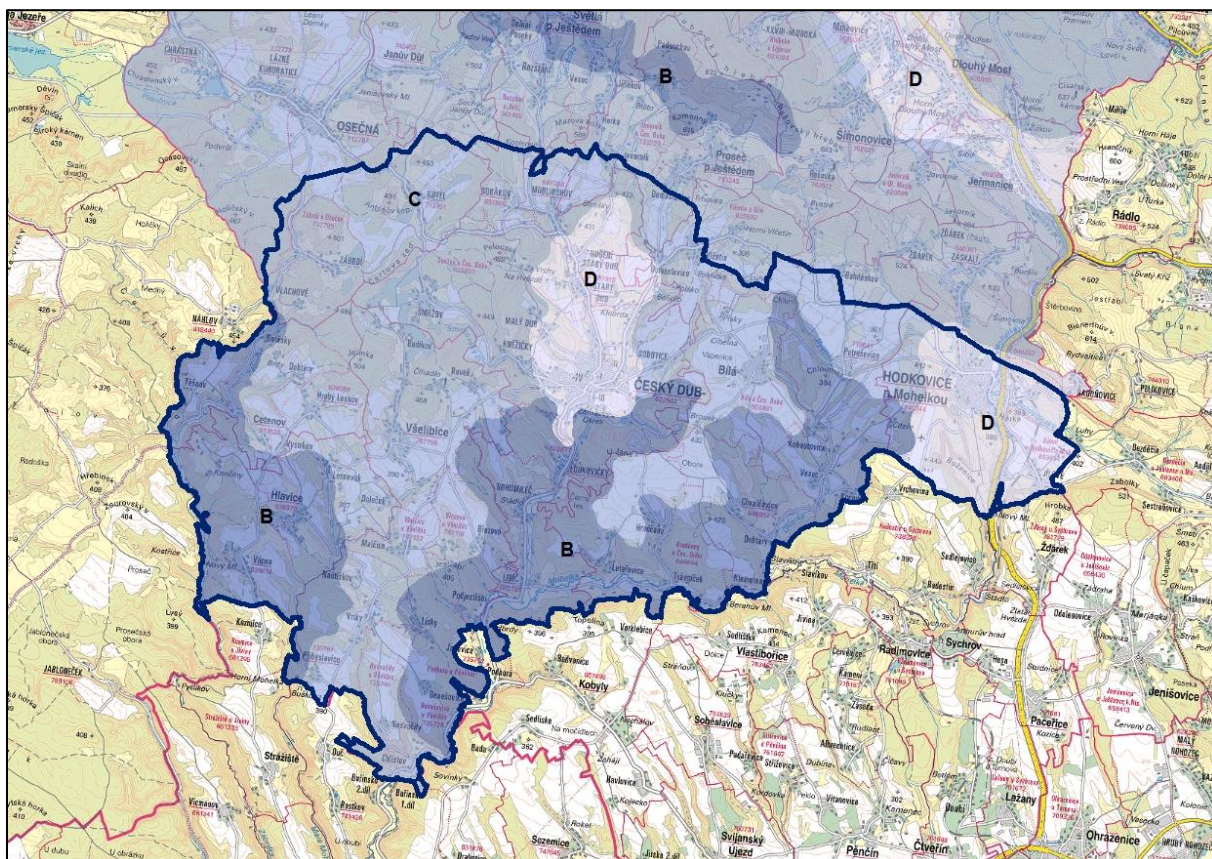
kategorie „D“ (s výrazně pozměněnou krajinnou strukturou) – Krajina tohoto typu je oproti srovnávanému období poloviny 19. století výrazně pozměněná, s více méně setřenými historickými krajinnými strukturami, což ovšem nevylučuje dochované menší fragmenty původních prvků či cenné urbanistické nebo architektonické soubory, ani významné krajinářské hodnoty.

ČESKODUBSKO

Na Českodubsku byly vymezeny kategorie B, C a D. Kategorie D je vymezena v okolí Českého Dubu a Hodkovic nad Mohelkou. Ačkoli tyto krajiny vykazují řadu historických hodnot vč. památkově chráněných jader obou měst, je okolní krajina kvůli plošnému růstu zástavby a doprovodné infrastruktury značně pozměněná a dochované historické krajinné struktury, které zde jsou přítomné, nehrají v krajinné scéně zásadní roli.

Většina území je zařazena v kategorii C. Vesměs se jedná o harmonickou členitou lesozemědělskou krajinu s řadou dochovaných historických krajinných struktur (vč. historických jader zdejších vsí. Tyto struktury však nejsou natolik výrazné, že by byly pro zdejší krajinu signifikantní.

Jižní část území – zejména zaříznutá údolí – jsou v kategorii B. I zde se jedná o harmonickou členitou lesozemědělskou krajinu s řadou dochovaných historických krajinných struktur. Mozaika krajiny je ovšem drobnější a historické struktury krajiny se v krajinné scéně uplatňují výrazněji. V údolích se pak objevuje mj. specifická rozptýlená zástavba (historická sídelní struktura) i specifické využití krajiny (trvalé travní porosty), které s od poloviny 19. století výrazněji nezměnilo.

10.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuálně, resp. multisenzuálně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak

krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

10.3.1 Obecná vizuální charakteristika

Plošina, rozřezaná erozní činností vodních toků, s dílčím výskytem kuest a vypreparovaných čedičových suků. Zemědělská krajina se zachovalými drobnými venkovskými sídly, v těžišti s menším městem s památkově chráněným městským jádrem. Charakteristické jsou drobné návesní prostory sídel, v části zachovaná úseková plužina a cestní síť. Krajina náleží k harmonickému typu krajin drobného měřítka, s vysokým zastoupením objektů lidové architektury, přízemních i patrových. Harmonická krajina se zvýšenými estetickými a kulturními hodnotami. Hodkovicko-Paceřicko, území vytvářející přechod ke Kopaninskému hřbetu, Maloskalsku i Turnovsku. Projevuje se zaříznuté údolí Mohelky a při severním okraji Hodkovická kotlina. V jižní a východní části je patrný přechod plošiny Českodubská k terénně členitému Českému ráji a doznívající Jizerské tabuli. Krajina patří k harmonickému typu kulturní krajiny se zvýšenou krajinářskou hodnotou, působí uceleným rázem. Venkovská sídla mají drobné měřítko, zachovalou urbanistickou strukturu i ráz objektů. Města jsou menší, mají památkově chráněná historická jádra i zachovanou vazbu ke krajině.

10.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

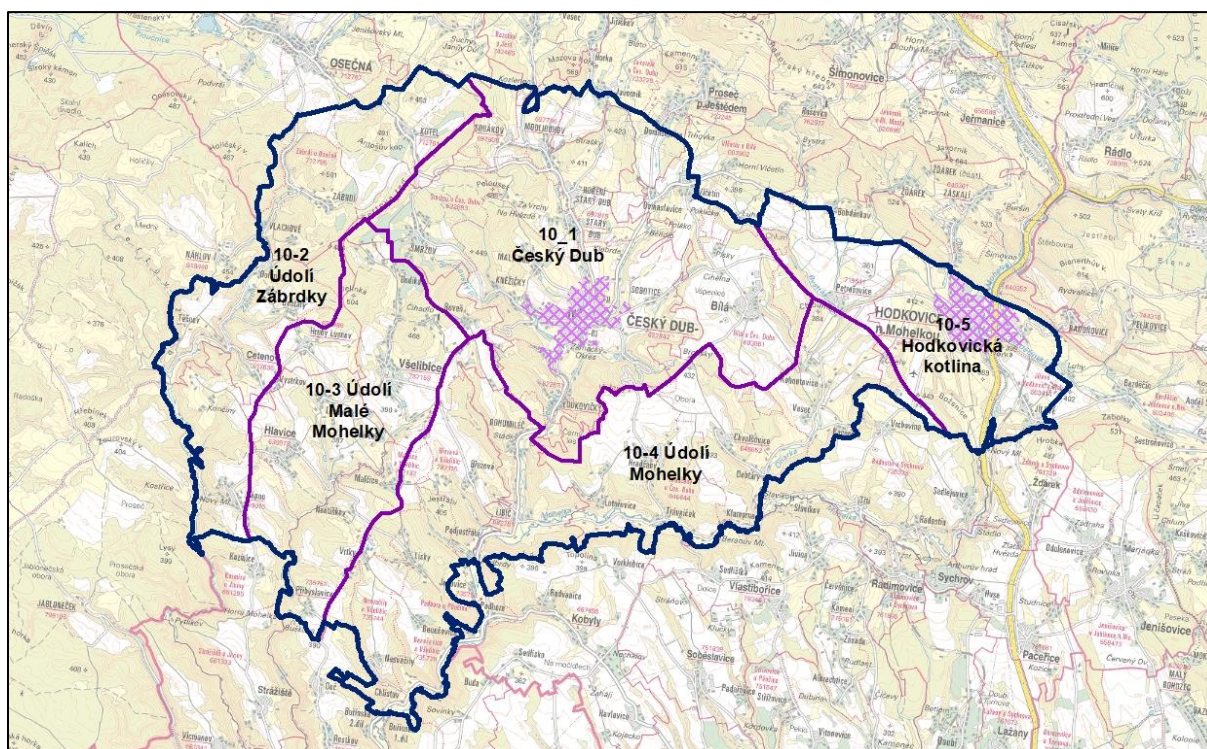
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Pestrá krajinná mozaika s vyrovnaným zastoupením lesů a zemědělské půdy	+	XXX	X
2	Členění zemědělské půdy remízy a břehovými porosty drobných vodních toků, orná půda spíše ve větších celcích, zachované drobnější členění je v místech výraznější terénní modelace	+	XX	X
3	Menší přehlednost území díky hlubokým údolím vodních toků, výhledy jsou z plošin, údolí jsou skrytá a v pohledech z plošin se projevují pouze horní hranou s lesním porostem	+	XX	XX
4	Daleké výhledy jsou např. z plošiny u Hradčan, u Bílé	+	XX	XXX
5	Pohledová vazba na dominanty vulkanického původu v sousedních OKR Ralsko, Podještědí	+	X	XX
6	Výrazný prostorový předěl a pohledovou dominantu na severu vytváří Ještědský hřbet se strmými svahy	+	XX	XXX
7	Sídla jsou umístěna převážně ve snížených částech, v místech počátku vodních toků – mělkých prohlubních,	O	XX	X

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	v údolích, na plošinách je zemědělská půda			
8	Frekvencovaná silnice do Liberce – zejména v severní části, včetně objektů a úprav v blízkosti trasy komunikace a řeky, severovýchodní okraj Hodkovic	O	X	X
9	Větší plochy orné půdy (například západně od Bílé, u Všelibic, v jihovýchodní části na ukloněných svazích)	O	XX	X

10.4 Vymezení míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci části oblasti krajinného rázu ležící na území správního obvodu ORP Liberec bylo vymezeno pět míst krajinného rázu (MKR), což jsou části krajiny, zahrnující několik podobných míst krajinného rázu, tedy částí krajiny homogenních z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

Následuje charakteristika krajinných prostorů (KP):

10.4.1 KP/MKR 10-a-1 Český Dub

Přírodní charakteristika.

Rozlehlá kotlina, tvořená vějířovým uspořádáním údolí vodotečí Smržovského potoka, Ještědky a Rašovky, které se stékají v prostoru města Český Dub. Kotlina je uzavřena na jihu lesnatým masivem Černého lesa (408 m n. m.), kde se Ještědka dostává u Loukoviček do sevřeného hlubokého údolí. Vedle tohoto lesnatého masivu vyniká v krajině lesnatý horizont, táhnoucí se od Malé Čertovy zdi (440 m n. m.) k výšině Zbitý (472 m n. m.). Vedle souvislých lesních porostů v dynamickém terénu, oddělujících Sobákov, Smržov či Kněžičky, je území vlivem vějířového členění pokryto mozaikou lesozemědělské krajiny. V prostoru Bílé, vizuálně odděleném rozvodím, avšak ohraničeném vůči Hodkovické kotlině výrazným předělem, převládá zemědělská krajina s ornou půdou.

Kulturní a historická charakteristika.

V centru MKR se nachází historické město Český Dub, které patří k nejstarším v Libereckém kraji. V minulosti bylo centrem českodubského panství, které zahrnovalo většinu oblasti krajinného rázu. Území patří převážně do oblasti pozdní středověké kolonizace a až na výjimky se první písemné zmínky o zdejších vsích objevují až v 16. století. Lesozemědělská krajina má poměrně zachovanou strukturu menších zemědělských vsí s dochovaným rozložením cest, polí na plošinách a luk v údolích a menších a středních lesních celků. Sídla mají vesměs částečně dochovanou urbanistickou strukturu svých historických jader, byť bez výraznějších shlukových půdorysů. U některých sídel lze vyčíst radiální lánovou strukturu. Na druhou stranu jsou mnohá sídla přestavěná, narušená novodobými areály či novou výstavbou. Zůstaly zde ovšem zachovány i některé cenné objekty podještědského lidového stavitelství (Bílá, Vlčetín u Bílé). Nejcennějším sídlem je z hlediska urbanistické struktury i architektonicky hodnotných objektů Český Dub s řadou jedinečných staveb, mezi kterými vynikají zbytky johanitské komendy. Hodnotná je i zástavba z 16. a přelomu 19. až 20. století se zbytky hradeb a zámku, doplněná vilovou zástavbou s vysokým podílem zeleně. Město má cenné panorama s kulturními dominantami hradu a zámku, radnice a kostela.

Vizuální charakteristika.

Území se vyznačuje zvlněným reliéfem Českodubské pahorkatiny s nízkými údolními drobných vodních přítoků řeky Ještědky. Harmonicky působí drobné měřítko zemědělské krajiny s četnou nelesní zelení podél vodních toků, cestní sítě a jednotlivých sídel. Zemědělská krajina plynule přechází ve vyšších polohách v lesní celky na horizontech kopců hřebenů. Harmonické zasazení jednotlivých sídel v krajině narušují pouze hmotově výrazné plochy výrobních a skladových areálů v jižní části Českého Dubu a v severní části obce Bílá a FVE severně od Českého Dubu. Krajina Českodubska je působivá, s rozdrobenou strukturou sídel převážně podél vodních toků, a jasně ohraničená zalesněnými horizonty, v severní až severovýchodní části s průhledy na Ještědsko-kozákovský hřbet.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 10-a-1 Český Dub		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Lesozemědělská krajina vnitřní části kotliny výrazně rozčleněná vějířovitě uspořádanými údolími vodotečí.	+	XX	X
2	Mohutné lesní masivy na výrazném terénní reliéfu Černého lesa na jihu a Malé Čertovy zdi a Zabitého na západě	+	XX	X
3	Výrazná krajinná osa údolí Smržovského potoka s působivými scenérie lučních partií ohraničených lesními porosty	+	X	X
4	Dramatické údolí Pramenného potoka v lesních porostech mezi Špičákem a Zabítkem s působivými lesními interiéry	+	X	XX
5	NPP Čertova zeď ohraničující krajinný prostor na SZ	+	XX	XXX
6	Malá Čertova zeď a Rasova rokle – jedinečné přírodní útvary v lesních porostech, projevující se lesnatými horizonty	+	X	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Český Dub s památkově chráněným historickým jádrem (MPZ) s částečně dochovanou urbanistickou strukturou	+	X	XX
2	Částečně zachovalá prostorová struktura jader drobných venkovských sídel s drobnými návesními prostory a s navazující zemědělskou krajinou	+	X	X
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké kolonizace (většina sídel písemně doložena z 16. století)	O	XX	X
4	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, luk v údolích a polí na plošinách)	+	XXX	X
5	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (ve srovnání se stavem k první polovině 19. století)	O	X	X
6	Některé zachované objekty lidové architektury (Bílá, Vlčetín u Bílé), venkovská zástavba s dochovanou hmotovou a prostorovou formou	+	X	X
7	Areál johanitské komendy a zámku v Českém Dubu	+	X	XXX
8	Cenné, památkově chráněné objekty (kostely, venkovské i městské domy, drobná sakrální architektura)	+	X	XX
9	Kulturní dominanty a panorama Českého Dubu (hrad a zámek, kostely, radnice)	+	XX	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Jasně ohraničený otevřený prostor mírně zvlněného reliéfu Česko-dubské kotliny	+	XXX	XX
2	Výrazné zalesněné horizonty na jižní části území	+	XX	X

MKR 10-a-1 Český Dub		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
3	Dálkové severovýchodní horizonty Ještědsko-kozákovského hřbetu	+	X	XX
4	Výrazná členitost zemědělské krajiny s prvky liniové i plošné zeleně	+	XX	X
5	Přirozený přechod zemědělské krajiny k zalesněným vrchům a horizontům ve vyšších polohách	+	X	X
6	Hustá struktura osídlení drobných obcí převážně podél vodních toků paprskovitě se sbíhajících v Českém Dubu do Ještědky	+	X	XX
7	Harmonická zemědělská krajina v oblasti obce Bílá	+	X	X
8	Narušující prvky hmotově výrazných ploch výrobních (zemědělských) a skladových areálů v obcích Český Dub a Bílá a FVE v severní části Českého Dubu	-	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana historického panoramatu Českého Dubu s jeho dominantami
- Ochrana zapojení venkovských sídel do krajiny
- Zachování měřítka a hmoty nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině vč. poměrně volné urbanistické struktury a rozptýlené zástavby v údolích
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny
- Zachování charakteru venkovských sídel uvnitř zemědělské krajiny před plošnou extenzivní výstavbou
- Zachování harmonického měřítka sídel ve struktuře zemědělské krajiny

10.4.2 KP/MKR 10-a-2 Údolí Zábrdky

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor při severozápadním okraji oblasti krajinného rázu zaujímá zajímavé území mezi linií Čertova zeď (469 m n. m.) – Kotelský vrch (4998 m n. m.) a lesnatými výšinami Zábrdský kopec (495 m n. m.) a Antošův kopec (491 m n. m.). Vznikla zde vizuálně uzavřená část jemně mozaikovitě lesozemědělské krajiny mezi Zábrdím a Kotletem s členitými okraji lesních porostů a drobnými lesíky a skladbou luk a orné půdy. Cennost tohoto prostoru podtrhuje přítomnost NPP Čertova zeď. Dále k jihozápadu a poté k jihu se rychle zahlubuje Zábrdka do lesnatého údolí se množstvím skalních výchozů v prudkých svazích. Po proudu od Dolánek se objevuje širší nivy s loukami a tok míst jemně meandruje v koridoru doprovodných porostů mezi velkými zákruty a rozšířenými částmi údolí v místech přítoků – pod Cetenovem a při soutoku s Čertovým potokem. Nad horními okraji svahů údolí navazují enklávy zemědělské krajiny, až k terénnímu horizontu – rozvodí. Jsou ohraničeny velmi členitými okraji lesů a plochy orné půdy se střídají s loukami a pastvinami v harmonické mozaice. Krajina vyniká cenností přírodních hodnot v ÚSES.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace, první písemné zmínky o zdejších vsích se objevují od konce 14. do 16. století. Největšími sídly jsou Cetenov (1547), Zábrdí (1556) či Kotel (1399) a další drobná venkovská sídla. Lesozemědělská harmonická krajina má poměrně zachovanou strukturu původně agrárních vsí a více s dochovaným rozložením cest s alejemi, polí a luk na plošinách a nivních luk v údolí Zábrdky a menších a středních lesních celků. Sídla mají vesměs částečně dochovanou urbanistickou (prostorovou) strukturu svých historických jader resp. zachován charakter nevýrazných shlukových půdorysů. Mnohá sídla jsou však vesměs přestavěná, změněná novodobými objekty zejména rodinných domů. V sídlech se objevuje několik menších cenných objektů (kaple) či lidové architektury (Zábrdí).

Vizuální charakteristika.

Území je charakteristické velmi členitým povrchem Kotelské vrchoviny. Výrazným prvkem utvářející tuto krajinu je řeka Zábrdka se svým zaříznutým údolím, z velké části celým zalesněným a bez větších sídel. Celé území má přírodě blízký charakter. Drobná sídla jsou situována na vyvýšených plošinách, jejich poloha pak přispívá přírodě blízkému charakteru údolí bez rušivých prvků. Hranici tvoří především zalesněné horizonty, v severní části je území ohraničeno na východní straně čedičovou žílou Čertova zed'.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 10-a-2 Údolí Zábrdky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Jedinečné prostorové vymezení severní části prostou mezi Zábrdím a Kotelem	+	XX	XX
2	Jedinečná hodnota přírodního útvaru Čertovy zdi (NPP)	+	XX	XXX
3	Zahloubené údolí Zábrdky se skalními výchozy ve strmých lesnatých svazích	+	XX	XX
4	Vyvinuté nivní polohy údolí s meandrujícím tokem Zábrdky a s mohutnými vegetačními doprovody	+	XX	XX
5	Výrazná rozšíření údolí v zákrutách toku v místech bočních přítoků	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dochovaná sídlení struktura pozdně středověké kolonizace (sídla písemně doložena ze 14. až 16. století)	O	XX	X
2	Částečně zachovalá prostorová struktura jader drobných venkovských sídel s drobnými návesními prostory a s navazující zemědělskou krajinou	+	X	X
3	Cenné, památkově chráněné objekty (kaple)	+	X	XX

MKR 10-a-2 Údolí Zábrdky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
4	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, luk v údolích a polí na plošinách)	+	XXX	X
5	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (ve srovnání se stavem k první polovině 19. století)	O	X	X
6	Ojedinele zachované objekty lidové architektury (Zábrdí), venkovská zástavba s dochovanou hmotovou a prostorovou formou	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Přírodě blízký charakter údolí Zábrdky se zalesněnými svahy	+	XX	XX
2	Uzavřená krajina s členitým reliéfem bez výrazných průhledů do krajiny	+	XXX	XX
3	Malé měřítko sídelní struktury ve vyvýšených polohách s minimálními zemědělskými plochami	+	X	X
4	Působivá scenérie podél vodního toku s vysokým procentem zastoupení lesních plochy a s drobnou zástavbou	+	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana zapojení venkovských sídel do krajiny
- Zachování měřítká a hmoty nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině vč. poměrně volné urbanistické struktury a rozptýlené zástavby v údolích
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny
- Zachování charakteru venkovských sídel uvnitř zemědělské krajiny před plošnou extenzivní výstavbou
- Zachování přírodě blízkého charakteru údolí Zábrdky
- Nové plochy výstavby vymezovat na náhorních plošinách s minimálním pohledovým uplatněním v údolí Toky Zábrdky
- Výrazné nerozšiřování v údolí

10.4.3 MKR 10-a-3 Údolí Malé Mohelky**Přírodní charakteristika.**

Krajinný prostor zahrnuje přírodní prostředí horního toku a pramenné oblasti Malé Mohelky s plochami luk ohraničených okraji souvislých lesních porostů v prostoru Budíkova a severní části Všelibic, otevřenější - od rozvodí k jihovýchodu se mírně sklánějící polohy se zemědělskými plochami okolí Všelibic a Hlavic. Nad levým břehem jsou součástí vizuálně vnímatelného prostoru i menší a členitými okraji lesů ohraničené zemědělské plochy v náhorní poloze Malčic, Nantiškova a Přibyslavic. V jižní části se Malá Mohelska zahluhuje do lesnatého nepřístupného údolí.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti vrcholně středověké kolonizace, první písemné zmínky o zdejších vsích se objevují od 14. do 16. století. Největšími sídly jsou Všelibice (1419) a Hlavice (1352) se svými místními částmi. Lesozemědělská harmonická krajina má poměrně zachovanou strukturu původně agrárních vsí a výsek s dochovaným rozložením cest s alejemi, polí a luk na plošinách a nivních luk v údolí Malé Mohelky a menších a středních lesních celků. Sídla mají vesměs částečně dochovanou urbanistickou (prostorovou) strukturu svých historických jader resp. zachován charakter nevýrazných shlukových půdorysů. Mnohá sídla jsou vesměs přestavěná, změněná novodobými objekty zejména rodinných domů. V sídlech se objevuje několik menších cenných objektů, především stavby drobné sakrální architektury, ale i objekty ojedinělé lidové architektury.

Vizuální charakteristika.

Údolí Malé Mohelky je charakteristické širokým údolím s prakticky nepřerušenu zástavbou podél vodního toku v horní části toku a středně hlubokým zařiznutým meandrujícím údolím se strmými zalesněnými svahy v dolní části toku. Vyznačuje se malým měřítkem zemědělských ploch situovaných především v náhorních plošinách, kde se rozprostírají i drobná sídla. Výjimkou je horní část toku s obcemi Všelibice a Budíkov, které se rozprostírají v nižších polohách toku. Harmonicky působící jsou přírodě blízké partie zalesněných svahů úzkého údolí bez výrazných rušivých vlivů. V severní části jsou patrné průhledy na výrazné svahy Ještědsko-kozákovského hřbetu.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 10-a-3 Údolí Malé Mohelky		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Otevřené náhorní polohy luk a lesních porostů okolí Budíkova	+	XX	X
2	Mohutné lesní porosty Jelínky a jižního okraje Malé Čertovy zdi s lesnatou kótou 468 m n. m.	+	XX	XX
3	Otevřenější lesozemědělská krajina okolí Všelibice a Hlavice s mozaikou orné půdy, luk a pastvin, drobných lesíků a nelesní zeleně	+	X	X
4	Střídání otevřenějších zemědělských ploch (Malčice, Přibyslavice) a nelesních lesozemědělských enkláv (Vrčky, Nantiškov) nad levým břehem Malé Mohelky	+	X	X
5	Lesnatý segment krajiny hlubokého údolí Malé Mohelky pod Nantiškovem s vysokými svahy, rozčleněnými údolními drobných oboustranných přítoků	+	XX	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dochovaná sídlení struktura pozdně středověké kolonizace (sídla písemně doložena ze 14. až 16. století)	O	XX	X

MKR 10-a-3 Údolí Malé Mohelky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
2	Částečně zachovalá prostorová struktura jader drobných venkovských sídel s drobnými návesními prostory a s navazující zemědělskou krajinou	+	X	X
3	Cenné, památkově chráněné objekty (zejm. drobná sakrální architektury – kříže, kaple)	+	X	XX
4	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, luk v údolích a polí na plošinách)	+	XXX	X
5	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (ve srovnání se stavem k první polovině 19. století)	O	X	X
6	Ojedinele zachované objekty lidové architektury, venkovská zástavba s dochovanou hmotovou a prostorovou formou	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazně zaříznuté koryto řeky Malé Mohelky v jižní části území se strmými svahy bez zástavby	+	XXX	XX
2	Široké údolí horní Malé Mohelky v severní části území se sídly v nižších polohách údolí	+	XXX	X
3	Drobná členitost území s vysokým podílem lesních ploch v jižní části území, se sídly na náhorní plošině	+	XX	X
4	Malé měřítko zemědělských ploch situovaných v náhorních plošinách	+	XX	XX
5	Výrazný svah Malé Čertovy zdi a průhledy na vzdálený Ještědsko-kozákovský hřbet	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana zapojení venkovských sídel do krajiny
- Zachování měřítka a hmoty nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině vč. poměrně volné urbanistické struktury a rozptýlené zástavby v údolích
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny
- Zachování charakteru venkovských sídel uvnitř zemědělské krajiny před plošnou extenzivní výstavbou
- Zachování přírodě blízkého charakteru úzkého zaříznutého dolního toku Malé Mohelky
- Ochrana přirozených horních hran svahů údolí před výškovou zástavbou převyšující stávající zeleň či zástavbou nadměrné hmotové struktury
- Zachování malého měřítka zemědělské krajiny doplněné četnou nelesní zelení
- Nezastavovat vyšší polohy svahů

10.4.4 KP/MKR 10-a-4 Údolí Mohelky

Přírodní charakteristika.

Přírodním fenoménem krajinného prostoru je výrazně asymetrické, hluboce zaříznuté údolí Mohelky s lesnatými svahy a vyvinutou nivou. Zatímco za strmými levobřežními svahy

navazuje rozvodí Jizery, odkud stékají vodoteče k východu, pravobřežní svahy jsou hluboce rozčleněny údolím vodotečí, zejména Oharky a Ještědky. Zaklesnuté meandry i jemně meandrující tok Mohelky s mohutnou doprovodnou zelení představují spolu s vyvinutými nivními polohami širokých částí dna údolí významné přírodní hodnoty (VKP, ÚSES). V náhorních polohách se prostírají nevelké plochy otevřenější zemědělské krajiny s vesnickými sídly, umístěnými blízko okrajů svahů údolí Mohelky.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti vrcholně středověké kolonizace, první písemné zmínky o zdejších vsích se objevují především v 16. století. Sídla jsou poměrně malá, jedná se o shlukové vsi a vísky. Nejstarší lokalitou je pravděpodobně hradiště Klamorna, které se rozkládá na ostrožně nad soutokem říčky Oharky a Mohelky, mezi osadami Dehtáry a Klamorna, v blízkosti obcí Chvalčovice a Vlastibořice. Ostrožna na východní a jižní straně strmě spadá do údolí obou řek a západním směrem se rozšiřuje do táhlého návrší směrem ke vsi Hradčany. Jedná se o cennou polykulturní lokalitu s množstvím nemovitých i movitých nálezů. Zcela jedinečně v rámci Libereckého kraje zde došlo k zachování dvojitého valového opevnění na zemědělsky obdělávané ploše. Lesozemědělská harmonická krajina má poměrně zachovanou strukturu původně agrárních vsí a vísek s dochovaným rozložením cest s alejemi, polí a luk na plošinách a nivních luk v údolí Mohelky a menších a středních lesních celků. Sídla mají vesměs částečně dochovanou urbanistickou (prostorovou) strukturu svých historických jader resp. zachován charakter nevýrazných shlukových půdorysů a rozptýlené zástavby v údolích. Mnohá sídla jsou vesměs přestavěná, změněná novodobými objekty zejména rodinných domů. V údolí Mohelky se dochovaly objekty mlýnů (památkově chráněný areál tzv. Beranova mlýna zmiňovaného již roku 1612). V sídlech se objevuje několik menších cenných objektů, především tradičních roubených lidových domů v údolí Mohelky či velký areál venkovské usedlosti v Benešovicích. Kulturní dominantou je barokně upravený středověký kostel sv. Jakuba Většího v Letařovicích v dominantní poloze nad údolím řeky Mohelky.

Vizuální charakteristika.

Řeka Mohelka je určujícím jevem této oblasti se svým úzkým meandrujícím údolím a přítékajícími toky. Tento přírodě blízký charakter je umocněn poměrně vysokou lesnatostí ve vyšších polohách svahů a doprovodnou linií zelení podél vodního toku. Působivé rozložení zástavby drobných sídel podél vodního toku, kde je vedena i komunikace, nenarušují výrazně hmotově nebo charakterově vybočující stavby. Jedná se o sevřené prostory s charakteristickými průhledy podél toku, s jasným ohraničením na úpatí údolí. V jižní části území oblast uzavírá poměrně jasná bariéra zalesněného svahu levého břehu řeky, na pravobřežní straně je strmé údolí rozřezáno dalšími přítoky řeky. Zemědělský charakter krajiny je patrný na vyvýšených plošinách v severozápadní a severní části území.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 10-a-4 Údolí Mohelky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Hluboce zaříznuté údolí Mohelky se zaklesnutými meandry	+	XX	XX
2	Mohutná údolí pravobřežních přítoků Oharky a Ještědky	+	X	XX
3	Vyvinuté nivní polohy údolí s meandrujícím tokem Mohelky a mohutnými vegetačními doprovody	+	XX	XX
4	Náhorní polohy zemědělské krajiny s většími bloky orné půdy	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Dochovaná sídlení struktura pozdně středověké kolonizace (sídla písemně doložena zejm. z 16. století)	O	XX	X
2	Částečně zachovalá prostorová struktura drobných venkovských sídel s volnou zástavbou v údolí Mohelky a shlukovou strukturou vsí na plošinách.	+	X	X
3	Několik objektů lidové architektury vč. památkově chráněného Beranova mlýna	+	X	XX
4	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, luk v údolích a polí na plošinách)	+	XXX	X
5	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (ve srovnání se stavem k první polovině 19. století)	O	X	X
6	Kulturní dominanta barokního kostela sv. Jakuba Většího v Letařovicích	+	X	XX
7	Hradiště Klamorna na ostrožně nad soutokem říčky Oharky a Mohelky	O	X	XXX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Přírodě blízký charakter sevřeného údolí řeky Mohelky s jejím meandrujícím tokem	+	XXX	XX
2	Výrazné zalesněné vyšší polohy svahů, především na levobřežní straně toku	+	XX	XX
3	Otevřená zemědělská krajina na vyvýšených plošinách nad údolím	+	X	X
4	Harmonická vazba sídel podél vodních toků a přírodního rámce bez vybočujícího měřítka zástavby	+	XX	XX
5	Malé měřítko otevřených prostorů s četnou nelesní zelení	+	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana hradiště Klamorna a jeho krajinného kontextu
- Ochrana zapojení venkovských sídel do krajiny

- Zachování měřítka a hmoty nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině vč. poměrně volné urbanistické struktury a rozptýlené zástavby v údolí Mohelky
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce u většiny sídel
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny
- Zachování charakteru venkovských sídel uvnitř zemědělské krajiny před plošnou extenzivní výstavbou a před plošnou intenzivní zástavbou v údolí Mohelky
- Ochrana kulturní dominanty barokního kostela sv. Jakuba Většího v Letařovicích dominantní poloze nad údolím řeky Mohelky
- Zachování přírodě blízkého charakteru údolí Mohelky
- Ochrana nelesní zeleně podél vodního toku a komunikace
- Ochrana vyšších poloh údolí před zástavbou

10.4.5 KP/MKR 10-c-1 Hodkovická kotlina

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor představuje Hodkovická kotlina, ohraničená na severovýchodě hranicí oblasti KR na úpatí lesnatých svahů Javorníku (684 m n. m.) a na jihozápadě terénním rozhraním, ohraničujícím strmými svahy terén, svažující se do údolí Mohelky a k Českému Dubu. Jedná se o výrazné lesnaté pravobřežní svahy Bystré, ohraničující na jihozápadě Hodkovickou kotlinu, s lesnatou výšinou Chloumek (384 m n. m.) a o výrazné terénní dominanty Kostelní vrch (456 m n. m.) a Kalvárie na čele kuesty, zužující prostor Hodkovické kotliny u Hodkovic – mezi Oharkou a Mohelkou. Směrem na Petrašovice a na Bohdankov se jedná o převahu otevřené zemědělské krajiny s množstvím nelesní zeleně, zejména doprovodné zeleně vodotečí Bystrá, Žďárecký potoka a Oharka. Jižně od Hodkovic KP zahrnuje i severní část kuesty se strmými svahy a s rovinatým, mírně k jihu sklonitým otevřeným terénem zemědělské krajiny (s areálem letišť).

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace, první písemné zmínky o zdejších sídlech se objevují zejména z 16. století. Nejvýznamnějším sídlem a centrem území je městečko Hodkovice nad Mohelkou, poprvé písemně připomínané v roce 1352. Hodkovice, které jsou městskou památkovou zónou, jejíž charakter určuje středověká silniční síť okolo náměstí s dochovanými roubenými a zděnými klasicistními domy a výstavba z konce 19. století, která tvoří hodnotný celek, mají na svém území velké množství kulturních památek, mezi kterými vyniká řada městských domů, ale i venkovská chalupa č. p. 24. Památkovou ochranu požívá i venkovská usedlost čp. 3 v Petrašovicích, byť necitlivě novodobě přestavěná. Nejvýznamnějšími kulturními dominantami města, dotvářejícími jeho cenné panorama, je barokní kostel sv. Prokopa v mírně stoupajícím terénu jihozápadně od náměstí, radnice, která je významnou dominantou města a zároveň dokladem kvalitní pseudorenesanční architektury konce 19. století. Významný urbanistický a krajinnotvorný prvek představuje také kaple Kalvárie s 12 kapličkami křížové cesty stojící na vrchu Kalvárie nad městem, situovaném západně od náměstí. Svým neobvyklým situováním v krajině i architektonickým ztvárněním je mimořádně působivou stavbou i vodojem z 19. století situovaný na vrcholu odkrytého výběhu pískovcové skály u města. Lesozemědělská harmonická krajina v okolí města má poměrně zachovanou strukturu původně agrárních vsí a vísek s dochovaným rozložením cest, polí a luk na plošinách a nivních luk v údolí Mohelky a menších a středních lesních celků. Tato struktura je ovšem narušena trasou významné silnice I/35. Novou trasu má i silnice II/278. Sídla (Jílové, Petrašovice) mají vesměs částečně dochovanou urbanistickou (prostorovou) strukturu svých historických jader resp. zachován

charakter nevýrazných shlukových půdorysů. Jsou však vesměs přestavěná, změněná novodobými objekty zejména rodinných domů. Přes Hodkovice prochází železniční trať původní Pardubicko-liberecké dráhy Severojižní německé spojovací dráhy (SNDVB) zprovozněné v roce 1859.

Vizuální charakteristika.

Otevřená krajina pod Ještědsko-kozákovským hřbetem je charakteristická vysokým podílem zemědělské krajiny. Území je výrazně ohraničeno na severovýchodní straně Kozákovským hřbetem, na jihovýchodní straně vrchem Chlum a především pravým strmým, z velké části zalesněným svahem toku Bystrá a dále drobnými lesními celky na vyvýšenině (u Citeře). Otevřený charakter krajiny mírně zjemňuje přítomná nelesní zeleň. Dominantním sídlem jsou Hodkovice nad Mohelkou, které leží na mírně skloněném pravém svahu řeky Mohelky. V jižní části území je rušivým prvkem v této harmonicky působící krajině silnice I/35 a částečně i místní letiště, které je umístěné na vyvýšené plošině jihozápadně od Hodkovic n. M.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 10-c-1 Hodkovická kotlina		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Výrazné koridory vodotečí Bystrá, Žďárský potok, Oharka, vějířovitě stékající k obci Petrašovice	+	X	X
2	Výrazné lesnaté pravobřežní svahy Bystré, ohraničující na jihozápadě Hodkovickou kotlinu, s lesnatou výšinou Chloumek	+	XX	X
3	Výrazné terénní dominanty Kostelní vrch a Kalvárie na čele kuesty, zužující prostor Hodkovické kotliny	+	XX	XX
4	Náhorní otevřené plochy zemědělské krajiny na mírně sklonitých náhorních polohách kuesty	O	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Hodkovice nad Mohelkou s památkově chráněným historickým jádrem (MPZ) s částečně dochovanou urbanistickou strukturou kolem náměstí	+	XX	XX
2	Částečně zachovalá prostorová struktura venkovských sídel s navazující zemědělskou krajinou	+	X	X
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké kolonizace (většina sídel písemně doložena z 16. století)	O	XX	X
4	Částečně zachované členění zemědělské krajiny (rozložení lesů, bezlesí, luk v údolích a polí na plošinách)	+	XXX	X
5	Částečně dochovaná struktura cestní sítě (ve srovnání se stavem k první polovině 19. století) – narušená novými komunikacemi	O	X	X

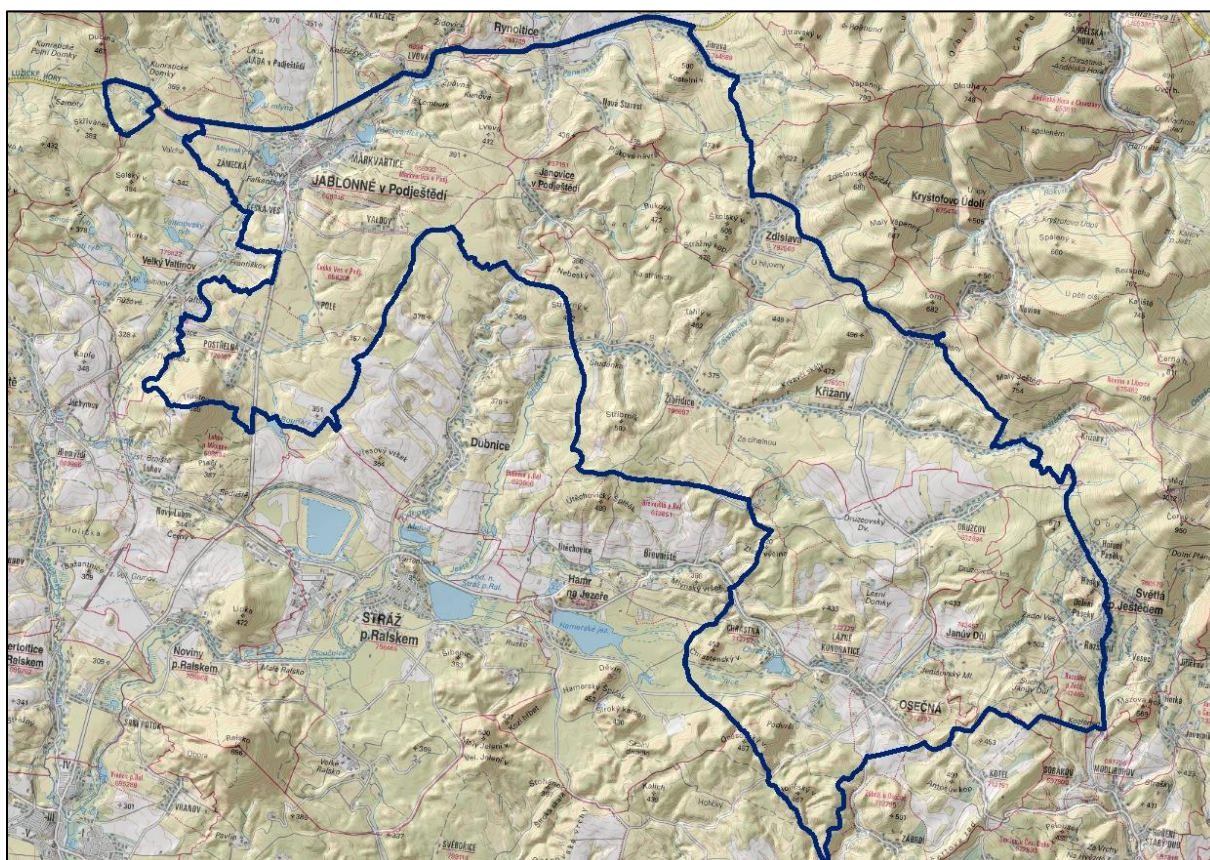
MKR 10-c-1 Hodkovická kotlina		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
6	Trasa původní Pardubicko-liberecké dráhy Severojižní německé spojovací dráhy (SNDVB) z roku 1859	O	X	X
7	Cenné, památkově chráněné objekty (zejména městské domy v Hodkovicích nad Mohelkou)	+	X	XX
8	Kulturní dominanty a panorama Hodkovic nad Mohelkou (kostel, radnice)	+	XX	XX
9	Hora Kalvárie s křížovou cestou nad Hodkovicemi	+	X	XX
10	Některé zachované objekty lidové architektury (Petrašovice), venkovská zástavba	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Otevřená mírně zvlněná krajina podhorského údolí západní části Železnobrodského bioregionu	+	XXX	XX
2	Harmonická zemědělská krajina členěná drobnou nelesní zelení	+	XX	X
3	Dominantní postavení obce Hodkovice nad Mohelkou ležící v mírně ukloněném svahu řeky Mohelky	+	X	X
4	Působivé ohraničení zalesněnými horizonty Kozákovského hřbetu a svahy údolí Bystré	+	XX	XXX
5	Rušivé prvky silnice I/35 a letiště	-	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana historického panoramatu historické části Hodkovic nad Mohelkou
- Ochrana zapojení venkovských sídel do krajiny
- Zachování měřítká a hmoty nové zástavby zemědělských venkovských sídel v krajině
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny
- Zachování charakteru venkovských sídel uvnitř zemědělské krajiny před plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana krajinářského významu hory Kalvárie nad Hodkovicemi
- Ochrana před zástavbou ve vyšších polohách svahů
- Nerozšiřování velkoobjemových a plošných logistických areálů podél komunikace I/35.
- Nerozšiřování stávající plochy letiště

11 ObKR 11 PODJEŠTĚDÍ

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. ObKR 11 je ve studii J. Brychtové dále členěna na podoblasti 11-a Jablonsko a 11-b – Sloupsko – Cvikovsko, na území ORP Liberec je však vymezena jedna ObKR 11 Podještědí, která není dále členěna na podoblasti a představuje na území ORP tzv. „vlastní krajinu“.

Oblast krajinného rázu tvoří plošina mírně skloněná k jihu s mělkými erozními rýhami, vytvářejícími nepatrné hřbítky a mělká údolí, místy s vystupujícími vulkanickými suky. Zemědělská krajina s menšími venkovskými sídly a drobným měřítkem tvoří mozaiku lesů, polí a luk s vyváženým poměrem složek. Typické jsou údolní lánové vesnice s výrazným zastoupením objektů lidové architektury, zástavba zůstává v údolí – nevystupuje výše do svahů. Na plošinách převažuje zemědělská krajina, místy s většími plochami orné půdy a se smazaným původním historickým členěním – např. v okolí Janovic v Podještědí, Jítravy, jižně od Jablonného v Podještědí a Křížan.

Celá oblast má výrazně zachován venkovský charakter, navazuje na Přírodní park Ještěd a CHKO Lužické hory. Typické je drobnější měřítko, dílčí krajinné prostory a vymezení území ze severovýchodu dominantním Ještědským hřbetem, ze severu

dominantami Lužických hor. V oblasti je výrazně zachována typická lidová architektura i urbanistická struktura údolních lánových sídel.

11.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (reliéf, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblasti či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znak přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

11.1.1 Obecná přírodní charakteristika /Brychtová/

Podještědí leží ve fytogeografické oblasti mezofytika, podokresu 53.b Ploučnické Podještědí. Zastoupení typů potenciální přirozené vegetace je poměrně jednotvárné – převažují acidofilní a borové doubravy, pouze sporadický je výskyt květnatých bučin. Současné lesní porosty jsou převážně pozměněné hospodařením člověka. Převažují smrkové monokultury, místy smíšené s listnatými dřevinami. Lesy s relativně přirozenou druhovou skladbou se vyskytují pouze ve fragmentech.

Krajinný pokryv tvoří vyváženou mozaiku zemědělské půdy a drobných lesů či remízů. Plochy polí jsou převážně na plošinách, svahy a údolní polohy podél vodních toků zaujímají louky a pastviny. Větší plochy polí a také jejich četnější výskyt je ve východní, rovinatější části ObKR. Pole i intenzivně obhospodařované louky tvoří místy dost velké plochy; krajina je poznamenána scelováním pozemků, rozoráváním mezí a místy i odvodňováním zemědělské půdy (velké plochy zemědělské půdy jsou např. v okolí Janovic v Podještědí, Jítravy, jižně od Jablonného v Podještědí a Křížan). Místy se dochovalo členění půdy alespoň v podobě střídání plodin (např. okolí Velkého Valtinova), původní členění mezemi s dřevinným porostem se dochovalo alespoň částečně v okolí Dubnice, Žibřidic či Zdislavy.

11.1.2 Identifikace a klasifikace znaků /Brychtová/

Přírodní charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu. Vychází z logického předpokladu, že znaky a hodnoty krajinného rázu identifikované v hodnoceném území nemají stejnou váhu, stejný význam v krajinném rázu ani stejnou cenu. Z toho důvodu je nutné jejich cenu a význam v krajinném rázu hodnoceného území specifikovat (klasifikovat).

Klasifikace dle projevů znaků. Každá charakteristika, krom toho, že má určitý podíl na výrazu dané krajiny, se vyznačuje projevem. Projev může být **pozitivní (+)**, to znamená, že daná charakteristika působí v celkové krajinné scéně kladně, nebo **negativní (-)**, příp. **neutrální (N)**. Pro hodnocení pozitivnosti krajinného rázu podle zákona o ochraně přírody je rozhodující aspekt trvalé udržitelnosti dané charakteristiky, kterou znak prezentuje. Určení projevu je velmi důležité pro následné vyhodnocení charakteristik.

Klasifikace dle významu. Významem rozumíme určitý podíl znaku nebo hodnoty v celkovém výrazu krajiny. Význam stanovujeme ve třech stupních podle následující stupnice: **Znak zásadní (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu rozhodujícím způsobem determinuje charakter krajiny. **Znak spoluurčující (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu významně spoluurčuje charakter krajiny. **Znak doplňující (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který v určité oblasti nebo místě krajinného rázu doplňuje charakter krajiny.

Klasifikace dle cennosti znaků. Znaky a hodnoty krajinného rázu, které byly identifikovány (...) nemají z hlediska obdoby stejnou cennost. Některé z nich můžeme proto označit jako jedinečné, jiné jako význačné nebo běžné. **Znak jedinečný (XXX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak význačný (XX)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který je význačný v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. **Znak běžný (X)** je jev určité charakteristiky krajinného rázu, který není významný ani ojedinělý v rámci oblasti krajinného rázu, v rámci regionu nebo v rámci státu. (VOREL – CULEK – BUKÁČEK – MATĚJKA – SKLENIČKA, 2004)

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
	O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný	
	N negativní	X doplňující	X běžný	
1	Členitá pahorkatina se strukturálně denudačním reliéfem s hřbety a suky, kotlinami, zarovnanými povrchy a širokými údolními, okrajově výraznější svahy navazujícího Ještědského hřbetu, přírodní terénní dominanty	+	XXX	XX
2	Panenský potok a jeho přítoky s přírodě blízkým charakterem, Ještědský potok, Dubnický a Zdislavský potok, Ploučnice ad.	+	XX	XX
3	Rybníky, jejich menší soustavy a drobné vodní nádrže, zejména v okolí Jablonného (Markvartický rybník ad.)	+	X	X
4	Převažující smrkové monokultury v lesích vč. větších lesních celků, menší plochy smíšených lesů	O	XX	X
5	Porosty remízů a doprovodů vodních toků s relativně přirozenou druhovou skladbou, aleje podél cest	+	XX	X
6	Místa větší plochy orné půdy či trvalých travních porostů se smazaným původním historickým členěním – v okolí Janovic v Podještědí, Jítravy, jižně od Jablonného v Podještědí a Křižan ad.	O	XX	X
7	Částečně dochované členění mezemi s dřevinným doprovodem – např. okolí Dubnice, Žibřidic či Zdislavy	+	X	XX
8	Zeleň sídel (zahrad, veřejných prostranství) většinou poměrně volné urbanistické formy často vytvářející přirozený přechod zástavby do okolní krajiny	+	X	X

Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
9	Skály, skalní odkryvy a další útvary (v lesích, na vrcholech, svazích vodotečí ad.)	+	X	X

11.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osidlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

11.2.1 Historický přehled

Oblast leží v pozdně středověké sídelní krajině s převažujícím typem lineární lánové vsi, typickým zejména pro německou kolonizaci. První písemné zmínky o zdejších sídlech, především dlouhých lánových vsích, pochází většinou ze 14. a 15. století, přičemž později byla sídelní struktura doplněna zejména novějšími parcelačními vesnicemi zakládány od 16. do 18. století. Historická krajinná a urbanistická struktura je dodnes na mnoha místech zřetelně či alespoň částečně dochovaná.

Hlavními městskými centry v oblasti jsou středověká ortogonální městská založení Jablonné v Podještědí s první písemnou zmínkou z roku 1249 a menší město Osečná poprvé písemně zmiňované v roce 1352.

Krajina v Podještědí není až na výjimky bohatá na archeologické lokality. V pravěku pravděpodobně hrála spíše tranzitní roli mezi Pojizeřím a severními oblastmi Lužice. Zdejší krajinou procházely staré trasy Žitavské stezky směřující k sedlům umožňujícím přechod Lužických hor. Důležité spojnice na lužickou Žitavu vedly zejména Petrovickým a Jítravským sedlem. K ochraně stezky byly později zakládány hrady (Karlfried, Falkenburk) a ve vazbě na trasu stezky další sídla. Plánovitá kolonizace do té doby zalesněné oblasti probíhala od poloviny 13. století, kdy kolonisté pro zakládání svých sídel káceli a vypalovali místní husté listnaté lesy. Z té doby jsou zmínky o hradu Lemberku na soutoku Panenského a Kněžického potoka i o Jablonném v Podještědí, většina vesnic je však písemně doložena až o století později, byť jejich původ je bezesporu starší. Kolonizační aktivita v Podještědí je spjata s pronikáním rodu Markvarticů, starobylého šlechtického rodu, jednoho z nejstarších na severu Čech, který za své služby Přemyslovcům získal rozsáhlá území v povodí Jizery. Výraznou postavou tohoto rodu byl v polovině 13. století Havel z Lemberka, který zřejmě stojí u městské lokace Jablonného, jednoho z historicky nejstarších měst českého severu, které se ve středověku, i díky výhodné poloze na obchodní cestě do Žitavy, stalo na několik staletí významným obchodním a celním místem. Za Lemberků se panství rozdělilo na dvě části – panství leberské a jablonské, ve kterých se střídali majitelé. Po pánech z Lemberka zde působil významný rod Berků z Dubé, další starobylý šlechtický rod z rodu Ronovců, a následně další (Vartenberkové, Donínové, Valdštejn, Bredové, Pachtové z Rájova). Lemberk naposled drželi Clam-Gallasové (majitelé rozsáhlého dominia

tvořeného i okolními panstvími Granštejn, Frýdlant a Liberec), kteří vlastnili řadu objektů vč. zámku i po zániku vrchnostenského zřízení, a to až do roku 1945, panství Jablonné získal počátkem 20. století liberecký továrník Liebig.

Jablonné a Lemberk jsou spjaty s působením sv. Zdislavy, manželky Havla z Lemberka a matky čtyř dětí, která proslula dobročinností vůči chudým a službou nemocných. V roce 1907 byla prohlášena za blahoslavenou a roku 1995 za svatou. Je patronkou rodin, od roku 2000 hlavní patronkou Litoměřické diecéze a od roku 2002 patronkou Libereckého kraje.

Jižní část území oblasti v okolí Osečné byla také kolonizována rozvětveným rodem Markvarticů, ovšem již byla spravována z Děvína, který byl vystavěn kolem roku 1220 Markvartem z Ralska pro syna Beneše, který se začal psát z Vartenberka (1281). V polovině 13. století věnovali Markvarticové část území johanitům, kteří na území obce Dub vybudovali komendu. Tím byla tato část Podještědí rozdělena na dvě oblasti, západní část spravovanou Markvarticí (Vartenberky) z Děvína a východní část řízenou z komendy v Dubu. Osečná byla zřejmě založena jako malá osada na stezce, která spojovala obě hospodářská centra oblastí, Dub a Děvín. Děvínské panství patřilo s přestávkami Vartenberkům až do počátku 16. století, kdy se jejich državy začaly drobit a přecházet do cizích rukou. V té době přechází panství Děvín s Osečnou do rukou dalších rodů a stává se součástí jejich rozsáhlých dominií (Biberštejnové, Oppersdorfové, Smiřičtí, Valdštejn). Děvín je v té době již zpustlý a Osečná patří panství spravovanému z Českého Dubu. Po Valdštejnově smrti se jeho majitelem stal Jan Ludvík Hektor Isolani, po němž v roce 1640 dědily jeho dcery. Regina vstoupila do vídeňského kláštera augustiniánek, a proto se následně dubské panství stalo majetkem tohoto kláštera. Po jeho zrušení Josefem II. přešlo panství do držení státního dolnorakouského náboženského fondu, od kterého je koupil roku 1838 kníže Kamil Rohan a připojil ke svým ostatním državám.

Oblast leží na česko-německém pomezí, proto byl její vývoj podobný jako v ostatních oblastech. Lidé v tomto kraji byli až do konce druhé světové války většinou německého původu, proto bylo v roce 1938 Podještědí připojeno k říšskoněmecké župě Sudety. Po poválečném odsunu většiny Němců se zcela změnilo národnostní složení obyvatel a území bylo z velké části znovu kolonizováno. V 2. polovině 20. století se na řadě míst upustilo od tradičního zemědělství, řada ploch se změnila na lesy a především na louky a pastviny. Z řady opuštěných domů, chalup a usedlostí se od sedmdesátých let staly rekreační objekty.

11.2.2 Významná městská sídla

Nejvýznamnějším městským sídlem v oblasti je **Jablonné v Podještědí** ležící na ploché ostrožně poměrně strmě se zvedající nad Panenským potokem jižně od členitého hřebenu Lužických hor. Město je pro své památkové hodnoty chráněno jako městská památková zóna, kterou určuje středověká silniční síť a zástavba z 18. a 19. století, kdy vznikly řady klasicistních domů a plochy zeleně. Součástí zóny je areál zámku Nový Falkenburk s parkem. Významné je panorama města s dominantou klášterního kostela (basilika minor) sv. Vavřince a sv. Zdislavy, jedna z nejvýznamnějších staveb v regionu (barokní areál od významného architekta Johanna Lucase von Hildebrandta na místě středověkého dominikánského kláštera).

Přestože nebyl růst zástavby ve 20. století příliš intenzivní, byla i v Jablonném urbanistická struktura narušena nevhodnými zásahy. Navzdory tomu patří Jablonné v Podještědí k poměrně málo narušeným městům. Velmi dobře se zachovalo zejména

náměstí, cenné částečným uchováním štítových (valbových) orientací patrových domů. Relativně početný je i soubor poloroubených domů, zčásti i ve vnitřním městě, především však pod klášterním a farním kostelem, kde tvoří neobyčejně malebnou enklávu, jedinečnou i kontrastním vztahem této maloměstské zástavby s vyvýšenou barokní dominantou klášterního kostela. V roce 1992 bylo Jablonné prohlášeno městskou památkovou zónou s řadou památek – klášterem dominikánů a klášterním kostelem sv. Vavřince a Zdislavy (NKP), bývalým kostelem Panny Marie, kaplí sv. Wolfganga, městským opevněním, zámečkem Pachtů z Rájova, zámek Nový Falkenburk, sochami světců a řadou městských domů. Krajina v okolí blízkého hradu Lemberka – zahrnující areál zámku Lemberk (NKP) s lesoparkem, jednotlivé drobnější krajinné stavby, areál Bredovského letohrádku s barokní zahradou, a se širokým hospodářským zázemím s vodními plochami i lesními porosty a podzámčím – byla prohlášena v roce 1996 krajinnou památkovou zónou.

Druhým městem v rámci oblasti je **Osečná**, o které pochází první písemná zmínka z roku 1352. Na severozápadě na město navazuje ves Lázně Kunderatice (dnes součást města). Zřejmě již ve středověku tudy procházela jedna z větví Žitavské cesty, která si udržela jistý význam i v době, kdy ji nahradily jiné trasy, a podminila rozvoj zdejšího osídlení. Urbanistický vývoj Osečné je až do 16. století ne zcela zřejmý, představuje symbiózu městského a vesnického sídliště, jež je známá třeba ze Slezska.

Ačkoli 20. století navíc přineslo značnou devastaci starší zástavby, středně velké, k západu se svažující náměstí si zachovalo svou urbanistickou strukturu, zejména na jižní straně. Vesnická část města také značně prořídla, dodnes se však v ní zachovalo několik hodnotných staveb severočeské roubené lidové architektury. Východní části náměstí dominuje kostel sv. Víta, goticko-renesanční stavba z druhé poloviny 16. století.

Status městyse má od roku 1906 také **Zdislava**. Jedná se o typickou údolní lánovou ves v kotlině Zdislavského potoka, západně pod dominantním Ještědským hřbetem. Ves existovala již v roce 1364, roku 1406 se připomíná zdejší kostel. Počet domů začal výrazně vzrůstat ve 2. polovině 17. století výstavbou chalup a domků v potoční nivě. Dominantou Zdislavy je barokní kostel sv. Jana Křtitele z první poloviny 18. století (Kuča, *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; Památkový katalog NPÚ ad.*).

11.2.3 Vesnická sídla a lidová architektura

Oblast krajinného rázu patří do území vrcholně středověké kolonizace s charakteristickým půdorysným založením lineárních lánových vsí v údolním (potočním) uspořádání – Osečná (první písemná zmínka 1352) a Janův Důl (1602) na horním toku Ploučnice, Druzcov na Druzcovském potoce, Křižany (1352) a Žibřidice (1352) na Ještědském potoce, Zdislava (1406) na Zdislavském potoce a Jítrava (1352) na Panenském potoce.

Lidová architektura má blízko k architektuře oblasti Lužických hor. Území náleží k oblasti patrového hrázděného domu hornolužického a přízemního a patrového roubeného domu severočeského. Pro oblast jsou typické přízemní i patrové roubené i poloroubené domy s podstávkou (Brychtová, Pešta). Cenné hodnoty lidové architektury jsou přítomny v sídlech Rynoltice, Jítrava, Zdislava, Křižany – horní část sídla, Osečná, Dolení Paseky, Druzcov, Hodky, Janovice v Podještědí, Kotel).

11.2.4 Identifikace a klasifikace znaků

Kulturní a historická charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Jablonné v Podještědí (MPZ) s dochovaným charakterem centra, památkovými objekty vč. historické zeleně a výraznou dominantou barokního kostela sv. Vavřince a sv. Zdislavy (NKP)	+	X	XXX
2	Zámek Lemberk a navazující objekty – architektonicky a historicky významná stavba (NKP)	+	X	XXX
3	Kulturní krajina v okolí Lemberka s dochovanými historickými krajinnými strukturami (KPZ Lembersko)	+	XX	XXX
4	Tradice života a působení sv. Zdislavy	+	XX	XXX
5	Drobné dominanty kostelů v otevřené krajině svahů a úpatí Ještědského hřbetu (kostel sv. Mikuláše ve Světlé pod Ještědem, sv. Víta v Osečné, sv. Maxmiliána v Křížanech, sv. Jana Křtitele ve Zdislavě, sv. Pankráce v Jítravě)	+	X	XX
6	Přízemní a patrové roubené objekty lidové architektury, patrové roubené objekty s hrázděným patrem	+	X	XX
7	Drobné sakrální prvky, památky v krajině i sídlech	+	X	X
8	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké kolonizace s velkými lánovými vesnicemi (první písemné zmínky zejm. ze 14. století) doplněná menšími novověkými parcelačními sídly (16-18. století) a městy Jablonné a Osečná	+	XX	X
9	Částečně dochovaná urbanistická struktura či charakter údolních venkovských lánových sídel s navazující krajinou	+	XX	X
10	Fragmenty původního členění lánové plužiny, dochované trasy cest (vč. tras starobylých stezek přes Lužické hory), železnice (Mimoň – Liberec) a rozložení kultur (lesy, pole, louky)	O	XXX	X

11.2.5 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Důvod pořízení jevu (vrstvy):

Historické krajinné struktury hrají velmi významnou roli v charakteru krajiny, přičemž v některých regionech hrají roli zásadní. Jsou regionálně podmíněné, a proto jsou pramenem pro vymezení specifických krajin, krajinných okrsků či oblastí krajinného rázu. Podílí se na jedinečnosti některých krajin a spoluvytváří jejich kulturní potenciál.

Podrobnost členění krajiny dle dochovaných historických krajinných struktur odpovídá velikosti zadání, tj. je rozdílná na úrovni kraje či ORP.

Použité prameny, zdroje:

Jedním z nejvýznamnějších pramenů pro identifikaci znaků a hodnot kulturní a historické charakteristiky krajiny jsou archivní (staré) mapy. Korektně provedený regionální výzkum je dnes prakticky nemyslitelný bez využití starých mapových děl nebo existujících starých mapových sad. Mnohé z nejvýznamnějších mapových děl 18. a 19. století jsou v současnosti dobře a ve velmi kvalitním rozlišení volně dostupné on-line na internetu, proto archivní mapy dnes představují rychlý, operativní a přitom velmi vydatný zdroj údajů o zkoumaném území, dokazují, jak se obraz krajiny v průběhu času proměňoval. Pro hledání území s dodnes dochovanou krajinnou strukturou ovšem nelze z logiky věci použít žádné archivní mapy, ale ani ortofotomapy z poloviny 20. století, ačkoli jsou tyto prameny samozřejmě naprosto nezastupitelné pro porovnání nynějšího stavu krajinné struktury s výsledným historickým stavem na sklonku feudalismu. Nejlepším a jediným plošně dostupným „pramenem“ jsou aktuální ortofotomapy, které nejlépe zachycují reálný stav rozdělení pozemků, ale i veškerou zeleň, včetně doprovodné. Až superpozicí a porovnáváním aktuálních a archivních map a leteckých snímků lze vymezit existující a zaniklé komponenty historické kulturní krajiny.

Jako referenční období pro analýzu dochovaných historických krajinných struktur byla zvolena polovina 19. století, tj. doba před nástupem industrializace. Pro toto období je k dispozici druhé vojenské mapování, asi nejrozšířenější a nejvyužívanější mapová sada pro identifikaci historické krajinné struktury, případně doplněná mapami stabilního katastru ze stejné doby.

Postup vymezení:

Na základě analýzy uvedených pramenů byla krajina kraje rozdělena do pěti kategorií, přičemž je nutné zohlednit celokrajenskou optiku analýzy, tj. maloplošné segmenty (byť cenné), nejsou samostatně vymezeny, nýbrž zařazeny do převládající kategorie:

Kategorie „A“ (se zřetelně dochovanou krajinnou strukturou) – Tuto kategorii představují krajiny se zřetelně dochovanými historickými krajinnými strukturami. Obvykle se jedná o zřetelně dochovanou strukturu členění historické plužiny či historické vodohospodářské úpravy (rybníky a jejich soustavy doložené před rokem 1850). I tyto struktury nebývají dochované zcela nezměněné, jsou často narušené a pozměněné, přesto dosud výrazně spoluurčují charakter krajiny. Pokud je tato dochovaná struktura méně výrazná či více setřená, ale dosud zřetelná, je krajina zařazena do kategorie „B“.

Kategorie „B“ (s částečně dochovanou krajinnou strukturou) – Nejčastěji se jedná o zemědělskou (lesoplní) krajinu s torzy a dosud zřetelnými stopami historických krajinných struktur, které však nejsou natolik dochované, či nehrají v krajinné scéně natolik významnou roli, aby byla krajina zařazena do kategorie „A“. Může se jednat o krajiny se stopami historického členění plužiny, historickými krajinářskými úpravami (rybníky, aleje), maloplošnou mozaikovitou strukturou agrární krajiny s množstvím historicky doložených členících prvků (remízky, meze) či specifickou sídlení strukturou, která dodává území svérázný charakter a je dosud zřetelná.

Kategorie „B1“ (krajiny specifická či historicky významná) – Do této podkategorie jsou zařazeny krajiny, které nepatří mezi klasické krajiny s dochovanou krajinnou strukturou, ale jsou nějakým znakem či hodnotou krajiny specifické, byť další krajinné struktury nemusí být výrazné.

Kategorie „C“ (bez zřetelných historických krajinných struktur) – Jedná se o krajinu s ojedinělými či fragmentárními stopami historických krajinných struktur, které nejsou

v krajinné scéně příliš výrazné. Přesto může krajina v této kategorii mít charakter harmonické tradiční zemědělské krajiny s estetickými hodnotami, která není narušená novodobými prvky a strukturami. Patří sem i krajina, která není oproti referenčnímu období poloviny 19. století výrazně pozměněná, ale ani ve sledovaném historickém období zde nebyly přítomné výrazné krajinné strukturální prvky (velkoplošná zemědělská krajina, ale i příhraniční regiony, které neprošly výraznými změnami), které by jí umožňovaly zařadit do kategorií „A“ či „B“.

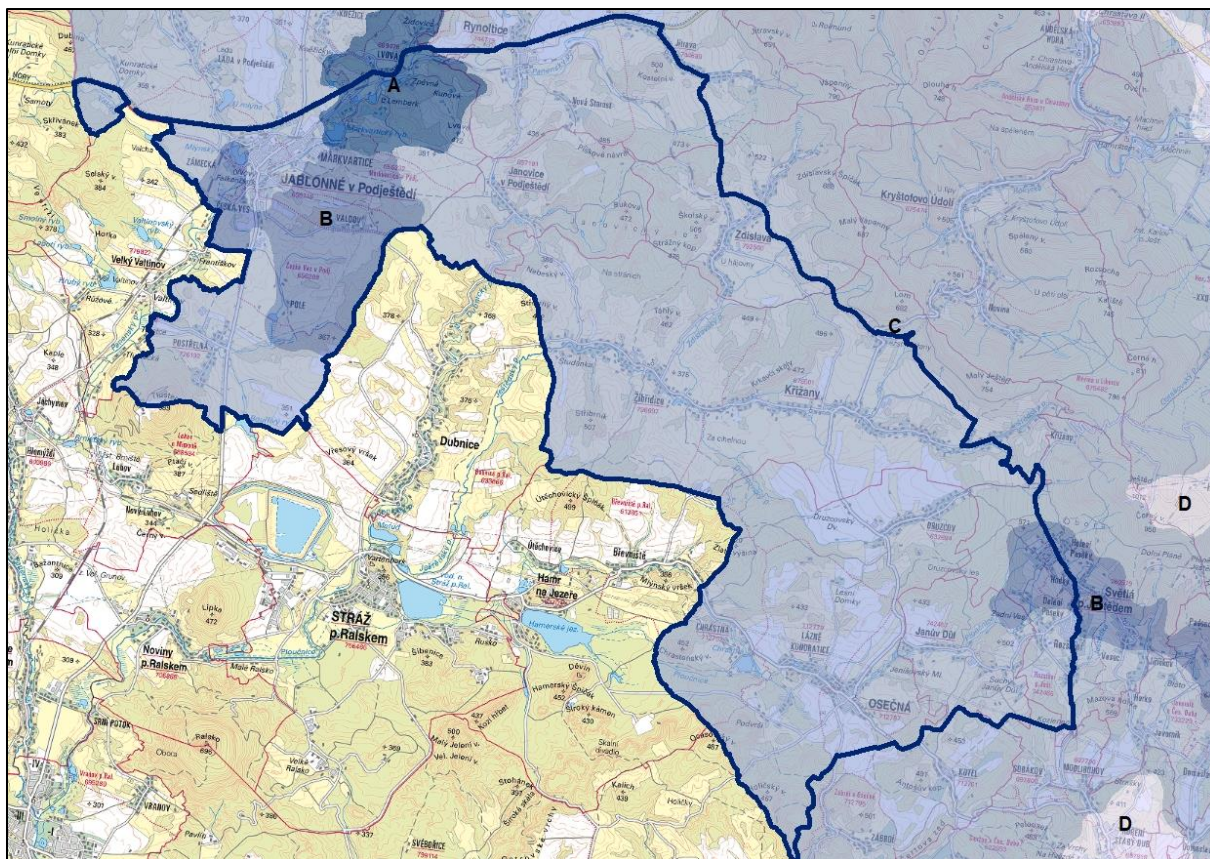
kategorie „D“ (s výrazně pozměněnou krajinnou strukturou) – Krajina tohoto typu je oproti srovnávanému období poloviny 19. století výrazně pozměněná, s více méně setřenými historickými krajinnými strukturami, což ovšem nevylučuje dochované menší fragmenty původních prvků či cenné urbanistické nebo architektonické soubory, ani významné krajinářské hodnoty.

PODJEŠTĚDÍ

Většina území oblasti je zařazena v kategorii „C“. Vesměs se jedná o harmonickou členitou lesozemědělskou krajinu s řadou dochovaných historických krajinných struktur vč. historických jader zdejších vsí. Tyto struktury však nejsou natolik výrazné, že by byly pro zdejší krajinu signifikantní, historické členění plužiny není výrazné, řada polí byla zcelena.

Nejcennějším segmentem kulturní krajiny, který je zařazen do kategorie „A“, je okolí zámku Lemberk, prohlášené krajinnou památkovou zónou Lembersko. Představuje asociativní krajinu spojenou se životem svaté Zdislavy. Tento duchovní rozměr krajiny je prospán do fyzické podoby komponované kulturní krajiny záměrně vytvořené člověkem. Základ této kompozice tvoří osa propojující zámek Lemberk, hřbitovní kapli Nejsvětější Trojice a baziliku minor sv. Vavřince a svaté Zdislavy v Jablonném v Podještědí. Během staletí byla tato spirituální centra krajiny dále rozvinuta a doplněna o drobné sakrální stavby, o objekty reprezentační (Bredovský letohrádek se zahradou, empírový gloriol u Zdislaviny studánky), hospodářské (Palmův dvůr, pivovar, velkostatek) a technické (vodárna, vodojem, štoly na těžbu rudy). Tyto objekty jsou usazeny do komponovaného rámce přírodně krajinářského parku, který svými alejemi, promyšlenými průhledy a výhledy propojuje celý areál s okolní krajinou.

Okolí Jablonného v Podještědí, které již není součástí KPZ (centrum města je MPZ), je zařazeno do kategorie „B“. Představuje krajinu s cennými fragmenty historické krajinné struktury (komponované okolí zámku Nový Falkenburk s parkovou úpravou a rybníky, zemědělská krajina jižně od Jablonného s drobnými novověkými osadami a zachovaným členěním krajiny). Do kategorie „B“ byla zařazena i krajina v okolí Doleních a Hořeních Pasek s částečně dochovanou mozaikou původního drobného členění zemědělské krajiny a malými novověkými parcelačními osadami.

11.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuálně, resp. multisenzuálně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

11.3.1 Obecná vizuální charakteristika

Velkou část oblasti krajinného rázu Podještědí lze zahrnout do geomorfologického okrsku Podještědská pahorkatina, která přechází ve svazích Ještědského hřbetu do Kryštofových hřbetů a do Hlubockého hřbetu. Vzniká tak plynulý přechod okrajů horského hřbetu do členité pahorkatiny v povodí horní Ploučnice s širokými údolími vodotečí, stékajících ze svahů Ještědského hřbetu a přechodem lesních okrajů do lesozemědělské krajiny s charakteristickým uspořádáním dlouhých lánových vsí. Charakteristickými rysy této

krajiny je jasné ohraničení oblasti lesnatými svahy a horizonty Ještědského hřbetu na jihovýchodě a okraje Lužického hřbetu na severozápadě. K jihovýchodu přechází Podještědská pahorkatina do Kotelské vrchoviny s výraznými pískovcovými hřbety ve směru SV-JZ, s plošinami a hlubokými údolími. Krajinný předěl Čertovy zdi prostorově oblast ohraničuje. Významné jsou pohledy z vyšších poloh svahů Ještědského hřbetu, kde celá oblast navazuje na okraj Přírodního parku Ještěd a odkud se otevírají pohledy na Českolipsko a na Lužické hory – na jedinečné scenérie a řazení horizontů s výraznými terénními dominantami. Z mírně zvlněné krajiny s mozaikou lesů, polí a luk Podještědí se naopak otevírají průhledy na Ještěd a další výšiny Ještědského hřbetu.

11.3.2 Identifikace a klasifikace znaků

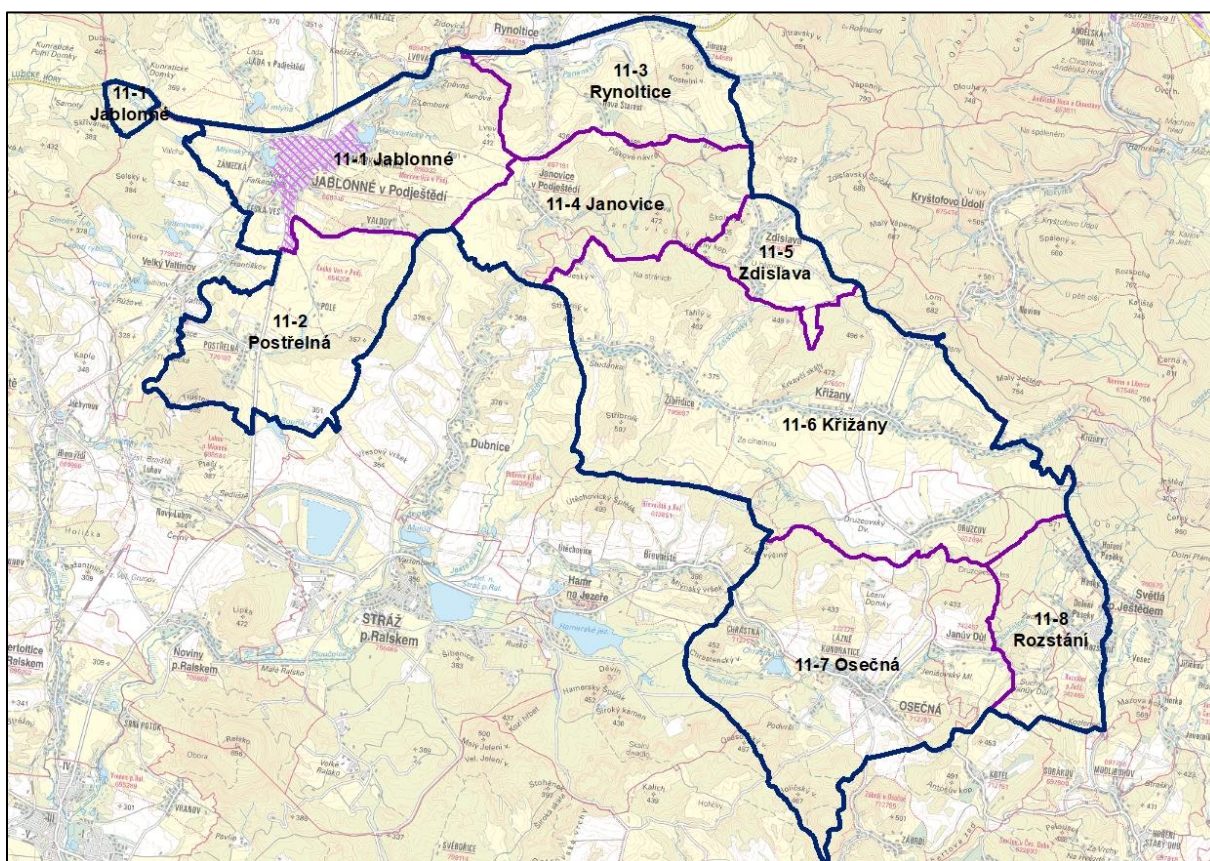
Vizuální charakteristika je popsána tabelární formou pomocí identifikace a klasifikace znaků krajinného rázu.

Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
N negativní	X doplňující	X běžný		
1	Výrazný vliv dominant okolních ObKR – zejména Ještědského hřbetu s dominantou Ještědu a strmými svahy, dále dominant Lužických hor (Klíč, Jezevčí vrch a další), prostorově výrazné vymezení ObKR	+	XXX	XX
2	Otevřenost směrem na jih (směr Česká Lípa) a na východ k plošší krajině, pohledové uplatnění dominant Českolipska – např. Ralsko	+	XXX	XXX
3	Mozaika lesů, remízů, polí a luk; vyvážený poměr složek	+	XX	XX
4	Zachovaná sídelní struktura, liniový charakter vesnic s vazbou k zemědělské krajině	+	XX	X
5	Drobnější měřítko krajiny, střídání lesů, polí, luk, vyvážený vztah i měřítko	+	XXX	XX
6	Drobné dominanty kostelů v otevřené krajině svahů a úpatí Ještědského hřbetu kostel sv. Mikuláše ve Světlé pod Ještědem, sv. Víta v Osečné, sv. Maxmiliána v Křížanech, sv. Jana Křtitele ve Zdislavě, sv. Pankráce v Jítravě	+	X	XX
9	Působivé partie krajiny s krajinářsko-estetickými hodnotami tkvícími ve vizuálním projevu sídel, rozložených ve svazích Ještědského hřbetu (Světlá pod Ještědem, Hoření a Dolení Paseky, Rozstání a jiné)	+	XX	XXX
10	Jedinečné krajinářsko-estetické hodnoty partií zvlněné krajiny s množstvím drobnějších lesních porostů a mimolesní zeleně s průhledy na dominantu Ještědu a svahů Ještědského hřbetu	+	XX	XXX

11.4 Vymezení „krajinných prostorů“ na úrovni místa nebo souboru míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci části oblasti krajinného rázu Podještědí ležící na území správního obvodu ORP Liberec bylo vymezeno **osm míst krajinného rázu (MKR)**, což jsou části homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojený z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

Následuje charakteristika míst krajinného rázu (MKR):

11.4.1 MKR 11-1 Jablonné

Přírodní charakteristika.

Široké údolí Panenského potoka je v prostoru Jablonného severozápadním cípem Ještědské pahorkatiny a je na severozápadě zahrnuto do území CHKO Lužické hory, kde se opírá o jihovýchodní svahy Hvozského hřbetu. Tato část údolí však již nepatří do MKR 11-1. Místo krajinného rázu zahrnuje zejména urbanizované polohy dna údolí s městem Jablonné v Podještědí a navazující zástavbu Markvartic na severovýchodě a České Vsi na jihu s problematickými návaznostmi zastavěného území a krajiny. Mezi

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Jablonným a Janovicemi nazuje na urbanizované území Jablonného členitá lesozemědělská krajina, stoupající k západu a přecházející v otevřené rozsáhlé plochy polí v náhorních polohách plochého mezivodního hřbetu mezi povodím Panenského potoka a Dubnického potoka. Vzniká tak skladba urbanizované krajiny Jablonného, provázené rybníky na Panenském potoce a pravobřežních přítocích – Kněžickém, Železném a Heřmanickém potoce, lesozemědělské krajiny v severní části MKR a otevřené zemědělské krajiny v jižní a východní části MKR, členěné velkými a vzájemně propojenými lesními porosty. V západní části území se nacházejí i nivní polohy členité krajiny koridoru Panenského potoka směrem k Velkému Valtinovu (mimo MKR). Severní hranice MKR navazuje na území CHKO Lužické hory. Část toku Panenského potoka od Markvartického rybníka je pro své hodnoty součástí evropsky významné lokality Horní Ploučnice.

Kulturní a historická charakteristika.

V centru MKR leží středověké město Jablonné v Podještědí založené na starých stezkách přes Lužické hory s řadou kulturních a historických hodnot (první písemná zmínka k roku 1249). Ortogonální středověké založení města je dodnes čitelné v jeho půdorysu, který je z velké části dochován. Historické centrum města v okolí náměstí je jen málo narušené novodobými zásahy a je prohlášeno městskou památkovou zónou, kterou určuje středověká silniční síť a zástavba z 18. a 19. století, kdy vznikla řada klasicistních domů a plochy zeleně. Významné je také panorama města s dominantou dvou kostelů (bývalý farní kostel Panny Marie a bazilika sv. Vavřince a sv. Zdislavy). Součástí zóny je areál zámku Nový Falkenburk s parkem s původní vzrostlou zelení a výsadbou, s alejemi, ohradní zdí kolem zámecké budovy a branami se sochařskými prvky a fragmenty krajinné kompozice. Největší a nejvýznamnější dominantou města a krajiny je bazilika minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy – jedna z nejvýznamnějších staveb v regionu (národní kulturní památka). Barokní areál od významného architekta stojící na místě středověkého kláštera představuje ojediněle dochovaný příklad vývoje sakrální architektury. Ve městě se nachází řada dalších kulturních nemovitých památek (městské domy, sochy, sakrální architektura). Urbanistická struktura lánových vsí Markvartic (údolní) a České Vsi (ulicová), které jsou součástí města, již není příliš zřetelná. Severovýchodně od Jablonného navazuje krajinná památková zóna Lembersko, která zahrnuje areál zámku Lemberk s lesoparkem, jednotlivé drobnější krajinné stavby, areál Bredovského letohrádku s barokní zahradou, a se širokým hospodářským zázemím s vodními plochami i lesními porosty a podzámčím. Areál zámku Lemberk, od roku 2002 národní kulturní památka, se rozprostírá na malém kopci zvaném Krutina tyčícím se nad Panenským potokem. Hrad, který byl založen v první polovině 13. století Havlem z rodu Markvarticů, byl během 16. století přestavěn na renesanční, později barokně upravený zámek. Na území KPZ je řada dochovaných historických krajinných struktur (rybníky – Markvartický, Mlýnský, Dvorní – cesty, aleje, Zdislavina studánka, bývalé štolý na železnou rudu pocházejí z konce 17. století, vodárenská věž ad.). Důležitý je však i silný duchovní rozměr území spojený se životem a působením sv. Zdislavy. V krajině lze vystopovat symbolické vazby míst odkazujících na Zdislavin život – základem této kompozice je osa propojující zámek Lemberk, hřbitovní kapli Nejsvětější Trojice (Zdislavina kapele) a baziliku minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy v Jablonném v Podještědí, kde byla sv. Zdislava pochována. Krajinou prochází železnice Mimoň – Liberec (1900), Trať Cvikov – Jablonné v Podještědí (1905) byla zrušena, zůstaly po ní jen pozůstatky traťového tělesa.

Vizuální charakteristika.

Prostor je z hlediska vizuálních vztahů velmi bohatý a působivý. V krajinné scéně vyniká prostorové ohraničení MKR (ale i celé ObKR 11) okraji Lužických hor (Jezevčí vrch 665 m n. m., Sokol 593 m n. m., Liščí hora 536 m n. m., Pískový vrch 547 m n. m. a v pozadí Hvozď 750 m n. m.), dominantou Tlustce (591 m n. m.) na jihu a pohledově otevřeným horizontem nad Janovicemi v Podještědí na východě. Z vyšších poloh krajiny se otevírají jedinečné pohledy na panoramata Lužických hor, na Českolipsko (Tlustec, Ralsko) i na Ještědský hřbet. Na severu MKR ohraničuje masiv Lvové (412 m n. m.) a navazujících otevřených i lesnatých výšin a lesnatých svahů s dominantou zámku Lemberk v jedinečné poloze srázů nad levým břehem Panenského potoka. Pohledové vazby kulturních dominant zámku Lemberk a souvisejících objektů krajinné památkové zóny Lembersko, Baziliky minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy, zámku Nový Falkenburk a zástavby středu města Jablonné v Podještědí vytvářejí další – kulturní – vrstvu vizuálních hodnot území místa krajinného rázu.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-1 Jablonné		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Mohutné údolí Panenského potoka ohraničené okraji Lužického hřbetu na severu ležící uvnitř Podještědské pahorkatiny, členité pahorkatiny v povodí horní Ploučnice	+	XXX	XX
2	Problematické krajinné návaznosti urbanizovaného území na krajinný rámeček	O	XX	X
3	Cenné polohy nivy Panenského potoka (mokřady Jablonné, soutok s Valchou, skladní odkryvy údolí pod Lemberkem) – část toku součástí EVL Horní Ploučnice	+	XX	XX
4	Rybníky na Panenském potoce a na pravostranných přítocích (Dvorní, Černé jezírko, Markvartický, Mlýnský)	+	XX	XX
5	Mohutné lesní porosty, členící zemědělskou krajinu (les u Valdova, u Věnného potoka, ve svazích nad Markvarticemi, masiv Lvové)	+	XX	X
6	Velký podíl scelených zemědělských ploch polní krajiny s prvky nelesní krajinné zeleně (remízky, meze, zeleň u cest, vodních prvků)	+	XX	X
7	Sídelní zeleň vč. historické (krajinařské úpravy u Nového Falkenburku, zeleň veřejných prostranství, zahrad rodinných domů, areálů, hřbitova)	+	XX	X
8	Krajinařské úpravy v KPZ Lembersko (aleje, zahrada Bredovského letohrádku, přírodně krajinařské úpravy pod Lemberkem a u Zdislaviny kaple)	+	XX	XX
9	Lokalita vrápence malého – zámek Lemberk (EVL)	O	X	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Areál zámku Lemberk (NKP) – krajinná dominant a jedna	+	XX	XXX

MKR 11-1 Jablonné		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
	z nejvýznamnějších historických staveb v regionu			
2	Ortogonální středověké město Jablonné v Podještědí s dochovanou urbanistickou strukturou okolo náměstí a řadou kulturních nemovitých památek (městské domy, sochy, sakrální stavby)	+	XXX	XX
3	Bazilika minor sv. Vavřince a sv. Zdislavy v Jablonném v Podještědí (NKP) s objektem dominikánského kláštera – výrazná krajinná a urbanistická dominanta	+	XXX	XXX
4	Zámek Nový Falkenburk s rozsáhlým parkem a fragmenty krajinné kompozice	+	XX	XXX
5	Místa spojená se životem a působením sv. Zdislavy	+	X	XXX
6	Částečně dochovaná krajinná struktura v okolí města (rybníky, vedení cest, železnice, rozložení kultur – lesů a bezlesí, krajinářské úpravy)	O	XX	X
7	Historické krajinné struktury na území KPZ Lembersko – aleje, lesopark, rybníky, objekty, štoly, Bredovský letohrádek se zahradou ad.	+	XXX	XXX
8	Kompoziční osa Lemberk – Zdislavina kaple – bazilika minor v Jablonném Podještědí	+	XX	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Výrazné prostorové ohraničení MKR okrají Lužických hor (Hvozdecký hřbet)	+	XXX	XX
2	Panoramata krajiny vnímaná z vyšších otevřených poloh krajiny (Ještědský hřbet, Českolipsko, Lužické hory),	+	XX	XXX
3	Jedinečné scenérie nivy Panenského potoka (Mokřady Jablonné, polohy na soutoku s potokem Valcha)	+	XX	XXX
4	Působivé návaznosti zemědělské krajiny na členité okraje lesních porostů	+	XX	X
5	Působivé partie lesních porostů masivu Lvové v návaznosti na krajinnou kompozici v KPZ Lembersko	+	XX	XX
6	Jedinečný vizuální projev kulturní dominanty zámku Lemberk	+	XX	XXX
7	Jedinečné uplatnění baziliky minor v Jablonném v krajinných panoramatech města s pozadím dynamické krajiny.	+	XXX	XXX
8	Působivé scenérie Nového Falkenburku ve vazbě na nivu Panenského potoka	+	X	XX
9	Vzájemné pohledové vazby kulturních dominant v krajině (zámek Lemberk – bazilika minor v Jablonném)	+	X	XX
10	Nepříznivý vliv trasy vzdušného vedení 110 kV v náhorních polohách MKR	N	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování cenných poloh nivy Panenského potoka mezi Jablonným a Velkým Valtínovem

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

- Posílení mimoletní zeleně v otevřené zemědělské polní krajině
- Řešení vztahu výrobních, skladových a dalších industriálních ploch k navazující krajině v územním plánu
- Zachování vizuálního uplatnění kulturních dominant (Lemberk, bazilika, Nový Falkenburk, historické jádro města) v krajinných panoramatech i v dílčích vizuálních vazbách

11.4.2 MKR 11-2 Postřelná

Přírodní charakteristika.

Krajinný prostor jižně od Valdova je ohraničen na severu lesnatým hřbetem s vesnicí Valdov v hřbetní poloze a s dominantou U Vodojemu (391 m n. m.). Směrem jižním je prostor rozčleněn plochým návrším (354 m n. m.) se strmým lesnatými svahy u vesnice Pole a dále k jihu pak strmými svahy lesnatého hřbetu nad pravým břehem Věnného potoka. Na jihu je prostor uzavřen výšinou Bouřlivého vrchu (351 m n. m.). Krajina je převážně tvořena otevřenými plochami polí, členěnými zmiňovanými lesními porosty a prvky mimolesní zeleně, zejména navazujícími na sídla Pole a Postřelná.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace. První písemná zmínka o krátké ulicové lánové vsi Postřelná pochází z roku 1391, zatímco lokality Pole a Valdov jsou novověké parcelační vsi s volnou strukturou doložené až z roku 1790 resp. 1834. Jejich urbanistická struktura si zachovává původní charakter (původní charakter Postřelné částečně narušuje zemědělská zástavba západně od vsi). Na vyvýšeném pahorku po levé straně návsi v Postřelné stojí barokní kaple Korunování Panny Marie z roku 1731. V roce 1775 byla po okraji obce postavena cesta z Jablonného do Mimoně, hlavní dopravní trasa tvořící osu MKR. Ačkoli nejsou v lesozemědělské krajině dochovány výrazné strukturální prvky zeleně, má krajinná struktura v okolí Pole a Valdova zachován charakter původní otevřené zemědělské krajiny. Východně od osady stával při cestě k silnici č. 270 panský dvůr (*Neuhof*, dnes zde stojí zřejmě rekreační stavení bez čp.), ke kterému patřil rybník (*Neuhöfer Teich*), dodnes v krajině přítomný.

Vizuální charakteristika. Území je vizuálně značně otevřené, členěné lesními porosty, terénem a zástavbou vesnic Pole a Postřelná, skrytých v zeleni zahrad. Od Postřelné se otevírají pohledy jak na dominantu Tlustce, tak do údolí Panenského potoka. U Postřelné rušivě působí zemědělské areály, v náhorní poloze pak trasa vzdušného vedení VVN podél silnice II/270. Z vyšších poloh krajiny se otevírají jedinečné pohledy na panoramata Lužických hor, na Českolipsko (Tlustec, Ralsko) i na Ještědský hřbet. I když lze v krajině nalézt cenné a působivé partie a cenné výhledy, celkově krajina nepůsobí svým převládajícím zemědělským charakterem atraktivně.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-2 Postřelná		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Náhorní poloha zvlněného segmentu krajiny na pomezí Podještědské a Cvikovské pahorkatiny	+	XXX	X
2	Přírodní dominanta vrchu Tlustec zvedající se téměř 300 m nad údolní nivu Panenského potoka s převážně bukovými porosty s příměsí břízy a smrku, v úpatních částech smrčinami	+	XXX	XX
3	Velký podíl scelených zemědělských ploch polní krajiny s prvky nelesní krajinné zeleně na mezích a menších remízku	O	XXX	X
4	Sídelní zeleň volné zástavby zdejších vsí a areálů	+	X	X
5	Významnější pás jehličnatého lesa na pravém břehu Věnného potoka	+	XX	X
6	Cenné partie koridoru Věnného potoka, přítoku Kubínského potoka, s lesnatými levobřežními svahy, podmáčenými polohami nivy a menším rybníkem na přítoku Věnného potoka, niva Panenského potoka na hranici MKR (EVL)	+	XX	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Kaple Korunování Panny Marie v Postřelné	+	X	XX
2	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověké vsi Postřelná a novověkých parcelačních výsek Pole a Valdov	O	XX	X
3	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) lánové vsi Postřelná a drobných parcelačních výsek Valdov a Pole	O	XX	X
4	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, rybníka)	O	XXX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Otevřený charakter zemědělské krajiny v náhorní poloze mezi údolími Panenského a Dubnického potoka	O	XXX	X
2	Působivé návaznosti zemědělské krajiny na členité okraje lesních porostů	+	X	X
3	Jedinečné výhledy na krajinná panoramata Lužických hor, Ještědského hřbetu a Tlustce	+	XX	XXX
4	Výhledy od Postřelné do údolí Panenského potoka	+	X	X
5	Nepříznivý projev zemědělských areálů u Postřelné	N	X	X
6	Rušivý projev vzdušného vedení VVN 110 kV	N	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- Posílení vegetačních prvků a struktur v plochách zemědělské půdy, vytvoření předpokladů pro zvýšení průchodnosti polní zemědělské krajiny
- Zachování charakteru rozptýlené zástavby včetně výšek a měřítka zástavby ve vsi Pole
- Zachování měřítka a hmot nové zástavby venkovského sídla Postřelná vč. poměrně dochované urbanistické struktury

11.4.3 MKR 11-3 Rynoltice

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu leží na styku tří biogeografických regionů (Lužickohorský, Jizerskohorský a Ralský) a je na severu ohraničeno hranicí CHKO Lužické hory, která probíhá v souběhu s komunikací I/13 – E442. Vizuálně je tak spojeno s krajinou jihovýchodních svahů okraje Hvozdkého hřbetu, kde se nachází část obce Rynoltice. Jihovýchodně od této hranice se rozkládá zvlněný segment harmonické krajiny s mozaikou lesů, luk a pastvin, ohraničený na jihozápadě výšinami masivu Lvové (412 m n. m.), na severovýchodě lesnatou dominantou Kostelního vrchu (500 m n. m.) a na jihovýchodě lesnatým hřbetem Pískového návrší (485 m n. m.). Krajina v kontaktu s hranicí přírodního parku Ještěd vyniká neobyčejně živou strukturou vegetačního krytu, kde plochy luk jsou členěny nejenom lesy, lesíky, ale zejména liniovou a solitérní zelení, zelení zahrad sídel Rynoltice a Nová Starost a dochovanými agrárními terasami u Nové Starosti. Jemnou krajinnou osou, tvořící osu MKR, je koridor levostranného přítoku Panenského potoka jihozápadně od Kostelního vrchu.

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří převážně do oblasti pozdně středověké kolonizace, první písemné zmínky o zdejších vsích se objevují ve 14. století (1352) – je to jižní část ulicové lánové vsi Rynoltice a jižní část údolní lánové vsi Jítrava. Sídlní strukturu doplňuje novověká parcelační ves Nová Starost, poprvé písemně doložená v roce 1600. V obcích je chráněna řada památek, především venkovských domů a usedlostí (vč. roubených), ale i areál kostela sv. Barbory v centrální části obce Rynoltice, jižně od hlavní komunikace, a areál kostela sv. Pankráče severozápadní části obce Jítrava, na jihozápadní straně místní průjezdní komunikace, které jsou dokladem vývoje barokní a klasicistní architektury v severních Čechách. Kulturní a historickou charakteristiku doplňuje drobná sakrální architektura (sochy, kaplička v Nové Starosti ad.). Územím prochází železniční trať Mimoň – Liberec z roku 1900, která narušila původní středověkou urbanistickou strukturu Rynoltic, stejně jako rozsáhlé areály na okraji obce. Urbanistická struktura (charakter) lánové vsi je lépe patrná v Jítravě (více v části ležící mimo MKR). Lesozemědělská krajina má zachováno základní rozložení hlavních cest, lesních a nelesních pozemků, struktura původního členění plužiny je z velké části setřená, dochovaná jen ve fragmentech. Hlavní dopravní osou je silnice I/13 v trase staré liberecké silnice zpevněné v první polovině 19. století.

Vizuální charakteristika.

Prostor údolí Panenského potoka na rozhraní navazujících hřbetů Lužického a Ještědského (Jítravské sedlo – mimo MKR) a členité krajiny západního Podještědí tvoří zajímavý krajinný prostor, ve kterém se na severozápadě zvedají svahy okrajů Hvozdkého hřbetu k členitým okrajům souvislých lesních porostů hřbetů s výraznými vrcholy okraje

Lužických hor – Liščí hora (536 m n. m.), Pískový vrch (547 m n. m.). Protilehlé členité svahy, ve kterých se rozkládá MKR Rynoltice jsou ohraničené lesnatými hřbety Pískového návrší (485 m n. m.) a dalších výšin. Drobnější, avšak výraznou dominantou je Kostelní vrch (500 m n. m.), za kterým již v průhledech vystupují horské masivy Kryštofových hřbetů Jítravský vrch (651 m n. m.) a zejména Velký Vápenný (790 m n. m.). Krajina vyniká výrazně harmonickým měřítkem a harmonickými vztahy, spočívajícími v kombinaci zvlněného reliéfu, mozaiky luk a pastvin, lesíků a mimolesní zeleně. V krajině lze tak nalézt působivé scenérie a dlouhé průhledy na Českolipsko, Lužické hory i na okraje Ještědského hřbetu. Vesnice Nová Starost vyniká jedinečným zasazením do krajinného rámce. Cenné jsou rovněž lesní interiéry Kostelního vrchu a Pískového návrší s četnými skalními výchozy.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-3 Rynoltice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě pahorkatinný reliéf Podještědské pahorkatiny ovlivněný stykem s Lužickohorským a Ještědským hřbetem	+	XXX	XX
2	Kontakt s přírodně a krajinářsky cenným územím CHKO Lužické hory a Přírodního parku Ještěd	+	X	XX
3	Převážně jehličnaté lesní porosty v okrajových částech MKR – Kostelní vrch (500 m n. m.) a Pískové návrší (485 m n. m.)	+	XX	X
4	Členitá krajina s živým georeliéfem a mozaikou luk a pastvin s množstvím mimolesní liniové a solitérní zeleně	+	XXX	XX
5	Koridor levostranného přítoku Panenského potoka, tvořící osu MKR, a tok Panenského potoka	+	XX	X
6	Sídelní zeleň venkovských sídel (zeleň zahrad rodinných domů, areálů a veřejných prostranství)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1		+	XX	XX
2	Několik architektonicky a památkově cenných objektů v Rynolticích a v Jítravě – především venkovské domy a usedlosti	+	X	XX
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověkých vsí Rynoltice a Jítrava doplněná novověkou vískou Nová Starost	O	XX	X
4	Částečně dochovaná (zčásti narušená novou výstavbou) urbanistická struktura (charakter) lánových vsí Rynoltice a Jítrava a drobné parcelační víscky Nová Starost	O	XX	X
5	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, železnice)	O	XXX	X
6	Drobná sakrální architektura v krajině a sídlech (sochy)	+	X	X

MKR 11-3 Rynoltice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle ceny
1	Výrazné prostorové vymezení MKR okraji Lužického hřbetu, Ještědského hřbetu a lesnatým hřbetem Pískového vrchu	+	XXX	XX
2	Krajinné průhledy na Českolipsko a na Lužické hory	+	XX	XXX
3	Působivé dílčí scenérie harmonické krajiny, vyznačující se živou mozaikou vegetačního krytu a členitým, mírně zvlněným reliéfem	+	XX	XX
4	Harmonický projev zástavby Nové Starosti v dílčích scenériích krajiny, drobná dominanta kostela sv. Barbory v Rynolticích	+	X	XX
5	Atraktivní lesní interiéry Kostelního vrchu a Pískového návrší s četnými skalními výchozy	+	X	XX
6	Rušivá technická linie vzdušného vedení VVN 110 kV mezi Novou Starostí a Rynolticemi	n	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně podél polních cest a drobných vodotečí
- Ochrana drobné dominanty kostela sv. Barbory Rynolticích a kostela sv. Pankráce v Jítravě před snížením jejich vizuálního významu
- Ochrana charakteristické nelokační urbanistické struktury Nové Starosti a charakteru její zástavby před srůstáním zástavby a plošnou extenzivní výstavbou
- Zachování měřítka a hmot zástavby v sídle Nová Starost
- Zachování harmonických vztahů zástavby a krajinného rámce sídel (Rynoltice, Nová Starost)

11.4.4 MKR 11-4 Janovice

Přírodní charakteristika.

MKR zahrnuje krátkou údolní lánovou ves Janovice v Podještědí s poměrně dochovanou urbanistickou strukturou a s přilehlými otevřenými plochami luk a pastvin na jihozápad od obce. Většinu území MKR však představuje neobyčejně členitá lesnatá krajina povodí Dubnického potoka, který se vine v lesnatém údolí západně od Stříbrného vrchu (432 m n. m.) a Nebeského vrchu (386 m n. m.) a výše proti proudu Janovickým lesem mezi výšinami Sviňské skály (404 m n. m.), Pískové návrší (485 m n. m.) a Buková (472 m n. m.). Velký podíl souvislých lesních porostů s četnými skalními výchozy, skladba partií bezlesí ohraničených členitými lesními okraji a návaznost otevřenějších ploch luk a pastvin jsou charakteristickými rysy přírodních podmínek MKR. Janovické rybníky na Dubnickém potoce jsou chráněny jako lokality vázky jasnokvrnné (EVL).

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří do oblasti pozdně středověké kolonizace. První písemná zmínka o krátké lineární lánové vsi Janovice v Podještědí je z roku 1402. Její urbanistická struktura má zachován původní charakter, ovšem zástavba je značně pozměněná a různorodá. Vyniká

v ní výjimečně dochovaný částečně roubený dům čp. 75 a dům čp. 29 z počátku 19. století situovaný jihovýchodně od středu u místní komunikace z Rynoltic do Žibřidic. Krajinná struktura je částečně dochovaná (rozložení lesů, bezlesí, cest, rybníka), ovšem bez výrazných strukturálních prvků. Doplnují ji drobné objekty – kaple na začátku obce, malý působivý hřbitov s kaplí v lese nad Janovicemi a poutní místo Janovické poustevny s křížovou cestou vytesané mnichy po zrušení jejich kláštera v Jablonném v Podještědí na konci 18. století.

Vizuální charakteristika.

Lesnatý segment krajiny povodí Dubnického potoka vytváří výrazně zvlněnou partii, která vizuálně odděluje mohutné údolí Panenského potoka u Jablonného a Rynoltic od mírně zvlněné – typické – krajiny Podještědí od Zdislavy po Kotelskou vrchovinu. Krajina se vyznačuje vizuální uzavřeností s působivými lesními interiéry s pískovcovými partiemi, lesnatými údolím Dubnického potoka mezi výraznými výšinami, jasně ohraničenými a pohledově uzavřenými prostory partií bezlesí s loukami a harmonickou návazností zástavby dochované krátké lánové údolní vsi Janovice v Podještědí a atraktivními místy v okolí – hřbitovní kaple s hřbitůvkem v lese severovýchodně od obce, poutní místo Janovické poustevny jihozápadně od obce. Jedná se o výrazně harmonický segment krajiny se soustředěnými krajinářsko-estetickými hodnotami.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-4 Janovice		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštěcí	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě pahorkatinný reliéf Podještědské pahorkatiny	+	XXX	X
2	Otevřené zemědělské plochy luk a pastvin jihozápadně od Janovic, u Janovic s lesními okraji s plochami nelesní zeleně, dále na západ nečleněné	O	XX	X
3	Drobný Dubnický potok, místy charakteru sezónního toku, s menšími rybníky (Janovické rybníky) v lesích (lokalita chráněné vážky jasnoskvrnné – EVL)	+	X	XX
4	Rozsáhlé převážně jehličnaté lesní porosty (Janovický les) ve východní části MKR s četnými skalními výchozy	+	XXX	XX
5	Plochy bezlesí v okolí Janovic (louky a pastviny) ohraničené členitými okraji lesních porostů (smíšené lesy jižně od obce)	+	XX	XX
6	Sídelní zeleň (zeleň zahrad rodinných domů i veřejných prostranství) Janovic v Podještědí	+	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Několik památkově chráněných objektů venkovské lidové architektury (čp. 75 a čp. 29)	+	X	XX
2	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověká ves Janovice v Podještědí doložená k roku	O	XX	X

MKR 11-4 Janovice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	1402			
3	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) krátké lineární lánové vsi Janovice v Podještědí	O	XX	X
4	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, rybníků)	O	XXX	X
5	Drobná sakrální architektura v obci (kaple)	+	X	X
6	Drobný lesní hřbitov s kaplí a Janovické poustevny – poutní místo v lese nad obcí vytesané do skal	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Vizuálně uzavřený segment krajiny v povodí Dubnického potoka	+	XXX	XX
2	Působivé lesní interiéry s pískovcovými partiemi	+	XX	XX
3	Tok Dubnického potoka v nepřehledném údolí se zákruty mezi lesnatými výšinami	+	XX	X
4	Harmonicky působící prostory bezlesí ohraničené okraji lesních porostů	+	XX	X
5	Harmonické zapojení zástavby Janovic do krajinného rámce	+	X	XX
6	Působivé lokality Janovických poustev a hřbitůvku v lesnatém okolí obce	+	X	XXX
7	Harmonická krajina se soustředěnými krajinářsko-estetickými hodnotami	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování krajinářsko-estetických hodnot skladby lesní krajiny a nenarušení terénních dominant
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny, posílení liniové zeleně
- Ochrana lánové urbanistické struktury a charakteru zástavby Janovic před plošnou extenzivní výstavbou
- Ochrana charakteru zástavby Janovic z hlediska velikosti hmot a převažujících forem
- Ochrana jedinečných krajinářsky a kulturně hodnotných míst krajiny (hřbitůvek s kaplí, Janovické poustevny)

11.4.5 MKR 11-5 Zdislava

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu je tvořeno krajinným prostorem mírného svahu, přecházejícího na severu do prudkých lesnatých svahů horského masivu Vápenného (790 m n. m.) a Zdislavského Špičáku (688 m n. m.) a s krajinnou osou Zdislavského potok a jeho levostranného přítoku. Svažitý prostor je zřetelně ohraničen okraji souvislých lesních porostů (na západě s častými skalními partiemi a výchozy) a svahy lesnatých terénních dominant Školského vrchu (505 m n. m.), Strážného kopce (476 m n. m.), Táhlého vrchu (462 m n. m.), Havraniho návrší (449 m n. m.) a masivu Čihadla (496 m n. m.). Charakter prostoru je určován nejenom terénem a vazbou na dominanty okrajů Ještědského hřbetu

(poloha na geomorfologickém i biogeografickém rozhraní), ale zejména harmonií otevřených ploch luk a pastvin, zabíhajících do hluboce rozčleněných okrajů lesních porostů a množstvím drobné lesní i mimolesní zeleně. V krajině se výrazně uplatňuje zeleň zahrad a sadů, vázaná na zástavbu obce Zdislava, stejně jako doprovodná zeleň Zdislavského potoka, tvořící mohutné porosty sledující osu zástavby. Část prostoru severovýchodně od železniční trati leží v Přírodním parku Ještěd.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří do oblasti pozdně středověké kolonizace, do historického německého kolonizačního území, kde převažoval lánový princip zástavby. První písemná zmínka o údolní lánové vsi Zdislava, jejíž větší část leží uvnitř MKR, pochází z roku 1406. Urbanistická struktura obce má dosud zachován původní charakter, byť novodobá zástavba probíhala i jinými směry, architektura je značně pozměněná a různorodá. V obci je několik památkových objektů (zejm. drobná sakrální architektura – sochy, smírčí kříž a boží muka), mezi kterými vyniká areál kostela sv. Jana Křtitele ležící v jižní části obce Zdislava, na západní straně místní průjezdní komunikace. Areál sestává z kostela, kaple, ohradní zdi a je uzavřen branou. Ke konci 18. století byla obec poutním místem (socha či obraz Panny Marie), tato tradice byla zrušena josefínskými dekrety. Krajinná struktura je částečně dochovaná (rozložení lesů, bezlesí, cest, rybníka), ovšem bez výrazných strukturálních prvků. Pozůstatky původního členění plužiny se dochovaly jen ve fragmentech. Po okraji MKR vede železniční trať Mimoň – Liberec z roku 1900. V roce 1864 byla vybudována silnice Zdislava – Jítrava a v roce 1902 Zdislava – Žibřidice. V krajině je dodnes patrný pozůstatek krajinné kompoziční osy vázané na kostel, panský dvůr a myslivnu, která pomyslně spojuje vrchy Buková a Lom. V minulosti byla krajinná osa (část silnice mezi Zdislavou a Křižany) doprovázená alejí, dnes jen málo zřetelnou. Zdislava má status městyse, ovšem zachovává vesnický charakter (více kap. 11.2.2).

Vizuální charakteristika.

Vizuální charakteristika MKR se odvíjí od výrazného prostorového vymezení členitými okraji lesních porostů a lesnatými terénními dominantami a dynamickou vizuální vazbou na mohutné okraje Ještědského hřbetu. Dalším zásadním aspektem vizuální charakteristiky jsou pohledy do krajiny Českolipska, otevírající se z vyšších poloh MKR – ze strmějších svahů. Třetím aspektem je harmonické zapojení zástavby údolní lánové vsi Zdislava do krajinného rámce krajiny pozdně středověké kolonizace. Zástavba je zapojena do zeleně zahrad a vegetačního doprovodu Zdislavského potoka, přičemž v horní části obce vedle dochované urbanistické struktury vyniká i dochovanost forem lidové architektury. Dominantně působí kostel sv. Jana Křtitele ve středu obce, prostorově svázaného s původním panským dvorem a zdůrazněného osou cesty (původně s alejí), tvořící prostorovou osu mezi terénními dominantami Buková (468 m n. m.) a Lom (682 m n. m.). Na této ose leží i dominanta kostela.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-5 Zdislava		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Svažitý prostor na rozhraní geomorfologických okrsků Kryštofových hřbetů a Podještědské pahorkatiny a bioregionů Jizerskohorského a Podještědského	+	XXX	XX
2	Ohraničení prostoru převážně s trvalými travními porosty souvislými smíšenými a jehličnatými lesními porosty se skalními partiemi v Janovickém lese	+	XX	XX
3	Množství drobné lesní i mimolesní zeleně, navazující na hluboce rozčleněné okraje souvislých lesních porostů, liniová zeleň na mezích, při komunikacích a vodotečích	+	XX	XX
4	Množství zeleně zahrad a sadů, zapojujících zástavbu Zdislavy do struktury krajiny	+	XX	X
5	Zdislavský potok s břehovou vegetací a drobné bezejmenné přítoky sezónního charakteru	+	X	X
6	Kostel sv. Jana Křtitele ve Zdislavě – lokalita chráněného netopýra velkého (EVL)	O	X	XX
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Několik památkově chráněných objektů drobné sakrální architektury (boží muka, smírčí kříž, socha sv. Jana Nepomuckého, sloup se sochou Panny Marie)	+	X	XX
2	Areál kostela sv. Jana Křtitele (kulturní dominanta obce i krajiny)	+	XX	XX
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověká ves Zdislava doložená k roku 1406	O	XX	X
4	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) údolní lánové vsi Zdislava	O	XX	X
5	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, železnice z roku 1900)	O	XXX	X
6	Pozůstatek krajinné kompoziční osy (Buková – Lom) vázané na kostel, bývalý panský dvůr a myslivnu	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazné vymezení krajinného prostoru členitými okraji lesních porostů a terénními dominantami na rozhraní Ještědského hřbetu a Podještědské pahorkatiny	+	XXX	XX
2	Jedinečné výhledy do krajiny Českolipska, zejména na blízké dominanty Tlustce a Ralska, výhledy na okraje Lužických hor	+	XXX	XXX
3	Harmonické zapojení zástavby lánové vsi Zdislava do krajinného rámce	+	XX	XX
4	Dochovaná urbanistická struktura lánové vsi a v horní části obce i dochované formy lidové architektury	+	XX	XX
5	Harmonické vizuální zapojení kulturní dominanty kostela sv. Jana Křtitele do krajinných scénérií	+	X	XX
6	Výrazné soustředění krajinářko estetických hodnot a harmonických vztahů zejména v severovýchodní části	+	XX	XX

MKR 11-5 Zdislava		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle ceny
	prostoru na území PP Ještěd			
7	Vizuálně vnímatelná prostorová osa Buková, kostel sv. Jana Křtitele, Lom	+	X	XX

Návrh ochranných opatření:

- Ochrana krajinné dominanty kostela sv. Jana Křtitele ve Zdislavě před snížením jeho vizuálního významu, zejména ve směru kompoziční osy
- Zachování měřítka a hmot zástavby Zdislavy, zejména v horní části obce v PP Ještěd a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování harmonických vztahů zástavby Zdislavy a krajinného rámce zapojením nové zástavby do zeleně
- Ochrana dochované urbanistické struktury a charakteru zástavby obce Zdislava
- Zachování mimolesní zeleně, obnovení aleje na cestě k hospodářskému dvoru (kompoziční osa krajiny)

11.4.6 MKR 11-6 Křižany

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu je tvořeno protáhlým prostorem s krajinnými osami Ještědského a Druzcovského potoka, ohraničeným výraznými lesnatými hřbety. Na severu masiv Janovického lesa s dominantou Bukové (472 m n. m.) a hřbet táhnoucí se od Strážného kopce (476 m n. m.) přes Krkavčí skály (472 m n. m.) až k Malému Ještědu (754 m n. m.) odděluje prostor Janovic, Zdislavy a ohraničuje okraje Ještědského hřbetu. Levobřežní lesnaté svahy nad Druzcovským potokem od Stříbrníku (507 m n. m.) přes Zlatou výšinu (420 m n. m.) k Holubníku (562 m n. m.) oddělují prostor od povodí horního toku Ploučnice. Na údolní lánové vsi Křižany a Žibřidice navazuje lesozemědělská krajina s drobnější mozaikou polí, luk, drobných lesů s množstvím mimolesní zeleně (zejména u Žibřidic) a členěním pozemků dokládajícím stopy členění historické plužiny. Plochý mezivodní hřbet mezi Ještědským a Druzcovským potokem je segmentem otevřenější zemědělské krajiny s menším podílem strukturální mimolesní zeleně. V krajině hrají velkou roli plochy, prvky a skupiny zeleně zahrad, sadů a další skupiny stromové zeleně vázané na zástavbu Křižan, Žibřidic a Druzcova. Do MKR zasahuje Přírodní park Ještěd, cenné skalní partie se nalézají v lesních porostech ohraničujících prostor (PP Stříbrník – ochrana vypreparovaného vrcholu čedičové kupy, tvořeného zbytkem sopouchu se třemi morfologicky výraznými, samostatně vzniklými a vůči sobě paralelně posunutými vrcholy, Krkavčí skály). Ještědský potok je pro své hodnoty součástí evropsky významné lokality Horní Ploučnice.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří do oblasti pozdně středověké kolonizace s převažujícím typem lánové zástavby. První písemné zmínky o dlouhých údolních lánových vsích Křižany a Žibřidice jsou z roku 1352, o Druzcově až z roku 1544. Vesnice mají poměrně zachovaný charakter a částečně i urbanistickou strukturu potočních lánových vsí, byť je zde architektura různorodá, zachovává vesměs tradiční měřítko, narušené především zemědělským areály na okrajích zástavby. Kromě několika částečně roubených venkovských domů a usedlostí (Křižany čp. 90 – bývalý mlýn, Žibřidice čp. 36, Křižany čp. 136 – bývalá škola) tvoří

památkový fond drobná sakrální architektura (kaple sv. Josefa v Druzcově, kapličky, kříže, sochy), barokní fary v Křížanech a Žibřidicích a především dominanty kostelů sv. Maximiliána v Křížanech s kontinuitou středověké stavby, který vytváří charakteristickou dominantu a svou podobou utváří historickou podobu obce, a areál kostela sv. Šimona a Judy v Žibřidicích, který obklopuje někdejší hřbitov s ohradní zdí a bránou. Krajinná struktura odpovídá tradičnímu uspořádání lesozemědělské krajiny, s dochovaným rozložením lesů a bezlesí, hlavních cest i s fragmenty původního členění plužiny, byť tyto struktury nejsou pro charakter krajiny určující. Charakter historické krajiny doplňují i drobná místa jako hřbitov s kaplí v Žibřidicích, hřbitov naproti kostelu v Křížanech, hřbitov s kaplí jižně od Druzцова či zbytky Druzcovského dvora, byť je jeho kontext narušen rozsáhlou fotovoltaickou elektrárnou Osečná.

Vizuální charakteristika.

Segment kultivované podhorské zemědělské krajiny je výrazně ohraničen lesnatými hřbety a výšinami. Z náhorních poloh luk a polí se otevírají výhledy na dominanty okrajů Ještědského hřbetu, Lužických hor a na Českolipsko. Dochovaná struktura údolních lánových vsí a navazující viditelné členění historické plužiny vytvářejí spolu se zelení zahrad a sadů, s vegetačními doprovody potoků a s další mimolesní zelení jedinečnou prostorovou strukturu (zejména u Žibřidic), která se projevuje v estetické atraktivnosti krajiny. Kostely sv. Šimona a Judy v Žibřidicích a sv. Maximiliána v Křížanech vytvářejí drobné dominanty na mírně vyvýšených místech nad zanořenou a siluetně převážně skrytou strukturou lánových vsí. Cenné skalnaté partie vystupují z interiérů lesních porostů a představují cenné estetické hodnoty krajiny. Rušivým elementem krajiny je fotovoltaická elektrárna u Druzcovského dvora o výkonu 3 MW, spuštěná v roce 2010.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-6 Křížany		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě pahorkatinný reliéf Podještědské pahorkatiny s údolím Ještědského potoka a jeho přítoků	+	XXX	X
2	Ještědský potok a jeho přítoky (Zdislavský, Druzcovský potok a řada drobných bezejmenných vodotečí) v břehovou a doprovodnou vegetací (část toku součástí EVL Horní Ploučnice).	+	XX	XX
3	Segment lesozemědělské krajiny ohraničené zřetelně souvislými vesměs smíšenými lesními porosty s množstvím mimolesní zeleně a menšími remízky	+	XXX	XX
4	Dochované stopy členění historické plužiny (vegetační pásy liniové zeleně) v okolí Žibřidic a částečně Křížan	+	XX	XX
5	Otevřenější plochy polí mezi Křížany a Druzcovem s minimem členících prvků	+	XX	X
6	Území PP Ještěd v severovýchodní části MKR vynikající harmonií krajiny na úpatí Ještědského hřbetu	+	X	XX

MKR 11-6 Křižany		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
7	Cenné skalní partie Krkavčích skal a Přírodní památky Stříbrník (vypreparovaný vrchol čedičové kupy)	+	X	XX
8	Sídelní zeleň (zeleň zahrad rodinných domů, areálů a veřejných prostranství)	+,	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Areály kostelů sv. Maxmiliána v Křižanech a sv. Šimona a Judy v Žibřidicích vč. barokních far	+	XX	XX
2	Několik památkově chráněných objektů zejména drobné sakrální architektury (kaple, kříže, sochy) a několika venkovských domů	+	X	XX
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověké vsi Žibřidice, Křižany (1352) a Druzcov (1544) vč. enklávy Druzcovského dvora	O	XX	X
4	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) údolních lánových vsí Žibřidice, Křižany a Druzcov	O	XX	X
5	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, železnice z roku 1900 na hranici MKR) vč. lokalit hřbitovů a drobné sakrální architektury	O	XXX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazné ohraničení prostoru lesnatými horizonty a terénními dominantami	+	XXX	XX
2	Atraktivní výhledy z prostoru na Ještědský hřbet, Lužické hory a na Českolipsko	+	XX	XXX
3	Drobná mozaika lesozemědělské krajiny ve vazbě na lánové vsi (zejména Žibřidice) vytvářející působivé krajinné scenérie	+	XX	XX
4	Harmonický výraz krajiny v okolí koridoru Ještědského potoka s množstvím drobných lesíků, vegetačních doprovodů potoka, cest a zástavby, sadů a zahrad	+	XX	XX
5	Drobné kulturní dominanty kostelů v Žibřidicích a v Křižanech	+	X	XX
6	Krajinářsky atraktivní skalnaté partie v lesních porostech – zejména Krkavčí skály (pískovec), PP Stříbrník (čedič)	+	X	XXX
7	Rušivý areál fotovoltaické elektrárny u Druzcovského dvora	N	X	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování měřítká a hmot zástavby Žibřidic, Křižan i Druzcova a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny se stopami členění plužiny
- Posílení mimoletní zeleně v otevřených plochách polí mezi Křižany a Druzcovem
- Ochrana lánové urbanistické struktury a charakteru zástavby Žibřidic, Křižan a Druzcova před plošnými formami výstavby a před výstavbou v pohledově exponovaných polohách na okraji údolí mimo vztahy tradiční urbanistické struktury

- Ochrana krajinných dominant kostelů v Žibřidicích a v Křížanech před snížením jejich vizuálního významu

11.4.7 MKR 11-7 Osečná

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu zahrnuje velmi zajímavý krajinný prostor krajiny pozdně středověké kolonizace, jehož osu tvoří tok Ploučnice s lánovými vesnicemi Janův Důl a Kundratice a městečkem Osečná. Prostor je z hlediska terénu velmi členitý, ležící na pomezí Podještědské pahorkatiny a v jižní polovině území Kotelské vrchoviny, a je ohraničen lesnatým hřbetem mezi Zlatou výšinou (420 m n. m.), Druzcovským lesem a Holubníkem (562 m n. m.) na severu. Na jihu je to souvislý lesní porost s výrazným horizontem výšin Chrastenský vrch (452 m n. m.), Kavčí kopec (427 m n. m.), Lázeňský vrch (481 m n. m.), Zábrdský kopec (477 m n. m.) a Antošův kopec (491 m n. m.). Takto vymezený prostor je uprostřed rozčleněn několika lesnatými výšinami kolem Stejskalova kopce (433 m n. m.). Severní část prostoru kolem lokality Lesní Domky je mozaikou luk, polí a menších lesních porostů, tvořících velmi harmonickou lesozemědělskou krajinu, navázanou na historické členění plužiny původní lánové vsi Osečné, později proměněné v historické městečko. Severně od Osečné je členění plužiny patrné v organizaci pozemků, není však zdůrazněno strukturální mimolesní zelení. Jižně od Osečné a v okolí Chrastné jsou plochy zemědělské půdy členěna lesními porosty a drobnými lesíky. Krajinářsky cenné polohy se nacházejí ve vazbě na tok Ploučnice u Chrastné a Lázně Kundratice a rovněž v lesních porostech, skrývajících skalní výchozy (Chrastenský vrch).

Kulturní a historická charakteristika.

Území patří do oblasti pozdně středověké kolonizace. V jeho těžišti leží ortogonální středověké město Osečná, založené na obchodní stezce, která vedla z nedalekého Českého Dubu na Děvín, s první písemnou zmínkou k roku 1352 (zřejmě se vztahuje ke vsi Osečná, nikoli k městské lokaci). V jeho okolí se objevují novověké osady s písemnými doklady až z 16. století – shluková ves Chrastná (1544), krátké údolní lánové vsi (Lázně) Kundratice (1549, starší založení pod názvem Osečná) a Janův Důl (1602) a drobná osada Podvrší (1549). Osečná má částečně dochovanou urbanistickou strukturu centra s renesančním kostelem sv. Víta s prvky doznívajících gotiky v jihovýchodní části náměstí a sloupem se sochou Panny Marie Immaculaty a svatými v severozápadní části Svatovítského náměstí. Částečně dochovanou urbanistickou strukturu mají i další místní části, ovšem je často narušena novými areály či různorodou architekturou. Hodnotné barokní dílo představuje sousoší Víry z roku 1750 na návrší na jihovýchodním okraji obce, napravo od cesty do Českého Dubu. V nedalekých Lázních Kundratice vyniká vodní mlýn (Kočvarův) z roku 1799 stojící v blízkosti rybníka, severně od průjezdní komunikace směřující z Hamru na Jezeře do Osečné. V Chrastné se nachází objekt někdejšího hospodářského dvora s tvrzí a památkově chráněnou bránou se sochou sv. Vendelína. Krajinná struktura je dochovaná jen v hlavních rysech, v rozdělení lesních a nelesních pozemků, vedení hlavních cest a rozložení rybníků (Chrastenský, Kočvarův, Jenišovský vč. nedalekého mlýna). V roce 1881 vznikly jako součást městečka Osečná lázně, jedny z nejstarších v Čechách, ve kterých se používá jako přírodní léčivý zdroj slatina. Počátkem 20. století zde bylo postaveno několik lázeňských objektů, takže ve 30. letech byly považovány za jedny z nejmodernějších v ČSR. Kulturní a historickou charakteristiku MKR doplňuje drobná architektura (Schillerův pomník na Kohoutím kopci, kapličky, kříže, boží muka, hřbitov jižně od Osečné).

Vizuální charakteristika.

Harmonii krajiny vytváří nejenom prostorové ohraničení lesnatými výšinami a velmi členitými okraji lesů, ale také skladbou polí, luk a menších lesních celků nebo drobných lesíků. Výšiny kolem Stejskalova vrchu ohraničují působivý segment harmonické krajiny kolem Lesních Domků a vizuálně oddělují prostor severně od Osečné, prořatý svazkem vzdušných vedení VVN 400 a 110 kV. Podobně také Jiránkův kopec (429 m n. m.) vizuálně odděluje Janův Důl od vnitřního prostoru MKR. Krajinářsko-estetické hodnoty spočívají nejenom v panoramatických pohledech na Ještědský hřbet, ale také v dílčích scénériích uzavřených prostorů lesozemědělské krajiny, zejména s harmonicky zapojenými sídly do krajinného rámce – Lesní Domky, areál Lázní Kundratice. Působivé scénérie jsou vázány na tok Ploučnice a na rybníky – Jenišovský rybník a Jenišovský mlýn, rybník Chrastná, Chastenský vodopád a další drobné lokality. Vizuálně se v krajině málo projevuje skládka odpadů při silnici II/592 u Druzcovského lesa. Působivé partie lesních interiérů se skalními výchozy jsou přístupné na Chrastenském vrchu a za hranicí MKR na Kavčí skále.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-7 Osečná		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Bohatě členitý reliéf na pomezí Podještědské pahorkatiny a Kotelské vrchoviny	+	XXX	X
2	Segment lesozemědělské krajiny ohraničené zřetelně souvislými smíšenými a jehličnatými lesními porosty	+	XXX	XX
3	Výrazné členění prostoru lesnatými výšinami, které rozdělují MKR na část Osečné a Chrastné, část Lesních Domků a část Janova Dolu	+	XX	XX
4	Dochované stopy členění historické pluziny (vegetační pásy a meze) severně od Osečné, patrné v členění pozemků s plochami polí a převahou travních porostů	+	XX	X
5	Otevřenější plochy méně členěných polí v okolí Osečné s menším množstvím strukturní krajinné zeleně	O	XX	X
6	Cenné skalní partie na Chrastenském vrchu (Chrastenská stěna, Hodinář)	+	X	XX
7	Krajinářsky cenné partie koridoru Ploučnice mezi Kamberkem a Chrastenským vrchem (podmáčené polohy, zaříznutá vodoteč v lesích)	+	X	XX
8	Ploučnice a její přítoky (Hamerská strouha) s několika menšími rybníky (Jenišovský, Mlékárenský, Lázeňský, Kočvarův, Chrastná) a břehovými porosty	+	XX	X
9	Sídelní zeleň (zeleň veřejných prostranství, areálů, zahrad rodinných domů, hřbitovů, rekreačních ploch)	+	X	X
10	Remízky, remízy, strukturní prvky nelesní zeleně – doprovody cest, vodotečí	+	XX	X

Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Historické město Osečná se zachovanou strukturou centra kolem Svatovítského náměstí	+	XX	X
2	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – město Osečná (1352) a vsi Chrastná (1544), (Lázně) Kundratice (1549), Podvrší (1549) či Janův Důl (1602)	O	XX	X
3	Částečně dochovaná urbanistická struktura Osečné a krátkých lánových údolních vsí Kundratice a Janův Důl, drobných enkláv Lesní Domky a Podvrší	O	XX	X
4	Areál slatinných lázní založených v roce 1881 s parkovou úpravou	O	X	X
5	Částečně dochovaná struktura krajiny (rozložení hlavních kultur, cest, rybníků ad.)	O	XXX	X
6	Drobná sakrální a memoriální architektura (pomníky, sochy, kapličky, Mariánský sloup, sousoší Víry, hřbitov)	+	X	XX
7	Areál hospodářského dvora a tvrze v Chrastné s památkově chráněnou bránou	+	X	XX
8	Vodní mlýn (Kočvarův) z roku 1799 v blízkosti Kočvarova rybníka, Jenišovský mlýn v údolí Ploučnice nedaleko Jenišovského rybníka	+	X	XX
9	Dominanta kostela sv. Víta na Svatovítském náměstí v Osečné	+	XX	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazné ohraničení prostoru lesnatými horizonty a terénními dominantami	+	XXX	XX
2	Atraktivní výhledy z prostoru na Ještědský hřbet	+	XX	XXX
3	Harmonické vztahy drobnější krajinné mozaiky s loukami, poli a lesíky	+	XX	XX
4	Harmonické zapojení zástavby Lesních Domků a areálu Lázní Kundratice do krajinného rámce	+	XX	XX
5	Působivé scenérie v koridoru Ploučnice (Jenišovský a Chrastenský rybník, Jenišovský mlýn, Chrastenský vodopád)	+	X	XX
6	Působivé lesní partie se skalními výchozy na Chrastenském vrchu	+	X	XXX
7	Rušivý vliv trasy VVN 400 a 110 kV severně od Osečné	N	XX	X
8	Otevřené plochy zemědělské půdy bez výraznější mimolesní strukturní zeleně v okolí Osečné	O	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- Posílení, resp. vytvoření mimolesní vegetace v otevřených velkých zemědělských plochách v okolí Osečné, zejména na hranicích pozemků a podél cest
- Ochrana krajinářsky cenných partií koridoru Ploučnice před vizuálními zásahy
- Ochrana ohraničujících horizontů před umístováním výškově výrazných technických staveb

- Posílení podílu zelených ploch k zapojení okrajů zástavby Osečné do krajinného rámce
- Věnování pozornosti rozvoji lázní Kundratice z hlediska jejich zapojení do krajiny
- Ochrana dochovaných tradičních forem charakteru zástavby Lesních Domků s velkým podílem zahrad a sadů

11.4.8 MKR 11-8 Rozstání

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu zahrnuje západní části osídleného prostoru na jihozápadním svahu Ještědu od rozvodí Ploučnice a Ještědky k okrajům souvislého lesního porostu Druzcovského lesa a k Činkovu kopci (502 m n. m.). Jedná se o prostor kulturního bezlesí, který je prostorově spojen s navazujícím prostorem v ObKR Ještědský hřbet, se zástavbou, sady a zahradami, vystupujícími až do výšky cca 600 m n. m. Jihozápadní hranice běží po okraji skupiny menších lesních porostů pod Suchým Janovým Dolem. Jedná se o krajinu novověké kolonizace s rozptýlenými formami zástavby Doleních Pasek a Suchého Janova Dolu a části původně radiální lánové vsi Rozstání s novodobou zástavbou, táhnoucí se výše do svahu k Hodkám a Světlé na území někdejšího obecního lesa. Segment osídlené a obhospodařované krajiny vyniká maloplošnou strukturou s množstvím solitérních objektů a usedlostí, mozaikou luk, menších lesních porostů, liniové zeleně, remízů, zahrad, sadů a solitérní zeleně ve svažitém osluněném terénu. Územím protéká horní tok Ploučnice a jejích přítoků. MKR navazuje na území PP Ještěd.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří do oblasti pozdně středověké kolonizace. Jedná se o kraj prostoru historické obce Světlá pod Ještědem, jedné z nejstarších v okolí, s první písemnou zmínkou k roku 1359, která však již leží mimo hranice MKR, ve kterém jsou rozprostřena novověká parcelační sídla Dolení Paseky (1749), Hoření Paseky (1749), Hodky (1779) a Suchý Janův Důl (Janův Důl 1602) a původně radiální lánová ves Rozstání (první písemná zmínka 1547). Zástavba je vesměs rozptýlená, bez pevných forem, což odpovídá původnímu založení doloženému archivními mapami, byť architektura je velmi různorodá. V krajině s množstvím strukturální zeleně je dodnes patrné členění pozemků novověké parcelační a zbytků záhumenicové plužiny. Památkovou ochranu požívá dům čp. 4 v Rozstání zv. Slukův statek, kam zasadila Karolina Světlá dějiště románu „U sedmi javorů“, a usedlost čp. 1 v Hořeních Pasekách, intaktně dochované stavení patřící k nejhodnotnějším objektům lidové architektury v Podještědí a dějiště románu Karolíny Světlé „Kantůrčice“. Kulturní a historickou charakteristiku doplňuje drobná sakrální architektura či hřbitůvek Janův Důl. Pro lokalitu je z kulturně-historického hlediska významné dílo Karolíny Světlé.

Vizuální charakteristika.

MKR vyniká jedinečnými krajinářsko-estetickými hodnotami, které tkví v působivých scénériích, vnímaných z dolního okraje prostoru na panorama Ještědu a Světlé v Podještědí (mimo MKR) a na rozptýlenou, velmi harmonicky působící zástavbu Suchého Janova Dolu a Doleních Pasek. Z vyšších poloh na severní hranici MKR (rovněž hranice PP Ještěd) se otevírají jedinečné pohledy na Českolipsko, zejména na dominantu Ralska s Bezdězem na vzdáleném horizontu. Charakter prostředí s mozaikou luk, lesíků a s množstvím mimolesní zeleně a se solitérními objekty nebo skupinami objektů v zahradách a sadech, působí mimořádně harmonicky. Jedná se zejména o lokality Zadní Ves a zástavbu Doleních Pasek a lokality Hrobky okolo Ostré Horky (552 m n. m.) a Hoření Paseky. Zástavba je

různorodá, s množstvím novodobých objektů a s jednotlivými cennějšími objekty lidové architektury, avšak v zástavbě převažují objekty tradičních výšek a hmot, bez výrazně rušivých případů.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-8 Rozstání		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Svažitý výrazný reliéf na pomezí Podještědské pahorkatiny a Kotelské vrchoviny (okrsky Zákupské pahorkatiny) a Hlubockého hřbetu (okrsek Ještědského hřbetu)	+	XXX	XX
2	Kulturní bezlesí s mozaikou luk, pastvin, drobných lesů, remízků, liniové zeleně vč. pozůstatků členění plužiny	+	XXX	XX
3	Sídelní zeleň – zeleň sadů a zahrad rozptýlené zástavby	+	XX	X
4	Na západě a jihozápadě zřetelné ohraničení prostoru členitými okraji jehličnatých lesů (Druzcovský les, zalesněný Činkův kopec)	+	XX	X
5	Horní tok Ploučnice a drobných přítoků (pramenná oblast) s břehovými doprovody	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Několik cenných objektů lidové architektury – zejména domy čp. 1 v Hořeních Pasekách a čp. 4 v Rozstání	+	X	XX
2	Dochovaná novověká sídelní struktura parcelačních osad na okraji historické obce Světlá pod Ještědem – Rozstání (1547), Dolní Paseky (1749), Hoření Paseky (1749), Hodky (1779) a Janův Důl (1602).	O	XX	X
3	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) rozptýlených novověkých osad	O	XX	X
4	Částečně dochovaná krajinná struktura vč. zřetelných stop členění pozemků parcelační a záhumentní plužiny	+	XXX	XX
5	Drobná sakrální architektura	+	X	X
6	Území spjaté s životem a dílem Karolíny Světlé	+	X	XXX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Prostor kulturního bezlesí na jihozápadním svahu Ještědu prostorově spojený s navazujícím prostorem v ObKR Ještědský hřbet se zástavbou, sady a zahradami, vystupujícími až do výšky ca 600 m n. m.	+	XXX	XX
2	Jedinečné scenérie Ještědu a Světlé pod Ještědem s dominantou věže kostela sv. Mikuláše	+	XX	XXX
3	Výrazně harmonický charakter zástavby Dolních Pasek, části Hořeních Pasek (ležící v MKR) a Suchého Janova Dolu	+	XXX	XX

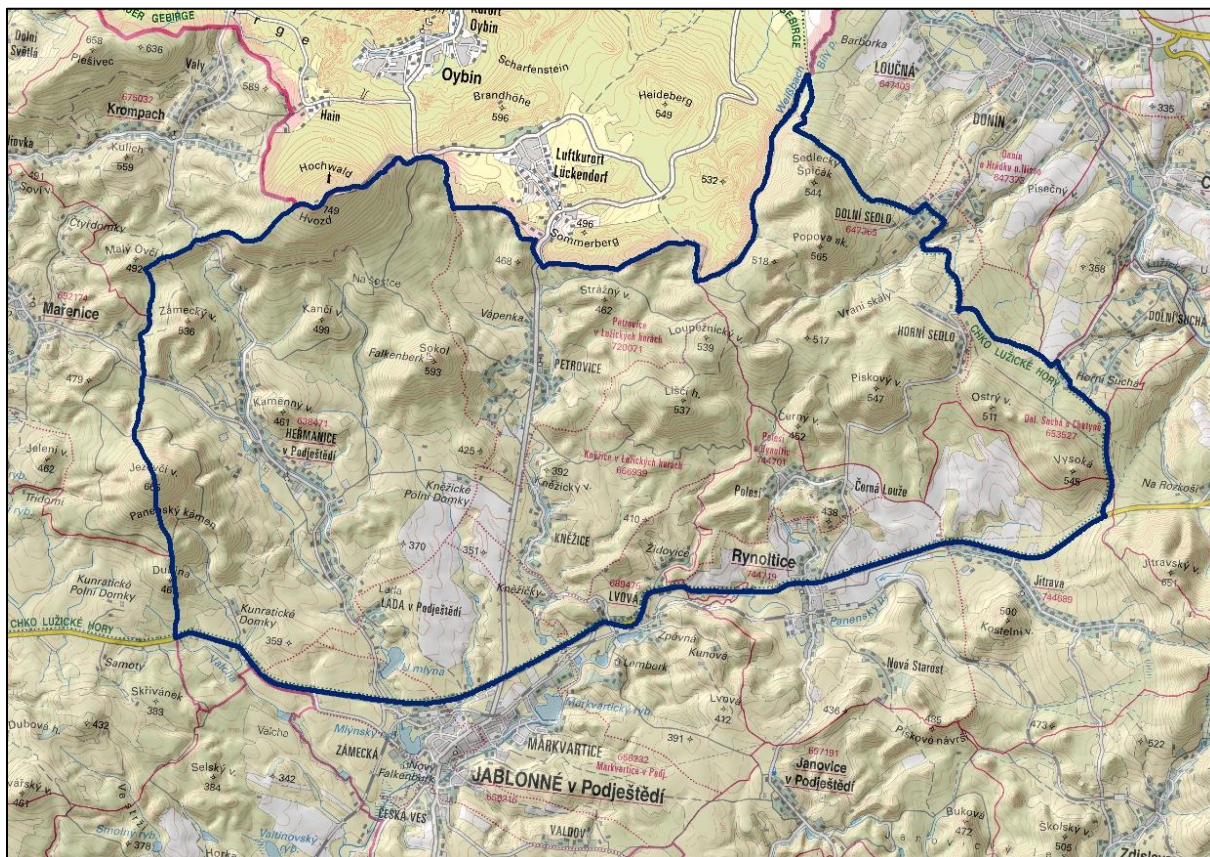
MKR 11-8 Rozstání		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
4	Působivé scenérie harmonické krajiny tvořené mozaikou luk, pastvin, drobných lesních porostů, liniové zeleně, sadů a zahrad s volně rozptýlenou zástavbou	+	XX	XX
5	Jedinečné výhledy z vyšších poloh rozptýlené zástavby na panorama Českolipska s dominantou Ralska	+	XX	XXX
6	Různorodý charakter zástavby s převažujícím výškovým a hmotovým charakterem	0	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- Zachování mozaikovitě skladby otevřených ploch trvalých travních porostů, lesíků a rozptýlené zástavby se zahradami a sady
- Zachování liniové mimolesní vegetace
- Ochrana zelených koridorů drobných vodotečí v krajině
- Ochrana ohraničujících horizontů před umístováním výškově výrazných staveb
- Zachování charakteru zástavby bez výškově a měřítkově vybočujících staveb
- Zachování urbanistické struktury rozptýlených forem zástavby a ochrana před jejím neúměrným zahuštěním

12 ObKR 12 LUŽICKÉ HORY

Oblasti krajinného rázu na území Libereckého kraje byly rámcově zpracovány v rámci studie *Vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje* (Brychtová, 2009). Tato studie přebírá základní vymezení oblastí a podoblastí, což je nutné pro koordinaci a návaznosti v rámci celého kraje. Podrobně se pak zabývá jen oblastmi či částmi oblastí náležících ORP Liberec, které dále člení na místa krajinného rázu. ObKR Lužické hory jsou vymezeny v rámci území ORP Liberec v rozsahu CHKO Lužické hory, pro které je zpracované preventivní hodnocení CHKO z hlediska krajinného rázu (Svobodová, 2011).

12.1 Přírodní charakteristika

Přírodní charakteristika krajinného rázu je utvářena přírodními složkami a prvky krajiny (relief, vegetace, geomorfologie, vodstvo). Přírodní hodnoty krajinného rázu jsou pak tvořeny souborem znaků přírodní povahy, které společně vytváří přírodní charakteristiku KR oblastí či místa, jejich mírou přítomnosti, kvalitou a vnímatelným projevem. Kvalitativní výše přírodní hodnoty závisí nejen na míře přítomnosti znaků přírodní charakteristiky v krajině, ale především na jejich poměru vůči ostatním. Znaků přírodní povahy neovlivněné nebo jen málo ovlivněné člověkem jsou vnímány vesměs kladně.

12.1.1 Obecná přírodní charakteristika /dle Svobodová, 2011/

Řešené území je tvořeno nevelkým pohraničním pohořím Lužické hory ležícím v severních Čechách mezi městy Česká Kamenice, Krásná Lípa, Nový Bor, Jablonné v Podještědí a Hrádek nad Nisou (Ústecký a Liberecký kraj). Krajina řešeného území vyniká zejména svou morfológickou a geologickou pestrostí a členitostí. Dále pak vysokou lesnatostí a značným podílem drobných vodotečí, které protkávají celé řešené území. Právě tento specifický přírodní rámec vytváří jedinečný obraz území, jehož malebnost dokreslují stavby lidové architektury, které se zde zachovaly ve velmi hojném počtu.

Morfologie terénu CHKO Lužické hory se významně podílí na krajinném rázu řešeného území. Geomorfologické členění České republiky (Demek, 2006) řadí CHKO do geomorfologické provincie Česká vysočina. Řešené území se v rámci této provincie rozkládá na rozhraní tří geomorfologických subprovincií: většina území spadá do subprovincie Krkonošsko-jesenická soustava, do jižní části řešeného území v okolí měst Cvikov a Jablonné v Podještědí zasahuje Česká tabule a v území Kamenického Šenova a České Kamenice se nalézá Krušnohorská soustava. Charakteristický členitý reliéf Lužických hor byl vytvořen v období třetihor, kdy došlo k rozlámání České křídové tabule a průniku magmatu. Větší sopečná tělesa (zejm. čediče a znělce) určila základní reliéf řešeného území. Právě tato terénní členitost umožnila zachování původních ekosystémů v obtížně přístupných místech. Nejvyšším vrcholem Lužických hor je Luž (792,9 m n. m.), naopak nejnižší bod se nachází v České Kamenici (295 m n. m.). Dalšími významnými vrcholy řešeného území jsou Pěnkavčí vrch (792 m n. m.), Jedlová (774 m n. m.), Klíč (759 m n. m.) či Hvozd (750 m n. m.). Z hlediska biogeografického členění České republiky (Culek, 1996) leží řešené území na rozhraní několika biogeografických regionů. Většinu území pokrývá Lužickohorský bioregion (1.66), jižní část území spadá do Ralského bioregionu (1.34).

Řešené území se vyznačuje pestrá geologickou skladbou. Jsou zde zastoupeny všechny základní typy hornin – vyvřelé, usazené i přeměněné. Území CHKO je součástí CHOPAV Severočeská křída (vyhlášeno nařízením vlády č. 85/91 Sb. v roce 1981). Hydrograficky je součástí dvou povodí toků I. řádu: povodí Labe a povodí Odry. Větší část řešeného území je odvodňována k Labi. Po hlavním hřebeni Lužických hor prochází hlavní evropské rozvodí mezi Baltským a Severním mořem.

Území CHKO je pramennou oblastí bez větších vodních toků. Na druhé straně je zde poměrně hustá síť malých vodotečí (např. Doubický, Lesenský, Luční, Rousínovský potok či Bělá). Vyšší hustotu vykazuje především západní část CHKO.

Nejvýznamnějším tokem řešeného území je říčka Kamenice. Dalšími většími toky řešeného území jsou: Svitávka, Panenský potok, Chřibská Kamenice, Lužnička, Šporka, či Křinice. Většina řešeného území leží podle Quittovy klasifikace v mírně teplé klimatické oblasti, okrsku MT7. Okrajové části CHKO spadají do okrsku MT2 náležící rovněž mírně teplé klimatické oblasti. Řešené území leží v přírodních lesních oblastech 5, 18, 19, 20, které jsou charakterizovány mezotrofními typy půd, na bazaltoidních horninách až eutrofními typy, ve vyšších polohách i subtypy horských půd. Na hlubších substrátech jsou zastoupeny arenické podzoly, které přecházejí do arenických dystrických kambizemí.

12.1.2 Identifikace znaků /dle Svobodová, 2011/

V jižní části území (Jablonsko-Cvikovsko):

- charakter ploché pahorkatiny
- jemně členitá modelace terénu, přítomnost menších vrchů
- častá přítomnost pískovcových skalních útvarů v lesních porostech či na jejich okrajích
- lesozemědělský typ krajiny
- převažuje zemědělské využití území (často intenzivní)
- v lesních porostech převažují jehličnaté monokultury

V severní části území (Mařenicko-Petrovicko):

- převažuje charakter ploché vrchoviny
- výrazně členitá modelace terénu s terénními dominantami nadmístního významu – Luž, Hvozd
- v geologické stavbě převažují mezozoické horniny, častý výskyt vulkanických terciérních hornin (čedičové, znělcové a trachytové vrchy)
- přítomnost suťových polí (rozsáhlejší na Suchém vrchu) a skalnatých vrcholů
- přítomnost pískovcových skalních útvarů
- převažuje lesní typ krajiny, pouze v okolí sídel lesozemědělský typ
- v krajinném pokryvu oblasti dominují lesní porosty, převažují jehličnaté monokultury (ve vrcholových partiích se nacházejí přírodě blízké listnaté lesy)
- v okolí sídel převažuje extenzivní zemědělské hospodaření (louky, pastviny)

12.2 Kulturní a historická charakteristika

Kulturní a historická charakteristika KR je dána způsobem využívání krajiny. Projevuje se vnímatelnými znaky, stopami kultivace a osídlování krajiny a způsobem využívání přírodních zdrojů. Kulturní charakteristika s sebou přináší historické souvislosti, a proto nelze jednu od druhé oddělit.

12.2.1 Přehled vývoje osídlení a krajiny /dle Svobodová, 2011/

Řešené území patří mezi oblasti s relativně starým osídlením. Vedly zde nejstarší komunikace – obchodní stezky, které spojovaly území dnešních Čech s pobřežím Baltského a Severního moře. Na tyto komunikace se pravděpodobně vázalo první osídlení již v posledních fázích pravěku a zejména v období stěhování národů.

Na počátku 14. století začíná v řešeném území tzv. velká vnější středověká kolonizace. Do území přicházeli němečtí osadníci, kteří zakládali na lesní půdě typické dlouhé údolní řadové vsi s lánovou parcelací plužiny. Podél vodních toků i cest byly volně stavěny jednotlivé usedlosti, na které navazovaly úzké a táhlé lány polí. Dochází rovněž k plánovitému zakládání měst v oblasti – Jablonné v Podještědí (první písemná zmínka z 1240).

Historie osídlení řešeného území je úzce spjata se sklářstvím. Nejstarší dochované reliktů středověkého sklářského osídlení, které se zároveň řadí k nejstaršímu osídlení tohoto typu v Čechách, jsou doloženy archeologickými průzkumy v k. ú. Doubice a k. ú. Svor (lokalita pod Bouřným). Mezi středověké sklárny v řešeném území se řadí například sklárna v Chřibské, v Doubici, v Okrouhlé, v Polevsku nebo v Trávníku u Cvikova. Další sklářské hutě

vznikaly od 16. století (např. ve Falknově, Krompachu) a dále pak v 18. a 19. století (například v r. 1750 v Nové Huti), kdy byly v oblasti zakládány také sklářské školy.

V 15. století nastal rozvoj těžby rud. Nejstarší písemná zpráva o těžbě v okolí Tolštejna je z roku 1474. Výrazněji se těžba objevila až v 16. století. Roku 1554 byl založen Jiřetín pod Jedlovou jako hornické sídliště.

Klidnější období hospodářského i kulturního rozkvětu v 16. století bylo přerušeno třicetiletou válkou. Válka zasáhla především níže položená území, kde byla vypálena řada vesnic i panských dvorů. Došlo také ke změnám v držbě jednotlivých panství, původní, většinou protestantské, šlechtické rody musely svá panství opustit a získala je šlechta cizí – například Bredové a Gallasové.

17. století je obdobím baroka, které se významně zapsalo do podoby české krajiny. Byl postaven barokní kostel sv. Maří Magdalény v Mařenicích, kostel Čtrnácti sv. pomocníků v Krompachu, sv. Pankráce v Jítravě a sv. Barbory v Rynolticích. K vrcholnému baroku patří také barokní chrám sv. Vavřince v Jablonném v Podještědí, kde je pochována sv. Zdislava. Vznikají četné drobné církevní památky (např. r. 1686 morový sloup na náměstí v Jablonném aj.).

Od 18. století nastal rozvoj textilní výroby. Největší rozmach textilního průmyslu přišel v 19. století a počátku 20. století. Docházelo k rozvoji manufakturní a později průmyslové výroby, zdokonalení dopravních cest a stavbě železnice. Osídlení Lužických hor bylo již výhradně německé. V této souvislosti také rostla poptávka po stavebním kameni, rostla jeho těžba (zejména pískovce a čediče).

Po druhé světové válce proběhl nucený odsun německého obyvatelstva. Ačkoli do Lužických hor přicházeli obyvatelé z vnitrozemí, počet obyvatel v území výrazně poklesl, a to především v menších sídlech. Řada samot zcela zanikla. V tomto období také zanikly nebo byly zničeny četné drobné sakrální památky – kaple, kapličky, boží muka, kříže (např. zničena Kalvárie u Mařenic, kříže při cestě u Petrovic atd.). Došlo ke kolektivizaci zemědělství a vzniku státních statků. Zemědělská půda i průmysl byly znárodněny.

Po roce 1989 dochází k obnově řady hodnotných objektů, v krajině jsou obnovovány drobné sakrální památky (např. křížová cesta na Kalvárii u Cvikova). Díky rozvoji chalupářství v 60. - 70. letech 20. století bylo zachráněno velké množství objektů lidové architektury i celých venkovských sídel. V roce 1976 byla vyhlášena chráněná krajinná oblast Lužické hory. Dochází k rozvoji turismu a cestovního ruchu.

Do 10. století byla většina území Lužických hor tvořena neprostupnými lesy (součást královského hvozdu). S rozvojem osídlení dochází k ústupu lesních porostů na úkor orné půdy, luk a pastvin hospodářsky využívaných člověkem.

Od 15. století dochází k intenzivní exploataci lesů související s rozvojem především sklářství v oblasti. Ačkoli se nadále rozloha lesů v území nezmenšovala, jejich stav se zhoršoval díky vysoké spotřebě dřeva bez náhradních opatření. Vedle nadměrné těžby byly lesy poškozovány pastvou dobytka, polařením (vytěžené paseky byly pronajímány na 6 i více let na zemědělské využití, poté opět zalesněny), hrabáním steliva a hrabanky či těžbou pryskyřice. Začátkem 18. století došlo k přechodu od výběrové těžby k těžbě mýtní. Po těžbě byly vysazovány především smrky, místy borovice. Toto přetěžování lesů trvalo do konce 18. století. V důsledku intenzivní pasečné těžby a umělé výsadby je většina současných lesů přeměněna na stejnověké smrkové a v nižších partiích borové monokultury. Na obtížně

dostupných lokalitách se zachovaly bučiny (převážně se však jednalo o umělou výsadbu). Ekologická stabilita lesa znatelně poklesla a oslabené lesy snáze podléhaly abiotickým i biotickým škodlivým činitelům (např. polomy, kůrovec či bekyně mniška).

Jak dokumentují mapy Stabliního katastru (pol. 19. století), plochy zemědělské půdy (orné i pastvin) navazovaly na usedlosti a byly uspořádány do úzkých táhlých políček, tzv. lánových plužin. Od sebe byly plužiny odděleny cestou, mezí nebo stromořadím. Uspořádání polností bylo z pohledu pěstovaných plodin pestré, políčka a pastviny nebyly velkých výměr a krajina v okolí sídel si udržovala drobné měřítko.

Po druhé světové válce, kdy došlo k vysídlení převážné většiny německého obyvatelstva, bylo území osídleno novými obyvateli z různých míst republiky. Části osad nebo okrajové části menších sídel v této době zanikly, plužiny zarostly sukcesní vegetací. Následovala kolektivizace zemědělství a vznik státních statků. Začalo intenzivní hospodářství, byly vykáceny remízky, zrušeny meze a cesty, budovány meliorace a regulace toků. Travní společenstva luk, bohatá květinami, byla nahrazena kulturními travinami. Začala být aplikována umělá hnojiva a pesticidy. Hůře dostupné plochy byly zalesněny nebo ponechány sukcesi. Státní lesy byly rozšířeny o drobné lesíky, které byly v soukromém vlastnictví a o plochy znovu zalesněné zemědělské půdy. Došlo ke změně krajinné mozaiky a k narušení harmonického měřítka, zaniklo drobné členění polností.

Po listopadu roku 1989 došlo k postupnému rozpadu státních statků, útlumu zemědělské činnosti a převodu zemědělské půdy Pozemkovému fondu ČR. V malé míře došlo k restituci zemědělské půdy a lesů. Většina lesů zůstala ve vlastnictví státu. Zemědělsky dnes v řešeném území hospodaří jen několik subjektů, značné množství půdy leží ladem. Neobhospodařované pozemky ztrácejí svou druhovou pestrost, převládají plevely a invazní druhy.

12.2.2 Vesnická sídla a lidová architektura /dle Svobodová, 2011/

Největší část sídel v řešeném území byla založena během středověké kolonizace. Hlavním typem sídelní struktury řešeného území je tedy **údolní lánová ves**. K typickým lánovým vesnicím patří většina sídel v rámci řešeného území. Jsou to zejména Heřmanice, Rynoltice či Kněžice. Jiná sídla vznikající v raném novověku nesou tzv. kobercové uspořádání (např. Polesí). Typické údolní řadové vsi doplňují krátké řadové útvary s pravidelně rozmístěnými štítově orientovanými domy, převážně domy sklářů nebo dřevorubců. Údolní lánové vsi v menší míře doplňuje rozptýlená zástavba jednotlivých usedlostí (např. Petrovické domky, Čtyřdomí, Kunratické domky) nebo ojedinelé samoty (např. Nová Huť, Křížový Buk).

Pro řešené území je charakteristické zastoupení roubených, poloroubených, hrázděných i zděných objektů. Typické zastoupení zde mají domy přízemní, polopatrové i patrové. Tím je dána vysoká rozmanitost původních staveb v sídlech.

I přes vysokou pestrost lidové architektury, převažují v řešeném území nejrůznější formy tzv. **severočeského roubeného domu**. Typická je také pro Lužické hory **barevnost staveb**, která se začala objevovat na stavbách lidové architektury až od druhé poloviny 19. století. Charakteristické je výrazné rozlišení architektonických článků stavby a výplňového zdíva, tedy tmavý nátěr nosné dřevěné konstrukce a světlé výplňové plochy u hrázděných staveb. U poloroubených staveb kontrast mezi tmavou dřevěnou částí domu a většinou světlou omítkou zděné hospodářské části objektu.

Poslední dřevěné roubené domy byly v řešeném území stavěny na počátku 20. století v období první světové války. Velké soubory domů lidové architektury lze vidět například

v sídlech Chřibská, Doubice, Horní a Dolní Světlá, Krompach, Mařenice, Naděje, Trávník, Rousínov, Polevsko, Petrovice aj. Mezi nejvíce zachovalé sídelní celek řešeného území spadající do tohoto regionu a ležící v řešeném území jsou Rynoltice a Polesí.

12.2.3 Identifikace znaků /dle Svobodová, 2011/

V jižní části území (Jablonsko-Cvikovsko):

- více osídlené území, přítomnost větších měst a spádových obcí
- převažují sídla údolního lánového typu
- z hlediska zachovalosti sídel se oblast člení na dvě části - v části Jablonska převažují sídla vykazující vysokou zachovalost původní sídelní struktury, v části Cvikovska převažují sídla s nízkou zachovalostí původní sídelní struktury
- část Jablonska vykazuje vyšší podíl dochovaných objektů lidové architektury
- rušivá přítomnost hlavní silnice I/13 tvořící jižní hranici řešeného území
- rozhraní regionů lidové architektury Lužické hory a Podhůří Lužických hor - Novoborsko

V severní části území (Mařenicko-Petrovicko):

- převažují sídla údolního lánového typu
- převažuje rekreační charakter sídel
- převažují sídla uspořádaná do několikakilometrových vzájemně propojených řetězců (Mařenice – Krompach – Světlá)
- častý výskyt rozptýlené zástavby, osad a samot
- sídla o výjimečně vysoké zachovalosti sídelní struktury
- výjimečně vysoký podíl dochovaných objektů tradiční lidové architektury v sídlech, dochovány celé soubory staveb (např. Trávník, Horní Světlá, Krompach)
- region lidové architektury Lužické hory
- častý výskyt tzv. řopíků (železobetonové lehké opevnění z 30. let 20. století)
- dochované fragmenty lánové nebo záhumenicové plužiny v okolí sídel

12.2.4 Vymezení segmentů krajiny s dochovanými historickými strukturami

Vzhledem k vysokému stupni ochrany území CHKO dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, není plošné vyhodnocení krajiny z hlediska dochovanosti historických krajinných struktur účelné. Podrobné vyhodnocení v Preventivním hodnocení krajinného rázu území CHKO a Plánu péče o CHKO obsahuje veškeré potřebné údaje ohledně dochovanosti a cennosti venkovských sídel a jejich vztahu ke krajině. Z hlediska vymezení specifické krajiny není problematika dochovaných historických struktur významná, protože hranice krajiny jsou totožné s hranicemi CHKO Lužické hory.

12.3 Vizuální charakteristika

Stejně jako se v krajině vizuálně projevují jednotlivé prvky, projevuje se navenek i celková struktura krajinných složek (přírodních a civilizačních). Ať definujeme krajinu jakkoliv, vnějším projevem její vnitřní struktury je krajinný obraz. I když má krajinný obraz význam především vizuální, je ve skutečnosti vnímán senzuálně, resp. multisenzuálně (vícesmyslově). Estetická hodnota krajiny pak vzniká z pozitivně přijímaných vlastností

vnímané krajiny (prostorové vztahy, krajinná scéna) a z pozitivních postojů vnímajícího subjektu (emocionálně i racionálně podmíněných). Je vnímatelným specifickým projevem přírodních, kulturních a estetických hodnot, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině. Pro úvahy o krajinném rázu je vnější výraz krajiny – krajinný obraz – základní kategorií a to proto, že krajinný ráz je ve smyslu zákona z velké části kategorií vizuální. Znak krajinného rázu má stránku obsahovou a stránku vizuální. Přítomnost přírodních, kulturních a historických hodnot je sice důležitá z hlediska významu, cennosti a vzácnosti, avšak pro charakter krajiny se stává důležitou zejm. tehdy, projevuje-li se vizuálně.

12.3.1 Obecná vizuální charakteristika /dle Svobodová, 2011/

Vymezení prostorových vztahů v řešeném území determinuje především přítomnost zřetelných terénních dominant a výrazných horizontů.

Charakteristická je pro řešené území Lužických hor uzavřenost prostorů daná nejen členitostí terénu, ale také vysokým stupněm zalesněnosti. Sídla, zpravidla sevřená v údolí vodotečí, se v rámci větších prostorů vizuálně uplatňují jen zřídka. V enklávách polí, luk a pastvin, zpravidla přímo navazujících na sídla, dochází k vyššímu uplatnění vizuálního projevu zástavby, uplatňuje se zde pohledová otevřenost daná morfologií terénu a způsobem využití území.

Prostorové měřítko řešeného území je dáno poměrem dimenzí viditelných částí krajiny vzhledem k měřítku člověka. Měřítka je určeno v prvé řadě charakterem vegetačního krytu, mozaikovitostí krajiny a velikostí prostorových jednotek krajinné struktury (otevřené prostory vůči prostorům se souvislým vegetačním krytem či urbanizovaným, členění krajiny prvky nelesní zeleně apod.). V řešeném území ovlivňuje měřítka krajiny především vysoká zalesněnost, liniové uspořádání sídel a vysoké zastoupení remízů, solitérů a další liniové zeleně v krajině. Ačkoli souvislé plochy lesa vytvářejí hrubozrnou krajinnou mozaiku, měřítka řešeného území zůstává harmonické. Je to dáno především členitostí terénu, uzavřeností prostorů a podílem vysokých přírodních hodnot území. K narušení harmonického měřítka dochází pouze lokálně. Jedná se zejména o měřítkově disharmonizující zástavbu v podobě rušivých průmyslových hal, zemědělských objektů, místně nevhodných panelových domů a jiných staveb (např. zemědělský areál u Lvové, areál Sikr s r.o. v Heřmanicích a další.).

Dominantně se v řešeném území uplatňují zejména četné přírodní prvky v podobně terénních vyvýšenin. Terénní dominanty místního významu se uplatňují pouze lokálně, většinou ve vztahu k sídlům v jejich okolí. Architektonické dominanty (kostelní věže, hrady, zámky, rozhledny aj.) se v řešeném území uplatňují převážně lokálně. Za architektonickou dominantu nadmístního významu lze považovat zámek Lemberk (ležící mimo řešené území), rozhlednu Hvozď, rozhlednu Jedlová, hrad Tolštejn, kostel v Jítravě (ležící mimo řešené území) či hrad Grabštejn (ležící mimo řešené území).

Estetické hodnoty řešeného území spočívají především v morfologii terénu, dochované struktuře osídlení, četnosti mimolesní zeleně, stromořadí i solitérů a v přítomnosti staveb lidové architektury. Estetickou atraktivnost řešeného území dokreslují rovněž kulturní dominanty v podobě hradů, zámků, rozhleden a kostelních věží.

Těžištěm estetické atraktivnosti území jsou především sídla s dochovanou urbanistickou strukturou a lidovou architekturou respektující terénní členitost (např. Horní Světlá, Naděje, Kropáč, Kytlice aj.). Hodnotným fenoménem je v tomto případě pro řadu sídel

charakteristické prolínání zástavby se stromovou zelení a plochami luk či pastvin v širším krajinném rámci (např. Kytlice, Rousínov, Doubice, Naděje). Právě tento soulad přírodních podmínek a osídlení vytváří výjimečně esteticky hodnotná území.

12.3.2 Identifikace znaků /dle Svobodová, 2011/

V jižní části území (Jablonsko-Cvikovsko):

- vizuální otevřenost, možnost dalekých výhledů a pohledů
- pohledové terénní dominanty, které se uplatňují v oblasti – Ještědský hřbet, Klíč, Jezevčí vrch, Jílový vrch, Zelený vrch
- pohledové kulturní dominanty, které se uplatňují v oblasti – zámek Lemberk, kostel sv. Vavřince a věž bývalého kostela Narození Panny Marie v Jablonném v Podještědí, kostel v Jítravě
- výskyt objektů rušivých a měřítkově nevhodných (zejm. zemědělské areály Lvová, Heřmanice, Cvikov)
- harmonické měřítko a drobná krajinná mozaika narušeny scelenými bloky zemědělské půdy

V severní části území (Mařenicko-Petrovicko):

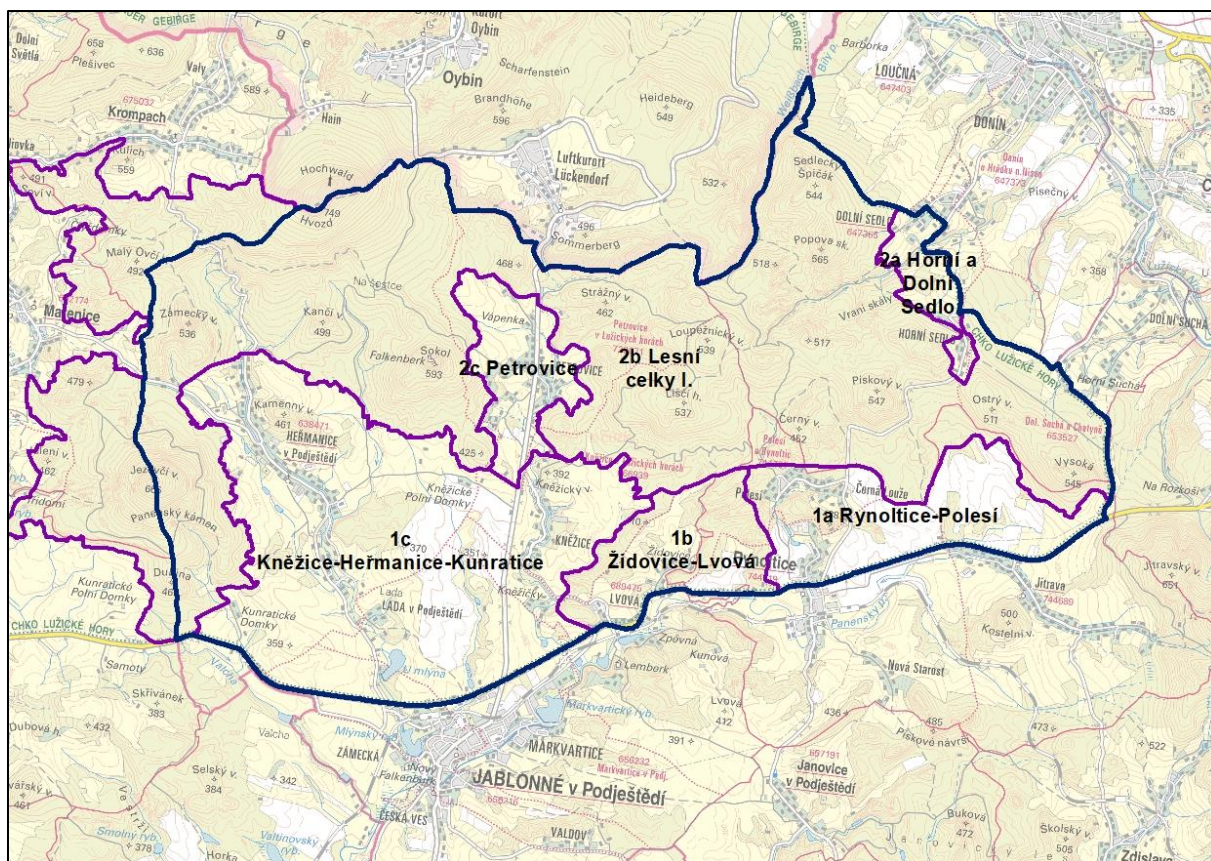
- pohledová uzavřenost/otevřenost daná morfologií terénu - vizuální uzavřenost v údolích, daleké výhledy na vyvýšených místech
- místa výhledů nadmístního významu s výhledy daleko za hranice řešeného území – Hvozď, Luž
- častý výskyt vyhlídek, rozhleden uplatňující se jako pohledové dominanty
- vysoké uplatnění terénních vyvýšenin a vrchů v dalekých pohledových osách
- kulturní dominanty (věže kostelů apod.) se v pohledových osách uplatňují pouze lokálně
- velmi nízký podíl objektů rušivých a měřítkově nevhodných (zemědělské objekty Mařenice, Krompach)
- harmonické měřítko, drobná krajinná mozaika

12.4 Vymezení „krajinných prostorů“ na úrovni místa nebo souboru míst krajinného rázu ve smyslu § 12 zák. č. 114/1992 Sb.

V rámci části oblasti krajinného rázu ležící na území správního obvodu ORP Liberec bylo vymezeno **šest míst krajinného rázu (MKR)**, což jsou části homogenní z hlediska přírodních, kulturních a historických charakteristik a výskytu estetických a přírodních hodnot, které odlišují místo krajinného rázu od jiných míst krajinného rázu. Jedná se zpravidla o vizuálně vymezený krajinný prostor (konkávní nebo konvexní), který je pohledově spojitý z většiny pozorovacích stanovišť nebo o území vnímatelné díky své výrazné charakterové odlišnosti.

Následuje charakteristika míst krajinného rázu (MKR):

12.4.1 MKR 12-1a Rynoltice-Polesí

Místo krajinného rázu Rynoltice-Polesí je vymezeno při jižním okraji CHKO Lužické hory, v jihovýchodní části oblasti krajinného rázu Jablonsko-Cvikovsko vymezeného v rámci Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Lužické hory (Svobodová, 2011). Místo je typické zejména svou jemnou členitostí reliéfu, pohledovou otevřeností, zachovalou lidovou architekturou, polohou při hlavní silnici I/13 a převažujícím podílem velkých bloků zemědělské půdy (převažují travní porosty, orná půda u Rynoltic). Harmonické měřítko a drobná krajinná mozaika jsou narušeny scelenými bloky zemědělské půdy.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-1a Rynoltice-Polesí		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluúčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Jemná členitost reliéfu	+	XX	X
2	Terénní dominanty v dálkových průhledech (Kozí hřbety, Sokol, Liščí hora, Kostelní vrch)	+	XX	XX
3	Lesní okraje lemující otevřené plochy	+	X	X

MKR 12-1a Rynoltice-Polesí		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
4	Mimolesní rozptýlená zeleň, stromořadí a solitéry	+	X	X
5	Přítomnost pískovcových skal a skalních útvarů	+	XX	XX
6	Převažující intenzivní zemědělské využití území - orná půda a louky	-	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Vysoká zachovalost struktury sídel – lánové uspořádání (Rynoltice), tzv. kobercová zástavba (Polesí)	+	XX	XX
2	Zachovalost charakteru zástavby, vysoký podíl tradiční lidové architektury (zejm. Polesí, západ Rynoltic)	+	XX	XX
3	Nízká dochovanost cestní sítě, narušení scelenými bloky orné půdy	-	X	X
4	Přítomnost drobné sakrální architektury	+	X	X
5	Přítomnost silnice I/13	-	XX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pohledová otevřenost	+	XXX	X
2	Zřetelné vymezení krajinného prostoru lesními okraji a terénními horizonty	+	XX	X
3	Uplatnění terénních dominant a terénních hřbetů v dalekých pohledech	+	XX	XX
4	Pohledové exponovanost přírodní památky Bílé Kameny ve východní části místa	+	XX	XXX
5	Díličí uplatnění kulturních dominant v pohledech a pohledových osách (kostel v Jítravě, Jablonné v Podještědí, kostel v Rynolticích)	+	XX	X
6	Díličí uplatnění mimolesní rozptýlené zeleně v pohledech a pohledových osách	+	X	X
7	Vysoký podíl krajinářsko-esteticky hodnotné tradiční lidové architektury	+	XX	XX
8	Lokální narušení harmonického měřítka a vztahů nevhodnou zástavbou (chatová osada na severu Rynoltic)	-	X	X
9	Drobná krajinná mozaika narušena scelenými bloky zemědělské půdy (zejm. východně od Rynoltic)	-	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- nesnižovat podíl mimolesní rozptýlené zeleně, zachovat členitost lesních okrajů
- chránit pískovcové skalní útvary
- zmenšit plochy scelených bloků orné půdy (západně od Rynoltic), doplnit je plochami rozptýlené zeleně, remízy a solitéry
- zachovat pohledovou otevřenost místa
- zachovat daleké výhledy a pohledové osy na terénní a kulturní dominanty místního i nadmístního významu
- zachovat pohledovou exponovanost přírodní památky Bílé Kameny

- nesnižovat stávající zachovalost sídelní struktury, podporovat výstavbu respektující zachovalou strukturu sídla
- chránit objekty lidové architektury a drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- zachovat harmonické měřítko a vztahy, neumísťovat prvky a objekty, které by stávající měřítko narušily (vč. nevhodných kulturních dominant)
- podporovat obnovu drobné krajinné mozaiky na scelených zemědělských plochách

12.4.2 MKR 12-1b Židovice-Lvová

Místo krajinného rázu Židovice-Lvová je vymezeno při jižním okraji řešeného území, v oblasti krajinného rázu Jablonsko-Cvikovsko vymezeného v rámci Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Lužické hory (Svobodová, 2011). Místo je typické zejména svou členitostí reliéfu, pohledovou uzavřeností mezi zalesněné horizonty, převažující střední zachovalostí sídel a vyrovnaným podílem lesa a luk.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-1b Židovice-Lvová		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitost reliéfu	+	XX	X
2	Zalesněné terénní horizonty uzavírající prostor	+	XX	X
3	Členité lesní okraje lemující otevřené plochy	+	X	X
4	Mimolesní rozptýlená zeleň, remízy, stromořadí a solitéry	+	X	X
5	Přítomnost pískovcových skal a skalních útvarů	+	X	X
6	Vyrovnaný podíl lesa a zemědělské půdy (luk)	O	X	X
7	Převažující hospodářské lesy (jehličnaté monokultury)	-	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Vysoká zachovalost rozptýlené struktury sídla Židovice, střední zachovalost struktury sídla Lvová	+	XX	X
2	Střední zachovalost charakteru zástavby, dílčí podíl tradiční lidové architektury (Židovice), dílčí podíl architektury nevhodné až rušivé (Lvová)	+	XX	X
3	Dochovaná cestní síť	+	X	X
4	Měřítkově disharmonizující bývalý zemědělský areál v k. ú. Lvová	-	X	X
5	Přítomnost silnice I/13	-	XXX	X

MKR 12-1b Židovice-Lvová		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pohledová uzavřenost daná zalesněnými horizonty	+	XX	X
2	Zřetelné vymezení krajinného prostoru lesními okraji a terénními horizonty	+	XX	X
3	Uplatnění terénních a kulturních dominant v dílčích pohledech (vrch Tlustec, Jablonné v Podještědí)	+	X	XX
4	Prolínání rozptýlené zástavby v širším krajinném rámci	+	X	X
5	Lokální narušení harmonického měřítka a vztahů zemědělským areálem v k. ú. Lvová a čerpací stanicí východně od Rynoltic	-	X	X
6	Drobná krajinná mozaika	+	X	X

Návrh ochranných opatření:

- zachovat zalesnění horizontů tvořící krajinný rámec místa
- nesnižovat podíl mimolesní rozptýlené zeleně, zachovat členitost lesních okrajů
- chránit pískovcové skalní útvary
- zachovat dílčí výhledy na terénní i kulturní dominanty místního i nadmístního významu
- nesnižovat stávající zachovalost sídelní struktury, podporovat výstavbu respektující zachovalou strukturu sídla
- chránit objekty lidové architektury a drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- zachovat harmonické měřítko a vztahy, neumisťovat prvky a objekty, které by stávající měřítko narušily (vč. nevhodných kulturních dominant)
- zachovat drobnou krajinnou mozaiku
- kultivovat měřítkově disharmonizující objekty a jejich rušivý vizuální projev (zemědělský areál Lvová, čerpací stanice)

12.4.3 MKR 12-1c Kněžice-Heřmanice-Kunratice

Místo krajinného rázu Kněžice-Heřmanice-Kunratice je vymezeno při jižním okraji CHKO, v oblasti krajinného rázu Jablonsko-Cvikovsko vymezené v rámci Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Lužické hory, podél hlavní silnice I/13. Místo je typické zejména svým relativně rovinným reliéfem a převažujícím zemědělským využitím. Dále pak přítomností údolních lánových vsí (Kunratice, Heřmanice, Kněžice), pohledovou otevřeností v prostorech mimo sídla, vyšší narušeností drobné krajinné mozaiky scelenými bloky zemědělské půdy a vyšším podílem nevhodných, místy až rušivých objektů v sídlech (zejm. střed Heřmanic, zástavba Kněžic, rozvojové plochy Kunratic).

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-1c Kněžice-Heřmanice-Kunratice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spoluurčující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Relativně nízká členitost reliéfu - mírné terénní hřbety a vrchy, mělká údolí	+	XXX	X
2	Terénní dominanty v dálkových průhledech (Sokol, Jezevčí vrch, Hvozd)	+	XX	XX
3	Lesní okraje lemující otevřené plochy	+	X	X
4	Mimolesní rozptýlená zeleň, remízy a solitéry	+	X	X
5	Přítomnost vodních toků Svitávky, Kněžického a Heřmanického potoka a drobných vodních ploch s vegetačními doprovody	+	XX	X
6	Převažující intenzivní zemědělské využití území	-	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Sídla typu údolních lánových vsí s lánovou plužinou, lokality s rozptýlenou shlukovou zástavbou (Lada, Židovice, Kněžičky)	+	XXX	XX
2	Vysoká zachovalost struktury sídel (zejm. Kněžičky, Kunratické domky, Lada a okrajové části Heřmanic)	+	XX	XX
3	Vysoká zachovalost charakteru zástavby (zejm. Kněžičky, Lada), vysoký podíl tradiční lidové architektury (zejm. Kněžičky, Lada, Heřmanice)	+	XXX	XX
4	Zachovalé samoty, osady (při cestě do Heřmanic, Petrovické domky, Kunratické domky)	+	XX	X
5	Nízká dochovanost cestní sítě, narušena scelením původní lánové plužiny	-	XX	X
6	Dochované dílčí fragmenty lánové plužiny v severní části Heřmanic	+	X	X
7	Přítomnost drobné sakrální architektury	+	X	X
8	Dílčí přítomnost objektů svým architektonickým řešením nevhodných či rušivých (Heřmanice střed, Kunratice severovýchodní rozvojová zóna)	-	XX	X
9	Přítomnost silnice I/13	-	XX	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pohledová otevřenost prostorů v okolí sídel, v sídlech převažuje pohledová uzavřenost daná údolní polohou	+	XXX	X
2	Vymezení krajinného prostoru lesními okraji a terénními horizonty	+	X	X
3	Dílčí uplatnění terénních a kulturních dominant v pohledech a pohledových osách (vrch Sokol, Jezevčí vrch, Hvozd s rozhlednou, Jablonné v Podještědí)	+	XX	XX
4	Dílčí uplatnění mimolesní rozptýlené zeleně v pohledech a pohledových osách	+	X	X

5	Vyšší podíl krajinářsko-esteticky hodnotné tradiční lidové architektury v Heřmanicích, Kněžičkách a Ladě	+	XX	XX
6	Výhledově významná cesta podél Petrovických domků do Heřmanic	+	X	X
7	Lokální narušení harmonického měřítka a vztahů nevhodnou až rušivou zástavbou (Kunratice, Kněžice, průmyslové a zemědělské objekty Heřmanice)	-	XX	X
8	Drobná krajinná mozaika narušena scelenými bloky zemědělské půdy (zejm. západně od Kněžic a východně od Kunratic)	-	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- nesnižovat podíl mimolesní rozptýlené zeleně, zachovat členitost lesních okrajů
- zmenšit plochy scelených bloků orné půdy, doplnit je plochami rozptýlené zeleně, remízy a solitéry
- zachovat pohledovou otevřenost v prostorech mimo sídla
- zachovat daleké výhledy a pohledové osy na terénní a kulturní dominanty místního i nadmístního významu
- zachovat významné výhledy z cesty podél Petrovických domků
- nesnižovat stávající zachovalost sídelní struktury, podporovat výstavbu respektující zachovalou strukturu sídla
- plošně nerozvíjet menší historicky cenné lokality se zástavbou (Lada, Kněžičky, Židovice)
- chránit objekty lidové architektury a drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- chránit dochované relikt středověkých plužin v severní části Heřmanic
- zachovat harmonické měřítka a vztahy, neumisťovat prvky a objekty, které by stávající měřítka narušily (vč. nevhodných kulturních dominant)
- neumisťovat prvky a objekty na terénní horizonty, nerozšiřovat sídla do volné krajiny na vyvýšená místa, zachovat přírodní charakter horizontů
- eliminovat rušivý efekt objektů měřítkově i architektonicky nevhodných

12.4.4 MKR 12-2a Horní a Dolní Sedlo

Místo krajinného rázu Horní a Dolní Sedlo je vymezeno při východním okraji CHKO Lužické hory, v oblasti krajinného rázu Mařenicko-Petrovicko vymezené v rámci Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Lužické hory (Svobodová, 2011). Toto místo tvoří svým charakterem přechod mezi oblastí Mařenicko-Petrovicko a Hrádecko. Místo zahrnuje sídlo Horní Sedlo a okrajovou část sídla Dolní Sedlo. Pro místo je typická pohledová otevřenost, rozptýlenost zástavby a její prolínání se stromovou vegetací a plochami luk v širším krajinném rámci. Místo je dále typické různorodostí sídelní struktury a zachovalým harmonickým měřítkem i vztahy.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-2a Horní a Dolní Sedlo		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX doplňující	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Mírná členitost reliéfu, charakter otevřených mírně svažitých ploch	+	XX	X
2	Lesní okraje lemující otevřené plochy	+	X	X
3	Mimolesní rozptýlená zeleň, remízy, stromořadí a solitéry	+	X	X
4	Převažující extenzivní zemědělské využití území	+	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Několik typů sídelní struktury v rámci dvou sousedních sídel - roztroušená zástavba sídla Dolní Sedlo, řadové a lánové uspořádání sídla Horní Sedlo	+	XXX	XX
2	Lokalizace sídel na horizontu	+	XXX	X
3	Střední až vyšší zachovalost sídelní struktury	+	XX	X
4	Převážně nízká zachovalost charakteru zástavby	-	XX	X
5	Dochovanost cestní sítě	+	X	X
6	Přítomnost drobné sakrální architektury	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Převažuje pohledová otevřenost	+	XXX	X
2	Vymezení krajinného prostoru lesními okraji	+	X	X
3	Daleké výhledy na Hrádek nad Nisou, Grabštejn a Bogatynia	+	XXX	XX
4	Daleké výhledy na elektrárny Bogatynia, Turow	-	XXX	XX
5	Převažuje zástavba nízké krajinářsko-estetické hodnoty	O	XX	X
6	Prolínání zástavby s plochami luk a pastvin v širším krajinném rámci	+	XXX	X
7	Uplatnění stromové zeleně v pohledech	+	X	X
8	Dochovaná drobná krajinná mozaika v okolí Dolního Sedla	+	X	X
9	Harmonické měřítko a vztahy zachovány	+	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- zachovat převažující extenzivní hospodaření na pozemcích, podporovat tento druh hospodaření
- nesnižovat podíl mimolesní rozptýlené zeleně

- doplnit rozptýlenou stromovou zeleň na plochy travních porostů severozápadně od Horního Sedla
- zachovat pohledovou otevřenost, místa významných výhledů a významné pohledové osy
- zachovat různorodost sídelních struktur
- nesnižovat stávající zachovalost sídelní struktury, podporovat výstavbu respektující zachovalou strukturu sídla (zejm. roztroušený charakter Dolního Sedla)
- chránit objekty lidové architektury (zejm. řadové domky v Horním Sedle), drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- podporovat vytvoření vyšších krajinářsko-estetických hodnot zástavby v sídlech
- zachovat harmonické měřítko a vztahy, neumísťovat prvky a objekty, které by stávající měřítko narušily

12.4.5 MKR 12-2b Lesní celky I.

Místo krajinného rázu Lesní celky I. je tvořeno lesními komplexy převážně hospodářského lesa. Místo zaujímá většinu oblasti krajinného rázu Mařenicko-Petrovicko vymezené v rámci Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Lužické hory (Sovobodová, 2011), je největším místem krajinného rázu v oblasti krajinného rázu Lužické hory vymezené na území ORP Liberec. Místo je charakteristické lesohospodářským využitím území, převažujícími jehličnatými monokulturami a absencí sídel. Osídlení místa je charakteru roztroušených osad a samot. Místo dosahuje vysokých přírodních hodnot, je zde výskyt několika rozsáhlých suťových polí i častý výskyt skalních útvarů. Místo si zachovává harmonické měřítko i vztahy.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-2b Lesní celky I.		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Výrazná členitost reliéfu, vysoká početnost samostatných vrchů a terénních hřbetů	+	XXX	XX
2	Víceméně souvislý pokryv lesními porosty	+	XXX	X
3	Převažují hospodářské lesy – jehličnaté monokultury	-	XX	X
4	Přítomnost drobných vodotečí a vodních ploch	+	XX	XX
5	Suťová pole na Suchém vrchu, Hvozdu a Luži	+	XX	XXX
6	Četný výskyt skalních útvarů	+	XX	XX
7	Vysoká přírodní hodnota	+	XXX	XXX

MKR 12-2b Lesní celky I.		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Absence sídel	+	XXX	XX
2	Osídlení charakteru roztroušených osad a samot – převažuje zachovalé umístění i architektura	+	XXX	X
3	Dochované vymezení hranic lesa	-	XX	X
4	Přítomnost drobné sakrální architektury	+	XX	XX
5	Častý výskyt tzv. řopíků	+	XX	XXX
6	Hrad Milštejn	+	XX	XX
7	Dochovanost cestní sítě	+	XXX	XXX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pohledová uzavřenost v lesních porostech	+	XXX	X
2	Daleké výhledy a pohledová otevřenost z terénních dominant, vyhlídek a rozhleden	+	XXX	XXX
3	Přítomnost terénních dominant nadmístního významu (Luž, Hvozd)	+	XXX	XXX
4	Významné pohledové osy pokrývající většinu místa	+	XX	XX
5	Krajinná mozaika hrubozrná – dáno souvislým pokryvem lesa	+	XX	X
6	Zachovány harmonické měřítko i vztahy	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- zachovat přírodě blízké lesní porosty
- obnovovat původní druhovou skladbu lesa
- snižovat podíl věkových a druhových monokultur
- podporovat pestrost lesních okrajů
- nezasahovat výrazně do plochy lesních porostů, u přírodě blízkých porostů preferovat výběrný způsob těžby před holosečným
- chránit skalní útvary
- chránit terénní dominanty, jejich vizuální projev
- zachovat daleké výhledy a pohledové osy
- chránit a podporovat strukturu osídlení – osady a samoty harmonického měřítka
- chránit objekty lidové architektury a drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- zachovat harmonické měřítko a vztahy, neumísťovat prvky a objekty, které by stávající měřítko narušily

12.4.6 MKR 2-c Petrovice

Místo krajinného rázu Petrovice je vymezeno při jižní hranici oblasti krajinného rázu Mařenicko-Petrovicko CHKO Lužické hory. Místo je typické zejména svou uzavřeností danou zalesněnými horizonty i urbanistickou strukturou sídla Petrovice, které vzniklo jako údolní lánová ves a později bylo doplněno rozptýlenou zástavbou ve směru od jádra obce. V rámci místa se nachází několik osad a samot vyšších esteticko-krajinářských hodnot.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 12-2c Petrovice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Relativně nízká členitost reliéfu	+	XX	X
2	Umístění v údolí, hranice prostorů tvořeny svahy a hřbety	+	XXX	X
3	Terénní dominanta Sokol v blízkých průhledech	+	XX	XX
4	Lesní okraje lemující otevřené plochy	+	X	X
5	Mimolesní rozptýlená zeleň, remízy a solitéry	+	X	X
6	Přítomnost vodního toku Kněžického potoka	+	X	X
7	Převažující extenzivní zemědělské využití území	+	XX	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Sídlo Petrovice původně údolní lánová ves, později zahuštěna ve středové části	+	XX	X
2	Výskyt roztroušených osad a samot s vysokou zachovalostí	+	XX	X
3	Převažuje střední zachovalost struktury sídla i charakteru zástavby	O	X	X
4	Vysoký podíl objektů lidové architektury (zejm. ve středové části Petrovic a v osadách)	+	XX	XX
5	Nízká dochovanost cestní sítě, narušena scelením původní lánové plázně	-	X	X
6	Kostel Nejsvětější Trojice v Petrovicích	+	XX	X
7	Přítomnost drobné sakrální architektury	+	X	X
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Pohledová uzavřenost	+	XXX	X
2	Vymezení krajinného prostoru lesními okraji a terénními horizonty	+	XX	X
3	Díleč uplatnění terénních a kulturních dominant v pohledech a pohledových osách (vrch Sokol, kostel)	+	X	X

MKR 12-2c Petrovice		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
	Nejsvětější Trojice)			
4	Dílčí uplatnění mimolesní rozptýlené zeleně v pohledech a pohledových osách	+	X	X
5	Vyšší podíl krajinářsko-esteticky hodnotné tradiční lidové architektury	+	XX	XX
6	Narušení harmonického měřítka a drobné krajinné mozaiky scelenými bloky luk a pastvin	-	XX	X

Návrh ochranných opatření:

- zachovat převažující extenzivní hospodaření na pozemcích, podporovat tento druh hospodaření
- nesnižovat podíl mimolesní rozptýlené zeleně, zachovat členitost lesních okrajů
- zmenšit plochy scelených bloků orné půdy, doplnit je plochami rozptýlené zeleně, remízy a solitéry
- zachovat výhledy a pohledové osy na terénní i kulturní dominanty
- nesnižovat stávající zachovalost sídelní struktury, podporovat výstavbu respektující zachovalou strukturu sídla
- zachovat stávající strukturu osad a samot harmonického měřítka
- chránit objekty dochované tradiční lidové architektury a drobné sakrální památky, podporovat jejich obnovu
- chránit harmonické měřítka a vztahy, neumisťovat prvky a objekty, které by stávající měřítka narušily (vč. nevhodných kulturních dominant)
- neumisťovat prvky a objekty na terénní horizonty, nerozšiřovat sídlo do volné krajiny na vyvýšená místa, zachovat přírodní charakter horizontů

3.3 Vymezení pásem odstupňované ochrany krajinného rázu

3.3.1 Principy vymezení pásem odstupňované ochrany

Vymezená místa krajinného rázu (MKR) byla rozdělena **do pásem odstupňované ochrany krajinného rázu** na základě identifikace a klasifikace znaků jednotlivých charakteristik a soustředění znaků a hodnot krajinného rázu.

Vymezení pásem odstupňované ochrany vychází s principu, že segmenty krajiny, ve kterých jsou soustředěny jedinečné znaky a hodnoty nebo je v nich soustředěno velké množství čitelných znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu (zejména takových, které je možno považovat za přírodní a estetické hodnoty) vynikají výrazností a rozlišitelností krajinného rázu a musí být proto více chráněny před jejich snížením, než segmenty krajiny, které se přítomností či soustředěním výrazných znaků a cenných hodnot krajinného rázu nevyznačují.

Vymezení pásem odstupňované ochrany je proto orientačním zařazením do stupnice dle přisnosti uplatňování ochrany krajinného rázu orgány ochrany přírody a zároveň orientací pro pořizovatele a zpracovatele územně plánovacích podkladů a dokumentace – kde je nutno preferovat ochranu krajinného rázu z důvodů soustředění a cennosti znaků a hodnot jednotlivých charakteristik.

Ochranné podmínky na úrovni krajinných prostorů mají proto za cíl **příspěť k zachování charakteru krajiny a charakteristických vztahů mezi strukturou osídlení, strukturou jednotlivých sídel, zástavbou a krajinným rámcem** a to jak ve vizuální scéně vnímané v panoramatických pohledech, tak i v dílčích scénériích.

3.3.2 Definování ochranných podmínek

Zatímco pro jednotlivá místa krajinného rázu (MKR) jsou definovány konkrétní podmínky ochrany významných znaků a hodnot jednotlivých charakteristik krajinného rázu, které byly v MKR identifikovány a klasifikovány, **pro jednotlivá pásma odstupňované ochrany jsou stanoveny rámcové ochranné podmínky**, které se týkají jak možností výstavby (jakožto nejčastějšího předmětu posuzování záměrů z hlediska vlivů na krajinný ráz), tak také síly zásahů do jednotlivých znaků a hodnot krajinného rázu.

Vzniká tak kombinace obecných podmínek pro pásmo a konkrétních podmínek pro určité MKR, takže zařazením např. do pásma III. nemůže dojít k opomenutí ochrany některého z cenných znaků krajinného rázu v daném MKR.

OCHRANNÉ PODMÍNKY PRO JEDNOTLIVÁ PÁSMA ODSTUPŇOVANÉ OCHRANY KRAJINNÉHO RÁZU

Pásmo I – Území s vysokým stupněm ochrany krajinného rázu

(I/1) V pásmu I nelze novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území měnit existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nelze tudíž vytvářet nové plochy či skupiny zástavby (zastavitelné) vně zastavěného území ani v okrajových částech existující zástavby, které by mohly nepříznivě ovlivnit harmonické rozhraní zástavby a krajinného rámce (přechod zástavby do krajiny). Nová zástavba může dotvářet urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury a bez vlivu na vizuální obraz sídla.

(I/2) V pásmu I není možná výstavba, v pohledově exponovaných polohách a v polohách, kde by došlo ke změně existující siluety zástavby.

(I/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně. To se týká i významu zeleně v zastavěném území vesnických sídel.

Pásmo II – Území se zvýšeným stupněm ochrany krajinného rázu

(II/1) V pásmu II je nutno novou výstavbou, přestavbou nebo změnou využití území respektovat existující charakteristické a cenné vizuální vztahy zástavby a krajinného rámce včetně existujícího vztahu zastavěných a nezastavěných ploch. Nová zástavba dotváří urbanistickou strukturu na volných plochách uvnitř zastavěného území mimo lokality s typickými znaky tradiční zástavby a urbanistické struktury.

(II/2) V pásmu II je možná výstavba na v okrajových částech existující zástavby, zejména v kontextu s existujícími lokalitami novodobé zástavby. Nesmí přitom dojít k negativní změně existující siluety zástavby nebo výraznému narušení přechodu zástavby do krajiny.

(II/3) Nová výstavba nebo změna využití území nesmí výrazněji snížit význam přírodních prvků a struktur krajiny v krajinné scéně. To se týká i významu zeleně v zastavěném území vesnických sídel.

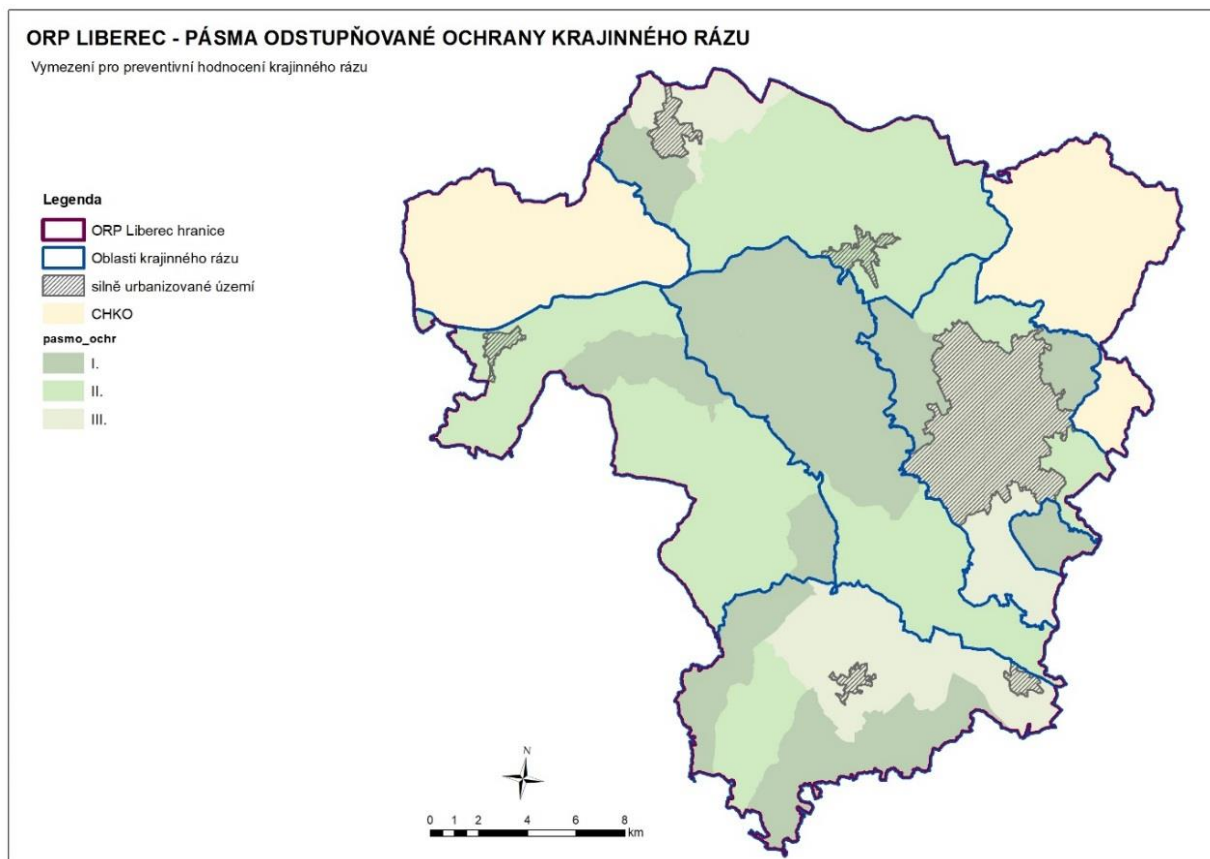
(II/4) Při hodnocení vlivu záměrů na krajinný ráz nelze v pásmu II připustit silný zásah do některého z pozitivních znaků jednotlivých charakteristik krajinného rázu, zejména do přírodních a estetických hodnot, do ZCHÚ, kulturních dominant, harmonického měřítko a vztahů, které jsou klasifikovány jako zásadní nebo spoluurčující z hlediska významu v rázu krajiny nebo jako jedinečné nebo významného z hlediska cennosti a ojedinělosti.

Pásmo III – Území se základním stupněm ochrany krajinného rázu

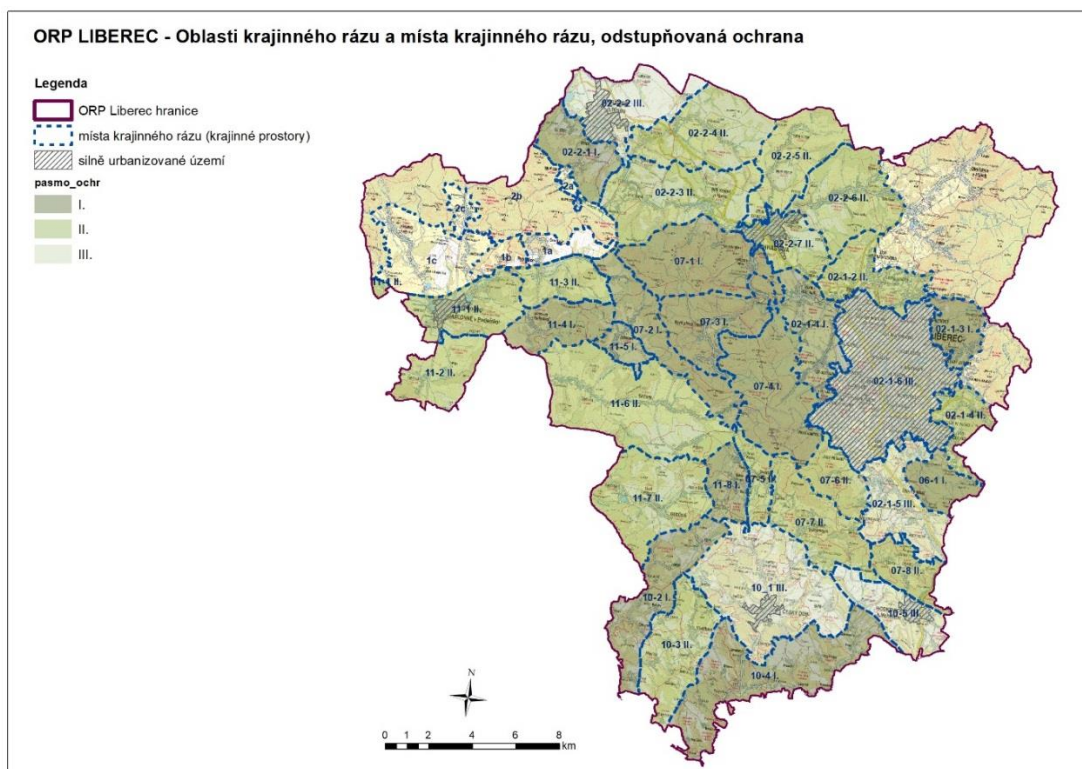
(III/1) V pásmu III je možná výstavba a změny ve využití území, které výrazně nemění specifické rysy regionální identity krajiny a které přispívají k nápravě konfliktů a problémů v obrazu sídla a krajiny.

(III/2) Výstavba pásma III bude respektovat znaky dochovanosti urbanistické struktury sídel a dochovaného měřítka a forem staveb.

(III/3) V pásnu III lze připustit i takový vliv navrhovaného záměru, který zasahuje do několika znaků krajinného rázu současně, nesmí se však jednat o souběžné zásahy silné nebo takové, které stírají znaky krajinného rázu. Může se jednat nejvýše o slabé zásahy do znaků jedinečného významu nebo o zásahy středně silné do znaků jiného významu než jedinečného)

Návrh odstupňované ochrany s členěním na oblasti krajinného rázu (ObKR)

Návrh odstupňované ochrany s členěním na oblasti krajinného rázu (ObKR) a na místa krajinného rázu (MKR)

TABULKA ZAŘAZENÍ MÍST KRAJINNÉHO RÁZU (MKR) DO PÁSEM ODSUPŇOVNÉ OCHRANY

KÓD	NÁZEV OBLASTI/MÍSTA KRAJINNÉHO RÁZU	PÁSMO ODSUPŇOVNÉ OCHRANY
OBKR 02_1	LIBERECKÁ KOTLINA	
MKR 02-1-1	Machnín – Ostašov	II.
MKR 02-1-2	Krásná Studánka	II.
MKR 02-1-3	Žulový vrch	II.
MKR 02-1-4	Prosecký hřeben	II.
MKR 02-1-5	Dlouhý Most	III.
MKR 02-1-6	Liberec	SUK
OBKR 02_2	HRÁDECKO – CHRATAVSKO	
MKR 02-2-1	Dolní Sedlo	I.
MKR 02-2-2	Hrádek nad Nisou	III.
MKR 02-2-3	Bílý Kostel	II.

KÓD	NÁZEV OBLASTI/MÍSTA KRAJINNÉHO RÁZU	PÁSMO Odstupňované OCHRANY
MKR 02-2-4	Václavice	II.
MKR 02-2-5	Vítkov	II.
MKR 02-2-6	Nová Ves	II.
MKR 02-2 7	Chrastava	II.
OBKR 03	JIZERSKÉ HORY (CHKO)	
OBKR 06	ŽELEZNOBRODSKO-RYCHNOVSKO	
MKR 06-1	Císařský kámen	I.
OBKR 07	JEŠTĚDSKÝ HŘBET	
MKR 07-1	Kryštofovy hřbety – sever	I.
MKR 07-2	SZ svahy Kryštofových hřbetů	I.
MKR 07-3	Kryštofovo údolí	I.
MKR 07-4	Ještědský hřbet	I.
MKR 07-5	Světlá pod Ještědem	II.
MKR 07-6	Šimonovice	II.
MKR 07-7	Proseč od Ještědem	II.
MKR 07-8	Záskalí	II.
OBKR 10	ČESKODUBSKO – HODKOVICKO	
MKR 10-1	Český Dub	III.
MKR 10-2	Údolí Zábrdky	I.
MKR 10-3	Údolí Malé Mohelky	II.
MKR 10-4	Údolí Mohelky	I.
MKR 10-5	Hodkovická kotlina	III.
OBKR 11	1. PODJEŠTĚDÍ	
MKR 11-1	Jablonné	II.
MKR 11-2	Postřelná	II.
MKR 11-3	Rynoltice	II.
MKR 11-4	Janovice	I.
MKR 11-5	Zdislava	I.
MKR 11-6	Křižany	II.
MKR 11-7	Osečná	II.

KÓD	NÁZEV OBLASTI/MÍSTA KRAJINNÉHO RÁZU	PÁSMO ODSUPŇOVANÉ OCHRANY
MKR 11-8	Rozstání	I.
OBKR 12	2. LUŽICKÉ HORY (CHKO)	

3.3.3 Pásma ochrany a obnovy krajinného rázu (Brychtová 2009)

Cenným podkladem pro odstupňovanou ochranu krajinného rázu je materiál Liberecký kraj – vymezení oblastí krajinného rázu Libereckého kraje, doplnění studie (04/2009), který stanovuje tzv. „pásma ochrany a obnovy krajinného rázu“. Metodiky se jedná o obdobný přístup, jako u výše uvedeného vymezení pásem odstupňované ochrany, ale upřednostněna byla poněkud odlišná hlediska pro vymezení pásem. Jedná se o míru zachovalosti typických znaků krajinného rázu a ucelenost ploch bez výrazné fragmentace území. Vymezení pásem je v ÚSK ORP Liberec upřesněno na základě mírně odlišných kritérií do menších krajinných segmentů – místa krajinného rázu (MKR).

Dále uvádíme výňatek z výše uvedené studie (Brychtová 2009) – převzaté texty jsou uvedeny kurzívou. Připojeno je schéma, zpracované dle převzatých dat.

Podle zachovalosti a cennosti typických znaků krajinného rázu jsou vymezena jednotlivá pásma ochrany a obnovy. Zároveň byla při jejich vymezení zachována co největší ucelenost větších ploch bez zbytečné fragmentace území.

Pásmo A - s vysokou mírou zachovalosti typických znaků krajinného rázu, kde převažuje ochrana a přednostní obnova narušených dílčích částí a prvků.

Pásmo B - s částečně narušenými základními znaky krajinného rázu - převažuje obnova a kultivace narušených částí s předpokladem nutného zachování hodnotných částí a prvků.

Pásmo C - výrazně změněný a narušený krajinný ráz se znaky a prvky zásadně se odlišujícími od typických charakteristik okolí (průmyslové areály, panelová sídliště, plochy suburbanizace, velké plochy zemědělské půdy). Nutná je postupná obnova narušeného životního prostředí.

PÁSMO A:

- krajina se zachovanými přírodními a přírodě blízkými hodnotami (mimo území CHKO a NP, která nebyla v rámci této studie řešena)
- území s výraznými, charakteristickými přírodními dominantami
- území jedinečných, výjimečných charakteristik
- zahrnuje území pohledově a krajinářsky významné
- náleží sem kulturní harmonická krajina dlouhodobě utvářená, s vysokými estetickými hodnotami
- kulturní krajina s vazbou k výrazně utvářenému terénu a s významnými pohledovými vazbami
- zahrnuje ucelené, hodnotné urbanistické soubory s cennými charakteristickými objekty
- území se zachovalou historickou strukturou členění kulturní krajiny (meze, cesty, remízy)
- území s mimořádným spolupůsobením a vazbami mezi jednotlivými krajinotvornými prvky (reliéf, vodní toky, vegetace a zástavba), prolínání kulturních a přírodních hodnot
- památkově chráněná sídla, krajinné památkové zóny
- území se zachovanou paměťovou strukturou krajiny, včetně významných míst, sídel a staveb z hlediska historického vývoje krajiny

ZÁSADY PÉČE

- *ochrana reliéfu krajiny, ochrana významných krajinných dominant, nevhodné je odtěžování geomorfologicky výrazných vrchů, deformace jejich typické siluety*
- *ochrana a obnova přirozené druhové skladby lesních porostů*
- *ochrana, případná obnova květnatých luk a pastvin*
- *ochrana přirozeného charakteru vodních toků a pramenišť, celkově vodního režimu krajiny*
- *v pohledově a krajinářsky významných místech nebudou umísťovány výrazně působící prvky technické infrastruktury. Pokud se prokáže nezbytnost umístění takového prvku, je nutné jej řešit s ohledem na velmi cennou krajinu nadstandardním způsobem*
- *zachovat typický charakter struktury členění zemědělské krajiny a její vazbu k sídlům (meze, remízky, cesty), případné doplnění narušených částí, ochrana cestní sítě*
- *chránit typickou strukturu sídel před neúměrným rozrůstáním, chránit typické objekty*
- *respektovat typ zástavby a její umístění v krajině - uspořádání a hierarchie objektů v rámci sídla i krajiny, kontext vývoje území*
- *lokality s hodnotnou tradiční zástavbou včetně navazující zemědělské krajiny chránit jako celek*
- *respektovat typ objektů a umístění ve struktuře sídla a v krajině (např. převážně liniový charakter zástavby, sídla s návesním prostorem)*
- *případná technická infrastruktura či technické stavby budou respektovat ráz krajiny, nebudou výrazně zasahovat do prostorových a pohledových vztahů krajiny, nutné je vždy vhodné krajinářské řešení začlenění případných staveb do krajiny, případně městské struktury (ne jen tzv. ozelenění)*
- *kultivace či odstranění staveb, které narušují charakter krajiny*

PÁSMO B

- *lesní porosty převážně s pozměněnou druhovou skladbou*
- *krajina přírodě blízká spíše ve fragmenetech*
- *harmonická kulturní krajina, částečně narušená*
- *území s pouze částečně zachovalou historickou strukturou členění kulturní krajiny*
- *sídla s částečně zachovanou i narušenou strukturou zástavby*
- *území více urbanizované, ovlivněné dopravními a technickými prvky*

ZÁSADY PÉČE

- *ochrana cenných přírodě blízkých porostů*
- *postupná obnova přirozené druhové skladby lesních porostů*
- *ochrana přirozeného charakteru vodních toků, pramenišť a celkově vodního režimu krajiny*
- *kultivace narušené krajiny a sídel, doplnění členění krajiny, obnova a ochrana cestní sítě*
- *nevhodná je plošná (urban sprawl) zástavba či neúměrné rozrůstání sídel*
- *přednostně využívat již plochy urbanizované před dalším zastavováním volné krajiny*
- *celkově regenerace obytných souborů, regenerace městského prostředí*
- *věnovat péči vodním tokům i v rámci sídelních struktur, pro obyvatele měst to mohou být nejbližší místa odpočinku, relaxace, důležitá je provázanost s nezastavěnou, hodnotnou přírodní nebo přírodě blízkou krajinou nebo hodnotnou kulturní krajinou*
- *vhodná regenerace průmyslových a skladových areálů, pokud lze, odstraňovat nevyužívané, zchátralé objekty*

PÁSMO C

Pásmo kultivace

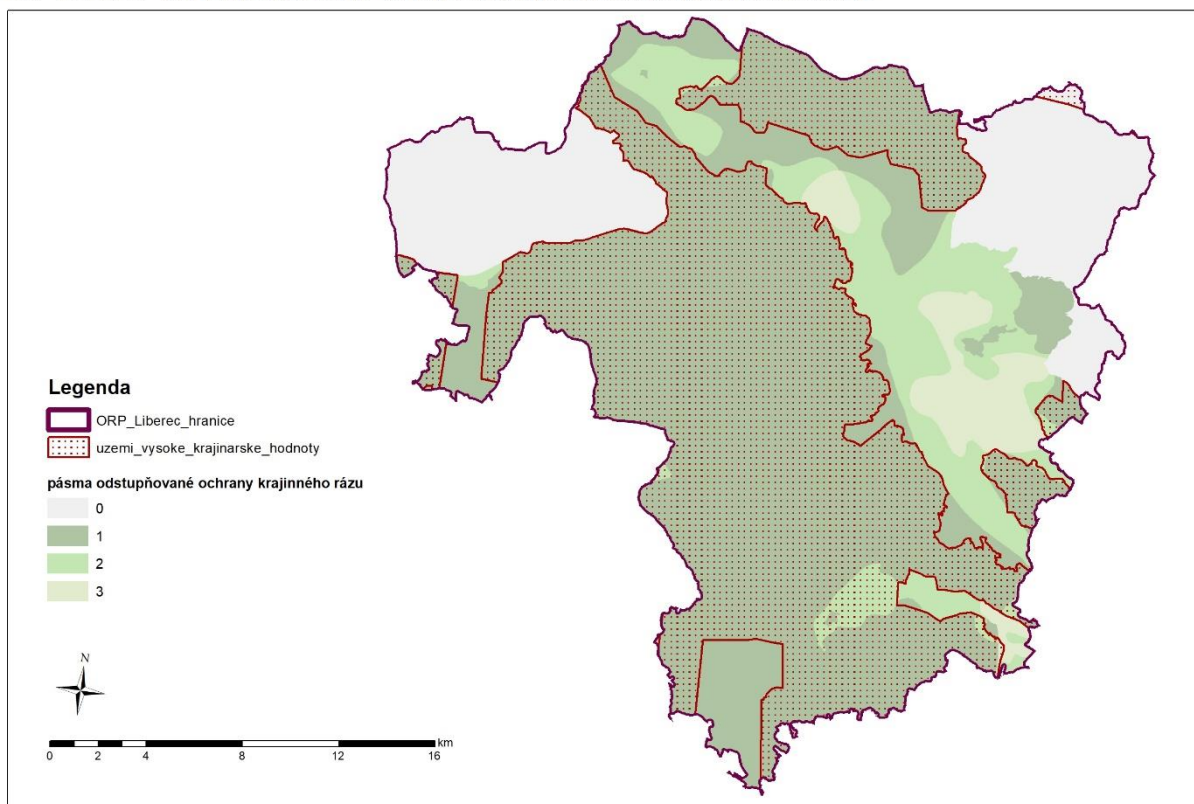
výrazně pozměněný charakter území a zástavby, odlišující se od typického rázu krajiny, narušené životní prostředí

ZÁSADY PÉČE

- podporovat znovuvyužití ploch tzv. brownfields (nevyužívané nebo nevhodně využívané zastavěné plochy), zároveň však chránit objekty a technické úpravy, které náleží k průmyslovému dědictví a mohou se vhodným způsobem začlenit do struktury sídel nebo krajiny
- kultivovat a lépe využít potenciál intravilánu sídel před dalším rozrůstáním sídel do volné krajiny, stanovit jasnou hranici zastavěného, zastavitelného území a volné krajiny
- chránit vazby městské struktury k nezastavěné krajině – zelené „pásy“
- podporovat obnovu zaniklé cestní sítě včetně doprovodných dřevin, podporovat členění velkých polních celků
- chránit a zlepšovat charakter vodních toků v zastavěných územích, mohou být nejbližšími rekreačními prostory pro obyvatele měst, spojnicemi s volnou, nezastavěnou krajinou
- důležitá je péče o vodní režim krajiny, čistotu vod, chránit nivy před nevhodnou lidskou činností, uchovat zde přírodní, popř. znovu vytvářet přírodní biotopy
- v lokalitách případné nové zástavby vytvářet veřejná prostranství a případně centra, doplňovat zeleň, navázat na stávající fragmenty hodnotné struktury sídel, na kontinuitu vývoje sídla i krajiny
- případná technická infrastruktura či technické stavby nebudou významnou měrou zasahovat do rázu sousedních velmi cenných území
- vhodné je členit velké plochy zemědělské půdy cestami, mezemi, remízky, solitérami. Chránit prostupnost krajiny, cestní síť
- alespoň částečná revitalizace technicky upravených koryt vodních toků, včetně dosadby doprovodné zeleně
- v rámci narušeného území postupně vytvářet alespoň „kostru“ hodnotné kulturní krajiny, která území propojí s hodnotnějšími částmi krajiny.

ORP LIBEREC - PODKLADOVÁ DATA - ODSUPŇOVANÁ OCHRANA KRAJINNÉHO RÁZU

4. Kategorizace sídel

Význam cennosti a dochovanosti urbanistické struktury a dochovanosti architektonických hodnot a typického charakteru zástavby v rázu krajiny

V tomto hodnotícím pohledu je důležitý vizuální projev sídel – **vizuální projev jejich půdorysného a hmotového uspořádání a projev tradičních lidových staveb v krajinném rámci sídla**. V některých případech je zcela evidentní význam harmonického zachování odstupů usedlostí se zahradami v rozptýlené struktuře novověkého založení sídla, jindy je podivuhodně dochovaný obraz lánové vsi s návazností na liniovou zeleň členící historickou plužinu. Některá sídla mohou mít významně dochovanou urbanistickou strukturu, ale zanikla její návaznost na členění historické plužiny a čistota či dochovanost této urbanistické struktury se v obraze krajiny významněji neprojevuje. Podobně mohou být v některých sídlech přítomny mimořádně cenné objekty lidové architektury, ale jejich vizuální význam se ztrácí v různorodosti a hmotové rozmanitosti zástavby sídla.

Venkovská sídla se vizuálně uplatňují většinou (pokud se nejedná o sídlo obklopené lesními porosty) ve vizuálně více či méně otevřených segmentech zemědělské krajiny a je tak možno vnímat jejich **zapojení do krajinného rámce**, jejich **siluetu**, význam **rozhraní zástavby** (zastavěného území) a volné krajiny, výše zmiňovaný **význam tradičních staveb** v obraze sídla nebo **význam výrazně dochované urbanistické struktury** (půdorysná a hmotová struktura) v krajinné scéně. Toto vyhodnocení sídel se opírá o tabulky sídel v části „Sídla a krajina“ v textové části ÚSK SO ORP Liberec. Tabulky jsou uvedeny v samostatné příloze studie.

Z pohledu na ochranu a zachování cenných hodnot obrazu sídel v krajině ORP Liberec vyplývají **obecné podmínky ochrany krajinného rázu** v sídlech. Těmito podmínkami jsou:

OBEČNÁ PODMÍNKA ochrany autentičnosti a nenarušenosti cenných partií krajiny se zástavbou

Sídla s dochovanou a málo narušenou urbanistickou strukturou a s dochovanými stavbami lidové architektury je třeba považovat za lokality s ukončeným plošným rozvojem. Nová výstavba je možná pouze v rámci historické urbanistické struktury formou dostaveb proluk na místech původních staveb. Úpravy, přestavby, dostavby a rekonstrukce existujících objektů budou zachovávat tradiční formy a hmoty objektů, budou zachovávat tradiční architektonický výraz objektů, budou užívat tradičních architektonických prvků, materiálů a barevnosti.

OBEČNÁ PODMÍNKA ochrany tradičního charakteru zástavby

Stavby vesnických sídel na území Liberecka v mnoha lokalitách zásadním způsobem spoluvytvářejí ráz krajiny. Pro nejcennější lokality je nutno dodržet výše uvedené podmínky autentičnosti a nenarušenosti prostředí, v určitých lokalitách je možno novou výstavbu a přestavbu rodinných domů řešit s dodržением tradiční formy (obdélný půdorys, sedlová střecha) s použitím novodobých a netradičních architektonických prvků a materiálů nevybočujících z tradiční barevnosti, v obcích a lokalitách s velkým podílem novodobě změněné zástavby a změněnou urbanistickou strukturou je při novodobém architektonickém

výrazu nutno zachovávat tradiční formy a hmoty objektů a tradiční měřítko staveb lidové architektury (zcela vyloučen je u rodinných a rekreačních domů čtvercový půdorys, atriový půdorys, vyloučena je výstavba drobných rekreačních objektů/chat svými rozměry neodpovídajících tradičnímu měřítku usedlostí a chalup).

OBCENÁ PODMÍNKA ochrany struktury osídlení a struktury zástavby

Vzhledem k velmi specifické struktuře sídel v členité a prostorově pestré krajině a k přítomnosti jedinečných krajinářsko-estetických hodnot je nová výstavba přípustná jako úměrné doplnění existující zástavby, zejména na starých stavebních parcelách. Nelze vytvářet shluky novostaveb ani stavby odtržené od existující zástavby. Tyto podmínky budou uplatňovány **pouze přiměřeně** v sídlech se změněnou urbanistickou strukturou a různorodostí zástavby, zejména v kontaktu se silně urbanizovaným územím (SUK). Ve vybraných sídlech naopak není nová výstavba vhodná a to ani na původních stavebních parcelách.

Sídla jsou kategorizována do čtyř kategorií **dle významu jejich půdorysného a hmotového uspořádání a projevu lidové architektury v rázu krajiny**, tedy z hlediska toho, **jak ovlivňují, resp. spoluvytvářejí pozitivní rysy krajinného rázu** a jak se podílejí na jeho výraznosti a individualitě.

4.1 Sídlo KR1

Charakteristika

Venkovské sídlo – zpravidla vizuálně otevřený segment krajiny, v jehož obraze se sídlo projevuje – zahrnuje území, ve kterých má zástavba mimořádně silný vliv na vznik výrazného rázu krajiny a kde přírodní rámeček (morfologie terénu a vegetační kryt) dotváří estetické hodnoty a harmonii krajiny. Jedná se zejména o území se zástavbou, která má dochované tradiční formy, zřetelný architektonický výraz, architektonické a památkové hodnoty. Jedná se též o krajinné segmenty, kde výrazně dochovaná historická struktura zástavby a její návaznost na historickou zemědělskou plužinu. Dokládá způsob osídlení území, obhospodařování zemědělských ploch a spoluvytváří typickou krajinnou scénu. Analýza území včetně terénních průzkumů ukázaly, že v rámci území SO ORP Liberec se takto dochovaná sídla s vazbou na krajinu zachovala minimálně, nejsou zde přítomny vesnické památkové rezervace ani zóny. Nejspíše by bylo možno přísnou ochranu takových sídel uplatňovat na územích CHKO Jizerské hory a CHKO Lužické hory. V každém případě by se muselo jednat o sídla, která mají z hlediska dochovanosti urbanistické struktury a dochovanosti lidové architektury hodnocení URB_1 a LA_1.

Jedná se o sídlo s některými z následujících znaků krajinného rázu

- sídlo (nebo ucelená část sídla) jehož charakter urbanistické struktury, charakter zástavby a architektonický výraz staveb zásadním způsobem spoluvytvářejí ráz krajiny
- sídlo (nebo ucelená část sídla) s výrazně dochovanou historickou urbanistickou strukturou a s dochovanými stavbami lidové architektury
- sídlo se zřetelnými stopami členění historické plužiny

Podmínky ochrany krajinného rázu (regulativy)

K účelu **ochrany struktury zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Bude zachována historická struktura zástavby s výrazně omezenou možností jejího rozšíření (rozvoj obce je ukončen a bude dále směřovat k přestavbě a obnově existujících objektů, nová výstavba je možná pouze výjimečně)
- Bude chráněna dochovaná silueta sídla a jeho vizuální projev v krajině (je třeba vyloučit stavby, které by měřítkem, formou, materiálem nebo barevností vytvářely nový znak vizuálního projevu sídla v krajině)

K účelu **ochrany charakteru zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Při přestavbách, obnově nebo nové výstavbě bude chráněn charakter zástavby při využití tradičních architektonických forem, prvků a materiálů (zejména v kontextu s objekty a soubory se zřetelnými architektonickými hodnotami a s kulturními památkami), nová výstavba se bude podřizovat formám a výrazu tradičních objektů - půdorysný tvar, výška, tvar střechy, materiály a barevnost

4.2 Sídlo KR2

Charakteristika

Venkovské sídlo a lokalita se zástavbou – zpravidla vizuálně otevřený segment krajiny v jehož obraze se sídlo projevuje – zahrnuje území, ve kterých je doposud dochovaná rázovitá struktura zástavby nebo taková zástavba, která výrazně dotváří hodnoty krajinné scény. Samotná zástavba v těchto případech nemusí vynikat významnými architektonickými nebo památkovými hodnotami, ale spoluvytváří harmonii prostředí po stránce měřítkové i estetické. Zpravidla se jedná o sídla, která mají z hlediska dochovanosti urbanistické struktury a dochovanosti lidové architektury hodnocení URB_1 a LA_1.

Jedná se o sídlo s některými z následujících znaků krajinného rázu:

- sídlo (nebo ucelená část sídla) jehož charakter urbanistické struktury, charakter zástavby a architektonický výraz staveb spoluvytvářejí ráz krajiny
- sídlo (nebo ucelená část sídla) s částečně zachovanou, příp. mírně narušenou historickou urbanistickou strukturou a dochovanými objekty lidové architektury event. jinými hodnotnými objekty doplněnými dalšími stavbami hmotově, ani výškově výrazně nenarušujícími dochovaný ráz lokality.
- sídlo s dochovanými dílčími stopami členění historické plužiny

Podmínky ochrany krajinného rázu (regulativy)

K účelu **ochrany struktury zástavby** byly definovány následující podmínky :

- Bude respektována historická struktura zástavby s možností jejího úměrného doplnění
- Nová výstavba bude situována do kontaktu s existující zástavbou, jiné řešení je možné pouze u specifických typů rozptýlené zástavby

- Je třeba omezit zásahy ovlivňující siluetu sídla a vyloučit stavby, které by vytvářely nový výrazný znak siluety existující zástavby

K účelu **ochrany charakteru zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Bude chráněn charakter zástavby (zejména měřítko a hmoty) při architektonickém výrazu korespondujícím s dochovanou architekturou, nová výstavba se bude podřizovat formám a výrazu objektů – měřítko, hmoty, půdorysný tvar, výška, tvar střechy

4.3 Sídlo KR3

Charakteristika

Venkovské sídlo a lokalita se zástavbou – zpravidla vizuálně otevřený segment krajiny, v jehož obraze se sídlo projevuje – zahrnuje krajinné prostory se zástavbou, které nevynikají významnými urbanistickými ani architektonickými či památkovými hodnotami, jejich projev v obraze krajiny je však do značné míry harmonický. Zpravidla se jedná o sídla, která mají z hlediska dochovanosti urbanistické struktury a dochovanosti lidové architektury hodnocení URB_2 a LA_2.

Jedná se o sídlo s některými z následujících znaků krajinného rázu:

- sídlo (nebo ucelená část sídla), které se dílčím způsobem podílí na rázu krajiny
- sídlo (nebo ucelená část sídla) se setřenou historickou urbanistickou strukturou s výrazně přestavěnými původními objekty a s novodobou zástavbou nevymykající se hmotově z tradičního charakteru hmot a forem objektů.

Podmínky ochrany krajinného rázu (regulativy)

K účelu **ochrany struktury zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Urbanistická struktura sídla může být upravena a doplněna, rozvoj sídla je možný pouze v návaznosti na existující zástavbu sídla.
- Nová výstavba na okrajích existující zástavby bude navržena s cílem vytvoření harmonického přechodu sídla do krajiny

K účelu **ochrany charakteru zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Bude zachován charakter zástavby (zejména měřítko a hmoty) při individuálním architektonickém výrazu s respektováním (nesnižováním cenných hodnot) architektury stávajících objektů ležících ve vizuálním kontextu

4.4 Sídlo KR4

Charakteristika

Venkovské sídlo a lokalita se zástavbou – zpravidla vizuálně otevřený segment krajiny, v jehož obraze se sídlo projevuje – zahrnuje krajinné prostory se zástavbou, které nevynikají významnými urbanistickými ani architektonickými či památkovými hodnotami

ani harmonickým projevem v obrazu krajiny. Zpravidla se jedná o sídla, která mají z hlediska dochovanosti urbanistické struktury a dochovanosti lidové architektury hodnocení URB_3 a LA_3.

Jedná se o sídlo s některými z následujících znaků krajinného rázu

- sídlo projevující se v krajině siluetou s rušivými prvky – měřítkově a tvarově cizorodými stavbami
- sídlo (nebo ucelená část sídla) se setřenou historickou urbanistickou strukturou a s převážně různorodou výstavbou bez zřetelných architektonických hodnot a bez jednotících rysů
- sídlo v přetvořené, esteticky neatraktivní agrární krajině se setřenými stopami historické kultivace

Podmínky ochrany krajinného rázu (regulativy)

K účelu **ochrany struktury zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Nestanovují se specifická omezení v zásahu do struktury sídla
- Doplnění a přestavba struktury sídla musí být směřována k vytvoření nových hodnot harmonie měřítka a vztahů v krajině

K účelu **ochrany charakteru zástavby** byly definovány následující podmínky:

- Nová výstavba a přestavby stávajících objektů nebudou vytvářet prvky měřítkově, hmotově a barevně cizorodé venkovskému prostředí
- Formy a arch. výraz staveb budou posuzovány individuálně vzhledem k vizuálnímu projevu v krajině a ke kontextu s okolní zástavbou

KATEGORIZACE SÍDEL Z HLEDISEK JEJICH PROJEVU V KRAJINNÉM RÁZU DLE § 12 zák. č. 114/1992 Sb. a jejich poloha v pásmech odstupňované ochrany krajinného rázu

Uvádíme **souhrnnou tabulku**, ve které kromě kategorizace sídel z hlediska jejich projevu v krajinném rázu jsou uvedeny i kategorizace z hlediska dochovanosti urbanistické struktury a lidové architektury a zařazení v pásmu odstupňované ochrany

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásmo odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
			SUK			KR4

CHRASTAVA						
1	Andělská Hora	07-a	I.	URB1	LA2	KR1
2	Dolní Chrástava	02-2-d	SUK			
3	Dolní Vítkov	02-2-d	II.	URB2	LA3	KR2
4	Horní Chrástava	02-2-d	SUK			
5	Horní Vítkov	02-2-d	II.	URB2	LA2	KR1
6	Chrástava	02-2-d	SUK			
7	Víska	02-2-d	II.	URB2	LA3	KR1
8	Vysoká	02-2-d	II.	URB3	LA3	KR2
BÍLÁ						
9	Bílá	10-a	III.	URB2	LA3	KR3
10	Bohdánkov	07-c	II.	URB2	LA2	KR1
11	Dehtáry	10-d	I.	URB2	LA1	KR3
12	Domaslavice	10-a		URB2	LA3	KR3
13	Hradčany	10-d	I.	URB3	LA2	KR3
14	Chvalčovice	10-d	I.	URB2	LA2	KR2
15	Klamorna	10-d	I.	URB3	LA3	KR2
16	Kocourov	10-d	I.	URB2	LA1	KR1
17	Kohoutovice	10-d	I.	URB2	LA2	KR2
18	Letařovice	10-d	I.	URB1	LA1	KR1
19	Petrašovice	10-e	III.	URB3	LA2	KR2

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásma odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
			SUK			KR4

20	Trávníček	10-d	I.	URB1	LA2	KR2
21	Vesec	10-d	I.	URB1	LA2	KR2
22	Vlčetín	10-a	III.	URB2	LA2	KR3
BÍLÝ KOSTEL NAD NISOU						
23	Bílý Kostel nad Nisou	02-2-b	II.	URB2	LA3	KR2
24	Panenská Hůrka	07-a	I.	URB2	LA2	KR1
25	Pekařka	02-2-b	II.	URB1	LA3	KR2
CETENOV						
26	Cetenov	10-b	I.	URB2	LA2	KR2
27	Dehtáry	10-b	I.	URB2	LA3	KR2 KR3
28	Dolánky	10-b	I.	URB2	LA3	KR2
29	Hrubý Lesnov	10-c	II.	URB2	LA2	KR3
30	Těšnov	10-b	I.	URB2	LA2	KR2
31	Vystrkov	10-c	II.	URB3	LA2	KR3
ČESKÝ DUB						
32	Bohumileč		I.	URB3	LA3	KR3
33	Český Dub I	10-a	SUK			
34	Český Dub II	10-a	SUK			
35	Český Dub III	10-a	SUK			
36	Český Dub IV	10-a	SUK			
37	Hoření Starý Dub	10-a	III.	URB3	LA3	KR3
38	Kněžičky	10-a	III.	URB1 URB3	LA1 LA3	KR1 KR3
39	Libíč	10-d	I.	URB2	LA3	KR3
40	Loukovičky	10-a	III.	URB3	LA3	KR3
41	Malý Dub	10-a	III.	URB3	LA3	KR3
42	Modlibohov	10-a	III.	URB2	LA3	KR3
43	Smržov	10-a	III.	URB2	LA2	KR2
44	Sobákov	10-a	III.	URB2	LA3	KR2
45	Sobotice	10-a	III.	URB3	LA3	KR3

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásma odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
			SUK			KR4

46	Starý Dub	10-a	III.	URB2	LA3	KR3
DLOUHÝ MOST						
47	Dlouhý Most	02-1-d	III.	URB3	LA3	KR3
48	Javorník	02-1-d	III.	URB2	LA2	KR2
HLAVICE						
49	Doleček	10-c	II.	URB2	LA2	KR2
50	Hlavice	10-c	II.	URB2	LA3	KR3
51	Lesnověk	10-c	II.	URB1	LA1	KR1
52	Vápno	10-b	I.	URB2	LA2	
HODKOVICE NAD MOHELKOU						
53	Hodkovice nad Mohelkou	10-e	SUK			
54	Jílové	10-e		URB3	LA3	KR4
55	Radoňovice	07-c	II.	URB3	LA3	KR3
56	Záskalí	07-c	II.	URB3	LA3	KR3
57	Žďárek	07-c	II.	URB2	LA3	KR2
HRÁDEK NAD NISOU						
58	Dolní Sedlo	02-2-a	I.	URB2	LA2	KR2
59	Dolní Suchá	02-2-b	II.	URB1	LA2	KR2
60	Donín	02-2-a	I.	URB3	LA2	KR3
61	Horní Sedlo	02-2-a	I.	URB1	LA3	KR2
62	Hrádek nad Nisou	02-2-a	SUK			
63	Loučná	02-2-a	I.	URB3	LA3	KR3
64	Oldřichov na Hranicích	02-2-a	III.	URB3	LA3	KR3
65	Uhelná	02-2-a	III.	URB3	LA3	KR2
66	Václavice	02-2-c	II.	URB3	LA2	KR3
CHOTYNĚ						
67	Grabštejn	02-2-c	II.	URB3	LA3	KR2
68	Chotyně	02-2-b	II.	URB3	LA3	KR3

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásma odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
		SUK				KR4

JABLONNÉ V PODJEŠTĚDÍ						
69	Česká Ves	11-a	II.	URB3	LA3	KR3
70	Heřmanice v Podještědí	CHKO	CHKO	URB2	LA2	CHKO
71	Jablonné v Podještědí	11-a	SUK			
72	Kněžice	CHKO	CHKO	URB2	LA3	CHKO
73	Lada v Podještědí	CHKO	CHKO	URB2	LA2	CHKO
71	Lvová	11-a	II.	URB1 URB2	LA1 LA2	KR2
74	Markvartice	11-a	II.	URB3	LA3	KR4
75	Petrovice	CHKO	CHKO	URB2	LA2	CHKO
76	Pole	11-a	II.	URB3	LA3	KR2
77	Postřelná	11-a	II.	URB3	LA2	KR3
78	Valdov	11-a	II.	URB3	LA3	KR2
79	Zámecká	11-a	II.	nehodnoceno	nehodnoceno	nehodnoceno
JANOVICE V PODJEŠTĚDÍ						
80	Janovice	11-a	I.	URB2	LA2	KR3
JANŮV DŮL						
81	Janův Důl	11-c		URB3	LA2	KR3
JEŘMANICE						
82	Jeřmanice	02-1-d	III.	URB3	LA2	KR4
KRYŠTOFOVO ÚDOLÍ						
83	Kryštofovo Údolí	07-a	I.	URB1	LA1	KR2
84	Novina	07-a	I.	URB2	LA2	KR2
KŘÍŽANY						
85	Křížany	11-b	II.	URB2	LA2	KR2 KR3
86	Žibřidice	11-b	II.	URB2	LA2	KR3
MNIŠEK						
87	Fojtka					CHKO

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásma odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
			SUK			KR4

88	Mníšek	02-2-d	II.	URB2	LA2	KR3
NOVÁ VES						
89	Mlýnice	02-2-d	II.	URB2	LA3	KR3
90	Nová Ves	02-2-d	II.	URB2	LA3	KR3
91	Nová Víska	02-2-d	II.	URB3	LA3	KR2
92	Růžek	02-2-d	II.	URB3	LA3	KR1
OLDŘICHOV V HÁJÍCH						
93	Filipka	CHKO JH				CHKO JH
94	Oldřichov v Hájích	CHKO JH				CHKO JH
OSEČNÁ						
95	Druzcov	11-b	II.	URB2	LA2	KR2
96	Chrastrná	11-c	II.	URB3	LA2	KR3
97	Kotel	10-b	I.	URB1	LA1	KR2
98	Lázně Kundratice	11-c	II.	URB3	LA3	KR3
99	Osečná	11-c	II.	URB2	LA2	KR3
100	Vlachové	11-b	I.	URB2	LA2	KR2
101	Zábrdí	11-b	I.	URB1	LA1	KR1
PROSEČ POD JEŠTĚDEM						
102	Domaslavice	07-c	II.	URB2	LA2	KR3
103	Horka	07-c	II.	URB2	LA2	KR2
104	Javorník	07-c	II.	URB2	LA2	KR3
105	Padouchov	07-c	II.	URB2	LA2	KR2
106	Proseč pod Ještědem	07-c	II.	URB2	LA2	KR3
RYNOLTICE						
107	Černá Louže					CHKO
108	Jítrava	11-a	II.	URB2	LA2	KR1 KR2
109	Nová Starost	11-a	II.	URB2	LA1	KR2

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásmo odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
		SUK				KR4

110	Polesí					CHKO
111	Rynoltice	11-a	II.	URB2	LA1	KR2 KR3
STRAŽ NAD NISOU						
112	Stráž nad Nisou	02-1-b	II.	URB2	LA3	KR4
113	Svárov	02-1-b	II.	URB2	LA3	KR4
SVĚTLÁ POD JEŠTĚDEM						
114	Dolení Paseky	11-c	I.	URB2	LA2	KR2
115	Hodky	11-c	I.	URB2	LA2	KR3
116	Hoření Paseky	11-c	I.	URB2	LA2	KR2
117	Jiříčkov	07-c	II.	URB2	LA2	KR3
118	Křižany	07-c	II.	URB2	LA2	KR2
119	Rozstání	11-c	II.	URB2	LA2	KR3
120	Světlá pod Ještědem	07-c	II.	URB2	LA2	KR3
121	Vesec	07-c	II.	URB2	LA2	KR2
ŠIMONOVICE						
122	Minkovice	02-1-d	III.	URB3	LA3	KR3
123	Rašovka	07-c	II.	URB1	LA1	KR1
124	Šimonovice		III.	URB3	LA3	KR2
VŠELIBICE						
125	Benešovice	10-d	I.	URB1	LA1	KR1
126	Březová	10-d	I.	URB2	LA2	KR2
127	Budíkov	10-c	II.	URB2	LA2	KR2
128	Chlístov	10-d	I.	URB3	LA2	KR2
129	Lísky	10-d	I.	URB2	LA2	KR2
130	Malčice	10-c	II.	URB2	LA2	KR2
131	Nantiškov	10-c	II.	URB2	LA2	KR2
132	Nesvačily	10-d	I.	URB2	LA2	KR2
133	Podjestřábí	10-d	I.	URB2	LA2	KR2

1	2	3	4	5	6	7
OBEC	ČÁST OBCE	Krajinný okrsek (KrO)	Pásma odstupňované ochrany krajinného rázu	Cennost a dochovanost urbanistické struktury (urbanistické hodnoty)	Vyhodnocení sídla z hlediska dochovanosti lidové architektury - podíl dochované lidové architektury ve struktuře zástavby	Kategorizace z hledisek projevu sídla v rázu krajiny
			I.	URB1 - sídlo s výraznou urb. hodnotou	LA1 – sídlo s významným podílem LA	KR1
			II.	URB2 – sídlo se středně významnou urb. hodnotou	LA2 – sídlo se středně významným podílem LA	KR2
			III.	URB3 - sídlo bez výrazné urb. hodnoty	LA3 – sídlo s malým podílem LA	KR3
		SUK				KR4

134	Přibyslavice	10-c	II.	URB2	LA2	KR2
135	Roveň	10-a	III.	URB3	LA3	KR3
136	Vrtky	10-d	I.	URB2	LA2	KR3
137	Všelibice	10-c	II.	URB3	LA3	KR3
ZDISLAVA						
138	Zdislava	11-b	I.	URB2	LA2	KR1 KR2

